

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI 5

RİSALET VE
PEYGAMBERLERİN
MÜCADELESİ

Hikmet Neşriyat : 7
Seyyid Kutub Külliyyatı : 5

Dizgi - Baskı
Yaylacık Matbaası
Kapak
Panel, Tel : 522 52 06
Kapak Baskı
Mİ OFSET
İSTANBUL — 1987

SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI

(ÖZET 5. KİTAP)

RİSALET VE PEYGAMBERLERİN MÜCADELESİ

Derleyen : İsmail Hakkı Şengüler

KLODFARER CADDESİ NO: 16/4

DİVANYOLU – İSTANBUL

☎ 526 49 56

Copyright : Bu eserin yayın hakkı HİKMET NEŞRİYAT A.Ş.'ye ait olup, kitaptan mütercimler ve yayınevi adı anılmadan kısmen de olsa alıntı yapılamaz.

İÇİNDEKİLER

Takdim	7
Vahiy ve Risalet	9
Mülk Sahibi ve Vahiy	17
Nübüvvet Mefhumu	23
Peygamberler ve Kâinat Kanunu	37
Vahdet Kanunu	43
İlâhî Vahdet	53
Risalet	59
Risalet ve Araplar	65
Melek Gerçeği	69
Tarih Boyunca İman Kervanı	83
Günümüzün Cahiliyetiyle Benzerlik	97
Allah Yolunda Yürüyenlerin Görevi	103
Nûh Peygamber ve Kavmi	113
Hz. Nûh'un Mücadelesi	119
Hz. İbrahim'in Kavmini Hak Dine Daveti	131
Emrolunduğunu Yap	141
Putlar Kıran İbrahim	149
Hz. Mûsa'nın Hayat Grafiği	161
Zülmün Karşısına Dikiliş	175
Medyen Diyarından Dönüş	195
Kıssanın Diğer Safhaları	203
Mucizeler Faslı	215
Azgın Firavun ve Yumuşak Söz	225

Hz. Mûsa'nın Firavun'la Mücadelesi	233
Sihirbazların Şartı	247
Ne Yapabilir Zalim ?	257
Hz. Mûsa'nın Yahudilerle Mücadelesi	263
Rabbim! Bana Kendini Göster	277
Hz. Yûsuf'un Rüyası	283
Kuyunun Derinliklerinde	295
Tüyler Ürperten Korkunç Sahne	303
Yûsuf ve Zindan	321
Hükümdarın Rüyası	337
Yûsuf Kardeşleriyle	353
Yûsuf'un Kokusu	381

TAKDİM

Büyük İslâm şehidi Seyyid Kutub'un, nesiller ötesine taşan fikirlerini gerektiği şekilde okurların önüne sermek ve bu mesajın herkes tarafından en iyi şekilde anlaşılmasını temin etmek gayesiyle yayınevimizin 1987 Şubatında yayınına başladığı SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI, altı ay gibi kısa bir dönemde beşinci cildin yayını ile yarıya ulaşmış olmaktadır. Hedefimiz bu yılın sonuna kadar on ciltten oluşan takımı tamamlamaktır.

Eserin sahasındaki boşluğu gerektiği şekilde doldurduğunu, okuyucularımızın teşekkür ve iltifat dolu mektuplarından, kısa sürede tükenen birinci baskılarından anlıyoruz. Allah'ın rızasına uygun olarak, İslâm'a hizmet düsturu ile çalışmalar yapabiliyor ve başarıya ulaşabiliyorsak ne mutlu bizlere.

Dua ve temenniler biz aciz kullardan, muvaffakiyet ise Hakim-i Mutlak olan Allah'tandır. Bütün hamd O'na, minnet O'nadır.

HİKMET NEŞRİYAT A.Ş.

VAHİY VE RİSÂLET

Allah Teâlâ; kendi buyruklarını ve varlıktaki delillerini insanoğluna iki vasıta ile aktarır. Birisi «Okunan vahiy» dir ki; Allah'ın peygamberleri vasıtasıyla bize tebliğ ettiği emirleridir. Genellikle kitap ve sahife halinde yazılı metinlerden oluşur.

Diğeri; Allah'ın «Gözlenen ve izlenen vahyi» olan tabiattır. Tabiat bize her an, yaratıcının azametini ve gücünü haykırır.

İslâm; okunan vahiy Kur'ân ile, gözlenen vahiy tabiat arasında ilâhî lûtufların en büyüğü olan akıl aracılığıyla sağlam ve dengeli bir ilişki kurar. Ve her üç mekanizmayı bir makinanın dişlileri gibi birbirine bağlı, fakat biri diğerinin sınırını aşmaksızın hareket ettirir.

İnsanoğlu katı maddî duygularının mahkûmu olan bir varlıktır. Her konuyu salt maddî kalıplar içine yerleştirmek ister. Bunu yapamayınca da kesinlik ifade eden sonuçlara varamaz. Gerçekte kendisi de salt maddî yapıya sahip değildir. Günlük yapıp etmeleri bir yanıyla maddeye dayandığı gibi, bir yanıyla da gayr-i maddidir. İnsanı tek boyuta indirmek isteyen cereyanlar onun gerçek yapısını gözden uzaklaştırmaktadır.

İslâm, vahye dayalı bir sistem olarak gayba

İmanı temel ilke sayar. Gayb ile irtibatı ise vahyin taşıyıcısı olan peygamberler sağlar.

Konuyu gayba iman açısından ele alan Seyyid Kutub şunları söylüyor :

«Ey peygamber! Rabbin tarafından sana indirilenin gerçek olduğunu bilenle, doğruyu görmeyen kör, bir olur mu? Bunu ancak, akıl sahipleri idrâk ederler.» (Ra'd, 19)

Rabbinden sana indirilenin gerçek olduğunu bilen karşılığı bilmeyen değildir. Sana Rabbinden indirilenin gerçek olduğunu bilen karşılığı kör olandır. Hayret verici bir üslup bu. Kalplerin derinliklerine iniyor ve bütün çizgilerini ana işaretleriyle belirliyor. Bizatihi hakkın kendisidir bu. Mübalâğalı ve fazla gösterilen hiç bir yanı yok, tahrife asla uğramamış. Binaenaleyh bu apaçık ve büyük gerçeği idrâkten uzak tutan tek şey körlüktür. Kör olandan başka herkes bilir bu apaçık gerçeği. Bu büyük hakikat karşısında insanlar iki sınıftırlar:

1 — Görenler. Ki bunlar o gerçeği de bilirler.

2 — Körler. Ki bunlar asla görmezler o gerçeği.

Buradaki körlük mânevi olup basiretin kapanması anlamındadır. İdrâk kabiliyetinin sönüp, kalbin bütün noktalarının kapanıp, ruhlara giden marifet parıltılarının sönmesi ve asıl aydınlık kaynağı ile ilişkilerini kesmesidir...

«... Bunu ancak, akıl sahipleri idrâk ederler.»

Anlayan kafalara, idrâk eden zihinlere sahip olanlar ancak bu gerçeği görür ve ondan ibret alırlar. İfade ettiği mânâyı düşünerek uyanırlar. İşte bu düşünen akıl sahiplerinin vasıfları:

«Bu akıl sahipleri onlardır ki; Allah'ın ahdini yerine getirirler, andlaşmayı bozmazlar.» (Ra'd, 20)

Allah'ın ahdi geneldir. Her türlü ahdi içine alır. Anlaşma da böyle. Bütün anlaşmaları ihtiva eder. Bütün ahidlerin dayandığı en büyük ahid hiç şüphe yoktur ki, Allah'a verilen iman ahdidir. Bütün anlaşmaların dayandığı temel nokta bu imanın gereği olan şeyleri yerine getirerek anlaşmanın şartlarına uymaktır.

İman ahdi hem çok eski hem de çok yenidir. Eski, ta bütün varlıkları saran beşer fıtratı ile alâkalıdır. Ve doğrudan doğruya varlıkların kaynağı olan ilâhî irâdeye ulaşır. Bu irâde sahibinin birliğini, yalnız ve yalnız O'na ibadet edilmesi gerektiğini ifade eder. Bu ahid, Âdemoğullarının soyundan alınmış olan ahiddir. Ki biz tefsirimizde bu görüşü benimsemiş idik. İşte ta o noktaya kadar dayanır eskiliği. Yenidir; iman ahdini ve anlaşmasını yeniden yapmak üzere değil, eski ahdi yenilemek üzere gönderilmiş olan peygamberlere dayanır. Her gelen peygamber bu ahdi yenilemiş, daha tafsilâtlı olarak izah etmiş ve zaruri gereklerini açıklamıştır. Allah'tan başkasının emirlerine değil, sadece Allah'ın emirlerine uymanın bu ahdin gereği olduğunu, bunun yanı sıra doğru hareket ve salih amel işlemek gerektiğini yalnız ve yalnız bu sözleşmenin sahibi olan Allah'a dayanmak ve O'na yönelmek icap ettiğini belirtmiştir.

İşte bütün beşerî ahidler ve anlaşmalar bu ilâhî ahde dayanır. Gerek peygamberlerle anlaşmak olsun,

gerek insanlarla, gerek yakınlarla anlaşma olsun, gerek uzaktakilerle, gerek fertlerle, gerek toplumlarla yapılan anlaşmalara riayet olsun hep bu birinci ahde dayanır. Ona riayet edenler diğer ahidlere riayetsizlik gösteremezler. Zira ilk ahde riayet edene, diğer ahidlere riayet etmek te farzdır. İlk anlaşmanın şartlarını yerine getirenler, insanlar ararası andlaşmalarda gerekli her şeyi yerine getirirler. Çünkü ilk anlaşmaya sadık kalmakla diğer anlaşmalara da sadakat göstermek gerektiğini bilirler.

Bütün hayat yapısı bu ilk ana kaideye dayanır. Ve bu kaideyi de Allah Teâlâ bir kaç kelime ile beyan etmektedir:

«Allah'ın riâyet edilmesini emrettiği şeylere riâyet ederler, Rablerinden korkarlar, kötü hesaptan sakınırlar.» (Ra'd, 21)

Kısaca, hepsi bu kadar... Allah'ın riâyet edilmesini emrettiği şeylere riâyet ederler. Yani Allah'ın emirlerine tam olarak itaat ederler ve O'nun koyduğu kanunların bir adım dışına çıkmazlar. Sağa sola sapmazlar, döneklik yapmazlar. Zaten bunun için mesele özet olarak belirtilmiş ve Allah'ın riâyet edilmesini emrettiği şeylerin tafsilâtına geçilmemiştir. Çünkü bunların tafsilâtı oldukça uzun sürer. Zaten asıl maksat da bunun tafsilâtı değildir. Asıl maksat mutlak olarak gidilmesi gereken istikamet belirtilmesidir. Hiç sağa sola sapmaksızın, geriye dönmeksizin verilen buyruğa itaat etmektir. Bitmeyen, kopmayan bir bağla ilâhî emire bağlanmaktır. Bir de bu itaatın bütünüyle yapılamayacağını düşünen kafalara şunu açıklmaktadır:

«... Rablerinden korkarlar, kötü hesaptan sakınırlar.»

Allah korkusu ve azap ürpertisi içerisinde onlar. Allah'ın huzuruna çıkılacak günün korkunç bir gün olduğunu bilirler. Onlar akıllı kimselerdir de onun için henüz azap gelmeden azabı hesabederler.

«*Rablerinin rızası için sabrederler...*» (Ra'd, 22)

Çeşit çeşittir sabır. Sabrın da bir çok gerekleri vardır elbette. Bir kere yapılan anlaşmanın yüklediği sorumluluklara sabretmek gerekir. Bunun için çalışmak, didinmek, cihad etmek ve yorulmak lâzımdır. Nimetlere sabretmek gerekir, musibetlere sabretmek gerekir... Çok az kimse vardır nimetlere sabredip de şıarmayan ve küfran-ı nimette bulunmayan... Bir de insanların budalalıklarına ve cehaletlerine sabretmek vardır ki, çok zor gelir insana, sıkıntı verir içine... Ve sabır, sabır, yine sabır... Allah'ın rızasını talep etmek için sabır... İnsanların söyleyeceklerinden çekinerek ve korkarak değil... Herkes görsün de dert yanıyor demesin diye değil... Veya herkes baksın da beğensin ve «ne güzel sabrediyor» desinler diye değil... Sabrın arkasından bir menfaat elde etsin veya dert yanarak bir mazereti telâfi etsin diye değil... Ve Allah'ın rızasından başka bir gaye ve hedef için değil... Sadece ve sadece Allah'ın verdiği nimetlere ve musibetlere sabır... Allah'ın takdirine teslim olup hükmüne rıza göstererek kani olmak için sabır...

«*...Namazı gereği gibi kılarlar...*» (Ra'd, 22)

Allah'a verilen ahdi ve yapılan anlaşmayı yerine getirmek ile yakından ilgisi vardır namazın. Namaz bu ahdin ve anlaşmanın açığa vurulması ve belirtilmesidir. Bunun için de ahdin ilk ve en önemli rük-nüdür. Ayrıca tam ve mükemmel olarak Allah'a yönelmenin ve bağlanmanın ifadesidir. Kul ile Rab ara-

sındaki açık bir bağlantıdır. Yalnız ve yalnız Allah'a ibadet edip Allah'tan başkasına en ufak bir hareket ve söz yapmamanın ifadesidir namaz.

«... Bizim rızıklandığımız şeylerden gizli ve açık hayır yolunda sarfederler...» (Ra'd, 22)

Bu da Allah'ın riayet edilmesini emrettiği şeyler meyanındadır, ahde vefa ve anlaşılmaya sadakatin bir gereğidir. Ancak burada infak, hayat sahnesinde kulları bir tek safta toplayan ve aralarında birlik sağlayan bir unsur olduğu için özellikle belirtilmektedir. Ayrıca veren kimsenin cimriliğini izale eder ve alan kimsenin de kin ve intikam duygusunu söndürür. Ve müslüman fertlerden müteşekkil toplum hayatının Allah'ın şereflendirdiği insana lâyık insanca bir hayat olmasını ve fertlerin birbirine bağlanıp destek olmasını temin eder. Gizli ve açık infak meselesi de ayrı bir ehemmiyet ifade eder. İlân edilmesinden çekinildiği, şeref ve haysiyetin rencide olmasından korkulduğu zaman gizli infak şeref ve haysiyetin korunmasını temin eder. Örnek alınması gerektiği, şeriâtın emrini yerine getirmenin belirtilmesi icabettiği zaman açıktan infak etmek örnek olarak iyi olur. Kısacası hayatın her safhasında yerine göre hareket lâzımdır...

«... İyilikle, kötülüğü savarlar...» (Ra'd, 22)

Sadece Allah'ın emirlerini yerine getirmekle kalmayıp günlük hayatlarında kötülüğe iyilikle mukabele ederler. Zira kötülüğe iyilikle mukabele etmek ruhların şirretliğini kırar, hayra yöneltir ve şer tohumlarına daha yeşermeyen yok eder. Âyet-i kerime bunu belirtmek için süratle sonuca geçmiştir. Ve kötülüğün iyilikle karşılanmasının gerekliliğini belirtmekle yetinmiştir. Önemli olan beklenen sonuçtur...

Bir de kötülüğün iyilikle bertaraf edilmesi ve bu suretle şerrin ortadan kaldırılması söz konusu oluyor ise, o zaman muhakkak iyilikle mukabele edilmesine gizlice işaret edilmektedir. Ama yapılan iyilik kötülüğü kamçılayacak ve şımartacaksa o zaman iyilikle mukabele etmenin yeri yoktur.

Kötülüğe iyilikle mukabele etmek çok kere karşılıklı iki kişi arasındaki ilişkilerde söz konusu edilebilir. Allah'ın dininde asla söz konusu olmaz... Çünkü şımarık ve zalim kişiler ancak kesin karar ve tatbikatla bertaraf edilebilir. Yeryüzünde bozgunculuk edenler ancak kesin kuvvet görünce çekinirler... Kur'ân-ı Kerim meseleyi duruma göre ayarlanmak üzere şahısların insiyatifine bırakmaktadır. Konuyu iyice düşünüp, ehil kimselerle istişare ederek hayırlı ve doğru bilinen noktada hareket etmeyi uygun bulmuştur.

İşte onlara bu dünyanın karşılığı:

«... O da «Adn» cennetleridir! Oraya mü'minler, salih olan ataları, eşleri ve soyları gireceklerdir. Melekler her kapıdan onların yanına girecekler ve: "Sabretmenizin karşılığı olarak, selâm size! Âhiretin en güzel mükâfatı ne hoştur" diyeceklerdir.»

(Ra'd, 23 - 24)

Bu Adn cennetlerinde kendilerinden önce geçen babaları, eşleri ve soylarından gelen diğer kimselerle mutlu bir hayat yaşarlar. Çünkü onlar da iyilik yaptıkları ve amel-i salih işledikleri için cennete girmişlerdir. Bu mutluluk bir başka lezzet katar cennet hayatına.

Toplandıkları ve buluştukları sırada bu ikram ve hürmete melekler de katılırlar. Bu ağırlayış ve ikram

Bir tatlı hareket ve rahatlatıcı hava içinde cereyan eder.

«... Melekler her kapıdan onların yanına girecekler ve...»

Şimdi âyet-i kerime burada bizi karşımızdaki canlı tablo ile karşı karşıya bırakmaktadır. Orada duruyor tablo, görüyor ve işitiyoruz sanki meleklerin bölük bölük gelip gezindiklerini:

«... "Sabretmenizin karşılığı olarak, selâm size! Âhiretin en güzel mükâfatı ne hoştur" diyeceklerdir.»

Bir bayram şenliği ile karşı karşıyayız şu anda. Buluşmalar oluyor, karşılaşanlar selâmlaşıyorlar, her tarafta hareket ve ikramlar var.

MÜLK SAHİBİ VE VAHİY

«Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır. O, dilediğini yaratır. Dilediğine kız çocukları verir, dilediğine de erkek çocukları verir.

Yahut onları erkekli dişili çift çift verir. Dilediğini de kısır yapar. Şüphesiz O, «Alim'dir, Kadir'dir» her şeyi çok iyi bilir, her şeye kadirdir.» (Şûrâ, 49 - 50)

Bolluk ve darlığın, mahrumiyet ve zenginliğin bir başka tezahürü de çoluk çocuğun olmasıdır. Bu husus insan ruhunu çok etkiler. Bunun için evlât nokta-i nazarından ruhlara dokunulmuş çok güçlü ve derin tesirler icra etmektedir. Daha önce rızkın genişletilip daraltılacağı anlatılmıştı. Burada ise rızkın evlâtle tamamlanacağı ve tıpkı mal gibi evlâdın da Allah'ın insana verdiği rızık olduğu belirtilmektedir.

Göklerin ve yerin mülkünün Allah'a aîr oluşunun önceden zikri, yeryüzündeki bu umumî mülkiyetin ardı sıra gelen bütün tali bölümlere uygun düşen bir takdimdir. «Dilediğini yaratması» da aynı şekildedir.

F. : 2/17

Bu konuda psikolojik bir imayı takviye ederek hayır seven insanı, sevdiği ve sevmediği şeyleri yaratan Allah'a havale etmektedir. Bilâhare mahrumiyet ve lütuf hallerini anlatmakta, Allah'ın dilediğine dışı, dilediğine erkek evlât lütfettiğini, dilediği kullarına da her ikisinden verdiğini belirtmektedir ki, onlar kız çocuklarının olmasını istemezlerdi. Bazılarını da kısır bırakarak her ikisinden de mahrum etmektedir. Ama bütün bunlar Allah'ın meşiyetine bağlıdır. Bu hususta O'ndan başka müdahale gücü yoktur kimse'nin. Allah, ilmine göre takdir eder, kudretiyle tasdik eder: «... O, "Alim'dir, Kadir'dir" her şeyi çok iyi bilir, her şeye kadirdir.»

Sûrenin sonunda âyetlerin akışı yine sûrenin üzerinde dolaştığı ilk gerçeğe, yani vahiy ve risalet gerçeğine dönüyor. Bu gerçeğe tekrar dönerek Allah ile kullarından seçilmiş kimselerin ilgisinin niteliğini açıklıyor. Bunun nasıl cereyan ettiğini belirtiyor. Ve fiilen Allah'ın dilediği bir gayeye mebni olarak Hz. Peygamberin vahye mazhar olduğunu beyan ediyor.

«Alah, bir insanla ancak vahiyle veya perde arkasından konuşur. Yahut bir elçi gönderir de izniyle, ona dilediğini vahyeder. Şüphesiz O, yüceler yücesidir. Hüküm ve hikmet sahibidir.

Ey Muhammed! Böylece Biz sana, emrimizle insanlar için bir hayat olan Kur'an'ı vahyettik. Sen önceleri, kitap nedir, iman nedir bilmezdin. Fakat Biz onu bir nûr kıldık. Kullarımızdan dilediğimizi onunla hidayete erdiririz. Şüphesiz ki sen, dosdoğru bir yolu gösteriyorsun.

O yol, göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın yoludur. İyi bilin ki, bütün işler Allah'a döner.»

(Şûrâ, 51 - 53)

Bu âyet-i kerime kesin olarak Allah'la konuşmanın hiç bir insan için mümkün olmadığını belirtiyor. Nitekim Hz. Aişe (r. anhâ)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.): *«Kim Hz. Muhammed'in Rabbi'ni gördüğünü zannederse, Allah'a büyük bir iftirada bulunmuş olur»* demiştir. Şu halde Allah'ın insanlarla konuşması üç yolla olmaktadır:

1 — Doğrudan doğruya peygamberin ruhuna iletilen vahiy yoluyla olur ki, onu alan zat bunun Allah'tan olduğunu bilir.

2 — Bir perdenin arkasından konuşur ki, Hz. Mûsâ (a.s.) ile konuşması böyle olmuştur. Hz. Mûsâ O'nu görmek isteyince, dağa tecelli eder etmez dağ yerinden oynamış ve Mûsa tahammül edemeyip baygın düşmüş, ayılınca da şöyle demiştir: *«Rabbim! Sen'i tenzih ederim. Tевbe ettim Sana. Ben iman edenlerin ilkiyim.»* (A'raf, 143)

3 — Veya bir elçi göndererek konuşur ki, melek olan bu elçi vasıtasıyla dilediğini peygamberine vahyeder.

Hz. Peygambere varit olan vahiy şekilleri şunlardır:

a - O meleği görmeden melek onun kalbine vahiy getirirdi. Nitekim Hz. Peygamber buyurur ki: *«Ruhü'l-Kudüs benim içime üfledi ki hiç bir nefis rızkını tamamlamadan ölmeyecektir. Öyleyse Allah'tan korkun da rızkınızı aramakta güzel yolu seçin.»*

b - Hz. Peygambere melek, bir insan şeklinde görünürdü. Ve ona hitap ederdi. Hz. Peygamber de onun söylediğini anlar ve ezberlerdi.

c - Bazen de vahiy bir çan sesi gibi gelirdi. En çok da bu yorardı onu. Bu şekildeki vahiy çok soğuk gün-

lerde bile gelse alnından buram buram terler dökülürdü. Şayet bineğinin üzerinde ise hayvan dayanamaz, yürürken çöküyordu. Bir keresinde böyle bir vahyin gelişi sırasında dizi Sabit oğlu Zeyd'in dizinin üzerinde imiş. Zeyd'in dizinin üzerine o kadar ağırlık çöker ki, dizinin ezileceğini sanır.

d - Bir diğer vahiy şekli de meleği yaratıldığı şekliyle görmesidir. Bu şekilde görünen melek, Allah'ın dilediği şeyleri ona vahyeder ki, Necm Sûresi'nde anlatıldığına göre iki kere böyle vahiy gelmiştir. (1)

İşte vahiy şekilleri. Ve Allah'la alâka yolları. Muhakkak ki O, Yücedir, Hakim'dir. Yücelerden vahyeder ve hikmetine göre vahyini seçtiği kimselere gönderir.

Şimdi ne zaman vahiy olayını anlatan bir âyet veya hadis gördümse durup hep bu alâkayı düşünmüştür. Her seferinde de iliklerime kadar sarsıldığımı hissetmişimdir... Nasıl? Nasıl olmaktadır bu alâka, zaman ve mekân sınırı tanımayan, her şeyi kuşatan ve eşi bulunmayan, ezeli ve ebedi zât ile? Nasıl bir bağlantıdır Yüce Allah ile, zaman ve mekân sınırı içerisinde bulunan, yaratılmışlığın sınırını aşmayan fâni insanıoğlu arasındaki bağlantı? Sonra bu bağıklık hangi sözler ve hangi ifadelerle dile getirilmektedir? Fâni olan sınırlı bir kişi, Allah'ın ezeli ve ebedi kelâmını nasıl alabilmektedir? Mahdut bir varlık, hudutsuz bir varlığa nasıl tahammül edebilmektedir?

Nasıl?... Nasıl?...

Ama işte dönüyor ve diyorum ki, nene gerek senin bu «nasılı» sormak. Sen ancak fâni ve eksik var-

(1) İbnü'l-Kayyûm, Zâdû'l-Meâd.

lığının sınırları içindeki şeyleri düşünebilirsin. Ve sen ancak bu sınırlar içerisinde vukubulan, vücut kazanan varlığı idrâk edebilirsin.

Ama yine de o ürperti, o korku ve sarsıntı bitmez bir türlü... Çünkü “nübüvvet” meselesi gerçekten de çok büyük mesele. İlâhî vahyi alış anı hakikaten ulu bir an. İnsan denilen bir varlığın, ulular ulusu bir zatın vahyine mazhar olması ne demek?... Bu kelimeleri okuyan kardeşim, sen de benimle aynı şekilde düşünmez misin? Sen de benimle düşünmeye çalışmaz mısın?... Oradan çıkan bu vahiy... Ora diyebilir miyim acaba?... Kesinlikle... Orası «ora» değil ki. Gelen vahiy zamansız ve mekânsız, sınırsız ve hudutsuz, şartsız ve yönsüz bir noktadan gelmektedir. Nihai ve mutlak sonsuzdan, ezeli ve ebedî olan celâl sahibi Allah Teâlâ'dan gelerek insana ulaşmaktadır... Nebi de olsa, Resul de olsa o bir insandır. Evet hudut ve kayıt mahkûmu insan. Şu vahiy, şu akılları hayrette bırakan bağlantı. Şu mucize. Onu ancak Allah gerçekleştirebilir. Ve Allah'tan başka kimse bilmez. Nasıl vukubulduğunu ve nasıl gerçekleştirdiğini. Bu satırları okuyan kardeşim, bütün benliğimden coşarcasına aktarmaya çalıştığım şu kesik ifadelerimi ve şu parça parça duygularımın gerisindekileri sen de hissediyor musun acaba? Bilemiyorum, içimden gelen duyguları nasıl dile getireceğimi? Çalışıyorum, niteliği itibariyle hârika olan, şekli itibariyle fevkalâde olan bu akılları 'durdurucu büyük ve muazzam hâdiseyi anlamak istiyorum. Evet, defalarca vukubulan bu büyük hâdiseyi. Bazı kimseler bu hâdiseyi Resûlullah (s.a.v.)'ın devr-i saâdetinde bizzat gözleriyle görmüşlerdi. İşte Hz. Aîşe (r. anhâ) beşeriyet tarihinin bu akılları durduran saniyelerinden bazı müşâhedelerini anlatıyor bize. Ve birisini şöyle naklediyor:

«Resûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «*Ey Aişe! İşte Cebrail selâm söylüyor sana.*» Ben de: Allah'ın selâmı ve rahmeti onun üzerine olsun dedim.» Hz. Aişe devam ederek diyor ki: «O bizim görmediğimizi görüyordu.» Ve işte Sabit oğlu Zeyd, benzer bir andaki müşâhedesini naklediyor bize. «Resûlullah (s.a.v.)'in dizi dizimin üstündeydi. Peygambere vahiy gelince dizi o kadar ağırlaştı ki altında dizim ezileyazdı.» Daha bir çok ashab-ı güzîn (r.a.) bu türlü vahyin geldiğine şahit olmuşlar. Gelen vahyin kendilerini sevindirmesini dileyerek duâ ettikleri zaman peygamber onlara, onlar peygambere sarmaş dolaş olmuşlar.

NÜBÜVVET MEFHUMU

Gayba iman etmek vahyi gerektirdiği gibi, vahiy de nübüvveti gerektirir. Allah tarafından seçilmiş olan peygamberler bize ilâhî haberleri aktarmakla görevli olduklarından, bu haberleri alabilecek güçle donatılmışlardır. Peygamberin her insan gibi beşer menşeli olması haberin sıhhati için önem ifâde eder. Şayet haberi getiren insan değil de melek ve cin gibi insanüstü bir yaratık olsaydı, insanların çoğu haber gönderen yaratıcıyı bırakırlar ve haberi getiren aracıya tapınırlardı.

Risâlet müessesesinin mahiyeti ve fonksiyonu hakkında Seyyid Kutub şöyle diyor :

Bu kısım; müşriklere izah edilen peygamberin tabiatı ve peygamberliğin hakikati konusunun devamı olup, müşriklerin peygamberden bazı hârikalar istemelerine karşılık serdedilmiştir. Aynı zamanda peygamberler ve peygamberlikler hakkında cahiliyet dü-

şüncelerinin ve genellikle beşeri düşüncelerin tashi-
hinin devamıdır. Daha önce bu düşüncelerle Arap ca-
hiliyeti ve etrafındaki topluluklar bozguna uğramış-
lar, o düşüncelerle peygamberlik ve nübüvvet, vahiy
ve Resul gerçeklerinden uzaklaşmışlardı da hurâfe-
lere, evhamlara, efsane ve sapıklıklara dalmışlardı.
Böylece nübüvveti; sihir ve kehânetle, vahyi de; cin
ve cünunla karıştırmışlardı!.. Artık peygamber de-
nince gaypten haber veren, harikalar yaratan, sihir-
bazların yapmış olduğu ve insanların alışageldiği şey-
leri yapan kimse olarak anlıyorlardı.

Sonra İslâm inancı gelerek hakkı bâtılın üzerine
saldı, zaten yok olmaya mahkûm olan bâtılı beynin-
den yıktı, iman düşüncesini sadeliğe, açıklığa, doğru-
luğa ve gerçekliğe kavuşturdu. Nübüvvet ve nebi dü-
şüncesi; o günkü bütün cahiliyet toplumlarında bili-
niyordu. Ve Arap müşriklerinin cahiliyetine en yakın
olan cahiliyet de, aralarındaki millet ve cins ayrılı-
ğına rağmen, ehl-i kitaptan yahudiler ve hristiyanla-
rınki idi. Hepsi de nübüvvet ve nebi mefhumunu en
kötü bir şekilde tahrif etmişlerdi.

Allah'ın insanlara gönderdiği peygamber bir be-
şerdir. O, Allah'ın hazinelerine mâlik değildir, gayp-
ten haber vermez, «ben meleşim» diye bir iddiada bu-
lunmaz. Telâkkisini ancak Rabbinden alır ve sadece
O'nun vahyettiği emilere tâbi olur. O'nun dâvetini
kabul edenler, Allah'ın yanında beşerin en hayırlısı-
dırlar. Peygambere farz olan da şefkatle muâmele
edip, beşeriyete mesuliyetini hissettirmektir. Kulları-
na acımayı ve onlara mağfiret etmeyi Allah'ın kendi
üzerine almış olduğunu onlara duyurmaktır.

Peygamberin mükellef olduğu hususlardan biri
de; ahiret korkusundan kalpleri ürperenlerin ellerin-
den tutup, takvâya ulaşmalarına yardımcı olmaktır.

Peygamberin görevi bu hususları içine aldığı gibi, beşer olma ve vahyi kabul etme hususlarını da ihtiva eder. Böylece görev ve nitelik bakımından peygamberliğin anlamı tashih edilmiş oluyor ki; bununla mücrimlerin yolu diğer yollardan ayrılıyor. Hak ile bâtıl birbirinden tefrik ediliyor. Peygamberin tabiatı ve peygamberliğin hakikati hakkındaki evham ve kapalılık açığa çıkıyor. Mü'minlerle mü'min olmıyanlar arasındaki fark da bütün çıplaklığı ve gerçekliği ile açıklık kazanıyor.

Kur'ân-ı Kerim bu hakikatleri beyan ederken, ulûhiyet hakikatinden, bu hakikatle peygamberin ilişkisinden ve gerek karşı çıkan gerekse kabullenen bütün insanların ilişkilerinden de bir nebze bahsetmektedir. Hem bu gerçekten, hem de hidayet ve dalâletin tabiatından söz etmektedir. Hidayet ehli nübüvvet makamını görecek göze sahip olmakla beraber dalâlet ehlinin gözü kördür.

Allah; kullarını bağışlamayı kendi üzerine almıştır ama bu, bilmeyerek günah işleyip, tevbe eden ve ıslâh yoluna giden kullar içindir... Mücrimlerin yolunu da ayrıca beyan etmeyi irade buyurmuştur. Böylece inanan, bilerek ve bir esasa dayanarak inansın, dalâlete düşen de bilerek ve bir esasa istinad ederek dalâlete düşsün. Ve insanlar açıkça kendi tutumlarını tespit etsinler. Evham ve tahminlerden uzaklaşsınlar...

«Ey Muhammed! De ki: "Size 'Allah'ın hazinelert benim yanımdadır' demiyorum. Gaybı da bilmiyorum. Ve size, 'ben bir meleğim' de demiyorum. Ben sadece bana vahyolunana tâbi oluyorum." De ki: "Kör ile gören bir olur mu? Hiç düşünmez misiniz?"»

(En'am, 50)

Kureyşli müşrikler daha önce de söylediğimiz gibi Resûlullah'ın doğruluğundan şüphe etmemekle beraber kendisine inanabilmeleri için bir hârika göstermesini istiyorlardı. Bu meyanda bazen, Safâ ile Merve'yi altın'a çevirmesini, bazen de bu iki dağı Mekke'den uzaklaştırarak, Mekke'nin civarındaki arazinin verimli, bitkili ve meyveli olmasını istiyorlardı! Bazen gaybden haber vermesini, ne olacağını bildirmesini, bazen kendine destek olacak bir meleğin inmesini, bazen de görebilecekleri bir şekilde kendisine gökten sahifeleri yazılı bir kitap inmesini arzu ediyorlardı. Bütün bunlar, inat ve ısrarlarını delillendiren isteklerdi. Ne var ki, bu isteklerin asıl doğuş noktası cahiliyet devrinde peygamberlerin ve peygamberlik müessesesinin çevresini sarmış olan efsane ve evham yığınlarıydı. Bunun en yakın örneği de ehl-i kitabın peygamberlik ve peygamberler ile ilgili hurafeleriydi.

Ehl-i kitap, her türlü gerçekleri açık ve seçik şekilde belirten kitabı getiren peygamberlerin yolundan sapkıktan sonra bu hurafelere dalmışlardı...

Muhtelif cahiliyet toplumlarında çeşitli şekilde gaybden haber verme iddiasında bulunan sahte haberciler bulunur. Birtakım aldanmışlar da bunları tasdik ederler. Bu gaybden haber verenler arasında sihirbazlar, kâhinler, müneccimler ve deliler bulunur. Gaybden haber verenler gelecekle ilgili şeyleri bildiklerini iddia ederler. Cinler ve ruhlarla ilişki kurduklarını, tesbihler ve muskalarla, dualar ve zikirlerle veya benzeri vasıta ve metodlarla tabiat kanunlarını kendi emirlerine bağladıklarını iddia ederler. Esas itibarıyla bunların hepsi vehim ve dalâlete düşmekten öteye geçmez. Ve birleştikleri nokta burasıdır. Geri-

ye kalan ise şekil, nevi, üslûp ve merasim bakımından birbirinden ayrılımlarıdır.

«Sihirle gelecekte haber verme» durumu umumiyetle habîs ruhları kendi emrine alarak onlardan bilgi alma ve meçhulü bilme ile olur. Kehânetle haber verme konusuna gelince, umumiyetle bu konu da tanrıların emrine terkedilmiştir. Burada kâhin, tanrıları doğrudan doğruya kendi emrine alamaz da dualar ve zikirlerle onlara yalvarır ve kendisine uyur veya uyanık anında meçhullerin kapısını açmasını diler. Gerek işaretlerle, gerek sayıklamalarla rüyasında veya başka tarzda kendisine doğru yolu göstermesini ister. Fakat gerek sihirle, gerekse kehânet yoluyla gaypten haber vermek, kutsal delilik ve meczubiye yoluyla gaypten haber vermektan ayrılır. Zira sihirbaz ve kâhin ne istediğini bilir. Ama cezbeye tutulmuş veya kendisini kutsal deliliğe vermiş olan kimse hiçbir şey bilmez. Dili konuşurken kendisinin farkına varmadığı müphem ifadeler söyler. Meczuplarla geleceğe dair haber vermenin yaygınlaştığı milletler arasında umumiyetle o meczubun söylediği sözlerin, verdiği işaret ve rumuzların ifadesini bildiğini iddia eden bir açıklayıcı bulunur. Eski Yunan'da bu tip meczuplara «manti» adı verilirdi. Bunları açıklayanlar da «prophet», yani başkasının yerine konuşan diye adlandırılırdı. İşte Avrupalılar peygamberlik müessesesini ifade etmek için genellikle bu kelimeyi kullanırlar. Kâhinlerle meczupların birleştiği çok az görülmüştür. Ancak kâhinin, bir meczubun ifade ve rumuzlarını açıklamakla görevlendirilmiş olması hali müstesna. Bunun dışında çok kere meczuplarla kâhinlerin ihtilâfa düştükleri, münakaşalara daldıkları görülmüştür. Meczup hiçbir merasim ve âdetle kayıtlı değildir. Bir bakıma âsîdir. Kâhin ise çoğunluk-

la atalarından ve dedelerinden kalma âdetlerin mah-kûmu olup onları muhafaza ederek görevine devam eder. Uzak-yakın heykellerin ve mâbetlerin bulundu-ğu yerlerde kalır kâhinler. Ama meczup için böyle bir şey bahis konusu değildir. Meczup ıssız yerlerde bulunabileceği gibi kalabalıklar içerisinde de girebi-lir. (1)

Yahudi kabileleri arasında da bazen peygamber-lerin sayısı artmıştır. Onlar da kendi zamanlarına göre bir bakıma yakın çağlardaki tasavvuf tarikat-larına ve dervişlerine benziyorlardı. Zira bazı devre-lerde sayıları yüzleri aşmıştı. Onlar da kendi cema-atlerine bugünkü dervişlerin yaptığı gibi birtakım ri-yazat metodunu tatbik ediyorlardı. Bazen kendi vü-cutlarına işkence ederek cezbe haline başvuruyorlar-dı. Bazen de cezbeye getirecek mûsiki âletleri dinle-yerek aynı hale girmeye çalışıyorlardı. Kitâb-ı Mu-kaddes'in «Birinci Samuel» bölümünde şöyle denili-yor:

«Saul Davud'u elde etmek için elçiler gönderdi.

(1) Bu kısım, «İslâm'ın gerçekleri ve İslâm düşmanlarının uydurmaları» adlı üstad A. Mahmud el-Akkad'ın eserinden ık-tibas edilmiştir. Biz buraya delil olarak sunduğumuz kısımları alırken, müellifin semavi dinler de dahil olmak üzere bütün dinlerin ve peygamberlik müessesesinin tekâmül ettiğini, ulû-hiyet inancının da tekâmül sonunda bu hale geldiğini ve ni-hayet İslâm'da kemâle ulaştığını belirten kısımlarını kabullen-miyoruz. Esas itibariyle İslâm'ın getirdiği kâmil nizam semâ-vî dinlerin hepsinde de aynıdır. Ve bu dinler tahrif edildikten sonra o dine bağlı olanların irtidad ederek cahilliye dönmek-si ve kendi peygamberlerinin getirdikleri gerçekleri tahrif et-meleri esas sayılmalıdır. Nitekim en doğru tarihi gerçek ola-rak Kur'ân-ı Kerim bize bu hususları belirtmektedir. Binaen-aleyh batılı dinler tarihi bilgilerinin, bu konuda serdettikleri faraziye ve tahminlere değer vermemek gerekir.

Peygamberler topluluğunun geleceğe dair haber vermekle uğraştıklarını gördüler. Saul de onların arasında bulunuyordu ve onlara başkanlık ediyordu. Allah'ın ruhu da Saul'un elçileri üzerine indi. Onlar yine gaybten haber vermeye devam ettiler. Başkaları üzerlerine gönderildi. Onlar yine hallerinde devam ettiler. O elbisesini soydu ve Samuel'in karşısında gaybten haber vermeye devam etti. O gün ve gece tamamen çıplak olarak görüldü...»

Yine Samuel kitabında şöyle denilir: «Sen birtakım peygamberlerden toplu halde oturan topluluklara tesadüf edeceksin. Önlerinde ud, ney, def ve rubab vardır. Onlar gaybten haber verirler. Rabbin ruhu onlara hulûl ederek birlikte gelecekte haber verirler. Sonra da bir başka adama geçer.»

İsrailoğullarında peygamberlik irsi bir sanattı. Babalardan oğullara geçerdi. Nitekim krallar bölümünde şöyle denilmektedir:

«Peygamberlerin çocukları Eşia'ya şöyle dedikleri vakit: İşte bizim karşında durduğumuz yer orasıdır. Orası bize dar görüldü. Bırakalım orayı da Ürdün'e gidelim.»

«Onların hizmetçileri vardı. Ve yer yer kendilerine gelir hizmet ederlerdi. Nitekim Davud ve askerlerin reisleri, hizmetleri için Benî Esâf'tan ve diğer kabilelerden udlar ve rubablarla, defler çalarak gaybten haber vermeye çalışanları hizmetçi olarak almışlardı.» (1)

İşte böyle sarmıştı cahiliyet nizamlarını peygamber ve peygamberlik müessesesinin niteliği ile ilgili

(1) A. Mahmud el-Akkad'ın, «İslâm'ın Gerçekleri ve İslâm Düşmanlarının Uydurmaları» adlı eseri.

benzer bâtl düşünceler. Bu cahiliyetler arasında semavi dinlerin getirdiği sağlam Islâm düşüncesinden sapmış olanlar da yer alıyordu. Ve halk, peygamber denilince bu nevi şeyleri bekliyordı. Bazen ondan gaybten haber vermesini istiyorlar, bazen de sihir veya kehânet yoluyla kâinat kanunlarını etkisi altına almasını arzu ediyorlardı. İşte müşriklerin Resûlullah'tan istedikleri şeyler de esas itibariyle bu kaynaklara dayanıyordu. Ve bu evhamları belirtmek için Kur'ân-ı Kerim'de resuller ve risaletin tabiatı ile ilgili mükerrer hükümler gelmiştir. Bu âyet-i kerime de o hükümlerden birisidir:

«Ey Muhammed! De ki: "Size, 'Allah'ın hazineleri benim yanımdadır' demiyorum. Gaybı da bilmiyorum. Ve size, 'ben bir meleğim' de demiyorum. Ben sadece bana vahyolunana tâbi oluyorum.» De ki: "Kör ile gören bir olur mu? Hiç düşünmez misiniz?"»

Hazret-i Peygamber o günkü cahiliyet toplumlarında yaygın olan peygamberlik ve peygamberlerin tabiatı ile ilgili bütün evhamlardan uzak, sadece bir beşer olarak kendisini takdim etmekle emrolunuyordu. Ayrıca bu inancı da her türlü aldatıcılıktan uzak bir şekilde takdim etmesi emrolunmuştu. Bu bir miras değil... Bir iddia da yok ortada... Sadece bir peygamberin getirdiği bir inanç... Peygamber hidayet gücüne sahip değil. Hidayet Allah'tan... O'nun yolunu aydınlatan da bu ilâhi hidayet...

Peygamber Allah'ın vahyinden başka bir şeye tâbi değil... İlâhi vahiy bilmediği şeyleri ona öğretir. O Allah'ın hazinelerinin üzerine oturmuş, kendisine uyanlara o hazineleri dağıtıcı değil... Gaybın anahtarları da kendisinin elinde değil ki, gelecekte olacak şeyleri kendisine uyanlara bildirsın... Hem o bir me-

lek de değil ki, Allah istedikleri gibi bir melek arkadaş göndersin kendisine... O sadece bir peygamber. Ve getirdiği de bu kadar açık, parlak ve sade şekliyle sadece bu inanç...

Esasen beşer fıtratına seslenen bu inançtır. İnsan hayatına doğru yolu gösteren, âhirete giden yolda, Allah'a varan nizamda kılavuzdur o. Ve bu inanç her türlü süslemeden uzaktır. Kim 'onu kendi nefsi için arzu ederse hak kazanır ona. Ve bu inanç, sahip olduğu değerlerin en üstünü olarak belirir. Bu inancı menfaat pazarında bir alış veriş metalı olarak kullanan kişi, onun tabiatını kavrayamaz, kıymetini anlayamaz. Ve o bir hazine, bir azık vermez kendisine.

İşte bunun için Resûlullah (s.a.v.) bu inancı bu şekilde insanlara takdim etmekle emrolunuyor. Evet bu şekilde... Her türlü süslerden uzak olarak. Zira o, süslenmeye muhtaç değildir. Hem bunun gölgesine sığınanlar bilsinler ki, dünya hazinelerine sahip olmayacaklar. Dünyada bir makam ve rütbe de geçmiyecek ellerine. Ve takvâ duygusu olmadan insanlar arasında bir özelliğe de sahip bulunmayacaklar. Zira vardıkları nokta, tercih ettikleri şey Allah'ın hidayetidir. Ve bu ise herşeyden üstün ve her zenginlikten yücedir:

«Ey Muhammed! De ki: "Size, 'Allah'ın hazineleri benim yanımdadır' demiyorum. Gaybı da bilmiyorum. Ve size, 'ben bir meleğim' de demiyorum. Ben sadece bana vahyolunana 'uyuyorum'".»

Hem onlar bilsinler ki, bu inanca sarılırken aydınlığa ve basirete sarılıyorlar. Karanlıktan ve körlükten kurtuluyorlar:

«... De ki: "Kör ile gören bir olur mu? Hiç düşünmez misiniz?"»

Hem, vahye uymak ve sadece onu kabullenmek hidayetin ve basiretin kendisidir. Bu hidayetten mahrum olanlar kendi hallerine bırakılmış körlerdir... İşte bu âyetin kesin ve açık şekilde belirtmek istediği husus budur. Bu sahada beşer aklının durumu nasıldır? İslâm düşüncesinde bu sorunun cevabı gayet basit ve açıktır. Allah Teâlâ'nın insanoğluna sunduğu akıl hem ilâhî vahyi almaya ve hem de bu vahyin ifade ettiği mânayı kavramaya muktedir bir şekilde yaratılmıştır. Zaten onun görevi de budur. Eline bir takım fırsatlar verecek nur ve hidâyet imkânları sunulmuştur. Hiçbir tarafından bâtılın sirayet etmesi mümkün olmayan sağlam ölçülerle zabtu rabt altına alınmıştır.

Şu kadarı var ki, beşer akli kendi başına buyruk olur da vahyin emrinden uzaklaşırsa hiç şüphesiz sapıklık ve dalâletle yüz yüze gelecek, görüş noksanlığı belirecek, gerçeği farkedemeyecek ve kötü değerlendirmeye, yanlış idareye başvuracaktır.

Onun bu hatâlara düşmesinin asıl sebebi kendi yapısının tabiatında vardır. Akıl; yapısı itibariyle mevcudatı bir küll halinde değil de parçalar halinde müşahade eder. Tecrübe ede ede, hâdiselerle karşılaşa karşılaşa, yüz yüze gele gele öğrenir. Ayrıca mevcudatı bir bütün olarak görmesi ve görüş ufkunu buna göre ayarlayarak mükemmel hükümler vermesi ve bu görüş tarzına uygun olarak dengeyi sağlayan ve muhtevasını genişleten bir nizam koyması mümkün olamaz. Binaenaleyh akıl Allah'ın nizamından ve doğru yolundan ayrılınca tecrübe bataklıklarına dalar, değişik hükümlere ve değişik düzenlere başvurur. Fiillerle fiillerin karşılığı arasında bir düzen temin edemez. Sağa sola yalpalıyarak çöker kalır. Ve bu haliyle beşerin bütün aziz varlıklarını da yıkar. Yüce

insanlık vasıflarını yok eder. Ama, akıl vahyin emrine uyarsa, beşeriyet bütün bu şerlerden kurtulur. Tecrübe ve değişiklikler, eşya ve madde âleminde, âletler ve vasıtalar meyanında kalır. Esas itibariyle aklın müstakil olması gereken alanlar da bu madde âlemindeki alanlardır. Ve netice itibariyle vukubulan ziyan, ruhlar ve bünyelerle değil, maddeler ve eşya ile alâkalı olur.

Muhtelif arzu ve isteklerin baskısı altında kıvranan beşer aklının dışında başka bir kontrol ve zaptedici güce ihtiyaç vardır. Esas itibariyle beşerin aklı da farklı farklıdır. İnsanoğlu sapıklığa dalınca o kontrol eden güç tarafından korunmalı, akıl her tecrübesinde ona başvurmalı, beşer hayatı ile ilgili konularda ona müracaat ederek hüküm vermelidir. Ancak böylece tecrübesi ve verdiği hüküm doğru olabilir, takip ettiği yön ve hareket mazbut olabilir.

Beşer aklına bir doğruluk ölçüsü payesi veren ve akılla vahyin, her ikisinin de Allah yapısı olması münasebetiyle birleşmeleri icap ettiğini kabul ederek aynı derecede sananlara gelince; bunların dayandıkları esaslar birtakım kendi cinslerinden olan filozofların ortaya attıkları sözlerdir. Yoksa Allah Teâlâ hiç bir zaman için böyle bir şey söylememiştir.

Ayrıca aklın vahye muhtaç olmadığını söyleyenler de bu konuda Allah'ın söylediklerinin dışında birtakım şeyler söylemektedirler. Aklı ne kadar ilerlemiş olursa olsun bir tek beşer için bile bu husus bahis konusu değildir. Allah Teâlâ vahiy ve risalet müessesesiyle insanlar üzerine hüccetini ikame etmiştir. Ve bu hücceti beşer aklına dayandırmamış, hattâ Allah'ın yarattığı ve O'na imanı, O'nu tanımayı zaruret olarak kabul eden insan fitratına bile istinad ettirme-

miştir. Zira Hak Teâlâ tek başına aklın sapıtacağını, yalnız başına fitratın doğru yolu yitireceğini gayet iyi bilmektedir. Ve en doğru yolu gösteren kılavuz durumundaki vahiy olmadan aklın ve fitratın kötülüklerden korunması mümkün değildir. Vahiy bir ışık, bir basiret durumundadır.

Felsefenin, akli dinden müstağni kılacağını sananlar veya aklın meydana çıkardığı ilmin beşeriyeti Allah'ın hidayetine muhtaç kılmayacağını iddia edenler, gerçekte ve realiteyle hiçbir ilgisi olmayan boş sözler söylemektedirler. Realite bize gösteriyor ki, felsefî kılıklara veya ilmi esaslara dayanarak kurulmuş olan beşeri sistemler ne kadar üretim ve gelir fazlalığı temin ederse etsin, refah seviyesini ne kadar yükseltirse yükseltsin, insanları en çok bedbahtlığa sevkeden ve en kötü hayatı veren sistemler olmuştur. Hayat imkânları ve rahatlık şartları ne kadar geniş olursa olsun, durum aynıdır. Buna mukabil olarak demek istemiyoruz ki hayat cehâletin ve tesadüfün eline bırakılsın. Meseleyi bu şekilde ortaya koyanlar esas itibarıyla garazkâr kimselerdir. Gerçek odur ki, İslâm bir hayat sistemidir. Ve beşer aklını kendi yapısı itibarıyla sahip olduğu ayıplardan koruyucu garanti unsurlarına sahiptir. Bunun yanı sıra şehvet ve arzuların yaptığı baskılardan ve bunun neticesi doğan eksiklerden muhafaza eder. Sonra da birtakım esaslar yerleştirir, kaideler vazeder. Böylece hayat, ilim, bilgi ve tecrübe yolunda doğru olarak gelişmesine devam eder. Bunun yanı sıra da Allah'ın nizamına uygun olarak pratik hayat imkânlarını sağlar. Binaenaleyh pratik hayatın baskısına kapılarak kendi düşünce ve sisteminden sapmaktan korur.

Allah'ın vahyi ve hidayetinin eşliğinde akıl doğruyu görür. Allah'ın vahyinden ve hidayetinden uzak-

laşınca da körleşir. Âyet-i kerîmede Resûlullah'a sadece vahye uyması emredilirken hemen körlükle görmeyenin işaret edilmesi ve bunun da düşünceye sevkeder tarzda sorulması bu hususun ifadesidir.

“...*“Ben sadece bana vahyolunana tâbi oluyorum.” De ki: “Kör ile gören bir olur mu? Hiç düşünmez misiniz?”*”

Burada aynı âyet-i kerime içerisinde her iki hususun da yanyana gelmesi ve birbirini takip etmesi ayrı bir mâna ifade eder. İstenen düşünmedir. Düşünmeye teşvik ise bir Kur'an metodudur. Ne var ki bu düşünce vahyin kontrolü altında olmalıdır. Ancak o takdirde düşünce kılavuzluk edebilir. Yoksa doğru-
dan doğruya karanlıklara dalan, hiçbir delile ve aydınlık kitaba istinad etmeksizin bilinmezliklere dalan, körlükten ibaret kalır.

Beşer akli vahiy çerçevesi dahilinde hareket ettiği takdirde dar sınırlar içerisinde kalmaz. Hududu genişler, sahası büyür. O takdirde bütünüyle mevcudatın içinde hareketine devam eder. Hem ruhları, hem pratik âlemi, hem de gayb ve şehadet âlemini içine alan hayat sahnesinde... Vahiy, insan aklını yanlış metodlardan, kötü değerlendirmelerden, eksik görüşlerden, şehvet ve arzuların meyline kapılmaktan başka hiçbir şeyden engellemez. Bütün bunlardan sonra da vahiy akli devamlı harekete ve atılıma sevkeder. Allah'ın insanoğluna verdiği bu mühim ve büyük vasıtayı... akl... Hak Teâlâ insana, vahyin, Rabbanî hidâyetin kontrolü altında çalışıp gelişmesi için vermiştir. Şu halde akıl dalâlete düşmemeli, haddi aşmamalıdır.

PEYGAMBERLER VE KÂİNAT KANUNU

Şurası bir hakikattir ki, içinde yaşadığımız ve bir parçasını teşkil ettiğimiz şu kâinatın düzenini sağlayan birtakım kanun ve kaideleri vardır. İşte Sünnet-i İlâhî dediğimiz bu kaideler, Hak Teâlâ'nın kâinatı gerektiği gibi idare etmek, seyrini tamamen devam ettirmek için koyduğu kanunlardır. Kâinat o kanunlar dahilinde, onlara uygun olarak ve onların icabına muvafık şekilde hareket eder.

İnsanoğlu marifet basamaklarında yüceldikçe bu ilâhî kanunların bir yanına idrâk etmeye başlar. Bunun üzerine, uhdesine tevdi edilen hilâfet vazifesini yerine getirirken o ilâhî kanunları ya bizzat kendisi keşfeder, yahut da idrâki nispetinde zaman zaman o kanunların esrarı tezahür etmeye başlar.

İnsanlar kâinatta cari olan bu ilâhî kanunların esrarını keşfetmeye çalışırken kendi varlığına nispetle iki önemli esasa dayanırlar:

- 1 — Tefekkür.
- 2 — Tecrübe.

Bu iki esas, mahiyeti itibariyle cüz'i olduğu gibi, neticeleri itibariyle de hem ebedi olmaktan uzak, hem de mutlak değildir. Bu esaslar, ancak uzun bir zaman sonra insanı birtakım külli kanunlara ulaştırabilir. Fakat bu kanunlar nihai kanunlar olmadığı gibi mutlak da değildirler... Zira külli kanunlar arasındaki münasebetleri tanzim eden husus bizce meçhuldür. Ve ilâhi kanunlardaki esrar, gizliliğini devamlı muhafaza edecektir. Görüş mesafesi ne kadar uzarsa uzasın cüz'i ve nisbi olan beşer zihni o sırlar perdesini büsbütün kaldıramaz. Bir yanı yine kapalı olarak kalır.

İnsan zekâsının hududu bir noktaya kadar uzanabilir. Çünkü insanın yapısı ve kâinattaki görev ve sorumlulukları sadece o noktaya kadar uzanmasını icabettirmektedir. Beşerin takati mahduttur. Mükellefiyetleri nisbidir. Yine insanoğluna cüz'i ve mahdut mükellefiyetler dahilinde bahşedilen zaman da nisbidir. Bunun için, insanların bilgi vasıtaları ve bu vasıtalar sayesinde elde ettiği neticeler bu nisbiliğin ve cüz'iyet hududunun dairesi içinde kalmak mecburiyetindedir...

Kâinat nizamının temeli sayılan külli kanunlar ile mutabakat halinde olan ve ilâhi ihsan sayesinde hususi bir mahiyet arzeden risâlet vazifesinin fonksiyonu, tam bu esnada ortaya çıkıyor. Biz bunun neticelerini müşahade etmekle beraber mahiyetini henüz idrâk edememekteyiz.

İlâhi vahyi alan bu özel fitrata sahip resuller, o ağır yükü kaldırabilecek fitratta yaratılmışlardır. Zira onlar bu göreve tahammül edebilecek tarzda hazırlanmışlardır... İçinde yaşadığımız mevcudatın almakta olduğu ilâhi işaretleri resuller de alırlar. Zira resuller mevcudata hâkim olan kevnî kanunlar ile

doğrudan doğruya irtibat halindedirler. Ama bu ilâhi işaretleri nasıl almaktadırlar? «Halbuki Allah, ki-me ve nereye risâlet vazifesini tevdi edeceğini pek iyi bilir»... Gerçekten bu konu, kâinatımızla ilgili konuların en önemlisidir.

Peygamberlerin hepsi «tevhid» hakikatini iyice idrâk ettikleri gibi bu hakikati tebliğ etmek için gönderilmişlerdir. Hiç bir peygamber tevhid inancından başkasını getirmemiştir. Çünkü peygamberlerin fitratına hükmeden vahdet şuuru, doğal olarak onları tek bir kaynağa götürür. Ki bu kaynağın birkaç tane olması imkân haricidir. Bu ana kaynak birkaç tane olamaz. Aksi takdirde kâinata hükmeden kanunların da çeşitli olması gerekir. O zaman elde edilecek neticeler değişik olacaktır. Peygamberler kâinatta hâkim olan birlik fikrini ortaya attıkları zaman henüz beşeriyet fecir çağını yaşıyordu. Dış dünya ile ilgili alanları gelişmemiştir. Kâinattaki birliği destekleyen kevnî kanunlar keşfedilmemiştir.

Bütün peygamberler, insanları tek Allah'a ibadet etmeye davet etmişlerdi. Sadece Allah Teâlâ'dan vahiy yolu ile alıp, tebliğ etmekle mükellef oldukları hakikatlere çağırıyorlardı. Zincirleme gelişen fitrat kanunlarının birliğinden doğan fitrat mantığı sayesinde kâinata vahdet fikrinin hâkim olduğunu idrâk ediyorlardı. Nitekim bu hakikatleri tebliğ ederken sarfettikleri gayret de dâvalarının mutlak hakikat olduğuna yakinen inanmalarının doğal bir sonucu idi. Aynı zamanda bu hakikatlerin bir ve tek olan Allah Zülcelâl'den sudur ettiğine de mutlak şekilde iman ediyorlardı. Fitratlarında mevcut olan içten zorlayıcı ve gerçekten doğru, kuvvetli duygulara uygun olarak müteaddit ilâhları olamayacağını, bunun imkânsızlığını hissediyorlardı.

Peygamberlerin fitratında mevcut olan içten zorlayıcı kuvveti ve duyguyu Kur'an-ı Mübin'in zaman zaman onlardan bahseden kelimelerinde veya onları tavsif ederken kullandığı tâbirlerde açıkça, görebiliriz.

Biz bu şuuru meselâ Kur'an'ın Nûh (a.s.)'un kavmine söylediklerini hikâye ederken kullandığı kelimelerde görüyoruz:

«Nûh, kavmine şöyle dedi: “Ey kavmim! Söyleyin bana, Rabbim tarafından açık bir delilim varsa ve katından bana bir rahmet verdiyse ve bunlar da gözünüzden gizlendiyse, istemediğiniz halde size bunları zorla mı kabul ettirelim?”

Ey kavmim! Ben, davetime karşılık sizden herhangi bir mal istemiyorum. Benim ücretim, ancak Allah'a aittir. Ben iman edenleri, kovacak değilim. Çünkü onlar da, Rablerinin huzuruna çıkacaklardır. Fakat ben sizi, cahillik yapan bir kavim görüyorum.

Ey kavmim! Allah'a iman edenleri kovarsam, Allah'a karşı bana kim yardım edebilir. Hiç düşünmez misiniz?”» (Hûd, 28-30)

Sâlih peygamberin hikâyesinde de aynı hususu görüyoruz:

«Sâlih: “Ey kavmim! Söyleyin bana! Rabbim tarafından açık bir delilim varsa ve katından bana bir rahmet verdiyse, buna rağmen Allah'a isyan edersem, O'na karşı kim bana yardım edebilir? O zaman siz, benim zarar ve hüsrânımı arttırmaktan başka bir şey yapamazsınız” dedi.» (Hûd, 63)

İbrahim (a.s.)'in siyret-i nebeviyyesinde ve kavmi ile olan mücadelesinde de aynı hususu müşahade ediyoruz:

«Kavmi onunla tartışmaya başladı. O da: “Beni

doğru yola erİştirdiği halde Allah hakkında benimle mücadele mi ediyorsunuz? O'na ortak koştuklarınızdan korkmuyorum. Ancak Rabbimin dilediği şey müstesna. Rabbim ilmiyle her şeyi kuşatmıştır. Düşünmez misiniz?" dedi.

"Hakkında hiç bir delil indirmediği halde, siz Allah'a ortak koşmaktan korkmuyorsunuz da, ben sizin ortak koştuklarınızdan nasıl korkarım?" Eğer bilerseniz söyleyin. Bu iki topluluktan hangisi emniyet içinde olmaya daha lâyıktır?" (En'am, 80 - 81)

şuayb peygamberin kıssasında da bu hususu açıkça görüyoruz:

"şuayb da şöyle dedi: "Ey kavmim! Söyleyin bana! Rabbim tarafından apaçık bir delilim varsa ve beni güzel bir rızıkla, katından rızıklandırdıysa, O'na nasıl karşı gelebilirim. Ben, sizlere yasak ettiğim şeyleri kendim yapmak istemem. Sadece gücümün yettiği kadar ıslah etmeyi isterim. Muvaffakiyetim ancak Allah'tandır. Sadece O'na güvenir ve O'na yönelirim." (Hüd, 88)

Hazret-i Yakub'un evlâdına söylediği sözlerde de aynı hususu müşahede etmek mümkündür:

"Yakup şöyle dedi: "Ben, sıkıntı ve üzüntümü ancak Allah'a havale ederim. Ben Allah'tan, sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum." (Yûsuf, 86)

İşte böyle. Resullerin fitratına tesir eden ve vicdanlarının derinliğinde iz bırakıp kelimelere dökülen o derin kuvvetin etkisini hem sözlerinde, hem de vaşflarında bizzat müşahede ediyoruz.

Günbegün insanoğlunun dış dünya ile alâkalı bilgileri arasına mevcudatta cari olan birlik ve vahdet kanununa işaret eden bazı inkişaflar eklendi. Uzun

bir müddet sonra ancak âlimler kâinatta mevcut olan varlığın ve hareketin vahdeti mucizesine muttali olabildiler. Atomun kâinatın esas yapısını teşkil ettiği, insanoğlunun bilgi hudutları dahilinde müthiş bir enerjiye sahip olduğu keşfedildi. Atom ile kâinatımızdaki madde ve enerji ortaya çıktı, eskidenberi kabul edilen kâinattaki ikilik prensibi yok oldu. Ve anlaşıldı ki madde, atomlardan meydana gelmiş bir enerji yığınıdır. Atomlar parçalanınca madde enerjiye dönüşür. Ayrıca beşeri bilgimizin hudutları dahilinde olmakla beraber atomların kendi içinde devamlı bir hareket halinde olduğu da bundan sonra ortaya çıktı. Atom, ortadaki bir çekirdek etrafında dönen elektronlardan ibarettir. Çekirdek atomun kalbi gibidir. Bu sürekli ve daimi hareket hali bütün atomlarda mevcuttur. Ve her atom, Feridüddin-i Attâr'ın dediği gibi bir güneş gibidir ki, etrafında yıldızlar vardır. Aynen bizim güneşimize benzer. O güneşin etrafındaki yıldızlar hâlâ dönmelerine devam etmektedirler...

VAHDET KANUNU

Mevcudatın vahdeti ve kâinattaki hareketin birliği insanoglunun ulaşabildiği iki mucizedir. Bu iki önemli olay uzaktan, bütün kâinatı içine alan evrensel vahdet kanununa işaret etmektedir. Beşeriyetin ulaşabildiği bu ilim merhalesi insan akıl ve zekâsının varabileceği ilim ve marifet basamağının henüz ilkidir. Ama Allah Teâlâ'nın resûllere bahsettiği hususi risalet fitratı, kâinata hakim olan evrensel vahdet kanununu daha evvel idrâk edip özüne vâkif olmuştur. Çünkü peygamberler doğrudan doğruya kâinata bütün kanun ve nizamları vazeden Zât-ı Bârî'den ilâhi vahiy ve ilham şerefine nail olmuş ve bütün bunları O'ndan öğrenmişlerdir.

Peygamberler kâinata hâkim olan vahdet kanununu mü'minlere anlatıp beyan etmek için birtakım ilmi ve tecrübî hüccetler yahut da deliller derleyip serdetmediler. Ama kâinatta cari olan vahdet kanununun neticelerini ve tesirlerini mükemmel bir zihin yapısına sahip olduklarından doğrudan doğruya iç âlemlerinden gelen bir duygu ile kavrayıp, nasıl ce-

reyan ettiğini anladılar. Bir vâkıanın sadece bir tek kanundan südur etmiş olacağını bizzat bu mevhibe ile idrâk ettiler. Resullerde mevcut olan bu özel fitrat ve ledünni meleke, çok ince ve hassas olan bu hususi cihaz vazifesini görmüş oluyordu. Bunun sayesinde hiç bir âlet icat edilmemiş olmasına rağmen yalnız vâkıalardaki vahdeti değil, bunun ötesinde mevcudatta hâkim olan irade ve hareketlerin vahdetini de kavrayabiliyorlardı. Nihayet bu idrâk sayesinde inanarak kâinatta yegâne tasarruf sahibi olan zât-ı ilâhının vahdetini kavrayıp, ikrar ettiler...

Şunu da ifade edeyim ki: Ben bu hususları ilmi inkişafılar ile açıklamak niyetinde değilim. Konuyu bundan dolayı uzatmak istemiyorum. Zira modern ilim henüz kâinatta cari olan vahdet kanununa işaret eden ilâhi mucizelerden ancak birkaç tanesini keşfedebilmiştir. Ayrıca ilim kendi sahasında bir şeyi hem kabul edebilir, hem de reddedebilir. İlimin ulaştığı hakikatlerin hepsi de nisbî olduğu gibi cüz'î ve kendi hudutları ile kayıtlıdır. Hiç bir zaman ilim tek başına kesin ve mutlak hakikate ulaşamaz. Bulduğu şeyler, nihai olmaktan uzaktır. Ortaya koyduğu nazariyelerin pek çoğu değişicidir. Biri diğerini yalanlayabilecek gibi tadil de edebilir. Binaenaleyh mutlak hakikatler bu ilmi buluşlara göre açıklanamaz.

Ben, modern ilmin buluşu olan kâinattaki vahdeti ve mevcudattaki hareket birliğini resullerin hissiyatında yeralan genel vahdet kanununa bağlamak için bunları zikretmiş değilim. Bu hakikatleri modern ilmin buluşlarına uydurmak sevdasına hiç düşmem. Aslâ... Benim kasdettiğim husus bunlardan farklı, başka bir husustur. Ben, sadece mevcudatın hakikatini ifade eden doğru, mükemmel ve kapsamlı mefkûre-

nin oluşması için dayanılan telâkki kaynağının belirtilmesini kasdetmekteyim...

Modern ilim, kâinata hâkim olan büyük vahdetin hakikatine müteallik, kâinatta cereyan eden birtakım fevkalâde hâdiseleri keşfetmiş olabilir. Halbuki aynı hususlar daha geniş ve kapsamlı şekliyle, daha önce peygamberlerin his dünyasında bizzat yer almıştı. Ledünnî hususiyetlerin sahibi o mübarek zevat bu vahdeti en mükemmel şekliyle modern ilimden asırlarca önce keşfetmiş idiler. İlâhî vahye sahip bu sadık fitratın sahibi resullerin belirttikleri hakikatler ister modern ilim onları keşfetmiş olsun, ister keşfetmemiş olsun tamamen doğrudur... İlmin koyduğu nazariyeler yine ilim erbabı tarafından inceleme ve araştırma konusu yapılabilir. Bu nazariyeler sabit olmadığı gibi nihai hükümler de değildir. Onlara mutlak nazariyele bakılmaz. Şu halde ilmi nazariyelerle resullerin getirdiği hakikatlerin doğruluğu mukayese edilemez. Çünkü ölçü daima sabit ve kat'i olmalıdır. Öyleyse gerçek ölçü ilmin ortaya attığı nazariyeler değil, resullerin getirdiği hakikatlerdir. İlâhî hakikatler hem sabit, hem de kesindir.

Bu çok mühim hakikat kavranıldıktan sonra daha önemli bazı hakikatler ortaya çıkar:

1 — Doğrudan doğruya mevcudat kanunlarının koyucusu Hak Teâlâ ile irtibatlı ve özel bir fitrat sahibi olan peygamberler, ancak beşeriyete evrensel bir yön verebilirler. Evet, kâinatın fitratı, sabit kanunları ve daimi prensipleri ile tamamen bir uygunluk ve insicam içerisinde olan yönelişini... Doğrudan doğruya Allah Teâlâ'dan vahiy alanlar onlardır. Zaman ve mekânın âmilleri onlara mâni olmaz. Resuller getirdikleri hakikatleri doğrudan doğruya Allah

Teâlâ'dan alırlar. Binaenaleyh onlar için zaman ve mekân diye bir şey bahis konusu değildir.

Ulvi iradenin sahibi olan Allah Teâlâ, insanların ancak yüzlerce sene sonra tecrübe ve düşünceyle sadece bir tarafına ulaştıkları mutlak hakikatî beşeriyete ulaştırmak için zaman zaman peygamberler göndermeyi irade buyurdu. Şayet irade-i sübhaniye olmasaydı asırlar boyu insanlar o hakikatlere ulaşamayacaklardı. Bu hakikatlerin önemi ve değeri, insanların kendi hal ve hareketlerini kâinatın harekâtına uydurmaları ve kendi fitratlarını kâinata hâkim olan ilâhî fitratla kaynaştırdıkları zaman ortaya çıkar.

İşte bütün bu sebeplerden dolayı, insanoğlu mevcudatın hakikatini, insanın yeryüzünde vücut bulmasının mahiyetini kavramak, hem insanın, hem de mevcudatın vücut bulmasındaki gayeyi idrâk etmek için mükemmel, kapsamlı ve dosdoğru bir kaynaktan fikir ve bilgi edinmelidir. Ancak bu tasavvurlardan kâinatın varlığına, hareket ve yönelişine akıl erdirebilir. O nizam sayesinde ancak bütün insanlar selâmete götürülebilirler. Kâinat ile birlikte selâmet... Kâinatın fitratına uygun olan beşerî fitratın selâmeti... İnsan ve kâinat arası hareketlerin selâmeti... Bu dünyada beşeriyet için hazırlanmış olan çalışma ve gelişme yollarının selâmeti...

İnsanoğluna verilmiş bütün bilgi vasıtaları mahdud ve muayyendir. Bu bilgilerle ancak kâinatta cereyan eden fevkalâde hâdiselerden bir kısmı keşfedilebilir. Fakat bu keşfedilenler de insanın yeryüzünü imar edip geliştirmesi ve hilâfet vazifesini deruhte etmesi için kâfi gelecek miktarı pek aşmaz. Beşeriyet bazen bu sahalarda çok uzak mesafelere ulaşmış olabilir. Ama varılmış olan bu mesafeler mutlak ol-

maktan çok uzaktır... Halbuki insan, kendi hayatını geçici ve değişen ahvale göre değil, kâinatın üzerine kaim olduğu daimî ve sabit kâinat kanunlarına göre düzenlemek ve insanın dünyada var oluşuna sebep olan bir ulu gayeye göre tanzim etmek mecburiyetindedir. İşte, o zaman ve mekân mefhumlarından yüce olan insanların yaratıcısı Mevlâmızın irade buyurduğu esas gaye budur. Ama zaman ve mekân perdesinden kurtulamıyan insanların basit ve mahdut görüşü bu seviyeye yücelememektedir...

Yolculuk programını çizen kişi yolu en iyi bilen kişi olmalıdır. Halbuki insanoğlu takip edeceği yolu kendisi bilmemektedir. Hattâ insanoğlu bir lâhza sonra ne olacağından habersizdir. Bir saniye ötede gözleri önüne gerilmiş kat kat perdeler vardır. Öyleyse insanoğlunun bu meçhul yolculuğun programını çizebilmesi imkânsızdır.

Beşeriyet, ya yolunu şaşırarak ve dalâlete düşüp, çamurlara batacaktır. Yahut da mevcudatın yaratıcısı tarafından vazedilmiş olan nizamla dönecektir. Risaletler ve resuller nizamına... Mevcudat ile ve mevcudatın yaratana ile irtibat halinde olan fıtratın nizamına...

Birbiri ardısira gelen risaletler insanoğlunun elinden tutup yavaş yavaş hidayet ufkuna ulaştırmıştır. Yer yer bazı kimseler bu hidayet kfilesinden uzaklaşıp ayrılmışlardır. İlâhî nizamdan sapmışlar ve yeni bir önder, yeni bir peygamber gelinceye kadar gaflet içinde kalmışlardır.

Her risalet ile birlikte yeni şartlara uygun ve terakki etmiş aynı tevhid hakikati inkişaf etmiştir. Risaletlerin sonuncusu olan İslâm, son şekliyle geldiği sıralarda insanlık rüşd çağına erişmiş bulunuyordu.

Ve en son gelen bu risalet insanoğlunun bizzat aklına hitabetmiş, bütün hakikatleri bu nihai program dahilinde tanzim etmişti. Allah Teâlâ insanların hareketlerini bu nizam dahilinde ayarlamaları için emir vermişti. Son olarak gelen bu yeni hakikatın getirmiş olduğu nizam da en son şekle büründüğünden başka bir risalete ihtiyaç kalmıyordu.

Artık beşeriyet ya bu kapsamlı alanda yoluna devam ederek gelişen ve yenilenen enerjisini değerlendirecek ve herhangi bir vasıta ile ulaşılması imkân harici olan mutlak hakikate ulaşacaktır... Ya da yolunu şaşırıp, dalâlete düşecek ve bataklıklar içinde mahvolup gidecektir. «Yoldaki işaretler»den uzaklarda, hem de çok uzaklarda perişan olacaktır...

«İşte bu peygamberlerden bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık. Allah, onların bazılarıyla konuştu, bazılarının da derecelerini yükseltti. Meryem oğlu İsa'ya da açık deliller verdik. Ve onu Ruhü'l-Kudüs ile teyit ettik. Eğer Allah dileseydi kendilerine apaçık deliller geldikten sonra peygamberlerin ardından insanlar birbirlerini öldürmezlerdi. Fakat onlar, aralarında ihtilâfa düştüler. Bir kısmı iman etti. Bir kısmı ise inkâr etti. Eğer, Allah dileseydi, onlar birbirlerini öldürmezlerdi. Fakat Allah dilediğini yapar.»
(Bakara, 253)

Bu âyet resuller ve risaletlerin kıssasını özetlediği gibi, resuller cemaatini insanlar arasından ayırıp temyiz etmektedir. Âyet-i kerîmenin beyanına göre, Hak Teâlâ resullerden bir kısmını diğerlerinden üstün kılmıştır. Üstünlük alâmetlerinin bir kısmını da zikrediyor. Peygamberlerden sonra gelen nesillerin kendilerine apaçık deliller geldikten sonra ihtilâfa düşmelerini ve bu ihtilâf yüzünden birbirlerini öldür-

melerini, bir kısmının inanıp, bir kısmının inkâr yoluna gittiklerini açıklıyor. Ve Allah Teâlâ'nın küfrü iman, şerri hayır ile defetmek için aralarında harp çıkardığını beyan ediyor. Bu kısacık âyetin işaret ettiği bu büyük hakikatler risaletin kıssasını ve uzun tarihini gözler önüne seriyor:

«İşte bu peygamberlerden bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık...»

Buradaki üstünlük, ya o peygambere takdir edilen bölgeye aittir. Ki; davetinin ve çalışma sahasının kapsamını ifade eder. Bir kabilenin, bir ümmetin, bir neslin yahut da bütün asırlar boyunca ümmetlerin resûlü olmak gibi... Yahut da peygamberlerin şahsına veya ümmetine verilen meziyetler ile alâkalıdır. Ayrıca üstünlük, getirilen risaletin kendisi veya insanın hayatı ve kâinatın seyri hususundaki kapsamına göre de olabilir.

Âyet-i kerime burada iki örnek veriyor. Mûsâ ve İsâ aleyhimesseleâm. Onlardan başkalarını da genel bir işaret ile zikrediyor.

«... Allah, onların bazılarıyla konuştu, bazılarının da derecelerini yükseltti. Meryemoğlu İsa'ya da açık deliller verdik. Ve onu Ruhü'l-Kudûs ile teyit ettik...»

Allah Teâlâ'nın bir peygamber ile söyleştiği zikredilince insanın zihni doğrudan doğruya Mûsâ (a.s.)'ya kayıyor. Ve işte bu yüzden âyet-i kerime onun ismini açıkça zikretmiyor da Meryemoğlu İsa (a.s.)'yı açıkça zikrediyor. Kur'an-ı Kerim'in çok yerinde İsa (a.s.) annesine nisbet edilerek Meryemoğlu İsa şeklinde yer alır. Hz. İsa'nın annesine nisbet edilerek zikredilişindeki hikmet açıktır. Kur'an-ı Kerim inmeye başladığı sıralarda İsa (a.s.)'nın etrafında yığınlarca

efsaneler uydurulmuştu. Kimi onun (hâşâ) Allah'ın oğlu olduğunu söylüyor, kimi de onun tabiatının «Lâhut» ile «Nâsut»un birleşmesinden meydana geldiğini ileri sürüyorlardı.

Bazıları ise Hz. İsa'nın ilâhi bir tabiata sahip olduğunu ve onun tabiatına «Nâsuti» tabiatın bir damlanın kâse içindeki suya karışması ve onda yok olması gibi karıştığını iddia ediyorlardı. İşte daha bunlara benzer nice efsanevî düşüncelerin içine dalmıştı o günün hristiyan kiliseleri. Toplantı yerlerinde hep bunların mücadele ve münakaşası yapılıyordu. Roma devletinin hâkimiyeti sırasında bu konuda yığınlarca insanın kanları aktı. Bu sebeplerden ötürü Kur'an-ı Kerim'de ısrarla Hz. İsa'nın beşer olduğu üzerinde duruluyor, genellikle annesi Meryem'le birlikte zikrediliyor... Rûhu'l-Kudûs'e gelince; bu, Kur'an-ı Kerim'de belirtildiğine göre peygamberlere vahyi taşıyan Hz. Cibrail'e verilen isimdir. Bir meleğin vahyi taşıması; peygamberler için çok muazzam ve büyük bir takviye idi. Bu ulu ve fevkalâde meşakkatli yolda peygamberlerin yürümelerini temin eden ve destekleyen Hak Teâlâ'dır. Yoldaki merhalelerde karşılarına dikilen şiddetlere ve meşakkatlere karşı kendilerine sebat verip, muzaffer kılıcı sükûneti üzerlerine indiren de O'dur... Bütün bu saydıklarımız Hak Teâlâ'nın onları teyididir. Hak Teâlâ'nın İsa (a.s.)'ya verdiği beyyineler gelince, kendisine inmiş olan İncil olabileceği gibi, İsa (a.s.)'nın eliyle icra ettiği mucizeler de olabilir. Nitekim o mucizelerin bir kısmı Kur'an-ı Azimüşşan'ın muhtelif yerlerinde tafsîlâtı olarak zikredilmektedir. Bu mucizeler İsa aleyhisselâmın inkârcı yahudilere karşı risaletini tasdik eder mahiyette idi!..

Kur'an âyetleri burada Muhammed aleyhisselâmı

zikretmiyor. Çünkü ilâhî hitap doğrudan doğruya kendisine tevcih edilmektedir. Nitekim bu hitap şekli bir önceki âyet-i kerimede şöyle idi:

«Ey Muhammed! Bunlar, Allah'ın âyetleridir. Onları sana gerçek olarak okuyoruz. Ve şüphesiz sen peygamberlerdensin. İşte bu peygamberlerden bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık...» (Bakara, 252 - 253) şeklinde devam ediyor. Hulâsa, âyet-i kerimenin konumuz içerisindeki seyri, Hz. Peygambere diğer peygamberlerin ahvalini haber veren bir akış niteliğindedir.

Resullerin (Allah'ın salât ve selâmı onların üzerine olsun) sahip oldukları makamlara baktığımızda, hangi yönden olursa olsun Hz. Muhammed (s.a.v.)'in en yüksek noktada olduğunu, zirvede bulunduğunu görürüz. İster getirmiş olduğu risaletin külli ve evrensel olması yönünden bakalım, ister risaletinin yayılmış olduğu alanın genişliği yönünden bakalım netice değişmez.

İLÂHÎ VAHDET

İslâm, vahdet-i ilâhînin hakikati bahsinde en mükemmel tasavvuru getirmiştir. Şüphesiz ki bu âlemede en büyük hakikat de budur. Benzeri hiç bir şey bulunmayan yaratıcının vahdeti. Ve O'nun Zât-ı Sübhânîsinden sudur eden «ol» kelimesi ile mevcudatın meydana geldiği iradenin vahdeti. Bu iradeden sudur eden varlıkların vahdeti. Bu varlıklara hükmeden ilâhî kanunların vahdeti. Cansız ve çelimsiz hücreden, konuşan insana kadar hayat muammasının vahdeti. Âdem (a.s.)'den yeryüzünde yaşayacak olan en son âdemoğluna kadar devam eden beşeriyetin vahdeti. Bir tek Allah'tan sudur eden tek bir beşer sülâlesine sunulmuş olan Allah dininin vahdeti. Bu daveti tebliğ eden resuller kervanının vahdeti. Resuller tarafından yapılan davete koşan ve uyan mü'mîn ümmetin vahdeti. «İbadet» adı altında Allah'a yönelmiş bulunan beşerî enerjinin vahdeti. Amel ve mükâfat diyarı olarak bilinen dünya ve âhiretin vahdeti. Allah'ın insanlar için vazetmiş olduğu Allah nizamının vahdeti... İnsanların hayat nizamlarını ve bütün tasavvurlarını aldıkları ilâhî kaynağın vahdeti...

Muhammed Aleyhisselâm; ruhunda büyük vahdet hakikatinin mutlak karşılığını bulan, akıyla bu vahdetin tasavvurunu kavrayan ve insanlar arasında devam ettirdiği pratik hayatında bu vahdetin örneğini bizzat benliğinde yerleştiren hak bir peygamberdir.

O, peygamber olarak gönderilişinden, dünyaya ve dünyada bulunanlara Allah'ın kendisini varis kılacağı âna kadar bütün beşeriyete gönderilmiş hak bir Resul'dür. Ve onun risaleti, mucize nevinden hiç bir maddî baskıya ve ağırlığa dayanmaksızın ideal sahibi insanın idrâkine hitabetmekte ve dayanmaktadır. Ki bununla Hz. Muhammed (s.a.v.) insanlığın akli rüşd çağını ilân etmiştir.

İşte bu yüzden o, peygamberlerin sonuncusudur. Ve onun risaleti de risaletlerin sonucusu. Onun için kendisinden sonra vahîy risaleti kesilmiştir. Onun risaleti ile büyük vahdet plânı çizilmiş ve çerçevesi dahilinde beşeriyetin bütün çalışma ve enerji güçlerini içine alan kapsamlı nizam ilân edilmiştir. Geriye sadece Rabbani nizam dahilinde insan aklının müstakil olarak halledebileceği bazı hususlar kalmıştır ki, bunlar da yeni bir ilâhî risaletin gelmesini gerektirmez...

Beşeriyetin yaratıcısı olan Allah Teâlâ onun durumunu çok iyi biliyordu. İnsanların ne olduklarını, ne yaptıklarını ve ne yapacaklarını O, gayet iyi bilir. Evet, biliyor idi ki: Hz. Muhammed'in getirmiş olduğu bu son risalet ve içerdiği evrensel hayat nizamı, hayatın gelişmesini, ilerlemesini ve tekâmül etmesini sağlayan en hayırlı ve son nizam olacaktı. Herhangi bir kimse, kendisinin Allah'ın kullarının menfaatını ve maslahatını Allah Teâlâ'dan daha iyi bildiğini

zannederse, yahut bu Rabbânî nizamın, yeryüzünde ilerleyen ve gelişen hayata uygun olmadığını, artık bu nizamın ihtiyacı karşılayamayacağını iddia ederse, veya kendisinin, Allah'ın koymuş olduğu nizamdan daha iyi bir nizamı getirebileceğini sanarsa... Evet, her kim bu iddialardan birisini veya birkaçını ileri sürer ise, hiç şüphesiz küfre girmiş olur.

Sonra, o peygamberlere tâbi olanlar birbirleri ile döğüştüler. Tabiatı itibarı ile resullerin getirdikleri risaletin vahdeti, kendilerine tâbi olanlara yetmedi... Evet, bu vahdet, onları ihtilâfa düşmekten ve netice olarak birbirlerini öldürmekten alıkoymadı.

Bu çatışmalar, Allah'ın meşiyetine muhalif olarak vukubulmuş değildir. Kâinatta Allah Teâlâ'nın meşiyetine muhalif olarak vukubulacak hiç bir şey, yoktur. Böyle bir şey asla mümkün değildir. Hak Teâlâ beşer denilen şu varlığı, bulunduğu gibi yaratmak istedi. İnsanoğlunu, hem hidayete, hem de dalâlete müsait olan yetenekleri ile yaratmayı murad etti. İşte bu sebepten dolayı insan denilen bu varlıktan sürdürülen bütün hareket ve yönelişler o meşiyet çerçevesi dahilinde vukubulmaktadır. Ve meydana gelen şeyler meşiyet-i ilâhînin hiçbir zaman aksi değildir.

Hem, fertler arasındaki yetenek farkları da yaratıkların çeşitli olmasını isteyen Allah Teâlâ'nın kâinata koyduğu sünnet-i ilâhîsi meyanındadır. Muhakkak ki Hak Teâlâ bütün insanları, «karbon» kâğıdına basılmış gibi mükerrer nüshalardan ibaret bir yığın halinde yaratacak değildi. Aynı zamanda yeryüzündeki hilâfet görevini yüklenmek ve hayatı değiştirip, geliştirmek için lüzumlu olan sorumluluklar da farklı, çeşitli ve muhteliftir. Hak Teâlâ'nın meşiyet-i ilâ-

hisi, yüklenilen görevin çeşitli olmasını murad edince, yetenekleri de çeşitli olarak bahşetmiştir. Ayrıca her-kese doğruluğu, hidayeti ve hak yolunu seçme sorum-luluğunu vermiştir. İnsanda bunun için gizli bir ye-tenek vardır. Kâinatta mevcut olan hidayeti göste-ren deliller pek çoktur. Aynı zamanda tarih boyunca resullerin ve risaletlerin getirdiği hidayet kaynakla-rı da insanın istifadesine arz edilmiştir. Hidayet ve iman çerçevesi dahilinde ancak hayırlı bir çeşitlilik mümkün olur ve insanların hepsi katı bir kalıp içeri-sine girmekten kurtulur.

«... Fakat onlar, aralarında ihtilâfa düştüler. Bir kısmı iman etti. Bir kısmı ise inkâr etti...»

(Bakara, 253)

Aralarındaki ihtilâf bu dereceye vasil olunca, artık küfürle iman arasındaki farklılıklar belirir ve mu-harebe başlar. Bu, insanlardan bir kısmının diğer bir kısmı tarafından defedilmesi için şarttır. Küfrün iman ile, dalâletin hidayet ile, şerrin hayır ile def edilmesi için... Yeryüzü hiç bir zaman küfür, şer ve dalâlet ile islâh olamaz. Ve bir topluluğun arasındaki ihtilâf küfür ve iman derecesine vardığı takdirde artık on-ların peygamberlere tâbi olduklarını iddia etmeleri hiç bir mâna ifade etmez. İşte bu durum, Medine'de-ki İslâm cemaatinin karşı karşıya bulunduğu prob-lemlerden birisi idi. Mekkelî müşrikler, kendilerinin İbrahim (a.s.)'in milletinden olduklarını ve onun dini üzerinde bulunduklarını iddia ediyorlardı. Medine'li yahudiler de kendilerinin Hz. Mûsâ'nın dini üzerinde olduklarını kabul ediyorlardı. Nitekim hristiyanlar da kendilerinin İsa (a.s.)'nin dini üzerinde yürüdükleri-ni zannediyorlardı... Halbuki bunlardan her fırka ken-di dinlerinin aslından, peygamberlerinin getirmiş ol-

duğu risaletin esasından uzaklaşmış, hem de çok uzaklaşmışlardı. Ve o derece inhiraf etmişlerdi ki, küfür kelimesinden başka, hallerini ifade edecek bir kelime yoktu. Bu âyet-i kerimelerin indiğı sıralarda müslümanlar müşrik Araplarla muharebe ediyorlardı. Nitekim ehl-i kitaptan olan kâfirler ile de bir muharebeye az kalsın katılacak duruma gelmişlerdi. Bütün bu sebeplerden dolayı, inanç yönünden bu hadde varmış olan ihtilâfın doğurduğu muharebelerin Allah'ın meşiyetine ve iznine uygun olduğunu âyet-i kerime beyan ediyordu:

«... Eğer Allah dileseydi, onlar birbirlerini öldürmezlerdi...»

Fakat O, birbirlerini öldürmelerini diledi. Allah, küfrü iman ile bertaraf edip, bütün peygamberlerin getirmiş olduğu, ancak inhiraf edenlerin sapıtıp çıktığı sağlam bir inancı yeryüzünde hâkim kılmak için, onların birbirlerini öldürmelerini diledi. Hak Teâlâ sapıklığın tarafsız ve cansız olarak kalmayacağını biliyordu. Evet, biliyor idi ki, dalâlet şirretli bir tabiata sahip idi. Elbette haddi tecavüz edecekti. Elbette hidayette olanları dalâlete düşürmek için çalışacaktı. O halde bütün işlerin düzelip müstakim olabilmesi için elbette sapıklık ile muharebe etmek gerekecekti.

«... Fakat Allah, dilediğini yapar.»

Mutlak bir meşiyet, onunla birlikte faaliyet sahibi bir kudret; insanların yapıları itibariyle muhtelif olmalarını murad etti. Aynı zamanda yollarını seçme hususunda kendi başlarına serbest kalmalarını irade buyurdu. Ve takdir buyurdu ki, kim hidayette olmaz ise, mutlaka sapıtacaktır. Şerrin, mutlaka haddi tecavüz edip bozukluk isteyeceğini, hidayet ile dalâlet arasında mücadelenin vukubulacağını takdir

etti. Bu mukadderat arasında iman sahiplerinin açık, doğru ve tek olan hakikatı yerleştirmek için mücahe-
de etmeleri de yer alıyordu. Hem muteber olan; pey-
gamberlere intisap etmiş olmak değil, asıl itibara şâ-
yan olan; gerçekten inanmış olup, hakikaten amel et-
mektedir.

Peygamber, bazı insanların yanlış vehmettiği gibi gaybten haber veren kişi değildir. İlkel dinlerde gaybten haber veren kâhinler bulunuyordu. Ve insanların işlerini bunlar tanrıdan aldıkları haberlere göre tanzim ettiklerini söylüyorlardı. İbtidai dinlerdeki bu sapık anlayış yahûdilik ve hristiyanlığa da geçmişti. Nitekim yahudiler peygamberlerini kâhin şeklinde telâkki ederken hristiyanlar da, peygamberlik vasfının üstünde ilâhî özelliklere sahip bir kurtarıcı şeklinde tasavvur ediyorlardı.

İslâm ise peygamberi ne ilâh, ne de ilâhî özelliklere sahip bir kâhin olarak kabul ediyor. Sadece kendisine bazı imkânlar lûtfedilmiş bir «beşer» olarak gösteriyor ve peygamberin vazifesinin ilâhî emri tebliğ etmek olduğunu bildiriyor. Merhum Seyyid Kutub bu konuda şunları söylemektedir:

Allah'ın manevî ehliyete sahip birisini seçmesi ve bu kişiye vahiy göndererek beşeriyeti daldığı karan-

lık yollardan aydınlığa çıkarması, yardıma muhtaç oldukları anlarda yardım elini uzatması hiç de garip bir şey değildir. Hattâ bazı yönleriyle çok garip, bazı yönleriyle de gayet tabii görülen ilâhî yardım ve vahyin gelmesi, Allah'ın insanoğluna en büyük ikramıdır. Ne var ki, insan denen varlığın gerçek değerini kavrayamayan ve Allah'ın ona yaptığı ikramın özelliğini idrâk edemeyen kimseler, kendileri gibi bir beşerin, hemcinslerinden birisinin Allah katından gönderilmiş bir elçi olmasını kabul etmeyerek bu işe melekleri daha uygun görüyorlar:

«... Kendisine bir melek indirilip de onunla birlikte uyarıcı olsaydı ya» (Furkan, 7) diyorlardı. Halbuki Allah insanlara sunduğu üstün özelliklerden dolayı ve yine insanoğlunu şereflendirdiği ulvî nefhadan ötürü melekleri insanlara secde ettirmişti.

Hem Allah'ın insanlara kendi cinslerinden bir insanı peygamber olarak göndermesi ilâhî bir hikmete dayalıdır. Çünkü içlerinden bir beşer olan o zat onların duyduklarını duyar, zevk aldıkları şeyden zevk alır, tecrübelerini değerlendirir, elem ve emellerini kavrar, duygu ve istiyaklarını bilir, zaruret ve ihtiyaçlarını farkederek... Bu yüzden onlara zayıf düştükleri zaman şefkat eder, eksikliklerini gördüğü zaman tamamlar, güçlenip yücelmelerini ister, kendileri ile birlikte adım adım ilerler, gerçek ihtiyaçlarına nasıl karşılık verdiklerini bilir. Zira nihayet o da kendilerinden birisidir. Allah'dan aldığı vahiy ile onları Allah yoluna sevketmektedir. Onun yardımı ile yoldaki batıklıklardan kurtulmaktadırlar.

Kendi açılarından da aralarından bir insanın peygamber olarak seçilmesi Allah'ın yüce bir hikmetine mebnidir. Zira onlar kendilerinden bir beşer olan

peygamberi kolayca taklit ederek peşinden gidebilirler. Buna yavaş yavaş kendilerini alıştırırlar. Allah'ın farz kıldığı ve irade buyurduğu hükümleri tebliğ ettiği zaman o bu hükümlerin yaşayan bir tercümanı, canlı bir kişisi olarak onlara anlatır ve onların da ahlâk ve yaşamlarıyla ilgili bu yükümlülükleri yerine getirmelerini sağlar. Böylece peygamberin hayat ve hareketleri, ahlâk ve amelleri sayfa sayfa, satır satır gözleri önüne serilmiş olur. Her kelimesini teker teker okur, teker teker mâna verir ve anlarlar. Peygamberin aralarındaki hayatını görürler ve bir insan olarak onu taklit etmeye çalışırlar. Ve bunu içten gelecek yapmak isterler. Ama peygamber bir melek olsaydı, ne onun yaptıklarını taklit etmeyi düşünürler, ne de bu hususta çaba sarfederlerdi. Çünkü başından beri belirtildiği gibi onun tabiatı kendi tabiatlarından farklıdır. Binaenaleyh hareketleri de farklı olacaktır. Bu yüzden taklit edilmesi düşünülemez. Onun yaşadığı hayatı tahakkuk ettirme arzusu ve şevki bulunsa dahi tatbiki mümkün olamazdı. Çünkü o bir melektir, diğerleri ise insanoğulları...

Allah'ın her şeyi yaratıp onu belli bir ölçüye göre takdir buyurması hikmetinin gereğidir. İnsanlardan birisini kendi cinslerine kumanda etmek üzere peygamber olarak seçmesi eşsiz bir hikmet nümunesidir. Peygamberin beşeriyetine yöneltilen itirazlar ise, bu hikmeti bilmemenin sonucudur. Bunun da ötesinde Allah'ın insanoğluna yaptığı ikramdan, habersizliktir.

Onların gülünç ve cahilâne itirazlarından birisi de bu peygamberin çarşı ve pazarda gezerek geçimini temin etmek için çalışmasıdır. Onlara göre Allah onu geçindirememekte midir? İsterse hadsiz hesap

sız malları hiç yormadan ve çalıştırmadan veremez mi?

“Yahut kendisine bir hazine indirilse veya bir bahçesi olsa da oradan yese ya!”...» (Furkan, 8)

Halbuki Allah, peygamberinin bir hazinesi olmasını veya bir bahçesi bulunmasını murad etmemişti. Çünkü onun ümmetine mükemmel bir örnek olmasını istiyordu. İlâhî risaletin çok zor yükümlülüklerine katlanmasını murad ediyordu. Aynı zamanda ümmetinden bir fert gibi peygamber de rızkını temin etmek için çalışacaktı. Ümmetinden hiç birisi maişetini temin edemediği veya yorulduğu zaman kalkıp diyememeliydi ki; Resulullah'ın ihtiyacı yok, maişet derdi düşünmüyor da onun için kendisini inançlarına vermiş, itikadî yükümlülüklerini yerine getirmek hususunda hiç bir engelle karşılaşmıyor... İşte Resulullah bizzat kendi payını temin etmek için çalışıyor. Bir taraftan da risalet vazifesini ifa etmek için didiniyor. Binaenaleyh ümmetinden birisinin kendi payına düşen bu ilâhî vazifeyi ifa edebilmesi için mal ve maişet engelini mazeret olarak ileri sürememeliydi. Çünkü onun rehberi ve önderi olan Muhammed Mustafa (s. a.v.) da kendisi gibi çalışıp didiniyordu. Bundan sonra Resulullah'ın eline hadsiz hesapsız mal geçmişti ama meselenin örnek olma noktası tamamlanmış ve bir liderin tecrübe hazineleri dolmuştu. Artık bu mal onu meşgul etmiyordu. Hiç bir vazifesini aksatmaya mazeret olmuyordu. Onun yanında mal; akan bir rüzgâr gibiydi. Çok cömertti. Böylece mülk imtihanını da başarıyla vermiş; malın ruhlardaki değerini önemsizleştirmişti. Bundan sonra artık birisi kalkıp ta Muhammed (s.a.v.) peygamberlik yükünü taşıırken fakirdi, mal mülk endişesi yoktu. O yüzden gayet rahat

bu görevini yapıyordu, deme imkânı kalmadı. İşte önünde sayıya gelmez bol miktarda mal vardı. Ama o bu mala önem vermiyor, fakir olduğu günlerdeki gibi dâvasını yaymaya devam ediyordu.

Fani ve güçsüz olan insan, varlığı bâki ve güçlü olan Allah'a bağlandıktan sonra servetin ne önemi vardı ki? Hazine­lerin ve bahçelerin ne değeri olurdu? Bu yeryüzü ve içindekiler hattâ, bu yaratıklar ve büt­ün kâinat, her şeyin sahibi ve yaratıcısıyla bağlantı kuran kişi için ne değer ifade ederdi ki? Ama o gün insanlar bu gerçeği kolayca idrâk edecek durumda değillerdi:

«... Zalimler, mü'minlere: "Siz ancak büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz" dediler.» (Furkan, 8)

Bu zalimce bir sözdü. Haddi tecavüz eden bir ifa­deydi. Yüce Allah onların dilinden hem burada, hem de İsrâ Sûresi'nde bu ifadeleri bize aktarıyor. Bura­da da, orada da aynı şekilde cevap veriyor onlara:

«Ey Muhammed! Bak, sana nasıl misaller getirdi­ler de saptılar. Artık onlar hiç bir yol bulamazlar.» (Furkan, 9)

Her iki sûre de birbirine yakın havalar içinde ay­nı konuları ele alıyor. Onlar bu sözleriyle Resulullah'ın şahsına leke sürmek ve onu küçük düşürmek is­tiyorlardı. Zira onu aklını büyüye kaptırmış birisi ka­bul ediyorlardı. Onlara göre normal insanların söy­lemediği garip sözler söylüyordu bu peygamber. Bu­nunla beraber peygamberin söylediği sözlerin alış­tıkları ve bildikleri tabii sözler olmadığını, insanların bilinen seviyesinin üstünde sözler söylediğini içten kabul ediyorlardı. Bunun için onlara verilen cevap bu garip tutumlarına işaret ediyor: *«... Bak, sana na­sıl misaller getirdiler de saptılar...»* Ve seni bir kere-

sinde büyülenmiş olmakla, bir başka seferinde de uydurmacılıkla itham ettiler. Bir diğesinde ise masal anlatıyor deyip iftira ettiler. Aslında bütün bu yaptıkları sapıklıktan başka bir şey değildi. Ne var ki onlar gerçeği görüp kavradıktan sonra saptılar. Her türlü hak yolundan sapmışlar ve hidayete götüren bütün yolları yitirmişlerdir: «... Artık onlar hiç bir yol bulamazlar.»

Ve bu tartışma onların uydurdukları şeylerin gü-lünçlüğünü ve dünya hayatının geçici şeylerine son derece kıymet vererek Resulullah'ın gerçek mânada bir peygamber olabilmesi için Allah'ın ona bir hazine vermesinin veya bir bahçe lütfetmesinin gerektiği gibi basit düşüncelerini açıklıyor. Ve belirtiyor ki, şayet Allah dileseydi bu dünya hayatının nimetleriyle ilgili olarak o söylediklerinden çok daha büyüklerini verirdi:

«Allah, yüceler yücesidir. O dilerse sana, daha dünyada iken, onların istediklerinden daha hayırlısını, altlarından ırmaklar akan cennetler verir ve senin için köşkler yapar.» (Furkan, 10)

Ne var ki Allah köşklerden ve cennetlerden (bahçelerden) çok daha iyi şeyler vermeyi diledi. Onların yerine; Resülü'nün o bahçeleri ve köşkleri veren Allah'a bağlanmasını, O'nun muhafaza ve koruyuculuğuna mazhar olmasını, tevfik ve tevcihatının beraberinde olmasını istedi. Allah'a bağlanmanın zevkine ermesini murad etti. Ki bunun yanında hiç bir nimetin sözü edilemez. Büyük küçük hiç bir dünya metaı onun eşğine bile varamaz. Onlar farkına varıp tadacak olsalardı, bu nimetlerle istedikleri arasında ne kadar büyük farklar olduğunu görürlerdi.

RİSÂLET VE ARAPLAR

Araplar yeryüzünde bir varlık gösterememişlerdi. İslâm öncesi Yemen'de, Habeşlilerin ve İranlıların tahakkümü altında yaşıyorlardı. Orada kurdukları devlet tamamen İran tahakkümünün altındaydı. Kuzey Arabistan'da ise Şam bölgesi ya tamamen Bizanslıların hakimiyeti altında veya Bizans boyunduruğu altında kurulan Arap devletlerinin idaresi altındaydı. Yarımadanın, sadece orta kısmı olan ve kalbini teşkil eden bölge, yabancı tahakkümünden kurtulmuştu. Ancak, orada yaşayanlar da bedevî hayatı sürüyorlardı. Dünya güçler dengesinde gerçek bir kuvvet gösterecek durumda değillerdi. Kabileler arasında kırk yıl gibi uzun bir süre savaş devam edebiliyordu. Bu kabileler birbirinden tamamen ayrı olmadığı gibi komşu devletlerin güçleri yanında ağırlığı olabilecek bir birlik de meydana getiremiyorlardı. Nitekim fil yılında olanlar, bir yabancı saldırısına karşı bu kuvvetlerin gerçek durumunu ortaya koymuştu.

Tarihte Araplar, ilk olarak İslâm sancağı altında yeryüzünde bir varlık gösterebildiler. Ağırlığı olan

bir devlet gücüne sahip oldular. Bu güç krallıkları yıktı, saltanatları devirdi, insanlığın kumandasını eline aldı. Ama önce, sahte ve sapık cahiliyet kumandalarını yıktı. Arapların tarihinde ilk defa olarak kendilerine bu büyük yeri sağlayan güç, Arap olduklarını unutmuş olmalarıydı. Irkçılık düşüncesini ve kavmiyet taassubunu kafalarından atmışlardı. Sadece müslüman olduklarını düşünüyorlardı. Yalnız İslâm'ın sancağının altında toplanmışlardı. Beşeriyete rahmet ve şefkat götüren, doğru yolları gösteren kuvvetli bir inancı yüklenmişlerdi. Irkçılık, taassup ve kavmiyet taşıyorlardı. Bunun yerine kaynağı ilâhi olan bir fikri insanlara öğretiyorlardı. Sadece Allah yolunda cihad etmek için topraklarından çıkmışlardı. Rahatça eğlenip keyif çatmak, himayesi altına bir çok milletleri alarak bir Arap imparatorluğu kurmak için savaşıyorlardı. İnsanları İranlıların veya Bizanslıların hâkimiyetinden kurtarıp kendi hakimiyetlerine alarak bir Arap egemenliği kurmayı düşünmüyorlardı. Bunun yerine, insanları kullara kul olmaktan kurtarıp bir tek Allah'a kul etmek için savaşıyorlardı. Nitekim müslümanların İran hükümdarı Yezdücerd'e elçi olarak gönderdikleri Âmir oğlu Rebi', buraya niçin geldiği sorulduğunda, bunu şöyle ifade etmişti:

«Bizi buraya Allah gönderdi. İnsanları kula kulluktan kurtarıp Allah'a kul etmek, dünyanın sıkıntısından kurtarıp âhiretin bolluğuna erdirmek, dinlerin zulmünden çıkarıp İslâm'ın adaletine kavuşturmak için...»

Ve işte o zaman, ancak o zaman Araplar bir varlık gösterebilmişler, güçleri olabilmiş, kumandayı ele almışlardı. Allah yolunda oldukları sürece kuvvetleri daim olmuş, hâkimiyetleri devam etmişti. Ama O'ndan ayrılıp kendi ırklarını ve kavimlerini düşünme-

ye başlayınca, Allah'ın sancağını bırakıp Arap kavmiyetçiliğinin sancağını yükseltmeye çalışınca yerle bir olmuşlar, milletlerin ayakları altında ezilmişlerdir. Çünkü onlar Allah'ı bıraktığı an Allah da onları bırakmış, onlar Allah'ı unutunca, Allah da kendilerini ihmal etmişti...

İslâm olmadan ne değer ifade eder Araplar. Beşeriyete İslâm düşüncesinin dışında ne verebilirler? Beşeriyete bir fikir veremeyen milletin onlar yanında ne değeri olur? Şurası muhakkak ki, tarihin hangi döneminde olursa olsun, beşeriyete hükmetmiş olan milletler bir fikri temsil etmekteydiler. Fikri olmayan milletler ise doğuyu kasıp kavuran Tatarlar gibi, batıda Roma devletini ezip geçiren barbarlar gibi uzun süre yaşayamamışlar ve en sonunda fethettikleri milletlerin içinde eriyip gitmişlerdi. Arapların beşeriyete sunabileceği biricik fikir ve biricik ideoloji İslâm'dır. Onları liderlik mevkiine çıkaran da budur. Onu kaybedince yeryüzünde itibarları da kalmamış ve tarihte icra edebilecekleri vazifeleri bitmiştir. İşte bugün eğer Araplar gerçekten yaşamak, güçlü olmak, lider olmak istiyorlarsa bu gerçeği hatırlamalıdır. Şüphesiz ki dalâletten hidayete götüren Allah'dır...

MELEK GERÇEĞİ

Peygamber, vahyi doğrudan Rabb-i Zülcelâl'inden alabileceği gibi, Rabbin vasıta kıldığı meleklerden de alabilir. Allah ile insan arasında ortak noktaların bulunmayışı, haberlerin iletilmesi bakımından araya melek adı verilen ve mekanizması itibariyle insandan farklı olan yaratıkların konulmasını gerektirmiştir. Niteliklerini tam olarak bilemediğimiz melekler, yapıları itibariyle Allah'tan aldıkları emirleri, seçilmiş insanlara - peygamberlere - götürecek özelliklerle bezenmişlerdir.

Risâlet müessesesi, esas itibariyle gaybten ibâret olan Cenâb-ı Allah'a, yine gaybten ibâret olan meleklerle iman esası üzerine kurulmuş gaybî haberlere dayanmaktadır. Dolayısıyla insan hayatında karşılaştığımız gibi gayb unsuru vahiy nizamında da önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuda Seyyid Kutub şöyle diyor :

Aslında o günkü müşrik Araplar doğrudan doğruya Allah'ı inkâr etmiyorlardı. Ancak Allah Resûlü'

nün Hak indinden gönderilmiş olduğuna dair birtakım belgeler görmek istiyorlardı. Ayrıca, peygamberin kendilerine okuduğu kitabın da Allah nezdinden hak olarak indirilmiş olduğu hususunda birtakım deliller istiyorlardı. Şöyle ki; Allah'ın bu peygamberle birlikte ona eş olarak dâvasını anlatan ve tasdik eden bir melek göndermesini istiyorlardı. Aslında bu istek Kur'an-ı Kerim'in muhtelif yerlerinde varid olan benzer isteklerden sadece bir tanesidir. Nitekim buna benzer bir istekleri de İsrâ Sûresi'nde varid olmuştur. İsrâ Sûresi'nde varid olan âyet-i kerime hem bu isteği, hem de bir önce geçen âyette vasfolunan inatçılık örneği birçok istekleri içine almaktadır. Bütün bunların yanı sıra da kâinatla ilgili birçok hakikatleri ve gerçek değerleri bilmemeyi ifade etmektedir:

«Şüphesiz Biz, bu Kur'an'da insanlara çeşitli misaller vermişizdir. Fakat insanların çoğu, gene de inkârlarında ısrar ederler.

Kâfirler şöyle dediler: "Bizim için yerden suyu kesilmeyen bir kaynak çıkarmadıkça sana iman etmeyeceğiz.

Veya içinde hurma ve üzüm bulunan bir bahçen olsun, ortasından harıl harıl ırmaklar akıt.

Yahut sandığın gibi göğü başımıza parça parça düşür veya Allah'ı ve Melekleri karşımıza getir.

Yahut altından bir evin olmalı veya göğe çıkmalısın. Allah'tan peygamber olduğunu yazan, okuyabildiğimiz bir kitap getirmediğin göğe çıktığına da inanmayız." Ey Muhammed! Sen onlara şöyle de: "Rabbimi tenzih ederim. Nihayet ben de, peygamber olan insandan başka bir şey değilim."

İnsanlara hidayet geldiği zaman, onların iman etmelerine engel olan sebep sadece: "Allah bir insan mı, peygamber gönderdi?" demeleridir.

Ey peygamber! De ki: "Yeryüzünde huzur içinde dolaşan melekler olsaydı, elbette Biz onlara, peygamber olarak gökten bir melek gönderirdik".»

(İsrâ, 89 - 95)

Bu gibi istekler dikkatle araştırıldığı zaman ortadaki inatçılık ve cehalet açıkça görülür. Yoksa onlar Allah Resûlünün huyunu, hayatını uzun bir müddetten beri müşahade etmişler ve onu gayet iyi biliyorlardı. Hayatının her saniyesi onun sadakatine ve emninliğine delildi. Kendileri değil miydi ona «emin» lâkabını verenler? O peygamberle en şiddetli muhalefete düştükleri sırada bile emanetlerini onun yanına koymuyorlar mıydı? Resulullah (s.a.v.) hicret esnasında bile amcazadesi Ali (r.a.)'yi Mekke'de bırakmış ve kendi yanında bulunan emanetleri Kureyşlilere iade etmesini bildirmişti. Halbuki Kureyşlilerle arasında o derece büyük bir ayrılık vardı ki, onlar kendisini öldürmeyi plânlıyorlardı. Peygamberin doğruluğu da emninliği kadar herkes tarafından kabul edilmişti. Zira Resulullah (s.a.v.) ilk defa onları toplu olarak İslâm'a davet ettiği zaman ilâhî emre mebni olarak Safa tepesinde Hakk'a çağırmıştı. Ve sormuştu kendilerine: «*Şayet şu tepenin arkasında bir ordunun geldiğini haber versem benim söylediklerimin doğru olduğunu kabul eder misiniz?*» dediğinde hep birden: «Şüphesiz sen doğru söyleyenlerdensin» diye karşılık vermişlerdi. Şayet onlar peygamberin söylediklerinde doğru olup olmadığını öğrenmek istiyor idiyse, peygamberin geçmişi bu doğruluğun açık bir delili idi. Onlar da bunu çok iyi biliyorlardı. Nitekim bu sürenin seyri içerisinde Allah'ın peygamberine sadık haberi gelecek ve onların bilgisizlik sebebi ile tekzip etmedikleri açıklanacaktır:

«Ey Muhammed! Onların söylediklerinin seni

üzeceğini elbette biliyoruz. Onlar aslında seni yalanlamıyorlar. Fakat o zâlimler, Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorlar.» (En'am, 33)

Şu halde onların gayesi inkârda direnmek, hakikatten yüz çevirmektir. Onlar bir inat ve gurur içerisinde. Esas itibariyle Resulullah'ın sadakatinden şüphelenmiş değillerdir.

Kur'an-ı Mübin, kendilerinin istemekte oldukları maddî delillerden çok daha kuvvetli ve onun peygamberliğini doğrulayıcı bir burhan olarak gözleri önünde bulunuyordu. Bizzat bu Kur'an; ifadesi, üslûbu ve muhtevası itibariyle doğrudan doğruya Allah nezdinden gelmiş olduğunun açık bir şahidi idi. Ve onlar açıkça Allah'ı inkâr etmiyorlardı. Ayrıca da Kur'an'ın bu hususiyetini onlar hem hissediyor, hem de biliyorlardı. Edebi ve lugavî yönden Kur'an'ın ulaştığı zirvenin beşer takatının fevkinde olduğunu anlıyorlardı. Bu ihsanı; söz söyleme sanatına sahip edebî zevke ermiş kimseler bu zevkten nasibini alamamış olanlardan çok daha iyi farkedebilirler. Söz söyleme sanatını bilenler, açıkça görürler ki, Kur'an'ın ulaştığı belâgat beşer takatının çok üstündedir. Bu gerçeği ancak kendi ruhunda hakikatleri görmüş olup da sonra gizleyen inatçılardan başkası inkâr etmez. Bunun yanı sıra Kur'an'ın itikad ve düşünce sisteminin beşer idrâkinde yer etmesi için takip ettiği metodla ruhlarda muhtelif tesirler ve ilhamlar icra ettiğinin farkındaydılar. Bu sistem, beşer tabiatında rastlanmayan üstün seviyede bir sistemdi. Beşerî üslûp ve ifadelerin insan ruhunda yapamadığı etkiyi o yapabiliyordu. Bu duygunun ruhlarda yer etmiş olduğunu kimse gizlemiyordu. Bu konuda söyledikleri sözler ve ifadeler onların kendi iç âlemlerinde bu Kur'an'ın Allah nezdinden

gelmiş olduğu hususunda şüpheye düşmediklerini belirtmektedir.

Böylece açığa çıkıyor ki, onların bu istekleri bir bürhan talep etmek sadedinde değildi. Aksine bir inat sebebi olsun diye bu istekleri ileri sürüyorlardı. Ayrıca küfürde direnmenin ifadesi, demagojinin ve inatçılığın belirtisi mahiyetinde idi. Halbuki Hak Teâlâ bir önceki âyet-i kerimede onların durumunu gayet güzel beyan etmişti:

«Ey Muhammed! Sana kâğıtta yazılı bir kitap indirmiş olsak da onu elleriyle tutsalardı, yine de o kâfirler: «Muhakkak ki bu, apaçık bir sihirdir» derlerdi.

“Ona bir melek indirilseydi ya” dediler...”

(En’am, 7-8)

Araplar meleklerin nasıl bir varlık olduklarını biliyorlardı. Bununla birlikte Allah’ın Resulü ile beraber bir melek göndermesini, bu meleğin peygamberle birlikte Hakk’a dâvet etmesini ve peygamberi tasdik etmesini istiyorlardı. Ne var ki meleklerin esas fıtratı ile alâkalı bilgileri yoktu, zaten onu Allah’tan başka kimse bilmez. Bunun için de melek denilen yaratıkların durumu konusunda bir yığın hurafelere dalıyor, meleklerin Allah ile olan ilişkileri, dünya ve dünya ehli ile olan ilgileri hususunda sapık düşüncelere sahip bulunuyorlardı. Nitekim Kur’an-ı Kerim melekler konusunda Arapların düştükleri sapıklıkların pek çoğunu ve putperest efsanelerini muhtelif yerlerde anlatmaktadır. Kur’an, çoğu kere onların bu düşüncelerini açıkladıktan sonra İslâm hidayetine ermiş olanların doğru düşünebilmeleri için o inançları tahlil edip düzeltiyordu. Böylece gerek kâinatla, gerekse kâinatta var olan yaratıklarla ilgili; müslümanın doğru bilgilere sahip olması sağlanıyordu. Zaten

bu yönüyle İslâm, vicdanları ve gönülleri en doğru yola sevkeden bir nizam olduğu gibi, gerek akılları ve duyguları, gerekse toplumsal hayat sistemlerini en doğru şekilde düzenleyen bir dindir.

Kur'an-ı Kerim Arapların cahiliyet devrindeki cehalet ve sapıklıkları hakkında pek çok şeyler anlatmaktadır. Meselâ; meleklerin Allah'ın çocukları olduğunu sanıyorlardı. Halbuki Allah Teâlâ onların inandığı bu türlü şeylerin hepsinden münezzehtir. Aynı zamanda meleklerin Allah indinde şefaatçı olacaklarını ve şefaatlerinin de reddedilmeyeceğini belirtiyorlardı. Hattâ putlardan bazıları meleklerin birer sembolü mahiyetindeydi. Nitekim Allah'ın, Resulü'ne eş olarak bir melek indirmesini arzu ettiklerini ifade eden sözlerinde âyet-i kerime bunu anlatmaktadır.

Bu cahiliyet devri Araplarının ilkel sapıklıklarına Kur'an-ı Kerim muhtelif yerlerde işaret ederek düzeltmeler yapmıştır. Nitekim Necm Sûresi'nde şöyle buyruluyor :

«Şimdi siz ilâh olarak Lât'ı, Uzzâ'yı ve diğer üçüncüleri olan Menât'ı mı görüyorsunuz?

Erkekler sizin de, kızlar Allah'ın mı?

Öyleyse bu insafsızca bir taksimdir!

Taptığınız bu putlar, sizin ve atalarınızın uydurduğu boş isimlerden başka bir şey değildir. Allah onların hak olduğu hususunda hiç bir delil indirmemiştir. Onlar ancak, zanna, nefislerinin arzusuna uyarlar. Oysa onlara Rablerinden şüphesiz, bir hidayet rehberi gelmiştir.

Yoksa insanın her temenni ettiği yerine gelecek midir?

Âhiret de, dünya da Allah'ındır.

Göklerde nice melekler vardır ki, Allah dilediğine ve razı olduğuna izin vermedikçe şefaatleri hiç bir fayda vermez.

Âhirete iman etmeyenler, melekleri «dişi» olarak isimlendirirler.

Oysa onların bu hususta hiç bir bilgileri yoktur. Onlar sadece zanna uyarlar. Halbuki kuru zan ise, haktan hiç bir şeyi ifade etmez.» (Necm, 19 - 28)

Ayrıca bu sûre-i celilede de, üzerinde daha önce durduğumuz, meleklerin tabiatı konusundaki Arap zihniyeti tashih edilmektedir:

«Ona bir melek indirilseydi ya» dediler. Eğer bir melek indirmiş olsaydık iş bitmiş olurdu. Sonra onlara hiç mühlet verilmezdi.» (En'am, 8)

İşte meselenin bir yanı daha. Onlar bir melek indirilmesini istiyorlar. Ne var ki melek indirme konusunda Allah'ın değişmez kanunu, her zaman insanları yok etmek ve Allah'ın helâk etme emrini yerine getirmek mevzuundadır. Zira melekler genellikle peygamberlerini inkâr eden toplulukları helâk etmek üzere inmişlerdi. Şayet Hak Teâlâ putperest Arapların bu isteklerini yerine getirmiş olsaydı da melekleri indirseydi iş bitmiş olurdu ve felâketle neticelenirdi. Bundan sonra artık onlara mühlet verilmesi söz konusu olmazdı. İstedikleri felâketi vermemesinde tecelli eden rahmetini kavrayamıyorlar mı? İşte böylece durduruyor âyet-i kerime onları. Allah'ın rahmetiyle yüzyüze getiriyor. Kendi menfaatlerini bilmemeleri ve melek indirme konusunda Hakk'ın değişmez kanunlarını kavrayamayışları karşısında çaresiz kalıyorlar. Bu cehaletleriyle onlar, kendi hayatlarını da felâkete sürüklüyorlar. Hidayeti ve rahmeti reddettikleri gibi, hâlâ delil istemekte direniyorlar.

Âyet-i kerimenin ihtiva ettiği meleklerle alâkalı bir başka bilgi de şurası :

«Eğer peygamberi melekten yapsaydık, onu, insan suretinde kıldık. Onları yine de düştükleri şüpheye düşürürdük.» (En'am, 9)

Onlar; Allah'ın yüce Resûlü'nü tasdik eder ve pâvasını doğrular mahiyette bir melek indirmesini istiyorlardı. Halbuki melekler insan denilen yaratığa hiç benzemeyen apayrı bir yaratıktır. Onların kendilerine has tabiatları vardır ki ancak Allah bilir bunları. Melekleri Allah Teâlâ'nın belirttiği nisbette tanıyabiliriz. Yoksa onların ne şekilde bir yaratık olduklarını biz nereden bileceğiz. Onlar yeryüzünde Allah'ın insanlara verdiği özelliklerle hareket edemezler. Çünkü onlar bizim yıldızımızın sâkinleri değiller. Şu kadarı var ki, bu hususiyetleri ile birlikte onların diledikleri vazifeyi ifa ederken beşer sûretine girebilme durumları vardır. Gerek peygamberlik görevini tebliğ ederken, gerekse Allah'ın dilediği kimseleri ve yalancıları tarumar ederken veya mü'minlere sebat verip iman düşmanlarını öldürürken diledikleri şekle bürünebilirler. Bu ve bezeri görevleri Hak Teâlâ Kur'an-ı Kerim'inde anlatmaktadır. Bu görevleri kendisinin verdiğini ve meleklerin de Allah'ın emrettiği bu görevleri yapmaktan çekinmediklerini ve O'na isyan etmediklerini belirtmektedir.

Şayet Hak Teâlâ yüce Resûlü'nü tasdik eder mahiyette bir melek gönderseydi, şüphesiz ki bu melek bir insan sûretinde olacaktı. O zaman da yine putperestler meseleyi karıştıracaklar ve bir daha çıkmaza gireceklerdi. Hazret-i Muhammed (s.a.v.) kendilerine Allah tarafından müjdeleyici ve korkutucu peygamber olarak gönderdiği ve onların kendisini yakinen tanıdıklarını söylediği halde meseleyi çıkmaza so-

kup, hakikatleri birbirine karıştırmaktadırlar. Durum böyle olduğuna göre ya tanımadıkları bir insan sûretinde bir melek gelseydi kendilerine ve deseydi ki: «Ben bir meleğim, Allah beni gönderdi ki yüce Resûlû'nü tasdik edeyim.» O zaman mesele daha da karışıp çıkmaza girmez miydi? Çünkü karşılaştıkları insan bir melek suretinde değil, şüphesiz ki insan sûretinde gönderilecekti ve düştükleri şüpheye yine düşeceklerdi.

Böylece Allah Teâlâ müşrik Araplara kendi yaratıklarının tabiatını bilmediklerini açıkladığı gibi, ilâhî kanunlara tecelli şeklini de bilmediklerini beyan ediyor. Bunun yanı sıra da hiçbir delile istinad etmeyen inatlarını, direnişlerini ve bilgisizce hallerini açıklıyor.

Kur'an âyetlerinin ortaya çıkardığı üçüncü bir gerçek de; İslâm düşüncesinin tabiatı ve bu düşüncenin temel dayanakları konusudur. Bu temel unsurlar arasında görülen ve görülmeyen âlemler de yer alır ki, İslâm bir müslümanın bunları önce idrâk etmesini, sonra da onunla ilişki kurmasını ister. Bu görülmeyen âlemler arasında melekler âlemi de yer alır. Meleklerle imanı İslâm; imanın altı unsurundan bir unsur olarak belirtmiş ve buna inanmadan mümin olmanın imkânsız olduğunu bildirmiştir. İmanın altı unsuru; Allah'a, meleklerle, kitaplara, resullere, âhiret gününe; kadere, hayrın ve şerrin Hak'tan geldiğine inanmaktır.

Aslında gaybe iman unsuru insan hayatında beliren ulu bir değişimin ifadesidir. Zira gaybe iman etmekle insanoglu, hislerin dar sınırlarından çıkar, kanatlanıp, sadece tasavvuru mümkün olan meçhul-ler ummanına açılarak beşer idrâki denilen üstün se-

viyeye yükseltir. Şüphesiz ki insan idrâkinin önünde bu kapıların kapalı tutulması insanı gerilere çevirmek ve aşağılık bir hayata mahkûm etmektir. İşte materyalistlerin yapmak istedikleri budur. Ve bunun adına da «ilericilik» demektedirler.

İslâm düşüncesinde gayb âleminin bir unsuru olarak Allah'ın birtakım kutsal yaratıkları bulunduğunu ve bunların da adının melekler olduğunu ifade eden âyetler vardır. Kur'an-ı Kerim bizim düşünce sistemimize kâfi gelecek miktarda ve onlara karşı hareketlerimizi tanzim edecek tarzda, melekler hakkında bilgiler vermiştir.

Melekler de Allah'ın kullarından birer kuldurlar. Allah'ın dinine bağlanırlar, O'nun emrine itaat ederek, mutlak şekilde ubudiyet vazifelerini ifa ederler. Onlar Hakk'a çok yakındırlar. Ne var ki biz bu yakınlığın niceliğini ve niteliğini kesin olarak bilemeyiz.

«Müşrikler: "Rahman çocuk edindi" dediler. Allah bundan münezzehtir. Melekler Allah'ın çocukları değil bilâkis ikrâm olunmuş kullarıdır.

Onlar Allah'tan önce söz söyleyemezler. Onlar ancak O'nun emriyle hareket ederler.

Allah onların geçmişini de, geleceğini de bilir. Onlar ancak Allah'ın razı olduğu kimseye şefaât edebilirler. Onlar Allah'ın korkusundan titrerler.»

(Enbiya, 26-28)

«... O'nun nezdindekiler O'na ibadet etmekle ne büyüklenirler, ne de bezginlik getirirler.

Onlar gece gündüz Allah'ı tesbih ederler, hiç ara vermezler.» (Enbiya, 19 - 20)

Melekler Rahman'ın arşını yükleniverirler. Ve kı-

yamet gününde onun çevresinde dönerler. Ama bunun ne tarzda olduğunu bildiren hiçbir bilgiye sahip değiliz. Çünkü biz bu gayb unsurundan sadece Hak Teâlâ'nın bize açıkladığı miktarda bilgiye sahibiz:

«Arşı taşıyanlar ve onun etrafında bulunan melekler hamd ile Rablerini tesbih edip O'na iman ederler...» (Mü'min, 7)

«Meleklerin arşın etrafını çepeçevre kuşatarak Rablerini hamd ile tesbih ve tenzih ettiklerini görürsün. Artık bütün varlıkların arasında adaletle hükmedilir. "Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun" denilir.» (Zümer, 75)

Melekler cennetin ve cehennemin bekçileridirler. Cennet ehlini selâm ve dua ile karşılarlar. Cehennem ehlini de azap ve korku ile karşılarlar:

«Kâfirler bölük bölük cehenneme sürülürler. Cehenneme geldiklerinde kapıları açılır. Cehennem zebanileri onlara: "Size içinizden Rabbinizin âyetlerini okuyan ve sizi bu gününüze kavuşmakla uyarın peygamberler gelmedi mi?" derler. Onlar da: "Evet geldi. Fakat kâfirlere azap sözü hak oldu" derler.

Onlara: "İçinde ebedî kalmak üzere cehennemin kapılarından girin! Kibirlenenlerin yeri ne kötü bir yerdir» denilir.

Rablerinden korkanlar ise, bölük bölük cennete sevk edilirler. Cennete geldiklerinde kapıları açılır. Cennetin bekçileri onlara: "Selâm size! Tertemizsiniz. Artık ebediyen kalmak üzere girin cennete!" derler.» (Zümer, 71 - 74)

«Biz, cehennem zebanilerini sadece meleklerden yaptık...» (Müddessir, 31)

Melekler yeryüzündeki insanlarla muhtelif şekil-

de faaliyet icra ederler. Allah'ın emriyle insanların üzerinde muhafızlık görevi yapmaktadırlar. İnsanları takip ederek yaptıkları her şeyi kaydederler. Ecelleri geldiği zaman ruhlarını bedenlerinden ayıran da meleklerdir:

«O, kulları üzerinde kahredici güce sahiptir. Size koruyucu melekler gönderir. Nihayet sizden birine ölüm geldiği zaman elçilerimiz onun canını alırlar. Ve hiç bir eksiklik yapmazlar.» (En'am, 61)

«İnsanı, önünden ve arkasından takip eden ve Allah'ın emriyle onu koruyan melekler vardır...»

(Ra'd, 11)

«İnsan hiç bir söz söylemez ki, yanında onu gözetleyici hazır bir melek bulunmasın.» (Kaf, 18)

Peygamberlere Allah'ın gönderdiği vahyi tebliğ ederler. Hak Teâlâ'nın bildirdiğine göre bu vazifeyi Cebrâil (a.s.) icra eder.

«Allah, meleklerini kalpleri ihya eden vahyi ile, kullarından dilediğine göndererek: "Benden başka ilâh olmadığını bildirin. Ancak Ben'den korkun" der.»

(Nahl, 2)

«De ki: "Kim Cebrâil'in düşmanı ise, bilsin ki, geçmiş kitapları tasdik eden, mü'minler için bir müjde ve hidayet olan Kur'an'ı, Allah'ın izniyle senin kalbine o indirmiştir".» (Bakara, 97)

Yine Hak Teâlâ'nın beyanına göre Cebrail aleyhisselâm bir kuvvet sahibi idi. Resulullah (s.a.v.) onu melek suretinde ancak iki kere görmüştür. Diğer zamanlarda ona muhtelif şekillerde görüldüğü haber veriliyor:

«Batmakta olan yıldızla yemin ederim ki, arkadaşınız Muhammed, ne doğru yoldan sapmış ne de azmıştır.

O kendi arzu ve hevasından konuşmaz.

O'nun her konuştuğu, Allah tarafından vahyeden bir vahiyden başka bir şey değildir.

O'na bu vahyi son derece kuvvetli ve üstün akıla sahip bir melek öğretti. O melek yüksek ufukta iken doğrulup asıl suretine girdi.

Sonra yaklaştı ve yere sarktı, derken araları iki yay aralığı kadar kısaldı veya daha az...

Allah, kulu Muhammed'e indirmesi gerekeni vahyetti.

Onun gözünün gördüğünü gönlü yalanlamadı.

Şimdi siz, onun gözleriyle gördüğü şey hakkında münakaşa mı ediyorsunuz?

Muhakkak ki Muhammed, Cebail'i, asli hüviyetinde bir kere daha «Sidretü'l-Münteha» denilen yerde gördü. «Cennetü'l-Me'vâ» da «Sidretü'l-Müntehâ»nın yanındadır.

O zaman «Sidretü'l-Münteha» onu kaplayan şeylerle donatılmıştı.

Muhammed'in gözü ne kaydı, ne de sınırı aştı.

Şüphesiz Muhammed, orada Rabbinin delillerinden en büyüğünü gördü.» (Ne'cm, 1 - 8)

TARİH BOYUNCA İMAN KERVANI

Tarihin derinliklerine inildiğinde büyük bir mücadele ile karşılaşılır. Bitmek tükenmek bilmeyen bu mücadele, iman ile küfür arasındaki mücadeledir. İlk insan olan atamız Hz. Âdem'den bugüne her peygamber; insanları Allah'ın hidâyetine dâvet etmiştir. İnsanlardan bir kısmı bu dâvete koşarken, bir kısmı dâveti reddetmiştir. Yalnız dâveti reddetmekle de kalmamış, kendilerini hidâyete çağıran insanlara akıl almaz işkenceler yapmışlar, silâhlı mücadeleye girişmişlerdir.

İnsanoğlu çoğunlukla kendini kurtuluşa çağırarak hidâyet sesine kulağını tıkamış, dünya ve âhирette hüsrânına vesile olan dalâlet dellâllarının çağrısına koşmuştur. Ne var ki, neticede hep galibiyet Hakk'ın ve Hakk'a uyanların olmuştur. İşte peygamberler kervanı bu gerçeği bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Peygamberler tarihinin bir resmi geçidi olan bu büyük mücadele hep sıkıntı, meşakkat ve acılarla dolup taşmıştır. Konuya dinamik bir anlayışla yaklaşan Seyyid Kutub şöyle diyor :

Bir iman kafilesi ile başbaşa bulunuyoruz... İşte bu kafilenin izleri... Ve işte önderleri... İşte şunlar

da yollarındaki işaretler... Bu kafile yeryüzü denilen şu yıldız üzerindeki uzun yolculuğu boyunca beşeriyeti böyle kucaklıyor... İnsanlığın yolunu yitirdiği, Allah'ın doğru yolundan ayrılıp çeşitli yollara sapıttığı ve şeytana teslim olup aşırı arzularının baskısı altında ezildiği zaman... Şeytan sırf kinini dindirmek ve insanoğlunun dizgininden tutarak cehenneme doğru sürüklemek için onu şaşırttığı zaman... Bu yüce kafile beşeriyeti hidayete doğru yöneltiyor, önüne ışık tutuyor, cennet kokuları yayarak onu hüzura kavuşturuyor... İnsanlığı zehirli yollardan sakındırıyor, mel'un şeytanın şerrinden koruyor...

Gerçekten parlak bir sahne bu... Evet, yol boyunca hayat okyanusundaki derin çatışmayı canlandıran göz alıcı bir manzara...

Beşeriyetin mazisi, oldukça zor anlaşılabilen karışıklıklarla doludur. Eş mizaçlı bu yaratığın terkindeki formül hayli çetindir. Zira bu varlık çamur ve ruh gibi birbirinden çok ayrı ve uzak olan iki unsurdan meydana gelmiştir ki, taban tabana zıt olan bu unsular, ancak Allah Teâlâ'nın takdir ve kudretiyle bağdaşabilmiştir. Allah'ın kendi ruhundan, yüce lutfundan bahsettiği nefha ile çamur iskelet, insan haline gelmiştir... İşte böyle bir yaratık, tarihi hayatını elbette karışık faktörler ve amillerle iç içe yürütecektir. Bu haliyle insanoğlunun hem fiziki hem de metafiziki âlemlerle ilişkisi olacaktır. Hz. Âdem'in kıssasını anlatırken bu konuya temas etmiştik. İlâhî gerçeklerle münasebeti olacak... O'nun irade-i sübhaniyesi, kudreti, kuvveti, takdiri, lütfu, rahmeti, ve sair ile... Mele-i A'lâ ve melekler ile de alâkası olacağı gibi, iblis ve avanesiyle de alâkasız kalamıyacak. Elle tutulan gözle görülen şu âlem ve bu âlemde hüküm süren değişmez ilâhî kanunlarla da alâkası ola-

cak... Yeryüzündeki öteki yaratıklarla da ilgisi bulunacağı gibi, fertler, kendi aralarında da birbirleriyle ilişkili olacaklar.

Kısacası, insan bu fıtratı ve bağlı bulunduğu bu faktör ve ufuklarla uyuşan veya çatışan bu kabiliyetleriyle hem bu âlemlerle, hem de bu ufuklarla karşılıklı faaliyet icra eder... Muhtelif alâka ve münasebetlerle iç içe girmiş olan hayat okyanusu içinde akıp gitmektedir insanlığın tarihi. İnsan bünyesindeki zaf ve kuvvet, takva ve hidayet, görülen ve görülmeyen âlemler ile münasebettâr, kâinatta bulunan maddi ve manevi güçler ve unsurlarla faaliyet icra ederek ve nihayet ilâhi takdir ile alâkadar olarak... tekevvün eder insanlığın tarihi... Ve İslâm bu karma-karışık vakıaların ışığında açıklar insanlık tarihini...

İnsanlık tarihini iktisadî ve siyasî yönden ele alanlar vardır. Bazıları da biyolojik veya ruhi yönden yahut da psikolojik yönden ele almaktadırlar. Bazı kimseler de akli yönden ele alırlar. Bunların hepsi de insanın yakından veya uzaktan sıkı sıkıya bağlı bulunduğu öteki âmilleri hesaba katmazlar. İnsanlığın tarihi bu âmillerle meydana gelmektedir. Durum bu iken onlar meseleye tek yanlı bakarlar. Ancak İslâm'ın insanlık tarihine bakışı değişik olmuştur. O, insanı çevreleyen bütün şartları dikkatle almış ve insanlık tarihine bu açıdan bakmıştır.

Biz, Kur'an'ın bu şartları ve insanın oluştuğu ortamı olduğu gibi aksettiren gerçek sahneleriyle karşı karşıyayız. Beşeriyetin doğuşunu gösteren sahneye daha önceki bölümlerde şahit olmuştuk. Maddî ve manevî âlemlerle gizli açık unsurların bu sahnede bir araya geldiğini görmüştük. Bu âlemlerle insan dediğimiz varlığın ilk andan itibaren ilişkisi bulunduğunu müşahade etmiştik. Bu yaratığın temel kabiliyet-

leri bize gösterilmişti. Mele-i A'lâ'da değerli yeri ve doğuşu Hak Teâlâ tarafından ilân edilirken meleklerin nasıl secde ettiklerini görmüştük. İnsanın zayıf tarafı da vardı. Bütün yukarıdaki tazim ve ikramlardan sonra şeytanın onu nasıl peşinde sürüklediğine de şahit olmuştuk. Evet sonra insanoğlu yeryüzüne indirilmiş ve artık oradaki ortama uyarak yeni şartlarla haşır neşir olmaya başlamıştı.

İnsanoğlu yeryüzüne inerken Rabbine inanıyor, günahlarının affını diliyordu. Üzerine halifelik sorumluluğunu da yüklenmişti. Allah'tan gelene uyacak, şeytandan ve nefsinden gelecek vesveseleri reddedecekti. Şüphesiz bu konuda ilk tecrübesinden de faydalanacaktı. Biz bunların hepsini görmüştük.

Zaman ilerledi, yeni şartların dalgaları arasında insan çalkalandı. Birbiriyle çelişen bu güç şartlar hem onu, hem de çevresini yıprattı. Vicdanı zedelenen insanoğlu, hayat seyrini değiştirdi. Bu bahiste karşılaşması güç şartların insanlığı nasıl yeniden cahiliyete sürüklediğini göreceğiz.

İnsan unutulabilirdi... unuttu... Zaafa düşebilirdi... düştü... şeytana mağlûp olabilirdi... ve oldu... yeni baştan kurtarılması gerekiyordu.

O, yeryüzüne inerken tevbe etmiş, hidayete' ermiş bir ehl-i tevhid idi. Şimdi ise onu, azıtmış, müfteri ve Allah'a ortak koşan olarak görmekteyiz.

Fakat, çeşitli cereyanların onu kötü bir ortama itmiş olmasına rağmen kendisine yol gösterip Rabbine döndürecek bir görevli var. Rahmet sahibi Allah onu yalnız bırakmamış.

Şimdi A'raf Sûresi'nde biz, iman kafilesiyle karşılaşılıyor ve bu kafilenin bayrağının Allah'ın seçkin kulları peygamberler tarafından dalgalandırıldığını

görüyoruz. Nüh, Hüd, Salih, Lût, Şuayb, Mûsâ ve Muhammed (aleyhimüssalâtü vesselâm). Bu mübarek zevat; insanları Allah'a yöneltip ikaz ederek beşer kafilesini, her zaman her yerde görülebilen sapıklıklarından kurtarmakla görevlidir. Beşeri, şeytanın sürüklediği uçurumdan kurtarıp hidayete ulaştırdıklarını görüyoruz. Ayrıca, hidâyet ile dalâlet, hak ile bâtil ve yüce peygamberler ile insanların ve cinlerin şeytanları arasında geçen çetin savaş sahnelerini seyrederiyoruz. Ancak; her hamlenin sonunda ikaz ve öğüde aldırış etmeyen yalancıların feci akîbetleriyle, peygamberlere tâbi olan mü'minlerin mutlu âkîbetleri de birer tablo halinde göze çarpmaktadır.

Kur'an'daki kıssalar her zaman böylesine tarihi çizgiyi takip etmez. Görülüyor ki bu sûrede, tarihi bir çizgi takip edilmiştir. İnsanoglunun ilk doğuşundan başlanarak takip ettiği seyir arzedilmektedir. Bilindiği gibi şeytan, sonunda cehenneme teslim edebilmek için insanları tamamen tehlikeli bölgelere sürükler. Sûrede, yoldaki işaretlere dikkate almadan bu bölgelere sapan insanlığın kurtarılması yolunda iman kafilesinin sarfettiği gayretler de anlatılıyor.

Biz, âyetleri ayrı ayrı ele almadan önce bu âyetlerin tüm olarak meydana koyduğu sahneye bir göz atalım:

Beşeriyet, yola koyulurken hidayete ermişti, mü'mindi, tevhid ehliyendi. Fakat gerek münasebet halinde olduğu dış unsurlar, gerek bizzat terkiibindeki birbirine zıt unsurların tesiriyle sonradan zaman zaman dalâlete, şirke ve cahiliyete düştü. Bu sırada peygamberler geldi, yol gösterdiler ve önceki hakikati yeniden telkin ettiler. Kimi heder oldu, kimi de heder olmaktan kurtulup yaşamaya devam etti. Yaşa-

yanlar tevhid hakikatini yeniden kabul edenlerdir. Bunlar, Allah'ın birliğini tanımışlar ve tek Allah'a bütün varlıklarıyla teslim olmuşlardır. İşte bunlar peygamberlerinin ağızlarından çıkan şu sese kulak vermiş kimseler idi :

«... *“Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, O'ndan başka ilâhınız yoktur”...*» (A'raf, 59)

Allah'ın gönderdiği bütün dinler bu tek hakikat esasına dayanmış ve tarih boyunca bütün peygamberler, aynı hakikati telkin etmişlerdir. Gelen her peygamber şeytanın sapıttığı, gerçeği unutturarak dalâlete sürüklediği bütün kavimlere bu cümleyi tekrarlamışlardır. Bilindiği gibi cahiliyetlerin karakterlerine göre kavimleri çeşitli ilâhlara inandıran şeytan, beşeriyeti zaman zaman şirke düşürmüş ve düşürmektedir. İşte hak ile bâtıl arasındaki mücadele bu temele dayanır. Allah Teâlâ bu esas üzerinden inkârcıları helâk eder ve mü'minleri kurtuluşa erdirir. Kur'an'da peygamberlerin ayrı ayrı dillere mensup oldukları halde ortaklaşa kullandıkları bir tabir vardır. Kur'an bu tabiri anlatırken aynı kelimelerle bir cümlede ifade etmiştir.

«... *“Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, O'ndan başka ilâhınız yoktur”...*»

Bu, tarih boyunca ilâhî dinlerdeki inanç birliğini ispatlamakta ve inançların telâffuz itibariyle de aynı olduğunu göstermektedir. Zira gerçek itikadı dile getiren bu cümle, son derece manidar olup bütün peygamberlerin tekrarlamaıyla inanç birliğini, elle tutulurcasına tasvir edebilmektedir. Kur'an kendine has üslûbuyla inanç tarihini bu şekilde açıklamıştır.

Bu takrirler bize, peygamberlerin getirdikleri ilâhî dinlerde temel inançlar bakımından herhangi bir

«değişme» ve «gelişme» olmadığını gösteriyor. Bazıları itikatların, tedrici olarak geliştiğinden söz ederler. İlâhî dinleri de bu gelişme meyânında mütalâa ederler. Halbuki Allah (c.c.) böyle buyurmuyor. Kur'an'da gördüğümüz gibi ilâhî dinler hep aynı hakikati ihtiva ederek gelmişlerdir. İfadenin aynı kelimelerle nakledilmiş olması bunu apaçık göstermektedir:

«... *“Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, O'ndan başka ilâhınız yoktur”*...»

Bütün peygamberlerin kulluk edilmeye davet ettikleri ilâh, âlemlerin Rabbi olan Allah'dır. Kıyamet gününde insanların muhasebesini yapacak da O'dur. Hiç bir peygamber, insanları, herhangi bir kabilenin veya milletin ilâh kabul ettiği hurafelere davet etmiş değildir. Hiç bir peygamberin dininde totemcilik, yıldızperestlik, ruhlara tapma ve putperestlik gibi inançların asla yeri yoktur. Kendilerine dinler tarihi bilgisini adını takan bir grup insan, muhtelif cahiliyet devirlerini ve o devirlerin inançlarını ele alarak, işte o devirlerde yaşamış insanların dini budur, derler. Asıl dini inançları dikkate almazlar.

Her şeye rağmen, bu konuda vârid olan âyet-i celile açık ve kesindir. Buna uymakla en doğru yol bulunmuş ve en sağlam bilgi edinilmiş olur. Bilhassa İslâm inancından bahsedip onu savunan yazarlar için başka dayanak yoktur. İnanmayanlara gelince, onlar zaten ne iseler odurlar. Allah, ne buyurmuşsa doğru buyurmuştur. O, gerçekleri ortaya çıkaranların ve bu gerçeklere göre hüküm verenlerin en hayırlısıdır.

Kavmine gönderilen herhangi bir peygamber:

«... *“Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, O'ndan başka ilâhınız yoktur”*...» diyor ve nasihate devam ederek:

«... *“Ve sizin için güvenilir bir nasihatçıyım.”*»

(A'râf, 68)

Böylece peygamberler, sorumluluğun önemini anlatmaya çalışıyorlar, gerek dünya gerekse âhirette cahiliyetin tehlikeli sonunu hatırlatıyorlar, kanlarının ve canlarının bir parçası olan kavimlerini hidayette görmeyi arzu ediyorlardı. Fakat her defasında kavmin ileri gelenleri Hakk'ın karşısına dikiliyor, kâinatın Rabbine teslim olmayı reddediyorlardı. «Tek Allah'a inanmak ve O'na kulluk etmek!.. Olmaz öyle şey» diyorlardı. İşte peygamberlerin görevi asıl burada başlıyor, ilâhî dinler bu inancı yıkmak için gönderiliyordu. Mücadelenin bu safhasında peygamberler, bâtila karşı hakkı haykırarak ilân ediyordu. Ama ne yazık ki temel inanç konusunda ümmet kesin olarak ikiye bölünüyordu. Bundan sonra milliyet, akrabalık, hattâ aile bağları, yerini yalnız dinî inanç bağlarına terk ediyordu. Bir de bakıyorsunuz bir «kavim» birbirine düşman iki millet haline geliyor, aralarında akrabalık ve başka ilişkilerden eser kalmıyordu... İşte o zaman ilâhî hüküm tecelli ediyor, inanan ümmetle inanmayan bedbahtların hakları veriliyor, inanmayanlar yerle bir edilirken, inananlar kurtuluşu eriyorlardı. Allah'ın yüce âdeti hep böyle cereyan etmiştir. Önce inanç konusunda ikiye bölünmüş, inananlar yalnız Allah'a kulluk edeceklerini açıklamışlar, bâtila karşı olduklarını ispat etmişler, iman ederek inanmayanlardan ayrı olduklarını ilân etmişler ve ondan sonra ilâhî karar tecelli edip haklıyı haksızı ayırdetmiştir. İlâhî çağrı (Kur'an) tarihi dinlerin tarih içindeki seyrini böyle anlatmaktadır.

Her peygamberin görevi diğerinkiyle bir noktada birleşmiştir. Bu görev insanları bâtilın saltanat ve tahakkümünden kurtarmak, yalnızca âlemlerin Rab-

bi olan Allah'a yöneltmektir. Bu temel kaide vaz'edilmeden beşer hayatında yararlı olacak hiç bir şeyi ikame etmek imkânı yoktur. Kur'an, peygamberlerin telkin ettikleri bu ortak kaidenin dışında kalan teferruat hakkında fazla bilgi vermemiştir. Bu, teferruatın bu temel kaideye dayanacağı ve bu kaidenin dışına çıkamayacağı içindir. Bu kaide, Allah indindeki önemine binaen Kur'an üslûbuyla bu şekilde açıklanmış ve iman kafilesinin mücadelesi mevzuunda esasen bütün Kur'an'da sadece bu ortak kaide zikredilmekle yetinilmiştir. Gerek Mekke'de indirilen âyetlerin, gerekse Medine'de indirilen âyetlerin konuları, bu kaideye dayanıyor. Hitap vâki oldukça ve bir hüküm vazedildikçe aynı kaide zımnen de olsa tekrarlanıyordu.

Unutulmamalıdır ki, bu dinin bir «hakikati» (özû) var, bir de bu hakikati anlatma üslûbu var. Esas itibariyle bu üslûp anlatılmak istenen hakikatten daha az önemli değildir. O halde bu temel hakikati izah etmemiz gerektiği kadar aynı hakikatin izahına yarayan üslûbu da tanımak gerekir. Tevhid dininin hakikatini izaha yarayan bu üslûba göre: Konu açıklanır, öteki konulara göre özelliği varsa tekrarlanır, teyit edilir. İşte bu sürenin kıssalarında sözünü ettiğimiz kaidenin sık sık tekrarlanması, açıklanması, teyit edilmesi, özellik kazandırılması hep bu prensibe göre olmuştur.

Bu kıssalar; insan ruhunda yer alan küfür ve iman tabiatını tasvir etmektedir. Tekrar tekrar da imana dayalı gönüllerle, küfre kabiliyetli gönüllere dair örnekler sunmaktadır... Şüphesiz ki peygamberlere inananların gönlünde Allah'a teslimiyet ve Resulü'ne itaat vardır. Bunu, İslâm'a boyun eğerek yaptıkları gibi, Allah Teâlâ'nın kendi aralarından birini

seçerek tebliğ ve ihtar yetkisini ona vermesine de hayret etmezler... Peygamberleri inkâr eden kâfirlere gelince onlar, küfrü yücelik sanıyorlar, cehaletin şöhret ve saltanat saydığı şeyleri, kâinatın yaratıcısı olan Allah'a terketmekten kaçınıyorlar, kendilerinden saydıkları bir kimsenin, peygamberin sözüne uymasını kibirlerine yediremiyorlardı. Bunlar hükümdar, aşiret reisleri ve kavim üzerinde nüfuzu olan kişilerden meydana gelen bir gruptu. Küfür grubu, peygamberlerin:

«... "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, O'ndan başka ilâhınız yoktur" ...»

«... "Ancak ben, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberim."» (A'raf, 61)

dediğini duydukça anlıyorlardı ki, tek bir ilâha çağırmanın, üstelik bu ilâhın kâinatın Rabbi olduğunu ilân etmenin anlamı, ellerinden, gasbettikleri saltanatın alınması ve asıl sahibine verilmesi demektir. Bu saltanat âlemlerin Rabbine aitti. İşte bu saltanatı vermemek için direnirler, sonunda helâk olurlardı. Saltanat sevdası içlerine öylesine işlemiştir ki, kendilerinden sonrakiler bu saltanattan faydalanamayacaktır. Çünkü bu sevdâ onların helâkine sebep olacak, üstelik bu yüzden de cehennemi boylayacaklardır.

Bâtılı kucaklayanların hiç bir zaman hakkın mevcudiyetine tahammülleri yoktur. Hak, neticeyi Allah'ın hükmüne ve takdirine bırakarak bâtılı kendi haline terkedip kendisi de bir kenarda sakince varlığını sürdürmeyi düşünse bile, bâtıl, hakkın bu tutumuna dahi rıza göstermez. Dâima onu kovalar, mücadelesini sürdürür. Şuayb (a.s.) milletine:

«"Mademki içinizden bir topluluk benimle gönderilene iman ediyor, bir topluluk da inanmıyor. O

halde Allah'ın aramızda hükmünü bildirmesine kadar sabredin. O, hüküm verenlerin en hayırlısıdır”» (A'raf, 87) demişti.

Ama onlar bu uygulamayı kabul etmemişler, ne hakkın yaşamasına, ne de bâtılın saltanatından kurtulan bir topluluğun, yalnız Allah'a kulluk etmesine rıza gösterebilmişlerdi:

«Kavminin büyüklük taslayan ileri gelenleri şöyle dediler: “Ey Şuayb! Seni ve seninle beraber iman edenleri ülkemizden mutlaka çıkaracağız. Yahut da bizim dinimize döneceksiniz”...» (A'raf, 88). Şuayb (a.s.) tekliflerini reddederek gerçekleri onlara haykırdı:

«... Şuayb da şöyle dedi: “Dininize dönmek istemesek de mi?”» (A'raf, 88) ve devam etti:

«“Eğer, Allah bizi dininizden kurtardıktan sonra tekrar ona dönecek olursak, Allah'a yalan iftira etmiş oluruz”...» (A'raf, 89).

Şuayb onların karşısında susamazdı. Dine davet etmek durumunda olanlar için bâtıl ile savaş farz idi. Zira bâtılı kucaklayanlardan kaçınmak fayda vermezdi. Bâtıla inananlar, onları rahat bırakmazlardı. Kendi dinlerine döndürünceye kadar onları takip ederlerdi. Halbuki onları Allah kurtarmıştı. Evet onlar kalplerinden sadece bâtılı söktükleri ve yalnız Allah'a ibadete yanaştıkları andan itibaren Allah onları kurtarmıştı. Kurtuluştan sonra yeniden bâtıla dönmeyizlerdi. Çaresiz savaşacaklar ve savaş şartlarına dayanacaklardı. Bunu bekliyeceklerdi. Ve peygamberleri Şuayb'le birlikte:

«... “Biz, sadece Allah'a dayanırız. Ey Rabbimiz! Kavmimizle bizim aramızda hak ile hükmünü ver. Sen, hüküm verenlerin en hayırlısısın.”» (A'raf, 89)

diyeceklerdi. Ve bundan sonra tarih boyunca görülgelen ilâhî kanun tecelli edecek bâtil ehli miadını doluracaktı.

«Muhakkak Biz Nûh'u, kavmine peygamber olarak gönderdik. "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, O'ndan başka ilâhınız yoktur. Doğrusu, sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum" dedi.

Kavminin ileri gelenleri ise: "Muhakkak biz, seni apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz" dediler.

Nûh da şöyle dedi: "Ey kavmim! Ben de bir sapıklık yoktur. Ancak ben, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberim.

Size, Rabbinin vahyettiklerini tebliğ ediyorum. Ve size nasihat ediyorum. Ve ben, Allah tarafından sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum.

Allah'tan korkup, böylece merhamet olunmanız için sizi uyarmak üzere içinizden bir erkeğe, Rabbiniz tarafından vahiy gelmesine mi şaşıyorsunuz?"

Buna rağmen Nûh'u yalanladılar. Biz de Nûh ve gemide onunla beraber olanları kurtardık. Âyetlerimizi yalanlayanları da suda boğduk. Çünkü onlar gerçeği görmeyen kör bir millet idiler.» (A'raf, 59 - 64)

Tafsîlâtın gerekli görüldüğü sûrelerde meselâ Sûre-i Hûd ve Sûre-i Nûh'da olduğu gibi burada kıssa enine boyuna nakledilmemiş, sadece özetlenmiştir. Zira hedef, az önce işaret edilen özetleri tasvir etmektir. İnancı geliştiren istidatlar, tebliğ usulü, milletin nasıl karşılamış olduğu, elçilik görevinin gerçek yönleri ve ihtarın mutlaka gerçekleşeceği... Kur'ân'ın aktarma üslûbuyla kıssalar hatırlatıldığı gibi vaad ve tehditlerin nasıl gerçekleştiği de anlatılıyor.

«Muhakkak Biz, Nûh'u, kavmine peygamber olarak gönderdik...»

Allah'ın elçi yollamadaki kanununa bakın! Milletin gönüllerini yumuşatmak, insanlar arasında tanışmanın ve anlaşmanın kolaylaştırılmasını sağlamak için... Fakat seciyesi bozulmuş kişiler bu âdeti hoş karşılamaz, müsbet cevap vermez, kendileri gibi bir insana iman etmeye kibirlenirler. Meleklerin elçilik etmesini isterlerdi. Bu sadece bahaneydi. Çünkü hangi yoldan gelirse gelsin onlar hidayeti kabul etmeyeceklerdi.

«... Nûh'u, kavmine peygamber olarak gönderdik...»

Her peygamberin söylediği tek sözü kavmine o da söylemişti:

«... "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, O'ndan başka ilâhınız yoktur."...»

Bu değişmeyen cümle peygamberlerin getirdiği inancın temel taşıdır. Bu taş olmadan inanç tutmaz. Bu cümle insan hayatının orta direğidir. Bu direk olmadan hayat yürümez. Bu inanç, istikamet, gaye ve mücadele birliğinin teminatıdır. Bu inançla insan, kendi aşırı arzularına tapmaktan kurtulur. Yine bu inançla beşer cinsinden kendisi gibi birine kulluk etmek aşağılığını göstermez. İnsan bu inançla sapık arzularına hâkim olur, dirayet ve cesareti artar.

«... "Doğrusu, sizin için büyük bir günün azâbından korkuyorum"...» demişti (Nûh (a.s.)).

Buradan anlıyoruz ki Nûh (a.s.)'un dini, âhiret inancından bahseden dinlerin en eskisidir. Evet, büyük günün hesap ve cezasından bahsederek o günde onları bekleyen azaptan korktuğunu anlatıyor kavmine. Böylece Kur'an, Allah Teâlâ'nın inanç hakkında koyduğu prensiplerle, tarihin derinliklerinden söz etmeye kalkışan din bilginleri ve onlara uyan gafil-

lerin hatâlı metodları arasındaki farkı ortaya koyuyor. Hz. Nûh'un yaptığı bu dürüst, samimi ve açık daveti, milletin sapıkları nasıl karşılamıştı?

«Kavminin ileri gelenleri ise: "Muhakkak biz seni apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz" dediler.»

Aynı şeyler Hz. Muhammed (s.a.v.)'e de söylenmişti. Arap müşrikleri onun hakkında: «Sapıttı, İbrahim'in dininden uzaklaştı» diyorlardı! Sapıtanlar, sapıklığın zirvesine varırlar da doğru yol göstereni sapıttı sanırlar. İnsan mizacında fitri denge bozulduğu zaman bencilliğin böylesine iğrenç olanları görülür. Kıstaslar değişir, ölçüler hükümsüz kalır. Öyle ya, madem ki eğilip bükülmeyen ilâhî kıstas orta'da yoktur, o halde indî kıstaslar hükümrân olacaktır.

GÜNÜMÜZÜN. CAHİLİYETİYLE BENZERLİK

Allah Teâlâ'nın gösterdiği yoldan gidenler hakkında günümüzdeki cahiliyet mensuplarının ne düşündüğüne bir göz atacak olursak, görürüz ki; onları sapıklıkla itham etmekte ve kendi saflarında bulunanları yani cahiliyetin iğrenç bataklığına gömülenleri doğru yolda kabul etmektedirler.

Evet cahiliyet mensupları, organize ve propaganda imkânlarının tamamını seferber ederek o güzelim vakar, iffet ve nezaketi cahiliyet batağının kirli çamurlarına bulamaya çalışırlar.

Futbol, film, sinema, televizyon vesaire tutkusu olmayan; dans ve eğlence salonlarına itibar etmeyen gençlerimizi de, soğuk, içine kapalı, kültürsüz, hayatı anlamaz gibi sözlerle bayağılaştırmaya çalışır, bu yolda hayatlarını heba etmelerini sağlamak için uğraşırlar.

Nûh (a.s.) sapıklığı reddediyor. Çağrısının iç yüzünü ve kaynağını anlatıyor. Kendisi bir şey icat etmediğini, söylediklerinin hayal mahsulü olmadığını,

F.: 7/97

âlemlerin Rabbi tarafından gönderildiğini, elçilik görevini ifaya mecbur olduğunu, bu görevin icabı olan nasihatı yapmakla emaneti yerine getirmiş olacağını, onlarca bilinmeyen pek çok şeyin kendisi tarafından bilindiğini izah ediyordu... Ne yazık ki; söylediklerinden emin olan Nûh (a.s.)'un bildiklerini, ötekiler bilmemekteydiler. Hz. Nûh'un bu gayeritini hikâye eden âyet şöyledir :

«Nûh da şöyle dedi: "Ey kavmim! Bende bir sapıklık yoktur. Ancak ben, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberim.

Size, Rabbimin vahyettiklerini tebliğ ediyorum. Ve size nasihat ediyorum. Ve ben Allah tarafından sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum.» (A'raf, 61 - 62)

«Buna rağmen Nûh'u yalanladılar. Biz de Nûh ve gemide onunla beraber olanları kurtardık. Âyetlerimizi yalanlayanları da suda boğduk. Çünkü onlar gerçeği görmeyen kör bir millet idiler.» (A'raf, 64)

Hidayet yolunu, samimi öğütleri, hattâ verilen ihtarları nasıl karşıladıklarını görmüştük. İşte bu kör-lükleriyle Nûh (a.s.)'u yalanladılar ve yine bu kör-lükleriyle, anlatılan sonuca düçar oldular.

Tarihin tekerlekleri durmadan dönüyor, Kur'an ise anlatmaya devam ediyor. İşte geldik Hûd (a.s.)'un milleti «Âd» kavmine:

«Âd kavmine de kardeşleri Hûd'u peygamber olarak gönderdik. Onlara şöyle dedi: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka bir ilâh yoktur. Allah'tan korkmaz mısınız?"

Bunun üzerine kavminin ileri gelen kâfirleri: "Biz seni bir beyinsizlik içerisinde görüyoruz ve seni yalancılardan sanıyoruz" dediler.

Hûd dedi: "Ey kavmim! Bende bir beyinsizlik yok.

Ancak ben, âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamberim.

Size Rabbimin vahyettiklerini tebliğ ediyorum. Ve sizin için güvenilir bir nasihatçiyim.

Sizi uyarması için içinizden bir erkeğe, Rabbiniz tarafından vahiy gelmesine mi şaşıyorsunuz? Hatırlayın, bir zaman Allah sizi, Nûh kavminden sonra halifeler kıldı. Ve yaratılış bakımından da size güç ve kuvvet verdi. O halde Allah'ın nimetlerini hatırlayın ki, kurtuluşa eresiniz."

"Sadece Allah'a ibadet etmemiz ve atalarımızın taptıklarını terketmemiz için mi bize geldin? Eğer doğru söyleyenlerden isen, tehdit ettiğin azabı bize getir."

Hûd dedi: "Rabbinizden sizin üzerinize bir azap ve gazap hak oldu. Hakkında Allah'ın hiç bir delil indirmedığı, isimlerini sizin ve babalarınızın koyduğu putlar hususunda benimle tartışıyor musunuz? O halde bekleyin. Ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim."

Biz, Hûd ve beraberindekileri rahmetimizle kurtardık. Âyetlerimizi yalanlayanların da kökünü kazıdık. Çünkü onlar mü'minlerden değillerdi."

(A'raf, 65 - 72)

Görülüyor ki görev aynı görev, tartışmalar aynı tartışmalar, sonuç da malûm... İlâhî âdet böyle. Prensipler aynı, kanunlarsa değişmiyor.

Yeryüzünün her tarafını kaplamış olan bir cahiliyet atmosferiyle karşılaşmış bulunan günümüzdeki İslâmî diriliş hareketi her yönden bir yalnızlığın içine itilmiş ve çepeçevre kendisini gurbette bulmuştur. Bunun da ötesinde binbir türlü eziyetler ve acılarla karşı karşıya gelmiştir... İşte bu diriliş hareke-

tine katılanlar bu çok önemli mesele üzerinde fazla-
siyle durmalıdırlar. Bu gerçeğin üzerinde düşünmeli
ve tefekküre dalmalıdırlar...

Allah'ın ölçüsüne göre yeryüzünde bir müslüman
filizinin bulunması çok önemli bir meseledir. Hak Te-
âlâ bu mübarek tohumu ve filizi geliştirip yetiştire-
cek ve yeryüzünün mirasını o filizlerin eline teslim
edecektir. Ve onlar sayesinde yeryüzü yeniden imar
edilecektir...

Aslında Hz. Nûh Allah'ın gözetimi altında yapı-
yordu gemisini: *"Gemiği murakabemiz altında vah-
yettiğimiz gibi yap. Zalimler hakkında Bana dua et-
me. Çünkü onlar boğulacaklardır."* (Hûd, 37)

Kavminin üzerine yürüyüp ona mani olmaya
kalkışması sonucu Hz. Nûh Rabbine iltica edince...
Evet Kur'ân-ı Kerim'de Kamer Sûresi'nde buyurduğu
gibi:

*«Bu kâfirlerden önce Nûh kavmi de yalanlamış-
tı. Kulumuz Nûh'u yalanlayarak «deli» demişlerdi.
Nûh'a engel olunmuştu.*

Nûh da Rabbine: *"Mağlûp oldum, bana yardım
et!" diye dua etmişti.»* (Kamer, 9 - 10)

Hz. Nûh Rabbine mağlûp olduğunu bildirerek
yardımını isteyince... O zaman Allah Teâlâ dehşeten-
giz kâinat kanunlarını bütünüyle, yenilmiş kulu olan
Hz. Nûh'un emrine veriyor...

*«Biz de boşanan sularla gök kapılarını açıverdik.
Yeri de yarıp kaynaklar fışkırttık. Böylece takdir edi-
len bir iş için yerle göğün suları birleşiverdi.*

*Biz de Nûh'u, tahta ve çivilerden yapılmış bir ge-
miye bindirdik.*

*İnkâr edilen Nûh'a bir mükâfat olarak, o gemi
nezaretimizde akıp gidiyordu.»* (Kamer, 11 - 14)

Her yerde ve her zaman cahiliyet erbabına karşı savaşa çıkan yen filizlenmiş İslâm hareketi de korkunç kâinat kuvvetlerinin kendi emrine verilmesine hak kazanabilir... Bunun mutlaka tufan şeklinde tezahür etmesi şart değildir. Tufan zaten Hakk'ın bu emrinin tecelli şeklinden başka bir şey değildir.

«... *Rabbinin ordularını kendinden başka kimse bilemez...*» (Müddessir, 31)

Şu halde bu yeni filizlenen hareketin hiç bir şeyden çekinmeden sebat edip yolunda azimle yürümesi gerekir. Kendi kuvvet kaynağını iyi bilip ona sığınmalıdır. Allah'ın emri gelene kadar sabredip çalışmalıdır... Ve iyi bilmelidir ki, kendisini korumasına almış bulunan Zat-ı Kibriya'yı yeryüzünde hiç bir şey aciz bırakamaz... Allah hiç bir zaman için kendi dostlarını düşmanlarının eline terkedecek değildir. Sadece bir müddet tecrübe eder ve imtihana tâbi tutar. Ve onlar bu devreyi aştıkları zaman yapacaklarını yapar... Ve onlarla yeryüzünde dilediği hareketi tahakkuk ettirir...

Şurası muhakkaktır ki, İslâm'ı bayrak edinip cahiliyetin karşısına dikilen kimseyi, Allah'a bağlandığı halde Allah'ın cahiliyet erbabına karşı onu yalnız bırakması mümkün değildir... Ayrıca cahiliyetin karşısına İslâm ile çıkmış bulunanlar aslâ kendi güçlerini cahiliyetin gücüyle mukayese etmemelidirler. Mağlûp olan kulu O'ndan nusret talep ettiği zaman onu yalnız bırakmaz Allah... «... *"Mağlûp oldum, bana yardım et!"...*»

Hakikatte mü'minlerle kâfirlerin güçleri birbirine denk değildir... Hattâ yaklaşık da değil... Çünkü 'cahiliyet erbabı sadece kendi gücüne dayanır... Allah diyenler ise Allah'a dayanır ve Allah'ın gücüne

bağlanırlar. Allah dilerse bazı kâinat kanunlarını Allah diyen kulunun emrine verir. Ve onların cahiliyet güçlerini temelden yok etmelerini ve öldürmelerini temin eder... Hiç akla gelmeyecek şekilde ve yerde yapar bunu...

İmtihan devresi uzamış olabilir... Bu uzama da yine Allah'ın bir hikmetine mebnidir... Hz. Nûh kavmi ile dokuzyüz elli sene mücadele etmemiş miydi? Ancak Allah'ın takdir ettiği süre gelince her şey oluvermişti. Ve bu dokuzyüz elli senenin mahsulü sadece oniki kişilik mü'minler kfilesiydi... Ama bu oniki kişilik mü'minler kfilesi Allah'ın ölçüsünde bütün kâinat kuvvetlerine bedeldi. Onun için kâinatın bilinmez güçlerini onların emrine vermiş ve sapıtmış olan akılsız insanları yok ettirmişti. Yeryüzünün bütün mirasını bu oniki kişilik azınlığa vermiş, onları yeryüzünün halifesi kılmıştı...

ALLAH YOLUNDA YÜRÜYENLERİN GÖREVİ

Allah yolunda yürüyenlerin vazifesi sadece üzerlerine düşen görevi yerine getirmektir. Ama var güçleriyle bunu ifa etmek için çalışmalıdırlar... Sonra bütün meseleleri güven ve huzur içinde Allah'a bırakmalıdırlar. Yenildikleri zaman kendilerine kuvvet veren kaynağa sığınmalıdırlar... Allah'ın sâlih kulu Nûh (a.s.)'un yaptığı gibi oradan medet dilemelidirler:

«Nûh da Rabbine: "Mağlûp oldum, bana yardım et» diye dua etmişti.» (Kamer, 10)

Bundan sonra Allah'ın istenen yardımını beklemelidirler. Allah'ın yardımını beklemek de bir ibâdet-tir. Ve bu yardımı beklerken de onlar mükâfata nâil olmaktadır...

Bir kere daha görüyoruz ki, bu Kur'an, sırlarını, ancak onunla birlikte savaşa katılıp, yine onunla büyük cihada çıkan inanmış gönüllere oluk oluk akıtıyor. Ve yalnız onlardır ki, bu Kur'an'ın inmeye baş-

ladığı devirlerdeki hayat atmosferine benzer bir hayatı yaşamanın süruru içindedirler. Onlardır bu zevki tadan ve tattıkları zevkin farkına varan... Çünkü onlar doğrudan doğruya bu Kur'an ile muhatap olmaktadırlar. Tıpkı ilk muhatap olan İslâm cemaati gibi... Onlar da bu hitabın zevkine ermiş, tadını tatmış ve o zevkin ve tadın farkına vararak hareketini ona göre ayarlamışlardı...

Başta da sonda da yalnız ve yalnız Allah'a hamd ederiz...

Bir kere daha çıktı cahiliyet sahneye. Allah'tan başka kimselerin bilmediği nesiller boyu Âdem (a.s.)'in torunları arasında beliriverdi. Hz. Âdem yeryüzüne halife olarak gönderildikten sonra Âdemoğulları arasında müslüman olarak doğup İslâm hayatı yaşayan birçok nesiller geldi geçti. Sonunda şeytan onları dinlerinden döndürdü. Hz. Nûh'un karşılaştığı cahiliyet ortamı her tarafı kapladı. Sonra Hz. Nûh geldi ve beraberindeki müslümanları kurtardı. Geriye kalanlar ise korkunç dalgalar arasında boğulup gittiler. Ve bir daha kâfirlere yurt kalmadı yeryüzünde. Nitekim aynı şeyi Hz. Nûh Allah'tan istemişti. Elbette ki Hz. Nûh'dan sonra gelen nesillerden bir çoğu İslâm hayatını sürdürmüşlerdi. Sonra bir zaman gelmiş şeytan onları da aldatmış ve tekrar cahiliyete dalmışlardı. Ve işte bunlar Âd kavmi ile Semûd kavmi idiler...

Âd kavmi Güney Arabistan'daki kum deryasında yaşayan bir kabile idi. Semûd kavmi ise Kuzey Arabistan'da Tebuk ile Medine arasındaki Hicr denilen yerde yaşırdı. Yaşadıkları devirde kuvvetlerinin zirvesine ulaşmışlardı. Bol bol rızıklar elde etmişler, eğlenceye dalmışlardı. Ama bunlar da onlar da Allah'ın buyruğunu hak etmiş kavim idiler... Allah'ın emrine

isyan etmiş, tevhid yerine putperestliği seçmişlerdi. Allah'a kul olacaklarına kullara kul olmuşlardı. Çok bayağı bir şekilde peygamberlerini yalanlamışlardı. Bunların kıssalarında da Nûh peygamberin kıssasında olduğu gibi sûrenin baş kısmındaki âyetleri hatırlatan ibretler bulunmaktadır.

«Âd kavmine de, kardeşleri Hûd'u, peygamber olarak gönderdik. Hûd, onlara dedi ki: "Ey kavmim! Allah'a ibadet edin. Sizin için O'ndan başka bir ilâh yoktur. Allah'ın ortakları olduğu yolundaki iddialarınızla, iftiracılarıdan başka bir şey değilsiniz.»

(Hûd, 50)

«Âd kavmine de kardeşleri Hûd'u peygamber olarak gönderdik...»

Bir önceki kıssada Nûh peygamberi kavmine gönderdiğimiz gibi onu da kavmine gönderdik.

«... Hûd onlara dedi ki: "Ey kavmim!"...»

Bu sevimli ifade ile, onları birbirine bağlayan bu bağ ile hitap etti... Belki bu ifade onların duygularını harekete getirir de Hz. Hûd'un getirdiği gerçeklere bağlanırlar diye böyle sevimli bir ifade kullanıyorlar. Önderler şüphesiz ki arkadaşlarına yalan söylemezler... Öğüt veren kimseler kendi kavimlerine hile yapmazlar.

«... "Allah'a ibadet edin. Sizin için O'ndan başka bir ilâh yoktur. Allah'ın ortakları olduğu yolundaki iddialarınızla, iftiracılarıdan başka bir şey değilsiniz.»

Her peygamberin söylediği söz bu. Hz. Nûh ile birlikte gemide bulunup da ondan sonra doğru yoldan ayrılmış olanlara böyle seslenmişti Hz. Hûd. Belki de bunların inhiraf edışı Hz. Nûh ile birlikte gemiye binen imanlı azınlığın hâtrasına aşırı derece-

de hürmet göstermeleri sebep olmuştur. Bu saygı zamanla daha da artarak birkaç nesil sonra onların kutsî hâtıraları dağlarda ve taşlarda aranmaya başlandı. Faydalı şeylerde hep o kimselerin ruhlarının varlığı kabul edildi. Sonra bu kutsal şeyler değişerek birer tanrı şekline büründüler. Bir müddet sonra da bu uydurma tanrılara ibâdete çağıran kâhinler ve din adamları ortaya çıkıp onların adına mabetler inşa ettiler. Ve işte böylece çok çeşitli cahiliyet hayatı baş gösterdi. Şu halde sapıklık tevhid inancından sapmak üzere atılmış bir adımdır. Sonra bu adım genişleyerek çeşitli cahiliyet şekilleri ortaya çıkar. Halbuki tevhid inancı hiç bir şekilde Allah'tan başkasına kutsiyet izafe edilmesini kabul etmez. Allah'ın dininden başka dine müsaade etmez... Sapıklık yavaş yavaş atılan bir adımla başlar, zamanla o bir adımı birçok adımlar takip eder... Nereye varacağını Allah'tan başka kimsenin bilemeyeceği cahiliyet sapıklıkları doğar...

Her ne şekilde olursa olsun Hûd peygamberin kavmi putperest idi. Allah'tan başkalarına tapınıyordu. İşte görüyorsunuz ki, Hz. Hûd onları her peygamberin davet ettiği çağrı ile çağırıyor...

“... ‘Ey kavmim! Allah’a ibadet edin. Sizin için O’ndan başka bir ilâh yoktur. Allah’ın ortakları olduğu yohundaki iddialarınızla, iftiracılardan başka bir şey değilsiniz.’”

Allah'tan başkasına kulluk ederek ve O'ndan başkasına tapınarak Allah'a karşı yalan uydurursunuz.

Yalanlayıcılık ve döneklik suçunu işlemiş olarak dönmeyin.

Burada yapılan vaadlere baktığımız zaman görürüz ki, bu vaadler tamamen yağmurun indirilmesi

ve kuvvete kuvvet katılması gibi Allah'ın belirli kâinat kanunlarına göre cereyan eden şeylerdir. Allah tarafından bu varlıklar âlemine konulmuş ve tabiatı hâliyle meşiyetine uygun olarak teselli eden şeylerdir. Şu halde tevbe ve istiğfar ile bunların ne gibi ilgisi olabilir?...

Kuvvetin artırılması konusu biraz daha akla yâkın ve kolay olacak cinsten bir şey. Çünkü temiz kalp ve salih amel ile tevbe edip Allah'a yönelen kimseleri kuvvetlendirebilir. Bedenlerinin gücünü artırır. Sıhhatlerini temin eder. Çünkü aşırı derecede yemezler ve anormal hareketler yapmazlar. Vicdan huzuruna sahip olduklarından, sinirleri sakin olur, Allah'a güvenerek huzur ve güven içerisinde bulunurlar... Bu her an olabilir. Toplumda sağlıklı insanlar çoğalabilir. Çünkü bütün insanları hür olarak Allah'tan başkasına ibâdet köleliğinden kurtaran İslâm, sağlam bir toplum meydana getirir. Herkesin faaliyetini serbest bırakarak yeryüzünde hilâfet vazifesini deruhte etmelerini sağlar. Birtakım yapma ve uydurma tanrılara kul olup onlar için yapılan merasimlere katılmaktan, defler çalarak onlar adına buhurlar dağıtmaktan, gece gündüz demeyip âyinlerle insan fitratını öldürüp mahvetmekten korur.

Şunu da hiç bir zaman için akıldan çıkarmamalıdır ki, yeryüzü tanrıları ve onlara hizmet eden rahipler ve salıklar, gerçek tanrıya mahsus olan ilim, irade, kudret sıfatları gibi sıfatları kullanırlar. Kahhâr sıfatını var güçleriyle çalıştırlar. Çünkü insanları zorla kendi yollarına çekmek isterler. Tanrı olan zatta herkesi kendisine boyun eğdiren ulûhiyet vasfı bulunmalıdır tabiatıyla. Bunun için de rahiplerin ve mabed bekçilerinin haddinden fazla çaba sarfetmesi gerekir. Buna karşılık olarak tek Allah'a inananlar

da yeryüzünün imarı ve hilâfet görevinin ifası için son derece çaba sarfetmeleri gerekir. Yeryüzü tanrı-
larının kulları bu sahte tanrılar için âyinler icra eder,
orglar çalar, dualar yapar ve buhurlar yakarken ger-
çek tanrının kulları da yeryüzünün imarı için çalış-
malıdırlar.

Bazen olur ki, Allah'ın emrine uymayanlar, gö-
nüllerinde Hakk'a yer vermeyenler güçlü kuvvetli
olabilir. Ne var ki, onların gücü ve kuvveti gelip ge-
çicidir. Her şey Allah'ın değişmez kanunlarına uya-
rak bir gün kesin sonuca vardığı zaman hiç bir kök-
lü esasa istinad etmeyen bu kuvvetler ve güç kay-
nakları tarümar olur gider. Onlar temelli bir esasa
istinad etmek yerine Allah'ın kâinata koyduğu ka-
nunlardan sadece birisine dayanmaktadırlar. Ya ça-
lışma prensibine, ya nizam ve intizam prensibine ve-
ya üretim prensibine istinad etmektedirler. Bu pren-
sipler ise yalnız başına hiç bir değer ifade etmezler.
Çünkü sürekli değildirler. Bir zaman sonra toplum
hayatı bozulup, şuur dünyası yıkılınca onlar da kök-
ten yıkılıp giderler...

Bol bol yağmur gönderilmesi meselesine gelince...
Bizim bildiğimiz kadarıyla yağmur, Allah'ın kâinata
koyduğu belirli ve sabit kanunlara göre yağar. Fakat
bu tabii kanunların cereyanı yağmurun bazı kere öl-
dürücü ve mahvedici olmasını, bazı kere de canlan-
dırıcı bir hayat kaynağı olmasını engellemez elbette.
Yine takdir-i ilâhî gereğince yağmurun, bir kavim
için ölüm ve felâket kaynağı, bir kavim için de hayat
ve saadet kaynağı olmasına mani değildir. Olabilir
ki, Allah tabii kanunlar vasıtasıyla hayır müjdesini
de gönderir, şer haberini de. Çünkü bu kanunları ve
faktörleri yaratan Allah'tır. Her halükârda bu kanun-
larını harekete geçirmek için onların sebeplerini de

yaratan yine Allah'tır... Ne zaman ve nasıl isterse takdir-i ilâhî yerini bulur. Ve bu, göklerde ve yerde bulunan hak gerçeğine göre tahakkuk eder. İnsanların genellikle alışageldikleri kanunlara ve âdetlere uymaz.

Hûd (a.s.)'un kavmine gelince onlar, binbir türlü tahminler yürütmüşlerdi...

«Dediler ki: "Ey Hûd! Bize açık bir delil getirmedin. Bizler de sırf senin sözünle ilâhlarımızı bırakmayız. Sana iman da etmiyoruz. Sana ancak şunu deriz. İlâhlarımızdan bazıları seni çarpmış." Hûd, şöyle cevap verdi: "Allah'ı şahit tutarım, siz de şahit olun ki, ben Allah'ı bırakıp ortak koştuklarınızdan beriyim."» (Hûd, 53 - 54)

Onların ruhlarındaki sapıklık derecesi bu haddede kadar varmıştı. Hz. Hûd'un hezeyana (hâşâ) kapıldığını zannedecek kadar sapmışlardı. Çünkü tanrılarından birisinin Hz. Hûd'a kötülüğünün dokunduğunu ve onu sapıttığını sanıyorlardı:

«... "Ey Hûd! Bize açık bir delil getirmedin."...»

Halbuki tevhid inancının delillere ihtiyacı yoktur. Yeter ki, yöneliş ve düşünce olsun kendilerinde. Fıtratlarındaki selim mantığı çalıştırıp, vicdanlarının derinliklerini yoklayabilsinler.

«... "Bizler de sırf senin sözünle ilâhlarımızı bırakmayız."...» Yani sadece sen böyle söyledin diye asılsız sözlerine uyup tanrılarımızı bırakmayız!

«... "Sana iman da etmiyoruz."»

Sana uyup tasdik etmeyiz seni. Senin yaptığın bu daveti tanrılarımızdan birisinin gazabına uğradığından dolayı hezeyana kapılmış olmanla yorumluyoruz.

İş bu noktaya varınca artık Hz. Hûd'a meydan okumaktan başka bir şey kalmıyor. Yalnız ve yalnız

Allah'a yönelip O'na dayanmaktan başka yapacağı bir şey yok. İhtar edecek, korkutacak ve yalanlayanların âkibetini hatırlatacak. Kavim ile kesin bir ayrılık içine girecek ve şayet gittikleri sapık yolda ısrar edecek olurlarsa onlarla ilişkisini kesecek. Başka yapacağı bir şey yok:

«Hûd, şöyle cevap verdi: "Allah'ı şahit tutarım, siz de şahit olun ki, ben Allah'ı bırakıp ortak koştuklarınızdan beriyim. Hep birlikte, yapacağınız hileyi bana yapın. Sonra elinizden gelirse bana hiç fırsat vermeyin.

Ben, benim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a güvendim. Hareket eden hiç bir varlık yoktur ki, idare ve tasarrufu O'nun elinde olmasın. Şüphesiz, Rabbinin yolu dosdoğru yoldur.

Eğer yüz çevirirseniz, bilin ki, ben size, benimle sizin için gönderileni tebliğ ettim. Rabbin, sizi yok eder de, yerinize başka bir milleti getirir. Sizler O'na bir zarar veremezsiniz. Muhakkak ki Rabbin, her şeyi koruyandır."» (Hûd, 54 - 57)

Bu hareket doğrudan doğruya kavmiyle olan münasebetini kesmek içindir. Halbuki daha önce onların içinden herhangi birisi, kardeşleri idi. Onlar Allah'ın yolundan başka bir yol tutmuşlardır. Aralarında bir daha kalması doğru olmaz. Bu hareket aralarında inanç bağı kopmuş olan iki tabakanın başka bağlar üzerinde anlaşmamalarından dolayı ortaya çıkan bir harekettir...

Hız. Hûd bütün bunları yaparken imanının verdiği bir izzet ve üstünlük hâliyle yapıyor. İnanan insanın güveni ve huzuru ile yapıyor.

Bir kişinin zalim, budala, akılsız ve merhametsiz bir kavme karşı çıkışını görüyor da insan dehşete ka-

pılıyor. O kadar cahiller ki, Hz. Hûd'un kavmi, bu uydurma tanrılarının Hz. Hûd'u çarptığını ve bundan dolayı saçmaladığını sanıyorlar. Tek bir Allah'a davet eden kişinin davetinde hezeyan emaresi buluyorlar. Sahte ve uydurma tanrılarına bu kadar güvenen bir kavme karşı koyan bir kişiyi görüyor da, birdenbire dehşete kapılıyor insanoğlu. Bu yiğit kişi onların inançlarını reddediyor ve üzerlerine üzerlerine gidiyor. Sonra da azgınlıklarına meydan okuyarak tahrik ediyor. Hazırlık yapmak için kendisine mühlet vermemelerini istiyor. Kızgınlıklarının dinmesi için kendi hallerine de bırakmıyorlar onları...

İmandır ona bu cesareti veren... Güven ve bağlanışıdır Allah'ına... Allah'ın vaadine güvenip yardımından emin olmaktır bu cesareti temin eden... İmanın girdiği bir kalbe Allah vaadini ve yardımını bildirdiği zaman bir daha korku nedir, şüphe nedir bilmez o kişi... Çünkü her iki elinin avuçladığı ve iki yeminde yeretmiş olan kalbinin doldurduğu şeydir bu vaad... Bilinmez günlere bırakılmış gelecekle ilgili bir vaad değildir... Hem, o anda gelecektir... İnanan insan onu gözüyle görür, eliyle dokunur.

NÜH PEYGAMBER VE KAVMİ

İnsanlığın ikinci atası olan Hz. Nüh; kavmini Allah yoluna döndürmek için, yılmadan çalışmış, ama aralarında oğlunun da bulunduğu kavmi ona karşı çıkmıştır. Bir babanın babalık duygusuyla iman duygusu arasındaki medd ve ceziri gözler önüne seren bu olay son derece ibret vericidir.

Hız. Nüh, yalnızca bir iman kurtarıcısı değil, aynı zamanda fiilen kavmini tûfan felâketinden kurtarmaya çalışan bir önderdir. Fakat küfür mantığı her yerde aynıdır. Onlar da bu kurtarıcıyı inkârla karşılamışlar ve çeşitli şekillerde tehdit etmişlerdir. Gökten tûfan inerken bile, kendi kuruntularının kendilerini kurtaracağını sanmışlardır.

Şimdi bu olayı Seyyid Kutub'un dokunaklı üslûbundan izlemeye çalışalım:

«Biz Nüh'u... kavmine peygamber olarak gönderdik. Nüh, kavmine şöyle dedi: "Ey kavmim! Ben, sizin için apaçık bir uyarıcıyım."» (Nüh, 1 - 2)

«... "Allah'a kulluk edin, O'ndan başka ilâhınız yoktur. Doğrusu, sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum."...» (A'râf, 59)

Hemen hemen Hz. Peygamber'in bildirmek üzere gönderildiği esasların aynısı. Âyetleri kesin kılınmış ve sonra da Hakîm ve Habîr olan Allah tarafından uzun uzadıya açıklanmış olan kitabın içerdiği şeylerin bir benzeri. İfadeler arasındaki bu benzerlik ve yakınlık kasdî olarak tanzim edilmektedir ki, risâlet ve inanç gerçeğinin birliği temin edilmiş olsun ve ifadeleri arasında bile bir birlik bulunsun. Bir de burada anlatılan ifade Nûh peygamberin belirtmek istediği mânadır, yoksa lâfızlar değil. Doğrusu da budur, zira biz Nûh (a.s.)'un hangi dilden konuştuğunu bilmiyoruz.

«Biz Nûh'u... kavmine peygamber olarak gönderdik.

Nûh, kavmine şöyle dedi: "Ey kavmim! Ben, sizin için apaçık bir uyarıcıyım."»

Âyet-i kerime «ben» «dedi» demiyor da: «... Ben, sizin için apaçık bir uyarıcıyım» şeklinde ifade ediyor. Bunun sebebi Kur'ân-ı Kerîm'in manzarayı canlı ve müşahhas olarak gözler önüne serip geçmiş bir hikâyeyi hâlihazırda yukubulan bir olayı anlatır gibi ifade etmesidir. Sanki Nûh peygamber şu anda söylemektedir onlara ve biz de bu konuşmaya şahit olma-
tayız. Hem bunun için hem de risalet görevinin bütününü özetlemek ve bir tek hakikate irca etmek için böyle ifade ediyor:

«... "Ben, sizin için apaçık bir uyarıcıyım."»

Risalet görevinin hedefini belirtmek ve işitenlerin vicdanında bunu açıkça göstermek için bu ifade çok daha kuvvetli.

Bir başka defa bir başka gerçek içerisinde beyan ediliyor risalet görevinin içeriği:

«... "Allah'a kulluk edin, O'ndan başka ilâhınız yoktur"..."»

İşte risaletin temeli, uyarıcılık vazifesinin esası. Neden?..

«... "Doğrusu, sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum."..."»

İşte bu kısa kelimelerde uyarıcılık ve tebliğ edicilik görevi tamamlanıyor.

O gün sadece dehşetli bir gün değil, aynı zamanda çok acı verici bir gün. Metindeki ism-i fâil, ism-i mef'ul mânâsıdır. Yani o gün acı çekecekler onlardır. Ama âyet-i kerime bu ifadeyi seçiyor özellikle. Sebebi de o günün bizzat elem yüklü bir gün olduğunun tasvir edilmesidir. Ya o gün azaba dûçâr olacakların hâli nice olacaktır?...

«Nûh'un kavminden ileri gelen kâfirler: "Seni, ancak bizim gibi beşer olarak görüyoruz... Sizin, bizden bir üstünlüğünüzü de görmüyoruz. Bilâkis yalancı olduğunuzu sanıyoruz" dediler.» (Hûd, 27)

Bu da büyüklenen elebaşların verdiği cevap... Direnenlerin elebaşlarının cevabı... Tıpkı Kureyş eşrafının verdiği cevap gibi: «Biz senin ancak bizim gibi bir insan olduğunu görüyoruz. İçimizde ancak ayak takımının daha başlangıçta düşünmeden sana uydukları gözümüzün önündedir. Sizin bize üstün bir meziyetinizi de görmüyoruz. Biz sizi yalancı sanıyoruz.»

İnsanlar arasında bilgisizlerin içinde yer eden şüphe hep şu olmuştur: «Beşer cinsi Allah'ın risaletini götürecek güçte değildir. Eğer Allah bir risalet gönderecek olursa bunu bir melek veya ona benzer başka bir yaratık taşımalıdır.»

Bu cahilâne şüphenin asıl kaynağı Allah'ın yeryüzüne halife olarak gönderdiği insana güvensizliktir. Halbuki yeryüzünde Allah, halifesi olarak seçtiği insanoğluna gerekli takat ve istidadı da bağışlamıştır. Fertleri arasında risalet yükünü taşıyacak kapasitede kimselerin bulunmasını sağlamıştır. Fakat bu göreve kimin yetenekli olduğunu ancak Allah Teâlâ bilir ve seçer. Çünkü genellikle bu grubun bünyesine tevdi edilen özellikleri en iyi bilen Hak Teâlâ'dır.

Öbür şüphe de aynı şekilde cehaletin eseridir. Eğer Allah bir peygamber seçecekse neden bu kimse kavimleri içinde ileri gelmiş bulunan, eşraf ve hâkim tabakadan birisi olmasın? Aslında bu, insan denen yaratığın niteliği ile ilgili değerleri bilmemenin neticesi olarak ortaya çıkan bir ifadedir. Aslında insanı yeryüzüne halife olacak duruma getiren ve safaları arasında seçilmiş birtakım kimseleri risalet görevine lâyık gören Hak Teâlâ tarafından verilmiş olan kabiliyetleri bilmemenin eseridir. Bu değerlerin ise ne mal ile ne makam ile ilgisi vardır. Yeryüzünde hâkim olmakla bu seçilme arasında hiç bir münasebet yoktur. Doğrudan doğruya ruh ile ilgilidir bu. Ruhun mele-i a'lâ ile ilgisini yürütebilme yeteneğiyle ilgilidir. Ruhun temizliği, açıklığı ve emirleri alıp alamayacak güçte olmasıyla alâkalıdır. Verilen emaneti taşıyıp taşıyamama, yerine getirip getirememe, tebliğine güç yetirip yetirememe... Ve daha ne kadar peygamberlik vasıfları varsa onlarla alâkalıdır. Bunların hiç birisinin de mal ve mülk ile, makam ve mertebe ile ilgisi yoktur.

Ama Nûh peygamberin elebaşları tıpkı her peygamberin kavminin ileri gelenleri gibi bu ulvî hakikatleri görmemezlikten geliyorlar. Dünyevî makamları onların gözünü kör ediyor da bu yüce gerçekleri

görmek istemiyorlar. Risalet vazifesine peygamberlerin neden seçilmiş olacağını farketmiyorlar. Çünkü onların kanaatine göre bu vazife bir insana verilemez. Eğer verilecek olursa bu kimse mutlaka kendileri gibi kavimlerinin ileri geleni veya yeryüzünde sözünü geçiren birisi olmalıdır.

“... ‘Seni ancak bizim gibi beşer olarak görüyoruz.’...”

Bu birinci... Diğerleri ise daha budalaca:

“... ‘İçimizden sana, basit görüşlü en âdi kimselerden başkasının tâbi olduğunu görmüyoruz.’...”

(Hûd, 27)

Onlar fakirlere ‘basit görüşlü’ diyorlar. Ekâbirin mal ve mülk sahibi olmayan kimselere baktıkları gözle bakıyorlar. Ki umumiyetle geçmiş peygamberlerin tâbileri bu ‘basit görüşlü’ denilen fakir kimselerdi. Zira fakirler; tabiatları gereği, insanları eşraf tabakasına kulluk ettirmekten kurtaran ve her şeyin üstünde kahir ve güçlü yüce bir ilâha kul eden davetlere ilk olarak uyanlar ve kervana katılanlardır. Çünkü lüks ve israf bataklığında fıtratları bozulmamıştır. Hem menfaatler ve dış imkânlar onları gerçekleri görmekten alıkoymaz. Onlar bir tek Allah’ın varlığına inanmakla, kalabalık halk yığınlarının gafletinden istifade ederek çaldıkları makam ve yerlerinin ellerinden gitmesinden korkarak çeşitli şekillerde uydurma, putlara ve hurafelere kul olmaktan kaçınırlar. Putperestliğin birinci şekli ise şahıslara tapınmak, onların izinden gitmektir. Bütün bu hususlarda Allah’ın yoluna tâbi olacak yerde bir gün gelip yok olacak fanilerin peşinde koşmaktır. Tevhid inancına dayalı peygamberlik hareketlerinin hepsi de aslında her zaman ve her yerde bir hürriyet ve istiklâl hareketi ol-

muştı. Zaten bunun için sürekli olarak putlar ve put-
çular ona karşı çıkmışlar, kalabalık kitleleri ondan
uzaklaştırmak istemişler ve çeşitli itham ve aldatma-
cılarla o davetin sahiplerini lekelemeye çalışmışlar-
dır.

Hz. NÜH'UN MÜCADELESİ

«Biz Nüh'u: "Can yakıcı bir azap gelmeden önce kavmini uyar" diye vahyederek, kavmine peygamber olarak gönderdik.

Nüh, kavmine şöyle dedi: "Ey kavmim! Ben, sizin için apaçık bir uyarıcıyım.

Allah'a ibadet edin. O'ndan korkun ve bana itaat edin ki, Allah günahlarınızı bağışlasın ve sizi muayyen bir vakte kadar ertelesin. Allah'ın tayin ettiği vakit geldiği zaman, asla ertelenmez. Keşke bunu bir bilseniz."» (Nüh, 1 - 4)

«Biz Nüh'u... kavmine peygamber olarak gönderdik.» İşte peygamberlerin görev aldığı ve getirdikleri inanç gerçeklerini öğrendikleri kaynak burasıdır. Bu kaynaktan çıkmıştır bütün varlıklar. Bütün hayatı yüce Allah yaratmıştır. İnsanlığı ve onların fıtratında kendisini tanıyıp ibadet etme kabiliyetini O varetmiştir. İnsanlar bu gerçeklerden uzaklaşıp yanlış yola sapınca onları doğru yola çekmek için peygamberlerini yollamıştır. Hz. Nüh, Hz. Âdem'den sonra gönderilen peygamberlerin ilkiydi. Kur'an Hz. Âdem'i yeryüzüne gelişinden ve dünya hayatına alışmasın-

dan sonra bir risaletin gelip gelmediğini belirtmiyor. Belki de o, çocukları ve torunları için öğreticilik yapıyordu. Ama onun vefatının üzerinden bir süre geçince çocukları ve torunları tek bir Allah'a ibâdet etmekten vazgeçmiş ve kendileri için çeşitli putlar yaparak tanrılar edinmişlerdi. Başlangıçta bu putları kutsal tanıdıkları güçlerin bir işareti olarak dikmişlerdi. Sonra bu işareti unutarak putlara tapınmışlardı.

Bunun üzerine Hz. Nûh'u yüce Allah peygamber olarak göndermiş ve onları tevhid inancına davet etmesini bildirmişti. Allah, hayat ve varlık konusundaki düşüncelerini Hz. Nûh'un düzeltmesini buyurmuştu. Mukaddes kitapta İdris Peygamberin adı Nûh peygamberden önce geçer ise de bu kitaplarda olan hususlar İslâm inancının yapısına girdirilemez. Çünkü bu kitaplara birçok ilâveler yapılmış ve tahrif edilmiştir.

Peygamberler tarihini Kur'an'dan izleyen kişi görür ki Hz. Nûh beşeriyetin fecir döneminde gelmişti. Hayatı bin yıldan elli yıl eksikti. Ve bu süre boyunca kavmini Allah yoluna davet etmişti. Bu nisbete göre o devir insanların hayatının uzun olması gerekir tabii. Onun ömrünün uzunluğu kendi devrindeki insanların yaşının uzunluğunu gösteriyor ki o devirde insanlar henüz az idiler. Daha sonraki nesillerde olduğu gibi çoğalma sağlanamamıştı. Biz bunu Allah'ın canlılarla ilgili koyduğu bir kanundan çıkarıyoruz. Bu kanuna göre sayısı az olan canlıların ömrü uzun olmaktadır ki denge sağlanabilsin. Elbette en doğrusunu Allah bilir. Bizim söylediğimiz Allah'ın kanunlarına dikkat edip yapılan mukayesenin ifadesidir.

Sûre-i celile risalet müessesesinin kaynağını be-

lirterek başlıyor ve onu teyit ettikten sonra kısaca Nûh peygamberin risaletinin mânasını hatırlatıp, özet olarak bunun ikaz olduğunu belirtiyor:

«... *“Can yakıcı bir azap gelmeden önce kavmini uyar.”*»

Nûh peygamberin kavminin Hz. Nûh’un en sonunda Rabbine verdiği hesapta açıklandığı gibi onu yalanlamaları, büyüklenip sapıklık ve inat göstermeleri onun peygamberliğinin özünün uyarı olduğunu ifade etmektedir. Bunun için o kavmine dâvasını ilk açarken dünyada veya âhirette yahut her ikisinde birden gelecek elim bir azapla uyarmak olmuştur.

Bu yükümlülük bölümünden sonra âyet-i kerime doğrudan doğruya kısa tebliğ bölümüne geçiyor. Ki bu bölümde işlenen günahlara ve yapılan hatalara başışlanma ümidi beslenmekle birlikte, ikaz göze çarpıyor. Ve hesabın âhiret günündeki süresine ertelenmesinin yanısıra Nûh peygamberin davet ettiği dâvanın esası kısaca açıklanıyor:

«*Dereceler sahibi Allah nezdinden, onlara inecek azabı hiç bir kuvvet önleyemeyecektir.*

Melekler ve Cebrail, Allah’ın emrinin indiği yere elli bin dünya senesinin karşılığı olan bir günde çıkarlar.» (Meâric, 2 - 4)

«... *“Ey kavmim! Ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım.”*»

Açıkça uyarıcı olduğunu belirtmekte, delillerini açıklamakta, tereddütlü ifadelerde bulunmamakta, davetinde bocalamamakta, çağırıldığı hususların hiçbirisinde kapalı ve anlaşılmaz bir nokta bırakmamakta, yaptığı davette onu yalanlayanları bekleyen âkıbeti bütün çıplaklığıyla anlatmaktadır.

Tek başına Allah’a ibâdet mükemmel bir hayat

nizamıdır. İnsanın, ulûhiyet ve ubûdiyetin hakikatini, yaratıklarla yaratıcı arasındaki münasebetin mahiyetini, kâinatta ve hayatta değer ve ölçülerin esasını ihtiva eder. Bunun için o düşünceye dayalı bir hayat nizamı ortaya çıkar. Bu Rabbanî nizamın ana kaynağını, ubûdiyetle ulûhiyet arasındaki münasebetlerin hakikatini, Allah'ın canlılar ve eşya için koyduğu prensipler teşkil eder.

Allah korkusu ise; insanların bu nizamın doğrultusunda yürümleri, onu uygularken sağa sola sapmamaları için yegâne teminattır. Ayrıca herşeyi Allah'tan beklemek, riyaya kapılmamak gibi üstün ahlakî değerlerin de kaynağıdır.

Peygambere itaat ise doğru yolda yürümenin ve hidayet işaretlerini ana kaynakla bağlantılı olarak almanın, insanlığın esas kaynaktan sema ile bağlantısını devam ettirmesinin biricik vasıtasıdır.

Hz. Nûh'un beşeriyetin fecir çağında kavmini davet ettiği bu geniş çizgiler ondan sonra gelen her neslin Allah'a davet metodunun hulâsasıdır. Ayrıca Nûh peygamber kavmine, tevbe edenlerin ve sevaba nail olanların kazanacağı şeyleri de vaad etmiştir:

«Allah günahlarınızı bağışlasın ve sizi muayyen bir vakte kadar ertelesin...» (Nûh, 4)

Davete koşup, Allah'a ibâdet etmenin, O'ndan korkup Resûlüne itaatin mükâfatı, mağfiret ve geçmiş günahlardan kurtulmadır. Allah'ın ilmi ile kesinleşen âhiret günündeki hesap vaktine kadar tehir-dir. Dünya hayatında kökten yok edilme gibi bir azaptan kurtuluştur. Nitekim ileride Hz. Nûh'un onlara hayatları süresince başka şeyler vaadettiği de belirtilecektir.

Hazret-i Nüh samimî ve temiz niyetiyle, hiç bir menfaat beklemeden kavmini doğru yola çekmek için yüce gayretine devam ediyor ve bu yüce gaye yolunda çeşitli şeylere tahammül ediyordu. Bin yıldan elli yıl az bir süre döneklilere, büyüklümelere ve alaylara katlanıyordu. Kendisine uyanların sayısı ise hiç artmıyordu. Dalâlete yönelenlerin, döneklikte ısrar edenlerin küstahlığı her an daha da yükseliyor ve fazlalaşıyordu. Nihayet kendisine bu yüce vazifeyi ve bu ağır yükü veren Rabbine yönelerek hesabını arz ediyor. Yaptıklarını ve aldığı karşılığı anlatıyor. Rabbi ise bütün bunları bilmektedir. Nüh peygamber durumunu anlatırken Rabbinin bildiğini de bilmektedir. Ama bu ifadeler nihayet bitkin düşmüş bir kalbin tüm peygamberlerin ve gerçek mânada inananların yöneldiği biricik yön olan Allah'a şekvasından ibaretti...

«Nüh, şöyle dedi: "Rabbim! Kavmimi gece gündüz yılmadan imana davet ettim.

Davetim onları, Senin yolundan daha çok uzaklaştırmaktan başka bir şeye yaramadı.

Doğrusu ben bağışlaman için onları ne zaman imana davet ettiysem, onlar parmaklarını kulaklarına tıkadılar, beni görmemek için elbiselerine büründüler, inkârlarında ısrar ettiler ve büyüklendikçe bürüklendiler.

Sonra ben onları açıkça imana davet ettim:

Sonra da onlara, bazen açıktan açığa, bazen de gizliden gizliye hakkı tebliğ ettim.

Ve şöyle dedim: Rabbinizden bağışlanmanızı dileyin ki, - şüphesiz ki O, çok bağışlayandır -

Size gökten bol bol yağmur indirsin.

Size çok mallar ve oğullar versin, bahçeler bağışlasın. Irmaklar akıtsın.

Size ne oluyor da Allah'ın yüceliğine inanmıyorsunuz?

Oysa O, sizi çeşitli merhalelerden geçirerek yaratmıştır.

Allah'ın yedi göğü tabaka tabaka nasıl yarattığını,

O tabakalar içinde ayı nasıl bir nûr, güneşi de nasıl bir kandil yaptığını görmez misiniz?

Allah sizi yerden bir bitki gibi bitirdi.

Öldükten sonra sizi tekrar oraya döndürecek ve oradan yine dirilip çıkaracaktır.

Geniş yollarında gezip dolaşasınız diye Allah yeri sizin için halı gibi serip döşedi.”» (Nûh, 5 - 20)

İşte Nûh peygamberin yaptıkları ve işte dedikleri. Dönüp bunları Rabbine sunuyor ve uzun yolun sonundaki nihai hesabı arz ediyor. Bitmez tükenmez çabasını şöyle dile getiriyor:

“... ‘Rabbim! Kavmimi gece gündüz yılmadan imana davet ettim.”»

İsrar ve dönekliliklerin karşısında ümitsizliğe kapılmıyor, davetten vazgeçmiyor ve usanmıyor:

“‘Davetim onları, Sen’in yolundan daha çok uzaklaştırmaktan başka bir şeye yaramadı.”»

Allah'a davet eden insandan kaçmalarını, vücut ve hayat kaynağına, nimet ve lütuf kaynağına, hidayet ve nur kaynağına çağıran davetten uzaklaşmalarını... Allah elçisi dinledikleri için onlardan bir ücret, doğru yola geldikleri için bir şey istemiyordu. Onlar kendilerini kurtuluşa çağıran, günah ve sapıklıktan kurtaran kimsenin davetinden kaçıyorlardı.

Hız. Nûh davetine devam edip, her fırsatı değerlendirmiş, davasında ısrarla birlikte çeşitli üslupları da kullanmayı ihmal etmemiştir. Kimi zaman açık-

tan davet etmiş, kimi zaman da hem gizli, hem açıkça davetini yürütmüştür:

«*Sonra ben onları açıkça imana davet ettim. Sonra da onlara, bazen açıktan açığa, bazen de gizli-den gizliye hakkı tebliğ ettim.*»

Bu esnada onların dikkatini dünya ve âhiretin iyiliklerine çevirmiş, Rablerine yönelip mağfiret dile-dikleri takdirde O'nun günahları bağışlayan olduğu-nu belirterek mağfirete imrendirmiştir.

«*Ve şöyle dedim: "Rabbinizden bağışlanmanızı di-leyin ki, - şüphesiz ki O, çok bağışlayandır. -"*»

Ayrıca bildikleri ve ümid ettikleri vasıtalarla elle-rine bol bol geçecek olan rızka çekmiş onları. Yağmu-ra imrendirmiştir. Bitkileri yeşerten, ırmakları akı-tan yağmura. Ayrıca bir başka rızık daha vaadetmiş-tir onlara. Çok sevdikleri çocuklar ve mülkler:

«*Size gökten bol bol yağmur indirsın.*

Size çok mallar ve oğullar versin, bahçeler bağış-lasın. Irmaklar akıtsın.»

«*Eğer o memleketlerin halkı iman edip Allah'tan korksalar-dı yerden ve gökten onlara bereket kapıları açardık. Fakat onlar yalanladılar. Bunun üzerine Biz de onları yaptıklarından dolayı azabımızla yakaladık.*»
(A'râf, 96)

Bir başka yerde de şöyle buyrulur:

«*Eğer, kitap ehli, iman edip Allah'tan korksaydı-lar, elbette günahlarını örter ve onları «Nâim» cen-netlerine koyardık.*

Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve Rableri tarafından kendilerine indirileni tatbik etseydiler üstlerinden ve ayaklarının altından rızıklandırıldıkları nimetleri yer-lerdi. Onlardan bir kısmı mutedil bir ümmettir. Bir-

çoklarının yaptıkları da ne kötü şeydir!» (Mâide, 65 - 66)

Bir diğer yerde de şöyle buyrulur :

«*Tâ ki, Allah'tan başkasına ibadet etmiyesiniz. Şüphesiz ki ben, Allah tarafından sizi uyaran ve müjdeleyenim.*

Rabbinizden af dileyin, sonra O'na tevbe edin ki, sizi tayin edilen vâde gelinceye kadar güzelce yaşatsın ve her fazilet sahibine, faziletinin mükâfatını versin.»...» (Hûd, 2 - 3)

Kur'an-ı Kerim'in muhtelif yerlerde belirttiği gibi bu kaide Allah'ın vaaadinin sebeplerine ve hayat kanunlarına dayanır. Ayrıca asırlar boyu karşılaşılan ameli gerçekler de bunun doğruluğuna şahadet eder. Bu kaidenin hükmü sadece fertlere değil, milletlere de caridir. Allah'ın şeriatının hâkim olduğu ve Allah'tan korkarak salih amel ve istiğfar ile gerçekten O'na yönelen hangi ümmet olursa olsun, mutlaka o millete bol nimetler verilir. Allah onları yeryüzünde sağlam bir yere yerleştirir ve oranın imarı ve ıslahı vazifesini onlara verir.

Bazı devirlerde Allah'tan korkmayan, Allah'ın emirlerini uygulamayan milletler görüyoruz. Buna rağmen yeryüzünde güçlü ve geniş rızık kaynaklarına sahip bulunuyorlar. Fakat iyi bilmek gerekir ki bu bir imtihandır:

«... Biz, sizi denemek için hayır ve şerle imtihan ederiz...» (Enbiya, 35)

Ayrıca bu; içtimai sarsıntıların, ahlâki bozuklukların, zulmün, insan şeref ve haysiyetinin çiğnenildiği bir hayatın sayısız belâlarıyla dolu felâketli bir bolidir. Bugün karşımızda iki büyük devlet var. Bunlar hem yeryüzünün en güçlü devletleri, hem de en

geniş rızık kaynaklarına sahipler. Bunlardan birisi kapitalist, diğeri ise komünist. Birincisinde ahlâkî seviye en âdi hayvanlık seviyesine düşmüş, hayat tasavvuru tamamen «dolar»a dayalı âdi bir seviyeye inmiştir. İkincisinde ise insanların değeri paryalardan da aşağıya düşmüş, her tarafta casuslar dolaşmakta, insanlar ardı arası kesilmez sürekli mezbahaların korkusu içerisinde endişeli bir hayat yaşamaktadırlar. Evine giren her insan sabahleyin eli bağlı olarak karanlık ithamlar içerisinde sürüklenip götürülmeyeceğinden emin değil. İşte görülüyor ki her iki devletin de hayatında insana yaraşır huzurdan eser yok.

«Size ne oluyor da Allah'ın yüceliğine inanmıyorsunuz?»

Oysa O, sizi çeşitli merhalelerden geçirerek yaratmıştır.»

Hız. Nûh'un o zaman kavmine söylediği merhaleler her halde onların anladıkları birşey olsa gerektir. Yahut da bu merhaleler deyimini o günkü Nûh kavmi idrâk etmekte idi. Böyle bir hatırlatmayla bunun ruhlarına tesir edip hakikati kabule sevk etmesini umuyordu. Birçok müfessirler ise buradaki merhalelerin ana karnına düşen yavrunun geçirdiği nutfe, pıhtı, bir çiğnem et parçası, iskelet ve ondan sonra mükemmel bir yaratık şeklinden ibâret olan merhaleler olduğunu söylerler. Bu da mümkündür ki o kavme anlatılınca idrâk etsinler. Zira rahimlerde bu merhalelerin olduğunu söylerler. Bu da mümkündür ki o kavme anlatılınca idrâk etsinler. Zira rahimlerde bu merhaleleri geçirmeden meydana gelen düşüklerin bu konuda onlara bir fikir vermesi imkân dahilindedir. Bu âyetin ifade ettiği mânalardan birisi de budur. Yine bu ifadenin bugünkü embriyolojinin söylediği şeyler olması da imkân dahilindedir. Buna gö-

re cenin başlangıcında bir hücreli canlıdır. Bir süre sonra hücreler bölünerek bir çok hücresi olan bir canlı varlık halini alır. Sonra suda yaşayan bir hayvan şekline girer. Ordan memeli bir canlı halini alır ve ondan sonra da insan şekline geçer. Fakat bunu Nûh kavminin idrâk etmesi uzak bir ihtimaldir. Çünkü bu çok yakın zamanlarda ortaya çıkmıştır. Belki de bununla yüce Allah'ın diğer sûrelerde kastedtiği ceninin geçirdiği merhaleler kastedilmiş olabilir.

«... Sonra da onu bambaşka bir varlık yaptık. Şekil verenlerin en güzeli olan Allah ne yücedir.»

(Mü'minûn, 14)

Belki de bu âyetlerin henüz ilmin keşfetmediği başka mânaları vardır. Biz bunu sınırlandırmak isteminde değiliz.

Her ne şekilde mâna verilirse verilsin şurası açık ki, Hz. Nûh kavmini kendilerine bakmaya yöneltmiş, Allah'ın kendilerini merhale merhale yaratmasına rağmen onların kendi içlerinde yaratanlarına saygı göstermemelerini kınamıştır. Doğrusu bu hareket bir yaratığın işleyebileceği en çirkin bir harekettir.

Kezâ Nûh peygamber kavmini, önlerine açılmış bulunan kâinat kitabına da çevirmiştir:

*“Allah'ın yedi göğü tabaka tabaka nasıl yarat-
tığını,*

*O tabakalar içinde ay'ı nasıl bir nur, güneşi de
nasıl bir kandil yaptığını görmez misiniz?”*

(Nûh, 15 - 16)

Kâinatı anlatan ilmi teorilerin söylediklerinden herhangi birisine dayanarak yedi gök deyimini izah etmek doğru olmaz. Çünkü bu teoriler tamamen 'hi-potez durumundadır. Halbuki Nûh peygamber kavmini semaya yöneltmiş, Allah'ın bildirdiği gibi onun ye-

di kat olduğunu kendilerine haber vermiştir. Gökte ay bir ışık, güneş ise bir kandildir. Onlar ayı ve güneşi görmekte ve adına «gök» adı verilen şeyi bilmekte idiler. Gökten murad mavi renkli feza boşludur. Feza nedir? Bu onlardan istenen birşey değil. Bugüne kadar da o konuda kesin bir şey söylenmiş değil. Bu yönlendirme, bu baş döndürücü yaratıkların ötesinde yaratıcı bir gücün bulunduğunu kabul ettirip düşündürmek için kâfidir. Ve zaten burada asıl maksat da odur. Sonra Hz. Nuh kavmine dönerek onların yerden çıkışlarını ve tekrar yere döneceklerini hatırlatmakta ve böylelikle topraktan tekrar dirilip, çıkarılacakları gerçeğini belirtmektedir:

«Allah sizi yerden bir bitki gibi bitirdi.

Öldükten sonra sizi tekrar oraya döndürecek ve oradan yine diriltip çıkaracaktır.»

Bitki bitirir gibi insanın yerden bitirilmesi ifadesi, gerçekten garip ve duygulandırıcı bir deyimdir. Bu ifade Kur'ân-ı Kerim'de çeşitli şekillerde tekrarlanır. Nitekim:

«Güzel bir ülke, Rabbinin izniyle mahsulünü verir. Kötü olan bir ülke ise, ancak kâvrük bir mahsul çıkarır...» (A'râf, 58) buyururken insanların bitki gibi çıkmasına işaret edilmiştir. İnsanın doğuşuyla bitkinin doğuşu arasında bir çok yerlerde karşılaştırma yapılır. Nitekim Hac Sûresi'nde bu iki husus öldükten sonra dirilme konusu için bir delil olarak kullanılır ve buyrulur ki:

«Ey insanlar! Eğer tekrar dirilmenizden şüphe ediyorsanız, ilk yaratılışınızı bir hatırlayın. Yaratmadaki kudretimizi açıkça göstermek için Biz sizin aslınızı topraktan, sonra onun neslini nutfeden, sonra pıhtılaşmış kandan, sonra da belli belirsiz bir çiğnem

et parçasından yarattık. Dilediğimizi belli bir vakte kadar rahimlerde tutuyor, sonra da bebek olarak dünyaya getiriyoruz. Daha sonra siz en güçlü çağınıza eriyorsunuz. Kiminiz ölüyor, kiminiz kemaline erip en kötü devresine ulaşıyor. Artık eşyayı eskisi gibi idrâk edemez oluyor. Sen yeryüzünü kupkuru görürsün. Fakat Biz, oraya su indirdiğimiz zaman harekete geçer, kabırır, her sınıftan güzel güzel bitkiler bitirir.» (Hac, 5)

Mü'minûn Süresi'nde ise ceninin meydana geliş merhalelerini Hac Süresi'ndekine yakın bir ifadeyle anlattıktan sonra buyurur ki:

«Biz, onunla sizin için, içinde birçok meyveler bulunan hurma ve üzüm bahçeleri yarattık...»

(Mü'minûn, 19)

Bu, şüphesiz ki dikkatleri üzerinde toplayan bir hâdisedir. Çünkü yeryüzündeki hayatın temeliyle, insanın yeryüzünden bir bitki gibi bitmesini, ikisini birden meydana getiren ilk unsurlara bağlamaktadır. İnsanın da, bitkinin de element bakımından ana kaynağı topraktır. Onun mahsulünden elde eder gıdasını. Bir bitki gibi biter, gelişir toprakta. Allah bitkiye nasıl bir hayat şekli vermişse, insana da öyle bir hayat şekli vermiştir. Her ikisi de yeryüzünün mahsulüdür. Ve her ikisi de toprak anadan alır sütünü.

HZ. İBRAHİM'İN KAVMİNİ HAK DİNE DAVETİ

Peygamberler kervanının en belirgin sımâlarından birisi olan İbrahim Halîlullah'ın mücâdelesî; peygamberlik zincirinin kendisine bağlandığı peygamberler atası olarak, her devirde yetişen peygamberler yolunun yolcularına en büyük örnek teşkil etmektedir.

Hiz. İbrahim'in yaratıcı gücü bulması, O'na bağlanması ve ardından kavminin âdet ve geleneklerine karşı çıkması, putları kırıp putçularla mücâdele etmesi, despot Nemrud tarafından diri diri ateşe atılması ve ateşin İbrahim'e gülîstan olması, mü'minlerin dikkat ve ibretle izleyecekleri olaylardır.

Fakat bu olaylar Seyyid Kutub'un düşünce süzgecinden geçince, klâsikleşmiş bir kıssa olmaktan çıkıp, çok canlı ve her an yaşanan dinamik bir kuruluş hareketinin destânı olarak karşımıza çıkıyor:

Hiz. İbrahim (a.s.)'in kıssası iki ana çizgide anlatılıyor:

a - Kavmini hak dine davet etmesi, putları parçalaması, bunun üzerine kendisini yakarak öldürmeye kalkmaları, Allah'ın himayesiyle kurtulması, düşmanlarının rûsvay olması. Bu safhalar evvelce Kur'an'ın bazı sûrelerinde geçmişti.

b - Bu sûreden başka hiç bir yerde geçmeyen hâdise: Rûya ve rûya sonucu oğlunu boğazlamak istemesi ve boğazlama fiilinin bir fidye ile telâfi edilmesi.

Bu olay sûrede safha safha, en ince ve ibretâmiz yanlarıyla birlikte, korkunç bir ifade, bir üslûp içinde tasvir ediliyor. Beşeriyetin geçmişlere uzanan tarihinde, inanç ve iman uğruna itaatın, teslimiyetin, feragat ve fedakârlığın en yüce örneğini canlı olarak görüyoruz burada :

«Şüphesiz, İbrahim de Nuh'un yolundaydı.

Hani bir zaman o, Rabbine, bir kalb-i selim ile gelmişti.

Babasına ve kavmine şöyle demişti: "Nelere tapıyorsunuz?"

Sırf yalan uydurmak için Allah'tan başka ilâhlar mı edinmek istiyorsunuz?

Âlemlerin Rabbi hakkında zannınız nedir?"»

(Sâffât, 83 - 87)

İşte Hz. İbrahim'in kıssasının başlangıcı... Bu, kıssanın ilk perdesi... Hz. Nuh'dan, Hz. İbrahim'e geçiş. İkisi arasında inanç yönünden, dava, yol ve hedef yönünden ilişki var. Bu iki peygamber ve peygamberlikleri arasında uzun zaman olmasına rağmen Halil İbrahim, Hz. Nuh'un izinde. Çünkü ezelde kader kalemıyla çizilen yol birdir. Her ikisi bu yolda yürür, bu yolda birleşir ve bu yoldan hedefe vasıl olurlar.

İbrahim (a.s.)'in sıfatlarından, kalbin selâmeti, inancın sıhhati ve ruhun temizliği söz konusu:

«Hani bir zaman o, Rabbine, bir kalb-i selim ile gelmişti.»

Tam bir teslimiyetin ifadesidir bu. Rabbine gelişinde bu teslimiyet, varlığını hissettiriyor. Aynı zamanda temizlik, nezafet, masumiyet ve istikamet gibi vasıflar da bu kalp temizliğinde kendini gösteriyor. Aynı zamanda «selim» kelimesi, anlamı açık, kavramı kolay, sade bir kelimedir. Beraat, nezafet, ihlâs ve istikamet gibi, birçok sıfatları kapsayacak çapta geniş mânaları ihtiva ettiği gibi, pürüzsüz ve sadelik vasfını taşımasının yanında, kendi mânasına delâleti o kadar kapsamlı ki, az evvel sıralanan sıfatların hepsi birleşse o mânayı veremezler... İşte bu, Kur'an-daki edebî ve bediî güzelliği haiz emsalsiz kelimelerden bir tanesi.

Hz. İbrahim işte bu temiz kalbiyle kavminin bulunduğu vaziyeti tenkit ve takbih ediyordu. Sağduyu sahibinin akıl, mantık ve gerçeklere aykırı düşen her türlü tasavvur ve davranışı red ve takbih edişi gibi:

«Babasına ve kavmine şöyle demişti: "Nelere tapıyorsunuz?"

Sırf yalan uydurmak için Allah'tan başka ilâhlar mı edinmek istiyorsunuz?"»

Hz. İbrahim onların putlara taptıklarını görüp akl-ı selimini kullanarak hiddet ve şiddetle haykırıyor:

«... "Nelere tapıyorsunuz?"»

Nelere?... Çünkü sizin taptığınız şeyler, ne tapılacak vasıfları haizdir, ne de onlara tapacak aklı başında insan düşünülebilir... İnsan, hak olduğundan şüphe ettiği bir şeye tapmaz. Onları işe sırf yalan, uydurma ve iftiradır. Onlara sormak lâzım: Siz yalan ve iftirayı mı benimsiyorsunuz?

“Sırf yalan uydurmak için Allah’tan başka ilâhlar mı edinmek istiyorsunuz?”»

Nedir sizin Allah anlayışınız? Allah, sağduyunun ilk nazarda reddettiği bu seviyeye düşer mi? “Âlemlerin Rabbi hakkında zannınız nedir?”» Bu soruda, akıl, vicdan ve duygulara zıt düşen açık bir duruma muttali olmuş, her şeyden mücerret sağduyunun takbihi belirmektedir.

Buna karşılık, verdikleri cevabı ve arada geçen konuşmayı bırakarak doğrudan, gelecek sahnenin beyanına geçiliyor. Putperestlerin açık yalan ve iftiraları karşısında Hz. İbrahim artık vereceği kararı vermiştir:

«Sonra, İbrahim yıldızlara bir göz attı ve: “Ben hastayım” dedi.

Bunun üzerine kavmi, kendisinden yüz çevirip uzaklaştılar.

İbrahim de, gizlice onların ilâhlarına sokulup şöyle dedi: “Size ikram edilen yemekleri yemiyor musunuz? Neden konuşmuyorsunuz?”»

Sonra, üzerlerine gizlice yürüyüp onlara, sağ eliyle kuvvetli bir darbe indirdi.» (Sâffât, 88 - 93)

Rivayet edildiğine göre Hz. İbrahim (a.s.) bir bayram günü (belki nevrûz) kavminden, rahatsızlığını bahane ederek ayrı kalmıştı. Bu kavmin âdeti, bayramlarında tanrılarının önüne, bereketlenmesi için bir miktar meyve koyup, bahçelere ve tenha yerlere çıkarlardı. Gezip eğlendikten sonra, döner, o bereketlenmiş meyvelerini alırlardı.

İbrahim (a.s.) ise, kavminin kendi davetini kabul edip yola geleceğinden tamamen ümidini kesmiş ve onlar için bir şey düşünmüştü. Düşündüğünü yapmak için böyle bir günü bekliyordu. Bu bayram dolayısıyla mabetlerini, putlarını bırakıp kırlara çık-

caklardı. Bu sapmışların davranışları Hz. İbrahim'i son derece yormuş, üzmüş ve bezdirmişti. Bu sebeple mabedi bırakıp kendilerine katılmasını teklif ettiklerinde gözlerini semaya çevirerek: «... *"Ben hastayım"*» dedi. Benim bahçeye, kıra gidecek halim yok. Gezip tozmaya ancak kalbinde elem ve kederi olmayanlar gider. Hz. İbrahim'in ise ne kalbi rahat, ne de gönlü müsterihtir.

«... *"Ben hastayım"*...» sözüyle içindeki sıkıntı ve bezginliği ifade ediyor; ayrıca kendisini, kendi haline bırakmalarını istiyordu. Üstelik bu bir yalan söz de değildi. O gün İbrahim (a.s.) gerçekten halsizdi. Zaten sıkıntı bir derttir ve sağlam adamı hasta edebilir.

Ötedenberi âdet ve geleneklerine göre o günkü bayramda yapacakları merasimleri icra etmek için adamlar acele davranıyorlardı. Dolayısıyla Hz. İbrahim'le daha fazla meşgul olmayıp işlerine gittiler. Bu gidişle İbrahim (a.s.)'in aradığı fırsat husule gelmiş oldu.

Hız. İbrahim, tanrı oldukları iddia edilen putlara doğru yürüdü. Baktı ki önlerinde tatlı tatlı yemekler, taze meyveler duruyor. Alayımı bir eda ile sordu:

«... *"Size ikram edilen yemekleri yemiyor musunuz?..."*»

Putlar bir cevap vermedi tabii. Bu defa Hz. İbrahim öfke ve hiddetle:

«... *"Neden konuşmuyorsunuz?"*» dedi. Bu normal bir ruh hâletidir. İnsan, içyüzünü bildiği, işitemeyeceği ve konuşamayacağından kesinlikle emin bulunduğu bir şeye hitap ederse elbette içini öfke, sıkıntı gibi hisler kaplar. Gerçi Hz. İbrahim'in asıl öfkesi ve hışımı bu putlara değil, bunların gerisindeki insancıkların sakat düşüncelerine idi.

Tanrılar gene bir cevap vermediler. Artık dolmuş olan kin ve öfke bardağını sözle değil, bir hareketle boşaltmak gelmişti.

«Sonra, üzerlerine gizlice yürüyüp onlara, sağ eliyle kuvvetli bir darbe indirdi.»

İç i dertten, marazdan, keder ve sıkıntıdan kurtuldu...

Bu sahne burada bitip yeni bir sahne başlıyor. Halk bayram eğlencelerinden dönmüş, tanrılarının parçalarıyla karşı karşıya gelmişlerdir: Tanrılarına bu işin kimin yaptığını sormaları ve neticede cesur faili bildiklerine dair diğer sürede geçen izahlar burada tekrarlanmaksızın Hz. İbrahim'le yüzyüze geliyorlar.

«Kavmi, koşarak İbrahim'e geldiler.»

Artık durumu haber almışlar, putları parçalayan failin kim olduğunu bilmişler ve Hz. İbrahim'e doğru hızlı adımlarla yürümeye başlamışlardır... Sapıklar, hem kalabalık, hem de son derece öfkeli ve heyecanlıdır. Hz. İbrahim ise tek başınadır. Bir tanedir; fakat mü'min bir kişidir; yolunu, hedefini bilen bir insandır. İman ettiği Allah'ı düşünüşü ve anlayışı açık ve gerçeğe uygundur. İnancı bellidir. Bu gerçeği nefsinde bilmekte, etrafını kuşatan kâinatta görmektedir. Binaenaleyh Hz. İbrahim, karşısındaki inancı sakat, anlayışı ve düşüncesi bozuk küfür gruplarından çok daha kuvvetlidir. Bundan dolayı onların çokluğuna, heyecanına, öfke ve gürültüsüne değer vermeden, yüzlerine karşı hak sözü söylemiştir.

«İbrahim onlara şöyle dedi: "Kendi ellerinizle yonttuğunuz şeylere mi tapıyorsunuz? Oysa, sizi de, yaptıklarınızı da yaratan Allah'tır."» (Sâffât, 95 - 96)

Bu, tabiatın, onların yüzüne haykıran mantığıdır.

«... "Kendi ellerinizle yonttuğunuz şeylere mi tapıyorsunuz?"...»

Oysa, ibâdet edilenin, yapılan değil, yapan olması lâzım.

«... "Oysa, sizi de yaptıklarınızı da yaratan Allah'tır."»

O halde ibâdete müstehak tek yapıcı ve yaratıcı O'dur.

Şu açık ve sade söze rağmen adamlar, gaflet ve öfkelerinden kurtulamayıp Hz. İbrahim'i dinlemediler. Zaten bâtılın, Hakk'ın varı ve duru sesine kulak verdiği ne zaman görülmüş ki? Kavmin ileri gelen yönetici kadrosu feci halde taşkınlığını sürdürüyordu:

«*Putu tapan kavmi: "Onun için bir bina yapın ve onu ateşin ortasına atın" dediler.*» (Sâffât, 97)

Bu da demir ve ateş mantığıdır ki, taşkın ve azgınların hüccet ve delilden aciz kaldıklarında başvurdukları tek mercidir, Hakk'ın güçlü, halis ve apaçık sözü onları sıkıştırınca, demire, taşa başvurmaktan gayrı yapacakları yoktur.

«... "Ateşin ortasına atın!"...» sözlerinden sonra olup bitenleri Kur'an-ı Kerim muhtasar geçmektedir. Sebebi ise; Allah'ın ihlâslı kullarına yaptığı vaadi ve yalanlayan düşmanlarına yaptığı tehdidi gerçekleştirecek olan sonucu hemen ifade etmektir:

«*Böylece onlar, İbrahim'e tuzak kurmak istediler. Biz de, tuzaklarını boşa çıkarıp onları perişan ettik.*» (Sâffât, 98)

Kulların kuracağı tuzak hiç bir işe yaramaz Allah dilerse? Ne kadar taşkın, ne kadar zalim, ne kadar saltanata ve büyük yardımcılara sahip olurlarsa olsunlar Allah'ın yardım ve inayeti ihlâslı kulları

nı kuşattıktan sonra, ne yapabilir o cılız, zayıf adamlar?...

Daha sonra Hz. İbrahim'le ilgili kıssanın ikinci safhası başlıyor. Babası ve kavmi ile olan macerası bitmiştir. Hz. İbrahim'i «cahim» dedikleri ateşle yakıp öldürmek istediler, yüce Allah ise kendilerini hüsrana uğrattı, alçak düşürdü; hepsinin tuzağından büyük peygamberini kurtardı.

Şimdi Hz. İbrahim o merhaleyi geride bırakıp yeni bir merhaleyi tamamlamak üzeredir, bir safhayı dürüp diğerini açacaktır:

«İbrahim bunun üzerine şöyle dedi: “Ben Rabbinin emrettiği yere gidiyorum. O, bana doğru yolu gösterecektir.”» (Sâffât, 99)

Evet, böyle... Ben Rabbime gideceğim... Bu gidiş bir hicrettir. Mekân sathında bir hicret olmaktan çok, nefis ve ruh çapında bir hicret. Geçmiş hayatından ne kalmışsa hepsini bırakıp, terkedip giden bir hicret. Bu hicrette babasını, kavmini, ehlini, evini, vatanını ve kendisini yeryüzüne ve insanlara bağlayan her şeyi terkediş vardır. Keza kendisini alıkoyan her türlü engel ve alâkayı kesip atmak vardır.

Her şeyden soyunup hafifleyerek, bütün dünya meşgalesini bertaraf ederek, nefisini, kendine hiç bir pay ayırmadan, olduğu gibi Rabbine teslim ederek, O'na doğru hicret ediyor. Ve biliyor ki Hz. İbrahim, Rabbi onu yalnız bırakmayacak, yolda, açıkta bırakmayacak, kudret eliyle Halili İbrahim'in elinden tutup yardım edecek ve bu suretle sırat-ı müstakimi takip ederek selâmete çıkaracak...

İbrahim (a.s.)'in hicreti; bir halden bir hale, bir durumdan başka bir duruma ve çeşitli alâkalardan

kalbin huzurunu zedelemeyen bir tek alâkaya tam bir intikal edıştır.

“... *“Ben Rabbimin emrettiği yere gidiyorum”...* ifadesi, her şeyden sıyrılıp, arınıp, tam bir teslimiyet, emniyet ve kesinlikle yüce Mevlâ'ya yönelmeyi ifade eder.

Hız. İbrahim bu âna kadar tek başına yaşıyordu. Ailevi bağları, hısumlık, akrabalık gibi alâkaları kesip arkasına atmıştı. Hayatındaki eskidenberi süregelen alışkanlıklarını, içinde doğup yetiştiği yeryüzüne kendisini bağlayan her türlü bağları koparmıştı.

İşte böylesine bir yalnızlık içinde tek başına yaşamakta olan Hız. İbrahim, kendisine gittiğini daha evvel bildirdiği Rabbine yöneldi. Bütün benliği ile O'na yönelerek mü'min bir evlât ve hayırlı bir halef istemeye başladı:

“*Rabbim! Bana, salihlerden evlât ihsan et*”
(Sâffât, 100) diye dua etti.

Her şeyi bir tarafa atıp temiz bir kalp ile Rabbine gelen bu halis ve salih kulunun duâsını Cenâb-ı Hak kabul buyurdu.

“*Biz de onu, halim selim bir evlât ile müjdeledik.*”
(Sâffât, 101)

Sözün ve sürenin gelişi, müjdelenen çocuğun Hız. İsmail olduğuna işaret ediyor. Daha çocukken Rabbinin «halim» diye vassettiği Hız. İsmail'in bu hilmnin alâmet ve eserini göreceğiz. Çoluk çocuğundan ve yakınlarından uzak düşmüş, kimsesiz bir muhacirin duyduğu sevinci tasavvur edebiliriz. Rabbinin «halim» olarak tavsif ettiği bu çocuğun doğmasıyla Hız. İbrahim'in ne derece ferahladığını tahmin edebiliriz.

Şimdi Hz. İbrahim'in hayatında, hattâ bütün insanlık hayatında bir eşi görülmemiş çapta büyük, şerefli bir sahneyi ibretle seyretmenin vakti gelmiştir. Allah'ın müslüman ümmete bir nümune-i imtisal olarak sunduğu, babaları Hz. İbrahim'in hayat hikâyesinden bir kıssayı serdetmenin zamanı gelmiş bulunmaktadır:

«EMROLUNDUĞUNU YAP»

«Çocuk, babası İbrahim'in yanında yürüyüp koşacak çağa girince, İbrahim ona: "Yavrucuğum! Ben rüyamda seni boğazladığımı görüyorum. Bak ne dersin?" dedi. Çocuk da: "Babacığım! Emrolunduğunu yap. İnşâallah beni sabredenlerden bulacaksın" dedi.» (Sâffât, 102)

Ey Allah'ım! Bu ne kuvvetli iman, bu ne itaat, bu ne teslimiyet... Bu, yaşlı İbrahim; ehlinden, akrabasından kopmuş, yerinden yurdundan uzaklaşmış. İşte bu yaşlanmış, ihtiyarlanmış zata bir oğlan çocuğu nasip oluyor. Nice zaman ummuş beklemişti bunu. Vakta ki Rabbinin «halim» diye övdüğü bu çocuk doğunca... Ve ihtiyar baba, henüz bebeklikten çıkıp kendisiyle yürümeye ve hayatın bazı merhalelerinde babasına refakat etmeye başlayıp da bu biricik oğlu ile ünsiyet etmeye başlar başlamaz... Evet bu biricik oğlunu bağrına basıp doyasıya sevmeye, onunla ünsiyet edip yalnızlığını gidermeye kalmadan rüyasında onu boğazladığını görür... Hz. İbrahim anlar ki bu rüya, oğlunu kesmesi için Rabbinden bir işarettir. Ne

yapsın? Hiç tereddüt etmez, emre boyun eğmekten başka aklına bir şey gelmez. Hakk'ın emrine teslimiyetten başka bir şey düşünmez... Evet bu bir işarettir. Mücerret işarettir. Açık bir vahiy, kesin bir emir değildir. Sadece Rabbinin bir işaretidir... Bu ise kâfidir. İnfaz ve icabet için bu işaret yeter. İtiraz etmeden, "Ey Rabbim! Biricik oğlumu ne diye boğazlayacağım" diye Rabbine sormadan, mutlak itaat...

Öylesine bir itaat ve boyun eğme ki, incinme, üzülmeye dahi yok. Öyle bir teslimiyet ki feryat yok, tereddüt ve ıstırap yok. Asla yok bunlar. Yalnızca emri kabul var, hükme rıza var, kadere sükûnet ve emniyetle teslimiyet var. Bütün bunlar, korkulu vaziyeti, garip bir sükûnet ve güven içinde oğluna haber verirken sarfettiği kelimelerde açıkça görülmektedir.

"... 'Yavrucuğum! Ben rüyamda seni boğazladığımı görüyorum! Bak ne dersin?' dedi..."

Bu, sınırlarına hakim olan, karşılaştığı emrin hak olduğundan emin bulunan ve görevini yaptığı kanaatini taşıyan kimsenin sarfedeceği sözlerdir. Aynı zamanda bu söz, öyle bir mü'minin ağzından çıkan bir sözdür ki, verilen emir kendisini dehşete düşürüp de, bu işin ağır ve acı baskısından ve sıkıntısından kendisini bir an evvel kurtarmak için infial ve isticale kapılarak derhal neticeye varmak isteyeninkine benzemez...

Bu iş çok ağırdır. Bunda asla şüphe yok. Hz. İbrahim biricik oğlunu bir savaşa göndermiyor ki... Ve ona, hayatına son verecek bir teklifte de bulunmuyor... Ondan, bu işi, bizzat kendi emeği ile yapmasını istiyor. Bizzat yapacağı iş nedir? Oğlunu eliyle boğazlamaktır... Ve Hz. İbrahim Allah'ın emrini böy-

le bir teslimiyet içinde karşılıyor ve durumu oğluna bu suretle bildiriyor; ondan, bu hususta düşünmesini ve görüşünü kendisine bildirmesini istiyor...

Oğlunu gaflete düşürüp de Rabbinin emrini infaz ederek işin içinden çıkıvermiyor. Meseleyi ona açıklıyor, sanki alelâde bir şeyden bahsedercesine. Zaten onun nazarında durum bundan ibarettir. Rabbi istemiştir. O, ne dilemişse yerine gelecektir, başüstüne. Oğlunun da bunu böyle bilmesi lâzım. Emri rıza ile, teslimiyetle karşılaması gerek; istemeyerek, zorla değil. Allah'ın emrini gönül hoşluğu ve teslimiyetle karşılamalı ki, o da itaatın mükâfatını haketsin, o da selâmete ermeli ve teslimiyetin tadını alsın. Evet Hz. İbrahim oğlunun, kulluğun zevkine varmasını ve dünya hayatından daha baki ve çok daha iyi olan uhrevî hayır ve sevaba sahip olmasını ister.

Babasının gördüğü bir rüyayı tasdik için boğazlanması gerektiği kendisine bildirilen çocuk, acaba ne yaptı, ne düşündü, neye karar verdi?

Şimdi İsmail, babasının daha önce yükseldiği ufuktadır:

«... *“Babacığım! Emrolunduğunu yap. İnşâallah beni sabredenlerden bulacaksın” dedi.*»

Burada sadece emre itaatla teslimiyet birleşmiyor. Ayrıca bu emir, gönül rızası ve güvenle karşılanıyor...

«... *“Babacığım”...*» Bir sevgi, bir yakınlık ifadesi. Boğazlanma düşüncesi onu üzmüyor, ürpertmiyor, muvazenesini bozmuyor. Hattâ edep ve terbiyesini, sevgi ve muhabbetini dahi eksiltmiyor.

«... *“Emrolunduğunu yap.”...*»

Önceleri babasının kalbine gelen duyguları bu defa oğlu hissediyor: Anlıyor ki rüya bir işarettir ve bu işaret bir emir mahiyetindedir. Binaenaleyh, durup duraksamadan, şüphe ve tereddüde kapılmadan derhal yerine getirilmesi gerekir.

Sonra burada Allah'a karşı edep vardır. Kendi kudretinin ve tahammül gücünün hududunu bilmek vardır ve zatına karşı Rabbinden yardım dileme, canını feda ve yaratıcısına itaat etmede kendisine yapılan nütuf ve yardımı O'na nisbet etme vardır:

«... *“İnşâallah beni sabredenlerden bulacaksın” dedi.*»

Pehlivan edası yok, şecaat arzetmek yok... Ani bir tehevvürle tehlikeye atılma yok. Kendine bir pay ayırmıyor. Boy gösterip, ağırlığını ortaya koymuyor. Bütün fazl u keremi Allah'a izafe ediyor; eğer O yardım eder de, istediği şeyin yerine gösterilmesi için sabır gücü ihsan ederse ne iyi: «... *“İnşâallah beni sabredenlerden bulacaksın” dedi.*»

Allah'a karşı ne edep, ne parlak ve ne gür bir iman, bu ne itaat, bu ne muazzam teslimiyet!..

Görüşme ve konuşma faslı artık bitmiştir. Cihan tarihinin eşsiz tablosu, en çarpıcı noktasına gelip dayanıyor, sıra tatbika geliyor:

«*Her ikisi de Allah'ın emrine boyun eğip, İbrahim çocuğu alnı üzerine yatırınca,*» (Sâffât, 103)

Hakk'ın emrine boyun eğip itâat etmenin büyük-lüğü, imanın azameti ve Allah'ın hükmünü gönül rızasıyla karşılamamanın ehemmiyeti, insanoğlunun tarih boyunca alışageldiğinin üstünde bir kere daha tebarüz ediyor...

Adam kendi oğlunu tutup alnı üzerine yatırıyor ve hazırlıyor. Çocuk ise kendini teslim etmiş, itiraz be-

İrtisi göstermeksizin kımıldamıyor. Artık işe apaçık vaziyete girmiştir.

Baba oğul her ikisi tam bir teslimiyet içinde. İşte budur İslâm. İşte İslâm'ın gerçek mânası. Güven, itaat, emniyet, rıza, teslimiyet ve tenfiz...

Her ikisi, büyük imandan başka hiç bir gücün yaratamayacağı bu duygulardan başka bir düşünce hissetmiyorlar içlerinde.

Bu bir cesaret meselesi değildir. Kahramanlık, bahadırılık işi de değildir. Bir mücahit meydana atılır, ölür, öldürür..., Bir fedâi cepheye çıkar, sağ dönme-yeceği ihtimalini bile bile savaşıır.. Bunlarla Hz. İbrahim ve İsmail'in yaptıkları başka başka şeylerdir.

Ortada ne feveran eden kan, ne itici bir kahramanlık ve ne de arkasında zayıf düşüp geri dönme korkusunu gizleyen acele bir taarruz var... Bunların hiç biri mevcut değil. Ancak akıllı, şuurlu, irade ve maksadı belirli, ne yaptığını bilen, işin neticesinden emin bulunan bir teslimiyet vardır. Hayır, dahası var: Allah'ın hükmünü hoşnutlukla, huzurla, O'na itaatin zevkini duyarak mukabele etmek vardır.

Burada İbrahim ve İsmail (a.s.) vazifesini yapmışlardır. Hak Teâlâ'nın emrine teslim olmuşlardır. Emir ve teklifin gereğini yerine getirmişlerdir. Her şey bitmiş, tamamlanmış; sadece İsmail'in boğazlanıp, kanının akması ve ruhunun çıkması kalmıştır... Bu ise, Allah'ın mizanında bir şey ifade etmez. Çünkü Hz. İbrahim'le oğlu, Rablerinin kendilerinden istediği canı, cananı, ruh ve cesedi, azim ve duyguyu ortaya koymuş bulunuyorlar.

Çileleri dolmuş ve imtihanları başarı ile sona ermiştir. İmtihanın neticeleri çıkmış, gayesi gerçekleşmiştir. Bedenin elemelenmesinden başka, kanın akma-

sundan gayrı, cismin boğazlanmasından başka hiç bir eksik yanı kalmamıştır. Allâh, kullarını imtihanla cezalandırmak istemez. Kanlarının boşuna akmasına, cisimlerinin heder edilmesine rıza göstermez. Ne zaman ki O'na tam bir ihlâsla bağlanır, emrini infaz için bütün benliklerini ortaya koyarlarsa, üzerlerine düşen vazifeyi yapmış, mükellefiyeti gerçekleştirmiş ve imtihanı muvaffakiyetle vermiş olurlar.

Allah'ın yüce katında Hz. İbrahim ve İsmail (a.s.)'-in sadakatleri belli olmuş ve Allah Teâlâ onları, verdiği emri tasdik ederek görevlerini hakkı ile yaptıklarını kabul etmiştir:

«Biz ona: *"Ey İbrahim! Rüyanı sadakat gösterdin. İyilikte bulunanları işte biz böyle mükâfatlandırırız"* diye nida ettik.» (Sâffât, 104 - 105)

Rüyayı tasdik ettin ve gereğini fiilen yaptın. Allah, kullarından İslâm ve teslimiyetten başka bir şey istemiyor. Ama öyle bir İslâm ve teslimiyet ki, içinde, Allah'tan gizleyip saklayacağın hiç bir nesne bırakmayacak, isterse ciğerparesi, öz oğlu olsun hepsini O'nun yoluna feda edecek, kurban edecek...

Ey İbrahim! Sen ise bunları yaptın; her şeyi, en aziz olan şeyi feda ettin. Hem de memnuniyetle, kalp huzuru ile, emniyet ve güven içinde. Geriye bir etle bir kan kaldı. Bunu da bir boğazlama telâfi eder, kanı ve eti olan her hangi bir hayvanın boğazlanması... Yüce ve Kerim olan Allah, kendisini teslim edip vazifesini yerine getiren İsmail'e bedel olarak bir fidye ihsan eder. İri bir koç gönderir. Deniliyor ki: İsmail'in yerine kesilmesi için Rabbinin gönderdiği kurbanlık koçtur bu. Bu koçu Hz. İbrahim, yanında hazır bulmuştur... Halil İbrahim (a.s.)'e :

«... *"İyilikte bulunanları işte Biz böyle mükâfat-*

landırırız”...» buyurulmuştur. Böylesi bir imtihanı başarı ile verdikleri için mükâfatlandırırız. Kalplerini Hakk'a yönelttikleri, yüksek seviyede vefa sahibi oldukları için mükâfatlandırırız. Başkalarına da vazife aşkını telkin ve bu uğurda sabırlı ve kudretli davranmalarını tavsiye ettikleri için mükâfatlandırırız. Nihayet mükâfat hak ettikleri için mükâfatlandırırız...

«Şüphesiz bu, apaçık bir imtihandı.

Biz ona, büyük bir kurbanlığı çocuğun yerine fidye olarak verdik.» (Sâffât, 106 - 107)

Kurban bayramında kurban kesmek, iman haki-katinin bir âbidesi halinde yükselen bu muazzam hâdisenin anma töreni olarak İslâmi vecibeler arasına katılmıştır. Ayrıca itaatin güzelliğini, Hakk'ın emrine teslim olmanın azametini gösteren bu hâdiseye dönüp bakan müslümanlar, dinine uydukları ve inancına varis oldukları babaları Hz. İbrahim'i daha iyi tanır, kendilerini ayakta tutan iman cevherini daha iyi idrâk eder; İslâmiyetin, Rabbine: «Niçin?» diye bir sual tevcih etmeksizin, memnuniyet ve emniyetle Allah'ın kaderine mutlak teslimiyetten ibâret olduğunu anlar... İslâm'ın, Allah'ın kaderine mutlak teslimiyetten ibaret olduğunu anlar... Allah'ın istediğini, O'ndan sadır olacak ilk işaret ve tevcihde derhal yerine getirmede tereddüt etmez. Kendi nefsinde kendisi için hiç bir şey bırakmaz, Rabbi için yaptığı işlerde O'nun rıza ve muvafakatinden başka bir düşünceye sahip olmaz...

İslâm milleti şu gerçeği de bilmeli ki Allah, kullarını imtihan etmek ve onları bazı belâlara müptelâ kılmakla kendilerine azap ve eziyet etmek istemiyor. Kullarından ancak itaat ve emirlerine imtisalle tes-

limiyet istiyor. Bu hususta onların sadakati bilindi mi, artık canlarını feda etmekten onları muaf tutar ve bu sadakatlerini vefakârlıkla yapmış sayar. Yüce Allah, böyle kabul eder ve Hz. İbrahim'e yaptığı ikramı onlara da yapar.

«Biz İbrahim'e güzel bir nam bıraktık.»

(Sâffât, 108)

Hız. İbrahim nesiller ve çağlar boyunca anılacaktır. O bir ümmettir. Peygamberler babasıdır. Bu müslüman milletin de babasıdır. Bu O'nun dinine varis olmaktır. Yüce Allah bu millet için, İbrahim (a.s.)'in dini üzere beşeriyeti yönetmeyi de ezelde yazmış, kıyamete kadar bu görevi müslüman ümmetin omuzuna yüklemiştir.

«İbrahim'e selâm olsun.»...» (Sâffât, 109)

PUTLAR
KIRAN
İBRAHİM

Enbiya Sûresi'nde Mûsa ve Hârun (a.s.)'a ve onlara verilen kitaba kısaca işaret edildikten sonra, âyet-i kerime İbrahim peygamberin kıssasından bir bölüm sunuyor. O İbrahim peygamber ki Arapların en büyük atası Kâbe'nin kurucusudur. Ama onlar Kâbe'yi putlarla doldurmuşlar ve daha önce onun kıldığı putlara ibâdet etmeye başlamışlardır. Burada anlatılan bölümde İbrahim peygamber putperestliği reddedip putları kırmaktadır.

Burada bilinen bölüm risalet bölümüdür. Ve bu bölüm ard arda gelen sahnelere ayrılmıştır. Sahneler arasında küçük çizgilere temas edilmeden geçilmektedir. Önce İbrahim'in doğru yolu bulup hidayete erdiğine işaret edilmekte ve rûştünü bulduğu anlatılmaktadır. Bununla en büyük hidayet olan Allah'ın birliği konusu bahis konusu edilmektedir.

«Şüphesiz ki Biz, daha önce İbrahim'e hakkı bulma kabiliyeti verdik. Biz onun peygamberliği yüklenebileceğini biliyorduk.» (Enbiya, 51)

Rûştünü verdik ona. Ve zaten biz onun halini bi-

liyor, peygamberlere yüklenen emaneti taşıyacak kabiliyette olduğunu görüyorduk:

«O, bir zaman babasına ve kavmine: «Tapıp durduğunuz bu heykeller de nedir?» demişti.»

(Enbiya, 52)

Bu sözü bile onun rüştüne erdiğinin delilidir. O ağaçları, taşları şekilleriyle heykeller olarak belirtmiş ve onların tanrılar olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca kavminin o heykellere tapınıp durmasını kötülemiştir. Âyette geçen «âkifün» kelimesi, abanıp durmayı, devamlı olarak üzerine eğilmeyi ifade eder. Gerçi onlar bütün vakitlerini putlara tapınmakla geçiriyorlardı ama her zaman onlarla ilgileniyorlardı. Binaenaleyh buradaki devamlılık zaman bakımından olmayıp manevi bakımdandır. Ama Hz. İbrahim onları devamlı olarak putların üzerine eğilmekle nitelendirerek bu ilginin çirkinliğini ve fenalığını anlatmak istiyor. Onların verdikleri cevap ve ileri sürdükleri delil şu:

«Onlar da: «Biz atalarımızı bunlara tapıyor bulduk» demişlerdi.» (Enbiya, 53)

Bu cevap, ruhların ve akılların donuk ve ölü kâhplar içerisine sıkışarak katılaşmasının ifadesidir. Bu ölü geleneklerin karşısında imanın hürriyeti, geniş ufukluluğun verdiği enginlik ve düşünce ve her şeyi an'anevi değerleri ile değil, gerçek değerleriyle değerlendiren doğru görüş bulunmaktadır. Aslında Allah'a iman, örfi hurafelerden ve hiç bir esasa dayanmayan katılaşmış âdetlerden birtakım kutsal saydıkları mitolojilerden kurtulup tam hürriyete kavuşmanın ifadesidir.

«İbrahim: «Doğrusu siz de, atalarınız da apaçık bir sapıklık içine düşmüşsünüz» dedi.» (Enbiya, 54)

Babalarının bunlara tapınması bu putlarda bulunmayan bir değeri ifade etmez. Hakları olmadan bir kudsiyet izafe etmeyi gerektirmez. Zira değerler, ataların geleneginden ve taklidinden doğmaz. Bilâkis hür ve engin bir sağlamlıktan neşet eder. Hz. İbrahim onlara bu derece kesin bir açıklıkla karşı koyunca başlıyorlar sualler yöneltmeye:

«Onlar: *"Sen bize hakikati mi getirdin, ciddi mi söylüyorsun, yoksa şakacılar mı?"* dediler.»

(Enbiya, 55)

Bu soru sarsılmış inanç sahiplerinin inandıklarına güvenmeyip, inandıkları şeyin doğru mu, yanlış mı olduğunu kestiremeyenlerin soracakları sualdir. Ayrıca fikren ve ruhen muattal olmuş, hurafe ve geleneklerin tesiri altında ezilmiş kimselerin tevcih edecekleri bir sorudur. Bir kere onlar hangi sözün doğru olduğunu bilmemektedirler. Halbuki ibâdet sarsak bir evhama ve hiç bir delile dayanmayan hurafeye istinad etmez. Kesin bilgiye dayanır. İşte akıl ve vicdan istikametini tutarak açık ve parlak tevhid inancına bağlanmayanların her zaman düştükleri ve yüzdükleri bataklık burasıdır.

İbrahim (a.s.)'e gelince o güven içerisinde Rabbinin bilmekte ve tanımaktadır. Düşünce ve hatırında O'nu kesin olarak canlandırmaktadır. Bunun için söylediği söz inanan kişinin imanına güven içerisinde söyleyebileceği sözdür.

«İbrahim şöyle dedi: *"Hayır, sizin Rabbiniz, göklerin ve yerin Rabbidir. Onları O yaratmıştır. Ben de buna şehadet edenlerdenim."*» (Enbiya, 56)

Tek bir Rabdir O. İnsanların Rabbi, göklerin ve yeryüzünün Rabbidir. O'nun Rububiyeti yaratıcı

oluşundan ileri gelmektedir. Rububiyet ile yaratıcılık birbirinden ayrılmayan iki niteliktir:

«... *“Hayır, sizin Rabbiniz, göklerin ve yerin Rab bidir. Onları O yaratmıştır.”*...»

İşte sağlam, kesin ve açık inanç. Müşriklerin inandığı gibi yaratıcı vasfı olmadığını kabul ettikleri muhtelif ilâhlar ve râblere yer yok burada. Bir tek yaratıcı var, o da Allah... Onlar yaratıcı olarak Allah'ı kabul etmekte, sonra da bile bile hiç bir şey yaratmadığını kabul ettikleri ilâhlara tapınmaktadırlar.

Hz. İbrahim şüphesiz ki olayı gören kişinin güveni içerisinde Rabbine güvenmektedir: «... *“Ben buna şehadet edenlerdenim.”*» Hz. İbrahim göklerin ve yerin yaratılışına şahit olmamıştır. Kendi nefsinin ve kavminin de yaratılışını görmemiştir. Ama mesele o kadar açık ve seçiktir ki, mü'minler gayet emin olarak ona şehadet etmektedirler. Zira mevcudatta bulunan bütün nesneler açıkça yaratıcının birliğiyle beraber kâinatı idare eden kanunların birliğini ikrâr etmeyi söylemektedir.

Bilâhare Hz. İbrahim, kavminden karşısına dikilenlerle karşılıklı olarak şöyle bir muhavereye dalıyor. Ve kendisinin onların tanrıları hakkında dönüşü olmayan bir yol tuttuğunu ve bunda azimli olduğunu belirtiyor:

«*“Allah'a yemin ederim ki, siz dönüp gittikten sonra putlarınıza mutlaka bir tuzak kuracağım.”*»

(Enbiya, 57)

Putlarına hazırladığı tuzağın nasıl olduğunu belirtmiyor ve orayı müphem bırakıyor. Âyet-i kerime kavminin buna karşı ne dediklerini açıklamıyor. Belki de onlar Hz. İbrahim'in kendi putlarına bir şey ya-

pamayacağından emin olduklarından ötürü üzerine düşmemişlerdir:

«Nihayet İbrahim bütün putları paramparça etti. Ancak içlerinden büyüğünü sağlam bıraktı. Belki ona müracaat ederler diye.» (Enbiya, 58)

Ve böylece o tapınılan tanrılar küçük taş parçaları, saçılmış ağaç molozları haline döndü. Sadece büyük puta dokunmadı Hz. İbrahim: *«... Belki ona müracaat ederler diye.»* O büyük puttan olayın nasıl cereyan ettiğini ve neden küçük putları korumadığını sual ederlerse o zaman büyük put kendilerine cevap veremez. O takdirde daha başlangıçtan meseleyi kaybeder. Ve putperestliğin gülünç, komik ve basit yanlarını görerek doğru yolu bulurlar diye.

Halk büyük putun dışında kalan küçük putların hepsinin paramparça olmuş olduğunu gördüler ve toplandılar. Ama hiç birisi kalkıp ta o büyük puta sormadı. Ve kendi içlerinden eğer bunlar tanrı iseler neden kendi kendilerini koruyamadılar diye düşünmedi. Ya şu büyük put neden onları savunmamıştı? Evet hiç birisi bu soruyu sormadı kendisine. Zira daldıkları hurafeler bataklığı onlarda akıl ve fikir diye bir şey bırakmamıştı. Çünkü içinde yüzdükleri gelenekler çamuru düşüncelerini yok etmiş, ibret alacak ve düşünecek hal bırakmamıştı. İşte bak-sanıza bu tabii soruyu sormak yerine, kalkıyorlar putlarına bu hakareti reva gören ve onları kırıandan intikam almaya çalışıyorlar:

«Kavmi: «İlâhlarımıza bunu kim yaptı? Muhakkak o zalimlerden biri olmalı» dediler.» (Enbiya, 59)

Ve o sırada Hz. İbrahim'in, babasını ve onunla beraber putlara tapınanları uyardığını duyanlar dü-

şünüyörlar. Ve bu işi Hz. İbrahim'in yaptığını, hattâ bu konuda onlarla çekiştiğini hatırlıyorlar.

«Bazıları: *“İbrahim denilen bir gencin onlara dil uzattığını işitmiştik” dediler.*» (Enbiya, 60)

Buradan da anlaşılıyor ki İbrahim peygamber Allah'ın rüştüne erıştirdiğı sıralarda henüz küçük yaşta bir delikanlı idi, Bu sayede putlara tapınmayı reddetmiş ve hepsini kırıp parçalamıştı. Acaba o sırada kendisine peygamberlik gelmiş miydi? Yoksa risalet gelmezden önce hakkı gösteren bir ilham sonucu mu böyle yapmıştı? Bu ilham ile mi babasını hakka çağırmış ve kavmini putperestlikten kurtarmaya çalışmıştı?

Sonuncu ihtimal en çok tercihe şayan olanıdır.

Bir başka ihtimal de onların: «İbrahim denilen bir genç» diyerek Hz. İbrahim'in yaşı büyük olmasına rağmen durumunu küçültmek istemiş olmalarıdır. Tabi bu da olabilir ama biz Hz. İbrahim'in o sıralarda henüz küçük bir çocuk olduğı görüşünü benimsiyoruz:

«Bunun üzerine kavmin ileri gelenleri: *“Öyleyse onu insanların gözleri önüne getirin. Olur da şahitlik ederler” dediler.*» (Enbiya, 61)

Onu teşhir etmek ve herkesin gözü önünde yaptığı hareketleri ilân etmek istiyorlardı:

«İbrahim'i getirdiklerinde: *“İlâhlarımıza bunu sen mi yaptın ey İbrahim?” dediler.*» (Enbiya, 62)

Onlar hâlâ bu kırık dökük, paramparça şeylerin tanrılar olduğunda ısrar ediyorlar. Ama İbrahim peygamber onlarla alay ederek durumlarının basitliğini belirtiyor. Onlar çok, İbrahim peygamber tek başına. Ne var ki o açık bir kafa ve bağılı bir gönülle me-

seleleri mütalâa ediyor ve onlarla alay edip gülmekten kendisini alamıyor. Onların çok düşük akli seviyelerine uygun cevaplar vermeden geçemiyor:

«İbrahim: "Bilâkis, onları şu büyükleri kırmış olmalı. Sorun onlara eğer konuşuyorlarsa" dedi.»

(Enbiya, 63)

Bu gülünç cevapta apaçık bir alay var. İbrahim peygamberin bunu (hâsâ) yalan olarak söylediğini ileri sürmenin gereği yok. Nitekim bazı müfessirler bu nokta üzerinde ihtilâfa düşmüşler ve bu yalanın değişik sebeplerini araştırmaya koyulmuşlardır. Mesele o kadar değil, çok daha basittir. İbrahim peygamber onlara sadece şöyle demek istemiştir: «Kimin kıldığı bilinmiyor bu putları. Ben mi kırmışım, yoksa hiç hareket etmeyen, idrâk duygusundan mahrum, katı bir varlık olan o büyük put mu? Aslında sizinle onun arasında hiç bir fark yok. Çünkü siz de onun gibi düşüncesi elinden alınmış, olanla olmayanı ayırdedemeyecek kadar bейinsiz kimselersiniz. Şayet onu benim mi veya o büyük putun mu kırdığını bilmiyorsanız: «... Sorun onlara eğer konuşuyorlarsa.»»

Öyle görülüyor ki bu gülünç alay onları derinden sarsmış ve bir nebze düşünmelerine sebep olmuş:

«Kendilerine gelip içlerinden: "Astında siz zallımsınız" dediler.» (Enbiya, 64)

Durumlarındaki düşüklüğü ve bu putlara tapınmakla yaptıkları kötü hareketi düşünebilmek, onlar için bir hayır emaresi idi. İlk anda gözleri açılıp içinde bulundukları kötü durumu düşünmeleri ve gittikleri aşırılığı fark etmeleri şüphesiz ki hayra alâmetti. Ne var ki, bu sadece bir parıltı olmaktan öteye geçemedi ve ardından tekrar karanlıklar bastırdı. Bu bir

anlık sikkiniş, uyanıştı. Ardından yeniden katıllık bastırdı üzerlerine:

«*Sonra mahcubiyetlerinden başlarını önlerine eğdiler. "Bunların konuşamayacağını elbette sen de biliyorsun" dediler.*» (Enbiya, 65)

Doğrusu birincisi ruhun dönüşünü, ikincisi ise baş üstü yuvarlanması ifade ediyordu. Nitekim Kur'an'ın o hayret dolu tasvir gücü bu durumu dile getirmektedir. Birincisinde düşünce ve tefekkür için bir hareket emaresi görülmüştü. İkincisinde ise düşünce ve idrâki bir kenara iterek başı üstü ters dönmüşlerdi.

Bunun için âyet-i kerimenin belirttiğine göre Hz. İbrahim, o sabırlı, o halim kişi hiç âdeti olmaksızın şiddet ve sıkıntıyla karşılıyor onları. Zira onların düşüklüğü o sabırlı, o halim kişinin sabrını taşıyor, hilmini bitiriyor:

«*İbrahim: "O halde siz Allah'ı bırakıp size hiç bir fayda ve zarar veremeyen putlara mı tapıyorsunuz?*

Yuf olsun size ve Allah'tan başka taptıklarınıza. Hiç aklınızı kullanmaz mısınız?" dedi.» (Enbiya, 66-67)

Bu ifadeler Hz. İbrahim'in sıkıldığını, onlara kızdığını ve fevkalâde bir düşüklük içerisinde bulunan insanların durumundan hayrete düştüğünü belirtmektedir. Bu sırada öfkeyle köpüren putperestler kötülükleriyle gururlanmaya başlıyorlar. Nitekim her zaman zalimler karşılık veremeyip delil getirmekten âciz kaldıkları zaman böyle yaparlar ve ezici kuvvete, korkunç işkenceye başvururlar:

«*Kavmi: "Onu yakıp da ilâhlarınıza yardım edin, eğer bir şey yaparsanız" dediler.*» (Enbiya, 68)

Aman Allah'ım! Kendisine bile fayda veya zarar

verme gücüne sahip bulunmayan tanrılara nasıl yardım edecek kulları? Onlar kullarına yardım edeceklerine, kulları onlara yardım ediyorlar: «... "Onu yakında"..."» Ama söylenen bir başka söz daha var... Ki bütün sözleri iptal ediyor ve bütün sözleri silip atıyor. Bu söz yücelerin yücesinden ve reddedilmeyen yerden gelmiş bulunuyor:

«Biz de: "Ey ateş! İbrahim'e karşı soğuk ve selâmet ol" dedik.» (Enbiya, 69.

Ve ateş serin ve selâmet oldu İbrahim'e...

Nasıl?

Neden sadece bunu soruyoruz? Halbuki sadece «ol» emri ile bütün kâinat olmuş, bütün âlemler meydana gelmiş ve herşey yaratılmıştır: «Bir şeyin olmasını dilediği zaman, O'nun emri sadece «ol» demektir. O da hemen oluverir.» (Yâsin, 82)

Neden onu soruyoruz da, ateşin İbrahim peygamberi yakmadığını sormuyoruz? Her zaman bilinen ve görülen gerçeklere göre ateş canlı cisimleri yakar. Şüphesiz ki ateşe yakıcı «ol» emrini veren zat, aynı zamanda ona serin ve selâmet «ol» emrini veren zattır. Bu bir tek kelime söylenir söylenmez her şey hemen oluverir birden. Bu oluş şekli insanların alıştığı biçimde olabileceği gibi alışmadığı şekilde de olabilir.

Allah'ın yaptığı şeyleri insanların yaptığı şeylerle mukayese edenler sadece: «Şu nasıl oldu? Bu nasıl olabilir?» gibi sorular sorarlar. Ama Allah ile kulun arasındaki farkı bilenler her ikisinin vasıtalarındaki ayrılığı idrâk edenler, aslâ böyle sorular sormazlar. Ve sebepler aramaya çalışmazlar. Bu sebepler ilmi de olabilir, gayr-i ilmi de. Şu halde asıl mesele bu noktada değildir. Mühim olan bu noktadaki sebepleri beşer ölçüleri ve metodlarıyla tahlil edip etmemek

meselesidir. Bu konudaki her türlü çalışma, ilâhî kudreti beşerî kudrete çevirme gayesine mebni düşünce ve metodlar temelden sakattır ve bozuktur. Zira Allah'ın yaptığı şeyler insanların basit ve küçük bilgilerine, ölçülerine uymaz.

Biz sadece bunların olduğunu kabul eder ve ona inanırız. Çünkü onu meydana getiren ve yoktan var eden zat her şey yapabilir. Ateşin nasıl serin ve selâmet olduğuna ve ne şekilde İbrahim peygamberi yakmadığı hususuna gelince, bu noktada Kur'an-ı Kerim bir şey söylemiyor. Çünkü onu insanların mahdud zekâları kavrayamaz. Bunun için biz de Kur'an'ın kesin hükümlerinin ötesinde hiç bir kaynak aramaya kalkışmıyoruz.

Hız. İbrahim'e serin ve selâmet oluveren ateş, bir misaldir sadece. Ona benzeyen birçok hâdiseler vukubulmuştur. Şu kadarı var ki, insanoglunun düşünce dünyası bu açık seçik misal karşısında heyecanlandığı kadar diğerleri karşısında heyecanlanmıyor. Nice sıkıntılar, nice zorluklar vardır ki, çepeçevre sarar kişileri ve toplumları. Bu sıkıntılardan, bu darlıklardan kaçıp kurtulmak mümkün bile olmaz. Ve bir de bakarsınız ki çok küçük bir sebeple çok basit bir şeyle, o sıkıntılar uçar gider. Ağırlığı kaybolur. Şerrin gelmesi muhakkak iken hayır gelir. Ölecek iken dirilir.

Doğrusu: «... *"Ey ateş! İbrahim'e karşı soğuk ve selâmet ol"...*» emri, gerek kişilerin, gerek toplumların ve gerekse milletlerin hayatında her an tekerrür etmektedir. İnançlar, düşünce sistemleri ve ideolojiler âleminde her zaman rastlanmaktadır. Bu sadece her hileyi yenen, her sözü iptal eden, yücelerin yücesinden gelen ve reddedilmesi mümkün olmayan bir sözün remzidir:

«Onlar İbrahim'e bir tuzak kurmak istediler. Fakat Biz kendilerine en büyük hüsrana uğrayanlar kıldık.» (Enbiya, 70)

Rivayete göre İbrahim peygamberin çağdaşı olan hükümdar, Nümrüz veya Nemrut adında, Kuzey Irak-taki Arami İmparatorluğu'nun kralıydı. Ve kavmiyle birlikte Allah katından gelen bir azapla yok olup gitmişti. Bu konuda çeşitli rivayetler söylenir. Fakat kesinlik ifade eden bir delil yoktur. Mühim olan şurasıdır: Allah İbrahim peygamberi, ona hazırlanan tuzakların hepsinden kurtarmış ve hilebazları hüsrana mahkûm etmiştir. Ki bunun ötesinde hiç bir hüsrana ona denk olmaz:

«... Fakat Biz kendilerini en büyük hüsrana uğrayanlar kıldık.

Biz, İbrahim'i ve Lût'u âlemlere mübarek kıldığımız yere ulaştırarak kurtardık.» (Enbiya, 71)

Mübarek kılınan toprak Hz. İbrahim'in yeğeni Lût peygamber ile birlikte hicret ettiği Şam diyarıdır. Buralar uzun bir süre ilâhi vahiylerin indiği, İbrahim peygamberin soyundan peygamberlerin gönderildiği mübarek bir yerdi. Haremeynin ikincisi olan mukaddes topraklar burada bulunuyordu. Topraktan bereket fışkırıyor, rızık ve verimlilikle doluyordu her yan. Bunun yanı sıra nesiller boyu vahiy ve nübüvvet bereketi etrafa yayılıyordu:

«Biz ona, İshak'ı ve üstelik bir de torunu Yakub'u ihsan ettik. Hepsini salih kullar kıldık.

Onları, emrimizle doğru yplu gösteren önderler yaptık. Onlara hayırlı işler yapmayı, namazı dosdoğru kılmayı ve zekât vermeyi vahyettik. Onlar ancak Biz'e ibadət eden kimselerdi.» (Enbiya, 72 - 73)

Hız. İbrahim yurdunu, âilesini ve milletini terk etmişti. Buna karşılık olarak Allah ona yurdundan daha iyi bir yurd vermişti. Eski ailesinden daha hayırlı bir aile vererek oğlu İshak'ı ve torunu Yâkub'u ona bahşetmişti. Eski milletin yerine sayıca çok daha büyük olan bir ümmet meydana getirmişti onun soyundan. Kendi neslinden Allah'ın emriyle insanları hidâyete getiren peygamberler getirmiş, çeşitli zamanlarda gelmiş olmalarına rağmen hepsine iyilik yapmalarını, namaz kılmalarını, zekât vermelerini vahyetmişti. Onlar da Allah'ın emrine uyarak O'na ibâdet etmişlerdi. Bu ne güzel karşılıktı, bu ne güzel mükâfattı ve ne güzel bir sonuç kısmet etmişti Allah İbrahim peygambere. Ama onu önce sıkıntılarla denemiş ve o sabretmişti. Bu temiz sabrına yaraşan bu yüce âkibeti de neticede ona lûtfetmişti.

HZ. MÜSÂ'NİN HAYAT GRAFİĞİ

Ve nihayet peygamberler kervanının bir büyük temsilcisi ile karşı karşıyayız şimdi de. Milletlerin en azgını, en âdîsi olan lânetlenmiş İsrailoğullarını hak yola dâvet etmek için o yüce peygamberin sarfettiği eşsiz çaba; bir yahûdî tarihi olmaktan çok müslümanların ibret alması için yüce Allah tarafından verilen bir derstir.

Hız. Müsâ'nın doğuşundan itibaren başlayan olaylar, yahûdilerin dönecliği ile bir peygambere verilen sıkıntılar, sonra Allah düşmanı Firavun'un hak dâveti susturmak için başvurduğu zâlimce taktikler, bütünüyle ibret dersleridir. Hem biz müslümanlar için, hem de her devirde İslâm düşmanlığının bayraktarlığını yapan yahûdiler için geniş dersler vardır bu hâdiselerde.

Seyyid Kutub, dikkatli zekâsı ve uyanık gönlü ile Kur'an ifadelerinin gerisindeki gerçekleri gözler önüne sermeye çalışıyor:

**Ve şimdi kıssa başlıyor. Meydan okumalarla, ezi-
ci kudret elinin tezahürleri karşı karşıya... Doğrusu**

F.: 11/161

Hız. Mûsa, Kur'an'da anlatıldığı gibi zor şartlar altında dünyaya gelmişti. Daha doğar doğmaz tehlikeler her yandan sarmış, ölüm onu kapıp kaçabilmek için takibe başlamıştı. Kılıcın ucu boynunun üzerine binmiş hep başını kesmek için çabalıyordu. Ve işte bu şartlar altında şaşkın bir anne. Korkuyor, korkuyor yavrusunun başına geleceklerden... Onun doğum haberinin cellâtların kulağına gitmesinden endişe ediyor. Sarsılıyor ve zavallı anne bu küçücük yavrusuyla korkulu günler yaşıyor. Onu korumaktan âciz, saklamaktan âciz, bir çare bulmaktan yoksun...

Tam bu noktada işe Allah'ın kudret eli karışıyor. O titrek kalpli, kararsız ve korkulu annenin yüreğine su serpiliyor. Bu dehşet dolu hava içerisinde ne yapabileceğini, nasıl hareket edeceğini kendisine müjdeliyor:

«Biz, Mûsa'nın annesine şöyle ilham ettik: "Çocuğu emzir. Başına birşey gelmesinden korkunca da, onu hemen sandığa koyup Nil nehrine bırak. Sakın korkma, mahzun da olma. Biz, onu sana geri döndüreceğiz ve onu peygamberlerden yapacağız."» (Kasas, 7)

Allah Allah... Ne kudret... Ey Mûsâ'nın annesi! Emzir onu. Kucağında olmasından endişe ettiğin, başına geleceklerden korktuğun, memen ağzında iken bağrına bastığın zaman, gözünün önündeyken başına bir şey gelmesinden korktuğun vakit: «... "Onu hemen sandığa koyup, Nil nehrine bırak."...»

«... "Sakın korkma, mahzun da olma."...» O şuracıktadır... Denizde... Yüce Rabbinin kudret elinin korumasında... Korku sözkonusu olmayan elin altında... Korku denen şeyin yaklaşmadığı elin içinde... Ateşi serinlik ve selâmet kılan, denizi sığınak ve yatak yapan elin himayesinde... Şu azgın ve zalim Fi-

ravun'un değil, yeryüzünde hiç bir zalimin yanına varamayacağı emin, müşfik ve yüce elin içinde...

«... *“Biz, onu sana geri döndüreceğiz”...*» Onun hayatından endişe etme. Senden uzaklaştı diye de üzülme: «... *“Ve onu peygamberlerden yapacağız.”...*» Ve işte geleceğin müjdesi.. Allah'ın vaadi sözlerin en doğrusudur.

Kıssanın birinci bölümünde yer alan tabloların ilki bu. Bu tabloda yüreği korkulu, kararsız, sıkıntı içerisinde yanan şaşkın bir anne yer alıyor. Ve o zavallı anneye güven verici, rahatlatıcı, direnç verici müjde haberi fısıldanıyor. Bu tatlı ses, titrek gönlün, yanan yüreğin üstüne bir selâmet ve bir serinlik serpiyor. Mûsa'nın annesinin bu haberi nasıl aldığını ve nasıl tatbik ettiğini âyet-i kerime bize bildirmiyor. Ve daha netice belirtilmeden birinci tablonun perdeleri iniyor ve kalktığı zaman kendimizi ikinci tabloyla karşı karşıya buluyoruz:

«Firavun ailesi, kendilerine düşman ve üzüntü sebebi olacak çocuğu bulup, getirdiler. Şüphesiz Firavun, Hâmân ve askerleri yanılıyorlardı.» (Kasas, 8)

Vaad edilen emniyet bu mu? Bu mu verilen müjde haberi? Bu mu doğru vaad?

Zavallı anne Firavun'un adamlarının eline yavrusunun geçmemesi için çırpınıyor muydu? Durumunun Firavun ve adamları tarafından bilinmesinden endişe etmiyor muydu? Sevgili yavrucuğunun Firavun'un adamlarının eline düşmesinden yüreği her an hoplamıyor muydu?..

Evet... Ama o ilâhî kudret meydan okuyor şimdi. Açıkça ve ezici tarzda meydan okuyor. Firavun'a, Hâmân'a ve askerlerine karşı. Onlar tahtlarından, şahıslarından ve yerlerinden endişe duyarak Mûsa'-

nın kavminden doğan erkek çocukları takip etmiyorlar mı?... Mûsa'nın kavminden doğacak en küçük bir erkek çocuğun gözden uzak tutulmaması için gözetleyiciler ve casuslar salmıyorlar mı?... İşte kudret eli doğrudan doğruya hiç araştırma yapmaksızın ve zahmet çekmeksizin bir erkek çocuğu teslim ediyor onların eline. Hangi çocuk?.. Felâketleri elinde olan ve topluca onları yok edecek olan çocuk. İşte o, şu anda ellerinde bulunuyor. Hiç bir gücü yok ve hiç bir yardımcısı mevcut değil. Kendisini savunmaktan bile âciz. Ve işte o yavru, o azgın ve kan dökücü despotun sarayında, Firavun'un avcunun içinde bulunuyor şimdi. İsrailoğullarının evinde ve doğuran annelerin kucağında onu aramasına hiç lüzum yok...

Hem işte o ilâhî güç açıkça maksadını ilân ederek meydan okuyor onlara:

«Firavun ailesi, ilerde kendilerine düşman ve üzüntü sebebi olacak çocuğu bulup, getirdiler...»

Kalplerine sıkıntı veren bir tasa, ordularına meydan okuyan bir düşman olacaktı?

*«... Şüphesiz Firavun, Hâman ve askerleri yanı-
lıyorlardı.»*

Evet işin sonucunu hesabedemiyorlardı. Yanılıyorlardı.. Bu çocuğu saraylarına almakla Allah'ın takdirinin gerçekleşmesine yardımcı olduklarını bilmiyorlardı.

«Firavun'un hanımı: "Bu, benim için de, senin için de sevinç kaynağı bir çocuk. Onu öldürmeyin; belki bize faydalı olur veya onu evlat ediniriz" dedi. Onlar işin farkında değillerdi.» (Kasas, 9)

Kudret eli o yavruyu önce Firavun'un konağına attığı gibi şimdi de Firavun'un karısının kalbini ona

bağlayarak korudu. Firavun'un hanımı sevgi ve şefkatle kucakladı yavruyu. İşte bu ince, bu parlak örtü, muhabbet örtüsü koruyordu onu. Silâh, makam ve mal değil. Şefkat dolu bir kadının gönlünden çıkan sevgi gücü onu muhafaza ediyordu. Böylece Firavun'un katılığına, sertliğine, hırsına karşı onun sevgisi meydan okuyordu. Firavun hiç bir örtü olmadan böyle güçsüz bir yavrunun kendi ocağında besleneceğinden hiç de haberdar değildi.

«... *"Bu, benim için de, senin için de sevinç kaynağı bir çocuk."*...»

İşte bu sevinç kaynağı çocuğu kendi ellerine veren Hak Teâlâ, Firavun'un karısından başka hepsinin düşmanı ve üzüntüsü olmasına rağmen onların bağrında büyütüyordu:

«... *"Onu öldürmeyin."*...»

Öldürmeyin onu.. Çünkü Firavun'un ve askerlerinin ölümü onun elindedir:

«... *"Belki bize faydalı olur veya onu evlat ediniz."*...»

Halbuki uzun yıllardır korktukları ve araştırdıkları yavruyu kader şu anda kendi elleriyle büyüttürüyordu onlara. Bilmiyorlardı sonra başlarına nelelerin geleceğini:

«... *Onlar işin farkında değillerdi.*»

Kendilerine meydan okuyan ve alay eden gücün kudreti ne dehşetengizdir. Ama onlar, bunun farkında değillerdi.

İkinci tablo da böylece son buluyor ve bir süre perdeler kapanıyor.

Mûsa peygamberin durumu bu. Ya kalbi tutuşan, bağı yanan annenin hali nice ola?

«*Mûsa'nın annesinin gönlünde, evladından başka bir şey yoktu. Eğer mü'minlerden olması için, kal-*

bini pekiştirmeseydik, nerdeyse Mûsa'nın kendi çocuğu olduğunu açığa vuracaktı.

Annesi, Mûsa'nın kız kardeşine: "Onu takip et!" dedi. O da Mûsa'yı uzaktan gözetledi. Firavun ve adamlarından kimse işin farkında değildi.»

(Kasas, 10 - 11)

Yüreği tutuşmuş anne kendisine söyleneni tutmuş ve yavrusunu suya bırakmıştı. Ya şimdi nicedir onun hali? Dalgalar ne yaptı acaba yavrucuğunu. Belki de o kendi kendisine: «Nasıl?» diye de sormuştur. «Nasıl oldu da bıraktım yürekpâremi suya. Ve nasıl oldu da attım onu nehre? Daha önce hiç bir annenin yapmadığı bir şeyi nasıl yaptım ben?» diyerek kızmıştır kendisine. Bu korku dolu ırmakta nasıl olur da yavrum için kurtuluş arayabilirdim? O garip ve akıl almaz seslenişe nasıl olmuştu da teslim etmişti yavrucağını?...

Kur'an'ın tasvir dolu ifadesi bize bağıri yanık bir annenin halini canlı bir resim şeklinde tasvir ediyor: «... Gönünde evladından başka bir şey yoktu...» Aklı başından gitmiş halde... Hiç bir şey göremiyor, hiç bir şey düşünemiyor ve hiç bir şey yapamıyor... Devamlı evladını düşünüyor...

«... Neredeyse Mûsa'nın kendi çocuğu olduğunu açığa vuracaktı.» Deli gibi ortalığa düşecek ve durumunu açıkça söyleyecekti herkese. «Ben doğurdum onu... Ben attım yavrumu... Kulağıma gelen bir sese uydum da yürekpâremi nehre bıraktım...» diyerek basacaktı çığlığı.

«... Kalbini pekiştirmeseydik...» Gönline sebat verip tutmasaydık onu. Ortalığa çıkıp çığlık atmasını önlemeseydik...

«... Mü'minlerden olması için...» Allah'ın vaadine inananlardan, imtihanına dayananlardan ve hidâyet-i Rabbanî üzere yürüyenlerden olması için.

Ama yine de Mûsa peygamberin annesi susmadı ve yavrusunu araştırıp bulmaya çalışmaktan geri kalmadı.

«... Mûsa'nın kız kardeşine: "Onu takip et" dedi...»

Hele araştır izini bakalım... Haberini almaya çalış. Canlı mı yoksa deniz canavarı veya bir kara sırtlanı mı yedi onu? Yeri nerede, hangi sahile yanaştı acaba?...

Kız kardeşi korka korka ve çekine çekine izini araştırmaya çalıştı. Sokakta bucakta hep ondan bir haber almak için araştırmaya koyuldu. Ansızın, koruyan kudret elinin o yavruyu nereye sürüklediğini öğreniyor. Uzaktan bakıyor ki yavrucuk, Firavun'un hizmetçilerinin elinde. Emzirecek birisini araştırıyorlar.

«Biz, annesi gelmeden Mûsa'nın başkalarını emmesine engel olmuştuk. Bunun üzerine, Mûsa'nın kız kardeşi: "Sizin için, ona bakıp yetiştirecek ve şefkatli davranacak bir aile göstereyim mi size?" dedi.»

(Kasas, 12)

Onu koruyan kudret sahibi durumunu idare etmiş, Firavun'u ve adamlarını o anda etkileyerek, önce alıp köşke götürmelerini sağlamış, sonra sevgilerini üzerine çekmiş ve yavruyu emzirecek birisini araştırtmıştır. O kudret eli yavruya her memeyi emmemeyi öğretmiş, böylece yavru ağzına verilen hiç bir memeyi ağzına almamış, onlar da hiç meme emmeyen yavrunun açlıktan ölmesinden endişelenmişlerdir. En sonunda Mûsa'nın kız kardeşi onu uzaktan

görüp tanımış ve kudret elinin yardımıyla, çaresiz kalan Firavun'un adamlarının imdadına yetişmiştir.

“... *“Sizin için, ona bakıp yetiştirecek ve şefkatli davranacak bir aile göstereyim mi size”...*» der demez hemen onu tutuvermişler ve doğru olmasını ümid ederek, çocuğun memeyi emip kurtulacağını bekleyerek birbirlerine müjde vermişlerdir.

Böylece dördüncü tablo da son buluyor ve biz şu anda kendimizi beşinci ve bu bölümün son tablosu ile karşı karşıya buluyoruz. Bu tabloda kaybolan yavru, yüreği yanık anneye dönmüş bulunuyor. Sağlığı teminat altına alınmış, olarak. Artık onu Firavun korumaktadır, Firavun'un karısı muhafaza etmektedir. Çevresinde kol gezen korku ve endişe yok olmuştur. bulunmaktadır. Artık o emniyet ve rahat içindedir. Ve kudret eli o akıl ermez tedbirinin birinci bölümünü böylece gerçekleştirmiştir:

“*Böylece Biz, Mûsa'yı annesine geri verdik, sevin, üzülmesin ve Allah'ın vaadinin, hak olduğunu bilsin diye. Fakat onların çoğu bunu bilmezler.*»

(Kasas, 13)

Bundan sonra kıssanın akışında bir fasıla var. Hz. Mûsa'nın doğumuyla kıssanın ikinci bölümünün temsil ettiği gençlik ve olgunluk çağı arasındaki dönemler atlanıyor. Biz artık yavrunun annesine emzirmek üzere geri verilışinden sonra durumun ne olduğunu, Firavun'un köşkünde ona nasıl bakıldığını ve memeden kesildikten sonraki devrelerde annesiyle nasıl bir ilişki kurduğunu bilmiyoruz. Hatta büyüyüp delikanlılık çağına gelinceye kadar - ki kıssanın ikinci bölümünde bundan sonraki olaylar anlatılmaktadır - Firavun'un köşkünde ve köşkün haricinde nasıl

bir yeri bulunduğunu, nelere inandığını bilmiyoruz. Bildiğimiz bir tek şey var ki o, Allah'ın gözetimi altında yetiştiriliyor, göreve hazırlanıyor. Firavun'un kâhinleri ve kulları arasında büyük bir görev için Allah tarafından terbiye ediliyordu.

Ama kıssanın akışında bu noktaların hepsi sesiz geçiliyor ve doğrudan doğruya kıssanın ikinci bölümünü teşkil eden Hz. Mûsa'nın büyüyerek olgunluk çağına gelmesi bahis konusu ediliyor. Rüştüne erdiği zaman da, Allah'ın ona ilim ve hikmet verdiği ve iyileri mükâfatlandığı gibi mükâfatlandığı belirtiliyor:

«Mûsa rüştüne erip olgunlaşınca, ona hikmet ve ilim verdik. İşte Biz, iyiliklerde bulunanları böyle mükâfatlandırırız.» (Kasas, 14)

Erginlik çağına erişmek demek organik güçlerin tamamlanması demektir. Olgunlaşma ise uzvi gelişmenin yanı sıra akli gelişmenin de tamamlanması demektir. Bilindiği gibi bu ancak otuz yaşına kadar onun bir evlâtlığı ve yanında yetiştirdiği kimse olarak mı kalmıştır? Yoksa oradan ayrılmış, köşkü terk etmiş midir? Hz. Mûsa gibi seçkin ve temiz ruhların sıkıntı duyacağı o kokuşmuş yaşantılar içerisinde hayatını sürdürmeye devam etmiş midir? Özellikle annesi ona kendisinin kim olduğunu, hangi millete mensup olduğunu ve dinin ne olduğunu muhakkak öğretmiş olsa gerektir. Ayrıca o, kevminin ne çirkin, ne zor hayat şartları içerisinde bulunduğunu, ne iğrenç zulümler altında ezildiğini, ne kötü felâketlerle karşı karşıya bulunduğunu bütün çirkinliği ve kötülüğü ile görüyor ve biliyordu tabiatıyla.

Ne var ki elimizde bunlara ışık tutacak hiç bir delil mevcut değildir. Biraz sonra göreceğimiz gibi,

anlatılan olaylarda bu hususlarda bazı işaretler bulun-
maktadır. Ayrıca bu âyetin sonunda:

«... Biz, iyiliklerde bulunanları böyle mükâfatlan-
dırırız» denilmesi ve ona ilim ve hikmet verildiğinin
belirtilmesi Hz. Mûsa'nın bu dönemlerde gayet iyi ha-
reket ettiğini belirtmektedir. Ve zaten bu yüzden Al-
lah'ın kendisine ilim ve hikmet verdiği anlatılmakta-
dır:

«Mûsa, halkının bir gaflet anında şehre girdi. O-
rada, biri kendi taraftarlarından, diğeri düşmanla-
rından olan iki adamın döğüşüğünü gördü. Kendi
taraftarlarından olan adam, düşmanlarından olan
adama karşı, Mûsa'dan yardım istedi. Bunun üzeri-
ne Mûsa, adama bir yumruk vurup öldürdü: "Bu yap-
tığım şeytanın işidir. O, gerçekten insanı saptıran
apaçık bir düşmandır" dedi.

Mûsa: "Rabbim! Doğrusu ben, kendime zulmet-
tim, bağışla beni!" dedi. Allah da Mûsa'nın duasını
kabul edip bağışladı. Çünkü O, "Gafûr'dur, Rahim'-
dir" çok affeden ve çok merhamet edendir.

Mûsa: "Rabbim! Bana lütfettiğin nimetler hakkı
için, bir daha suçlulara arka çıkmayacağım" dedi.»

(Kasas, 15 - 17)

Ve şehre girdi... Anlaşılan orası Firavun'un ül-
kesinin başşehri idi. Ancak oraya nereden ve nasıl
girdiği bilinmemektedir. Firavun'un köşkü Aynişems
denilen yerdeki köşk müdür? O, köşkü de başkenti
de bırakmış bir başka yere gitmişti de sonradan hal-
kının haberdar olmadığı bir sırada meselâ halkın öğ-
le uykusuna yattığı esnada mı gelmişti?

Her halükârda Hz. Mûsa başkente gelmiş:

«... Orada, biri kendi taraftarlarından, diğeri düş-
manlarından olan iki adamın döğüşüğünü gördü.

Kendi taraftarlarından olan adam, düşmanlarından olan adama karşı, Mûsa'dan yardım istedi...»

Bu iki kişiden birisi Mısır'ın yerli halkı olan kiptilerdendi. Hattâ bazı rivayetlere göre Firavun'un yakın adamlarından birisiydi. Bir başka rivayete göre de köşkün ahçılarından idi. Diğerisi ise İsrail asıllı biri idi. Birbiriyle dövüşüyorlardı. İsrail asıllı olan, düşmanı kıptiyi alt edebilmek için Hz. Mûsa'dan yardım istedi. Sonra durum nasıl olmuştu? İsrail asıllı olan adam Firavun'un adamına karşı yine Firavun'un yakınında bulunan birisinden nasıl yardım isterdi? Şayet Hz. Mûsa o devrede halen köşkte evlâtlık olarak veya Firavun'un yakınları arasında bulunsaydı adam kendisinden nasıl yardım talep edebilirdi? Ancak İsrail asıllı olan adam Hz. Mûsa'nın kendi soyundan olmakla beraber köşkle ilgisi olduğunu biliyor ve güvenilir birisi olduğuna kanaat getiriyordu. Hz. Mûsa'nın Firavun'a ve yakınlarına karşı nefret duygusu beslediği ve ezilen kavminin yardımına koşma arzusunda bulunduğu onun tarafından kestirilince böyle bir talebi sözkonusu olabilir. Ki Hz. Mûsa gibi yüce bir zata uygun olan hal de bu olsa gerektir. Zira onun kötülük ve bozgunculuk yuvası bir bataklıkta uzun müddet yaşaması çok uzak bir ihtimaldir.

«... Bunun üzerine Mûsa, adama bir yumruk vurup öldürdü...»

İfadeden anlaşıldığına göre Hz. Mûsa bir yumruk atar atmaz kıptinin hakkından gelmiştir. Bu da onun gücüne ve delikanlılığına işarettir. Ayrıca kızgınlığını ve heyecanını Firavun'a ve onunla münasebeti bulunanlara karşı duyduğu nefreti ifade eder. Fakat âyetin gelişinden anlaşıldığına göre Hz. Mûsa kıptiyi öldürmek istememişti. Ama onun donuk bir

ceset olarak önüne yığıldığını görünce yaptığı harekete pişman oluyor ve bunun şeytanın işi olduğunu belirtiyor. Zira bu hareket kızgınlık sonucuydu. Kızgınlık ise şeytanın solumasının eseri idi:

«... *“Bu yaptığım şeytanın işidir. O, gerçekten insani saptıran apaçık bir düşmandır” dedi.*»

Bilâhare kızgınlık sonucu yaptığı hareketin dehşetini kavıyor ve böyle bir yükü taşımakla nefsine zulmettiğini belirtiyor. Rabbinin af ve mağfiretini dileyerek O'na yöneliyor:

«Mûsa: *“Rabbim! Doğrusu ben, kendime zulmettim, bağışla beni” dedi...*»

Cenâb-ı Allah onun tevbe ve istiğfarını kabul buyuruyor, samimiyet ve hassasiyetini affına vesile kılıyor.

«... *Allah da Mûsa'nın duasını kabul edip bağışladı. Çünkü O, “Gafûr'dur. Rahim'dir.” çok affeden ve çok merhamet edendir.*»

Ve sanki Hz. Mûsa; o ince, o hassas ve duygulu kalbiyle, Rabbine yönelişindeki samimî hareketi ile Rabbinin kendisini bağışladığının farkına varıyor. Mû'min gönül zaten duâ eder etmez duâsının kabul olduğunu, Allah'a bağlanır bağlanmaz gönlünün hassasiyetle dolduğunu farkeder. Ancak bu hassasiyetin seviyesi o noktaya ulaşınca, Samimiyetle Allah'a yönelişi ileri bir safhaya varınca... Hz. Mûsa Rabbinin duâsını kabul buyurmasını farkeder etmez içten gelen bir ürperti ile titriyor. Ve kendi kendisine söz vererek Rabbinin ihsan ettiği nimetlere şükredeceğini açıklıyor:

«Mûsa: *“Rabbim! Bana lütfettiğin nimetler hakkı için, bir daha suçlulara arka çıkmayacağım” dedi.*»

Hiç bir zaman için suçluların safında onlara destek ve yardımcı olarak bulunmayacağına dair mutlak mânada ahdetmektedir. Böylece suçlardan ve suçlulardan - her ne şekilde olursa olsun - uzaklaşacağını izhar etmektedir. Hattâ aşırı bir zulüm ve kızgınlık etkisi altında heyecanlanarak patlayacak duruma gelse bile suçlulardan yana olmayacağını belirtmektedir. Allah'ın duâsını kabul buyurup kendisine daha önceden ilim ve hikmet verişinin hakkı için bunu yapacaktır.

ZULMÜN KARŞISINA DİKİLİŞ

Bu dehşet dolu titreyiş ve ondan önceki müthiş heyecan bize Hz. Mûsa'nın kızgın, çabuk heyecanlanan, enerji dolu şahsiyetini tasvir etmektedir. Kısasanın daha birçok yerinde bu heyecanlı kişilikle tekrar karşılaşacağız. Hatta bu şahsiyetle kıssanın ikinci bölümünde hemen karşılaşmak üzere bulunuyoruz:

«Şehirde korku içerisindeydi ve etrafı gözetliyordu. Bir de ne görsün! Daha dün kendisinden yardım isteyen taraftarı, bugün başka bir kişiye karşı, yine kendisinden yardımına koşmasını istiyor. Mûsa ona: "Anlaşılan sen apaçık bir azgınsın" dedi.

Derken Mûsa, her ikisinin de düşmanı olan adamı yakalamak isteyince, yardım dileyen, Mûsa'nın kendisini yakalayacağını sanarak: "Ey Mûsa! Dün birini öldürdüğün gibi, şimdi de beni mi öldürmek istiyorsun? Sen ancak yeryüzünde bir zorba olmak arzunsan, ıslah edenlerden olmak istemiyorsun" dedi.» (Kasas, 18 - 19)

. Birinci çatışmada mesele kiptinin ölümü ile so-

nuçlanmış ve Hz. Mûsa yaptığı işten pişmanlık duyarak Rabhine teveccüh etmiş, O'ndan af ve mağfiret dilemiş ve bir daha suçlulara yardımcı olmayacağına ahdetmişti.

Yine bir gün başkentte durumunun açıklık kazanmasından endişe ederek gezinirken, durumunun belirmesi halinde başına gelecek işkencelerden korkarak çevreyi gözetlerken...

Hz. Mûsa'nın bu durumu da gösteriyor ki o, bu sıralarda köşke mensup birisi olarak hayatını sürdürmekte değildi. Yoksa zulüm ve dikta dönemlerinde bir saray mensubunun, herhangi bir ferdi ezip çiğnemesi kadar basit bir şey olamazdı. Hattâ şehirde korkuyla gezinmeyi bir kenara bırakın, endişe bile duymazdı. Şayet Firavun'un yanında eski yerini muhafaza edip onun sarayında hayatını sürdürseydi bunların hiç birisine o günkü rejimin tabiatı icabı ihtiyaç kalmazdı.

İşte o bu korku ve endişe içerisinde çevreyi gözetlerken bir de ne görsün:

«... Bir de ne görsün! Daha dün kendisinden yardım isteyen taraftarı, bugün başka bir kişiye karşı, yine kendisinden yardımına koşmasını istiyor...»

Dün bir Mısırlı kıptiye karşı kendisinden yardım isteyen arkadaşıydı bu. Ve işte aynı kişi şimdi de bir başka kıptiyle tutuşmuştu. Ve Mûsâ'dan kendisine yardım etmesini istiyordu. Belki de bu ortak düşmanlarına karşı Hz. Mûsâ'nın bir yumruk daha indirmesini diliyordu. Ama dünkü ölünün durumu halen Hz. Mûsâ'nın zihninde canlılığını sürdürüyordu. O yüzden pişmanlık duyup istiğfar ederek Rabhine söz verdiği hatırlıyordu. Ayrıca şu anda başına bir fenalık gelmesinden korkarak çevreyi gözetlemesi ve endişe

içerisinde dolaşması da bu yüzden değil miydi? Kendisinden yardım isteyen bu adama karşı Hz. Mûsa kızarak onun besbelli bir azgın olduğunu bağıarak söylüyordu:

«Mûsa ona: “Anlaşılan sen apaçık bir azgınsın” dedi.»

Bu bitmez tükenmez döğüşünle, bu faydasız çekişmenle azgının birisin. Bu yaptığın şeyler İsrailoğullarına karşı kızgınlığı artırmaktan başka bir fayda sağlamaz. Zaten onlar halihazırdaki rejime bütünüyle baş kaldırmaktan âciz bulunmaktadır. Verimli bir hareket yapamayacak kadar güçsüzdürler. Binaenaleyh bu şartlar altında böyle faydasız, hattâ zararlı çekişmelere girmenin hiç bir değeri yoktur.

Fakat Hz. Mûsa bundan sonra Mısırlı kıptiye karşı içinde bir heyecan duymuş, bir önceki gün öldürdüğü kıpti gibi bunu da öldürmek isteyerek üzerine yürümüştü. Bu heyecan da daha önce ifade ettiğimiz gibi Hz. Mûsa'nın heyecan dolu tabiatının işaretidir. Öte yandan bir başka hususa delâlet etmektedir ki, o da Hz. Mûsa'nın ruhunda zulme ve tecavüze karşı aşırı bir kin duymasıdır. İsrailoğullarına yapılan işkence ve baskılara tahammül edemeyip insan ruhunu kin ve nefret duygusuyla saran aşırı baskı ve düşmanlığa karşı çıkmaktadır.

«Derken Mûsa, her ikisinin de düşmanı olan adamı yakalamak isteyince, yardım dileyen, Mûsa'nın kendisini yakalayacağını sanarak: “Ey Mûsa! Dün birini öldürdüğün gibi, şimdi de beni mi öldürmek istiyorsun? Sen ancak yeryüzünde bir zorba olmak arzusundasın, ıslah edenlerden olmak istemiyorsun” dedi.»

Zulüm artınca, toplum hayatı bozulunca, ölçüler

değerini kaybedince, karanlık çevreyi sarınca elbette ki temiz ruhlu kimseler; gelenekleri, kanunları ve sistemleri bozan dikta rejimine karşı nefret duygusu besliyeceklerdir. Bu hayatın devam etmesi umurun fitratını bozar. İnsanlar zulüm gördükleri halde ona karşı çıkamazlar. Azgınlığı ve tecavüzü müşahade ettikleri halde onu bertaraf edecek his duymazlar. Ve bozuk yapı çevreyi o kadar sarar ki, insanlar zulme uğrayanların kendilerini savunup mukavemet etmelerini yanlış kabul ederler ve kendisini veya başkasını müdafaa edenleri «veryüzünde bir zorba olmak» isteği ile itham ederler. Nitekim sözkonusu kıpti de Hz. Mûsa'ya böyle demişti. Çünkü onlar zulüm ve dikta rejiminin, karşısına dikilenleri ezerek yok ettiğini görmeye alıştıklarından, aslâ böyle harekete tevessül etmezler. Ve zamanla öyle olur ki, en doğru yolun ve asıl yapılacak şeyin zulme ses çıkarmamak olduğunu sanırlar. Hattâ bunun ahlâk, terbiye ve iyilik işareti olduğunu kabul ederler. Bu durumda bir mazlumun kendisine karşı yapılan zulme engel olmasını gördükleri... Zulüm erbabının kurdukları rejimi koruyacak engellere karşı gelip, onları yıkmak istediği vakit... Evet, bir mazlumun o bâtil ve uydurma engelleri yıkmak için can attığını gördüklerinde, dehşete kapılarak geri dönüp kaçarlara. Ve hakkını almak için çalışan bu mazluma ya «kan dökücü» derler, ya da «zorba» derler, onu kötüleyerek nefret ederler. O mazlumun karşı çıktığı zulüm ve haksızlık sahiplerine karşı duydukları kin ve nefret ise çok daha az olur. Mazlumun heyecanlanmış olacağını da düşünerek ağır zulüm altında ezilmesine karşı çıkmasını mazur gösterecek hiç bir sebep bulmazlar.

İsrailoğulları da uzun süre zulüm altında inledikleri için Hz. Mûsa'nın içinde zalimlere karşı bir

nefret duygusu belirmiş ve gördüğümüz gibi bir hâdiseyle karşılaşır karşılaşmaz heyecana gelmiş, ama sonra pişman olmuştu. İkinci seferde yine heyecanlanmış ve daha önce pişmanlık duyduğu fiili yapacak duruma gelmiş, kavminin düşmanı olan bir Mısırlıyı daha, az kalsın öldürüyordu.

Bunun için Cenâb-ı Allah onu yalnız başına bırakmamış, bilâkis koruyup gözetmiş ve duâsını kabul buyurmuştu. Çünkü ruhları en iyi bilen Allah beşer takatinin de bir dayanma hususu olacağını gayet iyi biliyordu.

İşte bu iki hâdis ve onları müteâkiben cereyan eden olaylar Kur'an'ın üslûbundan açıkça anlaşılabilen ibret levhalarıdır. Kur'an-ı Kerim bu hareketi doğru bulmadığı gibi büyütmemektedir de. Nefsine zulüm olarak nitelendirmesi ise, belki de Hz. Mûsa'nın kavmiyet taassubuyla böyle bir heyecana kapılmış olması yüzündendir. Halbuki o, Allah'ın gözetimi altında bir Allah elçisi olmak üzere insanlar arasından seçilmiş birisidir. Veya bu tavsifin sebebi zulüm sahiplerinin yaptıklarına karşı çabucak parlayıvermesidir. Halbuki yüce Allah onları bütünüyle bu zulüm hayatından kurtarmak istiyordu. O zaman bir sistemin değişebilmesi için ferdi çekişmelerin pek ehemmiyeti kalmıyordu. Nitekim yüce Allah Mekke'deki müslümanları başlangıçta bu gibi çekişmelerden menetmişti.

Anlaşıldığına göre dünkü öldürme olayından bir korku yayılmış ve Mûsa peygamberin çevresinde şüphe bulutları gezinmeye başlamıştı. Zira daha önce den Firavun'un ve adamlarının zulmünden nefret ettiği bilinmekteydi. Bunun yanı sıra belki de İsrail asıllı o arkadaşı bu sırrı kavmine açmış ve ardından aynı sır İsrail çevrelerinin dışına sızmıştı.

Biz bu görüşü tercih ediyoruz. Zira Hz. Mûsa'nın Firavun'un adamlarından birisini öldürmesi ve onunla İsraili biri arasındaki böyle bir çatışma, bu gibi hallerde İsrail taraftarı olanların içini rahatlatacak, kinlerini dindirecek sevindirici bir olay olarak kabul edilir. Ve âdet olduğu vechile bu gibi haberler dilden dile aktarılır. Sevinilerek neşe ile kulaktan kulağa fısıldanır. En sonunda çevrede dolaşmaya başlar. Hele Mûsa peygamber gibi daha önceden zulme karşı nefret beslediği ve mazlumların yardımına koştuğu bilinen birisi ile ilgili olursa öyle bir haber daha çabuk yayılır.

Hz. Mûsa bu ikinci kıptiyi de ezmek isteyince, o, Hz. Mûsa'ya kendisini öldürmesinden duyduğu endişeyi -dünkü hâdiseyi belirterek- göstermek istiyor:

«... "Ey Mûsa! Dün birini öldürdüğün gibi, şimdi de beni mi öldürmek istiyorsun."...»

Ve daha sonra ifadesine şöyle devam ediyor:

«... "Sen ancak yeryüzünde bir zorba olmak arzundasın, ıslah edenlerden olmak istemiyorsun" dedi.»

Bu da gösteriyor ki Hz. Mûsa hayatı boyunca iyilik yapan, zulmü ve azgınlığı sevmeyen bir kişi idi. Kıpti de bunu hatırlatarak tanındığı şekilden başka bir şekilde hareket etmekle itham ediyor. Yeryüzünde iyilik yerine zorbalığı istediğini, insanların arasını bulmak yerine insanları öldürmeyi arzu ettiğini, şerri dindirmek yerine kötülüğü, isyanı teşvik etmek istediğini belirtiyor. Gerek Hz. Mûsa'ya hitap ediş tarzı, gerekse söylediği şeyler gösteriyor ki, o sıralarda Hz. Mûsa Firavun'a yakın bulunmuyordu. Yoksa bir Mısırlı kişi Firavun'a yakın birisine böyle hitap edebilir miydi? Bu konuları onunla konuşması mümkün

müydü? Bazı müfessirler diyorlar ki: Bu sözleri Mısır-
sırlı kıpti değil İsrail asıllı olan adam söylemiştir. Mû-
sa peygamber ona: «... *Anlaşılan sen apaçık bir az-
gınsın.*»...» deyince, İsrail asıllı olan adam Hz. Mûsa'ya
böyle mukabele etmişti. Zira biraz sonra ikisine
de düşman olan Mısırlıya Hz. Mûsa kızarak hücum
etmek isteyince, İsrail asıllı olan onun kendisine kız-
dığını sanmış, kendisinin üzerine geldiğini tahmin et-
miş ve yukardaki sözleri sarfederek yalnız kendisi-
nin bildiği bir sırrı ortaya dökmüştür. Bu müfessirler
böyle bir kanaat belirtirken Hz. Mûsa'nın bir gün ön-
ce adam öldürmüş olduğunu Mısırlıların bilmediğini
sebeup olarak göstermektedirler.

Ancak gerçeğe en yakını bu sözü İsrail asıllı ola-
nın değil Mısırlının söylemiş olmasıdır. Bu sırrın ne-
den yayıldığını da biraz önce belirttik. Hatta Mısırlı
kıptinin -konuyla ilgili şartların elverişliliğine gö-
re tahmin sonunda- kendi ferasetiyle bunu bulmuş
olması da muhtemeldir.

Açıkcası adam dünkü yaptığı fiilini Hz. Mûsa'ya
söyledikten sonra o adama tekrar saldırmamış ve
adam kaçıp kurtulunca Firavun'un kavmine Mûsa'nın
bu olduğunu söylemek üzere gitmiştir. Geçen tab-
lodan sonra bir yeni fasıla daha. Ve ardından yeni bir
tablo. Bir adam bu tabloda şehrin öte başından koşa-
rak geliyor ve Hz. Mûsa'ya Firavun'un ve adamlarının
kendisini öldürmek için aralarında görüştüklerini ha-
ber veriyor sonra da hayatta kalabilmesi için bu şe-
hirden kaçması gerektiğini öğütlüyor:

*«Şehrin en uzak yerinden bir adam koşarak gel-
di: "Ey Musa! Şehrin ileri gelenleri, seni öldürmek için
tertiple kuruyorlar. Hemen git buradan. Doğrusu ben,
sana öğüt verenlerdenim" dedi.»* (Kasas, 20)

İstenen anda Allah'ın kudret eli kendi istediğini gerçekleştirmek üzere işe karışıyor. Firavun'un kavminin elebaşları ve yönetime yakın kimseler dünkü adam öldürme işini Hz. Mûsa'nın yaptığını öğreniyorlar. Şüphesiz o anda tehlikenin önemini seziyorlar. Ve anlıyorlar ki, bu iş bir isyan ve diretme anlamı taşımaktadır. İsrailoğullarına yardım anlamına gelir. Bu yüzden önemli bir konu ile karşı karşıya bulunmaktadır. Ve oturup konuyu ele almaları gerekir. Me-sele yalnız âdi bir öldürme olayı olsaydı konuyla Firavun ve kavminin elebaşlarının uğraşmaları gerekmezdi. Kudret eli bu esnada o topluluktan birisini bir başka görevle görevlendiriyor. Tercihe şâyan kanaate göre bu kişi Firavun'un kavminden olup imanını gizliyen ve Gafir (Mü'min) Sûresi'nde de böylece tavsiye edilen kişidir. Cenâb-ı Allah onu koşarak şehrin ötebaşından gidip Hz. Mûsa'ya haber vermek ve durumunu anlatmak üzere görevlendiriyor. Adam hemen hükümdarın adamlarından önce gidiyor ve Hz. Mûsa'ya diyor ki:

«... *"Şehrin ileri gelenleri seni öldürmek için tertip kuruyorlar. Hemen git buradan. Doğrusu ben, sana öğüt verenlerdenim."*...»

«*Bunun üzerine Mûsa, korka korka çevresini gözetleyerek şehirden çıktı. "Rabbim! Beni şu zalim kavimden kurtar!" dedi.*» (Kasas, 21)

Bir kere daha Hz. Mûsa'nın heyecanlı şahsiyetini görüyoruz burada. Korkuyor, etrafa bakınıyor. Bu arada doğrudan doğruya Allah'a yöneldiğini, O'nun himaye ve riayetini beklediğini, korku anında yalnız O'na sığındığını ve nezd-i Rabbanî'de güven gördüğünü müşahade ediyoruz: «... *"Rabbim! Beni şu zalim kavimden kurtar"* dedi.»

Bilâhare âyet-i kerime onunla birlikte seyrine devam ederek şehrin dışına çıkışını, korku içerisinde çevreyi gözetleyişini, Allah'a dayanıp O'nun hidâyet ve yardımından başka hiç bir şeye bel bağlamadan, tek başına yola koyuluşunu izliyor:

«Mûsa, Medyen tarafına yönelince: *"Umarım, Rabbim bana doğru yolu gösterir"* dedi.» (Kasas, 22)

Biz burada yine Hz. Mûsa'nın şahsiyeti ile karşı karşıyayız. O tek başına Medyen diyarına doğru çölde yol almış gidiyor. Hicaz'ın kuzey tarafında ve Şam'ın güney kesiminde yer alan topraklara doğru. Uzak mı uzak mesafeler... Birbirinden farklı yerler, hazırlık yok, azık yok.. Etrafını gözetleyerek korku içinde çıkmıştı zaten şehirden. Bir de kendisine öğüt veren adamın ihtar ve uyarıları hatırlıyaydı hâlâ. Kalbinin ürpertisi, içinin heyecanı henüz gitmemişti. Yanında yol gösteren bir kılavuz da yoktu. Bu arada onun tek başına Rabbine yönelip O'na teslim oluşu ve hidâyetine bel bağlayışı âyetin ifadesinden anlaşılmaktadır:

«... *"Umarım, Rabbim bana doğru yolu gösterir."*...»

Ve bir kere daha Mûsa peygamberin bir süreden beri emniyet içerisinde bulunan korkulu kalbiyle karşı karşıya geliyoruz. Bir zamandan beri nimet ve refah içerisinde yüzüp gidiyordu. Ama şimdi onu yeryüzünün bilinen bütün kuvvetlerinden sıyrılmış olarak görüyoruz. Firavun ve askerleri peşine düşmüş onu kovalıyorlar. Ve her yerde o araştırılıyor. Çocukken yapamadıklarını gençliğinde yapmak istiyorlar. Ama onu çocukluğunda koruyup himaye eden el, şimdi de koruyup himaye edecektir. Hiçbir zaman düşmanlarının eline teslim etmeyecektir. Ve işte o şimdi yollara

düşmüş, uzun mesafeler katetmiş bulunuyor ve ulaştığı yere hiç bir zalimin eli ulaşamaz artık.

«Medyen suyuna vardığında, orada hayvanlarını sulayan bir cemaat buldu. Onların gerisinde de hayvanlarının suya gitmesini engellemeye çalışan, iki hanım gördü. Onlara: "Nedir derdiniz?" dedi. Onlar da: «Çobanlar, sulayıp çekilmeden biz sulamayız. Babamız oldukça yaşlı bir adamdır" dediler.

Bunun üzerine Mûsa, onların hayvanlarını sulayverdi. Sonra gölgeye çekildi. "Rabbim! Göndereceğin hayra ve rızka çok muhtacım" dedi.»

(Kasas, 23-24)

Uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra Medyen suyunun bulunduğu yere geldi. Ama artık bitmiş ve yorulmuştu. Ne var ki işte burada da mürüvvet sahibi temiz bir fitrata malik bulunan ruhların rahatça hazmedemeyeceği bir manzara ile karşı karşıya. Hele Mûsa peygamber gibi kâmil bir zatın böyle bir manzaraya tahammülü mümkün değil. Çobanlar sulamak üzere hayvanlarını getiriyorlar. Öbür tarafta ise iki kadın var ve onlar hayvanlarını sulamıyorlar. Şüphesiz ki mürüvvet sahibi ve temiz fitratlı birisi için en doğrusu önce kadınların hayvanlarını sulamaktır. Erkekler de bu hususta onlara yardımcı olmak zorundadırlar.

Kovalanan ve kaçan, yolculuktan bitap kalmış Allah elçisi Mûsa geleneklere aykırı olan bu kötü manzara karşısında oturup rahatına bakmak istemiyor. Bilâkis o iki kadının yanına varıyor ve bu garip durumu soruyor:

«... Onlara: "Nedir derdiniz?" dedi. Onlar da: "Çobanlar sulayıp çekilmeden biz sulamayız. Babamız oldukça yaşlı bir adamdır" dediler.»

O kadınlar neden kenara çekildiklerini ve hayvanlarını sulamadıklarını anlattılar. Zayıf olduklarını, ayrıca kadın olduklarını, babalarının yaşlı olduğunu ve çobanlık yapamadığını söylediler. Bunun üzerine Hz. Mûsa (a.s.)'nın heyecanı arttı ve temiz fıtratı gereği duyguları kabardı. Meseleyi halletmek için ileri atıldı. Önce bu iki kadının hayvanının sulanmasını ve erkeklerin kadınlara yol vermesi gerektiğini belirtti. Halbuki o yapayalnızdı, kimseyi tanımıyordu, bir barınağı, bir yardımcısı yoktu. Ayrıca yorgundu da. Uzun bir seferden geliyor, hazırlığı ve zahiresi bulunmuyordu. Arkasından merhamet nedir bilmeyen, düşmanları onu kovalıyorlardı. Ama her şeye rağmen onun içindeki mürüvvet duygusu ve haysiyeti herkesin benimsemesi gereken tabii gerçekleri yerine getirme gereğini belirtmekten ve uygulamaktan onu alıkoymuyordu:

«... Bunun üzerine Mûsa, onların hayvanlarını sulayıverdi...»

Bu da Allah'ın gözetimi altında yetişen kişinin efendiliğini ve insanlığını gösterir. Bir de onun gücünü ifade eder. Bunca uzun yolculuktan gelmiş olmanın verdiği yorgunluk anında gücünden bir şey kaybetmediği görülmektedir. Belki de bu kendi iç gücü sayesinde çobanlar ondan korkarak sıralarını vermişlerdir. Zira çoğu kere insanlar beden gücünden daha çok ruh gücünden çekinirler:

«... Sonra gölgeye çekildi...»

Bu da gösteriyor ki o sıralar yaz sıcaklığının çevreyi kaydattığı zamandı. Ve Hz. Mûsa bu sıcak havada yolculuğa çıkmıştı.

«... "Rabbim! Göndereceğin hayra ve rızka çok muhtacım" dedi.»

O maddeten bedenini rahatlatıcı bir gölgeye sığınırken manen de engin bir bölgeye sığınıyor. Evet yüce Allah'ın, lütuf sahibi Rabbin gölgesine... Ruhu ve kalbiyle oraya iltica ediyor:

«... *“Rabbim! Göndereceğin hayra ve rızka çok muhtacım.”*...»

Daha biz Mûsa peygamberle birlikte münacaat sahnesinde iken, âyet-i kerime çok çabuk hareket ederek kurtuluş tablosunu canlandırıyor. Ve ifadeye takip anlamına gelen «fe» ile başlıyor ve göğün, koşarak bu yabancı, bu garip ve yalvaran gönlün duâsına icabet ettiğini belirtmek istiyor:

«O sırada, hanımlardan biri utana utana yürüyerek Mûsa'ya geldi. *“Babam, hayvanlarımızı sulama ücretini vermek için seni çağırıyor” dedi. Bunun üzerine Mûsa, kızların babasına varıp başından geçenleri anlattığında, o: “Korkma, artık o zalim kavimden kurtuldun” dedi.»* (Kasas, 25)

Allah'ın yardım ve inayetine bakın... Nasıl bir kurtuluş ve çağırma koşuş bu. Bu çağrı Mûsa peygamberin duâsına yaşlı bir adamın cevabı. Bu çağırıda iyilere mükâfat ve saygı var. Ve bu daveti o iki kızıdan birisi getiriyor. Gelirken utana utana yürüyor. Faziletli, iffetli temiz bakirelerin erkeklerle karşılaştığı andaki yürüyüşü gibi... «... *Utana utana...*». Şımarıklık, fethanlık ve gösteriş yapmaksızın ona en kısa cümlelerle, en anlamlı daveti ulaştırmak için geliyor. Ve bu daveti Kur'an-ı Kerim'in ifadesiyle şöylece bildiriyor:

«... *“Babam, hayvanlarımızı sulama ücretini vermek için seni çağırıyor”*...»

Utanarak, dikkat ederek, açık açık konuşarak. Dilini eğip bükmeden, gevelemeyen ve teklemeyen

konusuyor. Bu da temiz fitrat sahibi birisi olduğunu gösteriyor. Çünkü sağlam ve temiz fıtratta olan bir genç kız doğuştan erkeklerle karşılaşınca utanır, onlarla konuşmaktan haya eder. Ancak temizliğine, iffine ve doğruluğuna güvendiği için bocalamaz. Baştan çıkaran, aldatan ve tahrik eden hareketlere tevessül etmez. İsteneni, istenen kadarıyla açıkça konuşarak ifade eder, fazla konuşmaz.

Böylece bu sahne de bitiyor. Genç kızın çağırması, Mûsa peygamberin çağırışı icabet etmesi konusunda daha fazla yer ayrılıyor. Bir de bakıyoruz ki, Mûsa peygamberle yaşlı kişi buluşmuşlar. Ancak âyet-i kerime bu ihtiyarın kim olduğunu belirtmiyor. Rivayete göre bu yaşlı kişi meşhur peygamber Şuayb (a.s.)'ın yeğeni ve Yesrun adında birisidir. (1)

«... Bunun üzerine Mûsa, kızların babasına varıp

(1) Daha önce bu şahsın Şuayb peygamber olduğunu belirtmiştik. Ama şu anda Şuayb peygamber olmadığını ve sadece Medyenli bir başka yaşlı kimse olduğunu kabul ediyoruz. Beni bu tercihe sevk eden görüş de bu adamın yaşlı olmasıdır. Zira bilindiği gibi Şuayb peygamber kendisini yalanlayan kavminin helâk oluşunu görmüş ve inananlardan bir azınlıktan başka kimse kalmamıştı. Eğer bu şahıs adı geçen Şuayb (a.s.) peygamber olacak olsaydı, geriye kalan kavminin inanmışları artık yaşlanmış olan peygamberlerinin kızından önce hürmeten hayvanlarını sulamazlardı. Zira burada gördüğümüz hareket inanan bir topluluğun hareketi değildir. Kendilerinden önce geçen nesillerde peygamberlerine ve onların evlâtlarına karşı böyle muamele yapıldığı vârid değildir. Ayrıca buna Kur'an'da Mûsa peygamberin kayın pederinden bir şeyler öğrenmenin zikredilmemesini de eklemek gerekir. Eğer bu kişi rivayet edildiği gibi peygamber Şuayb (a.s.) olsaydı on yıl boyu birlikte yaşadıkları Mûsa peygambere söylediklerinden bazı peygamberlik seslenişlerini duymamız gerekirdi.

başından geçenleri anlattığında o: “Korkma, artık o zalim kavimden kurtuldun” dedi.»

Elbette Hz. Mûsa'nın güvene ihtiyacı vardı. Hem de yiyecek ve içeceğe ihtiyacı olduğu kadar. Hatta güvene olan ihtiyacı yiyecek ihtiyacından çok daha fazlaydı. Bunun için âyet-i kerime karşılaşma tablosunu naklederken vakar sahibi ihtiyarın: «*korkma*» dediğini özellikle belirtiyor. Hz. Mûsa'nın anlattıklarının ardından onun söylediği ilk söz bu oluyor. Böylece onun içine güven vermek ve emniyette olduğunu hisas ettirmek istiyor. Sonra da korkmamasının gerekçesini açıklıyor: «... “Artık o zalim kavimden kurtuldun.”...» Bundan sonra zalimlerin eline düşmezsin. Onlardan sana hiç bir zarar gelmez. Çünkü Medyen diyarına hükmetmiyorlar.

Ve ardından aynı tabloda ihtiyarın kızlarından birisinin şöyle seslendiğini işitiyoruz:

«*Hanımlardan biri: “Babacığım! Onu ücretle çalıştır. Çünkü o, ücretle tuttuklarının en hayırlısı, güçlü ve güvenilir bir adamdır” dedi.*» (Kasas, 26)

Her iki kız kardeş de hayvanları gütmekte zorluk çekiyorlardı. Hele suyun başındaki erkeklerle didişme ise ayrı bir zahmetti. Erkeklerin yapması gereken işlerde çalışan kadınların bu gibi hallerde çok büyük zorluklarla karşılaştığı malumdur. İşte hem bu sözü söyleyen kız, hem de kardeşi, bütün bunlardan sıkıldıkları için yuva sahibi olmak istiyor ve su başında, yahut otlakta yabancı erkeklerle düşüp kalkmak istemiyorlardı. İffetli bir ruh yapısına, temiz bir kalbe, selim bir fitrata sahip olan kadın, erkeklerle düşüp kalkmaz. Ve bu düşüp kalkmanın sonucundaki mübtezel halden zevk almaz.

İşte şu garip bir delikanlı. Ama güçlü, kuvvetli,

güvenilir birisi. Genç kız onun çobanları korkutan ve bu yüzden kendisine yol açarak hayvanları sulamasını sağlayan gücünü görmüş bulunuyor. Yabancı olmasına rağmen bütün bunları yapabilmıştır. Bilindiği gibi ne kadar güçlü olursa olsun garip, zayıftır. Ayrıca genç kız ona çağırısını iletmek üzere gittiği zaman bakışlarında ve konuşmasında sahip bulunduğu temizliği ve emniyeti de görmüştü. İşte bunlardan ötürü o babasının bu delikanlıyı ücretle tutmasını ve hem kendisini hem de kızkardeşini çalışıp yorulmaktan, yabancılarla düşüp kalkmaktan kurtarmasını söylüyor. Hem bu delikanlı güçlüdür, her işi yapar. Emindir, her şey kendisine verilir. Namus konusunda emin olan birisine her şey emniyet edilir. Genç kız bunu babasına söylerken gevelemiyor. Eğilip bükülmüyor, bocalamıyor ve kendisinin aleyhinde bir töhmetin veya suizannın varid olmasından korkmuyor. Çünkü o ruhen temiz, hissen temiz bir bákiredir. Binaenaleyh korkacak hiç bir şeyi yoktur. Babasına kendi düşüncesini açıklarken tereddüt gereğini duymuyor.

Bu arada şunu da belirtelim ki, bazı müfessirlerin rivayet ettiği şekilde burada Hz. Mûsa'nın kuvvete delâlet eden fevkalâde hallere inanmak gereği yoktur. Meselâ kuyunun ağzını kapayan ve söylendiğine göre en az yirmi otuz kişi ile kaldırılabilen taşı tek başına kaldırması bunlar arasındadır. Buna lüzum yoktur, zira kuyunun ağzı kapalı değildi. Kendisinden önce çobanlar hayvanlarını suluyorlardı. O da kuyunun yanına sürdüğü hayvanları sulamış, hattâ onları çobanlarla birlikte sulamış olabilir.

Ayrıca müfessirlerin Hz. Mûsa'nın emin olduğuna delâlet eden bazı rivayetlerini de kabul zorunda değiliz. Meselâ genç kıza 'Arkamdan gel ve bana gi-

deceğin yolu göster' demesi, onu görmekten çekinmesi veya önde giden kızın bir süre sonra eteğinin havalanarak bacaklarının görülmesi gibi rivayetler bu meyandadır. Haddizatında bütün bunlar gereksiz bir zorlamanın sonucudur. Bulunmayan bir şüpheyi bertaraf etme gayesinin mahsulüdür. Mûsa peygamber gerek hissen, gerekse maddeten haya sahibi bir zattır. O genç kız da aynı şekildeydi. İffet ve emniyet sahibi olmak bir kadınla erkeğin karşılaşması anında bu derece zorlamaları gerektirmez. İffet en basit hareketlerde bile kendisini gösterir.

İhtiyar, kızının ileri sürdüğü fikirleri müspet karşılar. Belki de genç kızla Mûsa arasında temiz bir fitri temayül olduğunu ve bu temayülün bir aile yuvası kurmaya elverişli güveni sağladığını hissetmiştir. Çünkü kuvvet ve emniyet bir kişide birleşince elbette temiz fıtratlı, bozulmamış, kirlenmemiş ve Allah'ın yarattığı halin dışına çıkmamış olan her genç kızın kendiliğinden arzu ettiği şeylerdir. Yaşlı adam, her iki gayeyi birleştirerek Hz. Mûsa'ya sekiz sene kendisine hizmet etmesi, hayvanlarını gütmesi mukabilinde kızlarından birini vereceğini söylüyor. Eğer sekiz senenin üstüne çıkar da gönüllü olarak fazla çalışırsa, bu, anlaşmada bulunmayan bir ikram kabul edilecektir:

«Hanımların babası, "Bana sekiz yıl çalışman şartıyla, seni bu iki kızımdan biriyle evlendirmek istiyorum. Eğer bunu, on yıla tamamlamak istersen o da senden bir lütuftur. Fakat seni zora koşturmak da istemem. İnşallah beni salihlerden bulacaksın" dedi.»

(Kasas, 27)

İşte böyle sadelik ve açıklıkla adam, kestirmeden iki kızından birisini delikanlıya takdim ediyor. Bel-

ki de yukarıda gördüğümüz gibi kızlarından hangisi olduğunu tahdit etmiştir ki bu; delikanlı ile gönül-den bağlılığı ve anlaşması hissedilen kız olacaktır. Çekinmeden ve hiç tekellüfe dalmadan onu söylüyor. Evlilik bağı ve şartını belirtiyor ki, bunda utanılacak bir husus yoktur. Bir yuva kurmanın, bir ev yapmanın temelini atıyor ki, çekinilecek ve mahcup olacak hiç bir yanı mevcut değildir. Tereddüde ve yapmacık hareketlere uzaktan da olsa yer vermek lüzumu yoktur. Bu gibi haller fitri doğruluktan sapan, uydurma ve bâtıl geleneklere boyun eğen cemiyetlerde görülen şeylerdir ki; bir aile reisini ahlâkından, dininden emin olduğu ve hoşlandığı birisine kızını, bacısını veya yakınını takdim etmekten alıkoyar. Ve mutlaka erkek tarafının veya yakınlarının bir istekte bulunmasını şart koşar. Yahut daha buna benzer nice yanlış hareketler vardır ki, sapık toplumlarda görülür. Genç kızla genç erkek yalnız başına buluşur, konuşur, düşer kalkar ve birbirilerine bir çok yönlerini açarlar, nişanlanmadan, nikâhlanmaya niyet etmeden. Bu sapık toplumların gelenekleridir. Ancak nişan yapıldığı veya nikâh zikredildiği zaman uydurma mahcubiyetler kalkar, sunî hareketler yok olur. Zorla yapılan iltifatlar gider, Açıklık, sadelik meydana gelir.

Resulullah (s.â.v.)'ın asr-ı saadetlerinde babalar kızlarını erkeklere teklif ediyorlardı. Hattâ kadınlar kendilerini peygambere arz ediyor veya kiminle evlenmelerinin uygun olacağını Resulullah'dan soruyorlardı. Bütün bunlar son derece açıklık, terbiye ve edep içerisinde, tertemiz cereyan ediyordu. Hiç kimsenin haysiyeti rencide olmuyor, haya duyguları çiğnenmiyordu. Nitekim Hz. Ömer (r.a.) kızı Hafsa'yı Hz. Ebu Bekir'e teklif etmiş, o susmuş, sonra Hz. Osman'a tek-

lif etmiş, o mazur karşılmasını söylemiş, bunu Resulullah haber alınca Hz. Ömer'in hatırını almak için: *«Belki Allah onlardan daha hayırlı birisini nasip eder»* diye buyurmuştur. Ve bilâhare Resulullah bizzat onunla evlenmiştir. Bir keresinde de bir kadın kendisini Resulullah'a teklif edince, Resulullah mazeret beyan etmiştir. Bunun üzerine kadın evlenme konusunu peygamberin üzerine atmış ve istediklerinden birisiyle evlendirmesini istemiştir. Hz. Peygamber de onu Kur'an'dan iki sûreyi bilmekten başka bir mülkü olmayan birisiyle evlendirmiştir. Adam bu iki sûreyi kadına öğretmiş ve bu da mihir yerine geçmiştir. İşte İslâm toplumu böyle sadelik ve açıklık içerisinde yuvalar kurmuş, toplum yapısını inşa etmiştir. Tereddüde, zorlamaya ve yapmacık hareketlere tevessül etmeksizin.

İşte Mûsa peygamberin yanında kaldığı yaşlı kişi de böyle yapmış, Hz. Mûsa'ya kızlarını teklif etmiş, kendisine zahmet vermeyeceğini, zor işler yaptırmayacağını bildirmiştir. Ayrıca Allah'tan, Mûsa peygamberin onu muamelelerinde ve sözüne riayette salih kimselerden bulacağını da dilemiştir. Gerçekten kendisinden söz ederken Allah'tan böyle bir temennide bulunması da güzel bir edeptir. O kendisini temize çıkarıp kesin olarak iyilerden olduğunu söylemiyor. Sadece öyle olmasını temenni ediyor. Ve bu konuda işi Allah'ın iradesine havale ediyor.

Hız. Mûsa teklifleri kabul etti ve sözleşmeyi imzaladı. Açıklık ve dikkatle imza ettikten sonra Allah'ı sözleşmeye şahit tuttu:

«Mûsa: "Bu, seninle benim aramda kesin bir sözleşmedir. Bu iki süreden hangisini doldurursam doldurayım, haksızlığa uğramış olmam. Söylediklerimize Allah şahittir" dedi.» (Kasas, 28)

Anlaşma yapıldığı, sözleşme şartları zikredildiği hallerde kapalı hareketlere, utanmaya gerek yoktur. Bunun için Hz. Mûsa teklifi kabul ediyor. Akdi imzalıyor ve ihtiyarın belirttiği şartları kabulleniyor. Sonra da açıkça diyor ki: «... *“Bu iki süreden hangisini doldurursam doldurayım, haksızlığa uğramış olmam.”*...» İster on sene çalışayım, ister sekiz seneyi tamamlayayım. Her halükârda çalıştırma tarzında veya on yılı tamamlama hususunda bir düşmanlık ve haksızlığa uğramak söz konusu değildir. Sekizden fazla kalmak isteğe bağlıdır: «... *“Söylediklerimize Allah şahittir.”*...» Sözleşen iki kişi arasında Allah vekil ve şahittir. Vekil olarak elbette ki Allah yeter.

Hz. Mûsa bu açıklamaları belirtirken fıtratının istikametinde hareket ediyor. Şahsiyetinin açıklığı ile davranıyor ve sözleşen kişilerin yapmaları gereken dikkati ve açık sözlülüğü gösteriyor. O, sürelerin en fazlasını doldurmayı istiyordu. Niyeti buydu. Nitekim rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v.), Hz. Mûsa'nın yapılan sözleşmedeki müddetin çoğunu doldurduğunu beyan buyurmuşlardır.

Böylece Hz. Mûsa kendisini koruyan bir yuvada kalmanın emniyeti içine giriyor, Firavun'un hilelerinden kurtuluyor. Zaten bu olanlar Allah'ın ilminde takdir olunan bir hikmete mebnî idi. Şimdi biz bu bölümü sonuna kadar olduğu gibi bırakalım. Çünkü âyet-i kerimenin akışı bu noktaya kadar gelmiş ve burada perdeleri kapamış, fazla bir şey söylememiştir.

MEDYEN DİYARINDAN DÖNÜŞ

Hız. Mûsa, ihtiyar adamla yapmış olduğu sözleşme gereği on seneyi burada (Medyen) geçiriyor. Ki burada, bu on sene ile ilgili bir şey anlatılmıyor. Âyet-i kerime Hız. Mûsa'nın süreyi doldurup ailesiyle birlikte Medyen diyarından Mısır'a dönüşünü anlatan üçüncü bölüme geçiyor. Hız. Mûsa bu yolculuk esnasında on yıl önce yalnız başına kaçarak katettiği yollardan dönmektedir. Fakat gidiş havasıyla dönüş havası arasında farklılıklar vardır. Dönerken yolda, aklına hayaline gelmeyen bir buluşmaya nail olacaktır. Rabbi onunla konuşacak ve onu çağıracaktır. Sonra doğduğundan beri koruduğu, yetiştirdiği ve terbiye ettiği önemli sorumluluğu yükleyecektir. Firavun'a ve adamlarına karşı risalet vazifesini... Firavun'un yanına varacak, İsrailóğullarını kendisiyle beraber serbest bırakmasını ve eş koşmadıkları Rablerine ibadet etmelerini isteyecek. Allah'ın yerleştirmek istediği yerin mirasını onlara verdiğini belirtecektir. Sonra Firavun, Hâman ve askerleri ona düşman kesilecekler ve onlar için Hız. Mûsa bir üzüntü vesilesi ola-

caktır. Neticede Allah'ın hak olarak vaad ettiği gibi ölümleri Hz. Mûsa'nın eliyle olacaktır:

«Mûsa hizmet süresini doldurunca, ailesiyle birlikte Mısır'a doğru yola çıktı. «Tûr» tarafında bir ateş gördü. Ailesine: "Siz burada durun, ben bir ateş gördüm, belki size ondan bir haber getiririm veya ateşten bir kor getiririm de ısınırsınız" dedi.

Mûsa ateşin yanına gelince, mukaddes yerdeki vadinin sağ tarafındaki ağaçtan şöyle nida edildi: "Ey Mûsa! Ben âlemlerin Rabbi olan Allah'ım.

Asânı bırak." Mûsa asâsının yılan gibi hareket ettiğini görünce, arkasına bakmadan kaçtı. Tekrar şöyle nida edildi: "Ey Mûsa! Dön, korkma! Çünkü sen, emniyette olanlardansın.

Elini koynuna sok, kusursuz pırıl pırıl parlayan bembeyaz bir el çıksın. Korkudan dolayı uzattığını ellerini kendine çek. Bu asâ ve elin, Firavun ve adamlarına göstermen için, Rabbinden sana verilen iki mucizedir. Şüphesiz ki onlar, hak yoldan ayrılmış, fâsık bir kavimdir."

Mûsa şöyle dedi: "Rabbim! Ben onlardan birini öldürmüştüm. Onların da beni öldürmelerinden korkuyorum.

Kardeşim Hârun, lisan bakımından benden daha fasihtir. Bu sebeple, beni doğrulayan bir yardımcı olması için, onu da benimle beraber peygamber olarak gönder. Çünkü beni yalanlamalarından korkuyorum."

Allah: "Seni kardeşin Harun'la destekleyip kuvvetlendireceğiz. İkinize öyle bir güç vereceğiz ki, düşmanlarınız asla size dokunamayacaklardır. Mucizelerimizle, sizler ve size uyanlar mutlaka galip geleceksiniz" dedi.» (Kasas, 29 - 35)

Bu bölümdeki bu iki tabloyu sunmadan önce, Hz. Mûsa'nın bu yaşlı kişinin yanında geçirdiği on sene

ve çölde katettiği mesafeler ile ilgili Allah'ın tedbir ve riayeti hususunda bir nebze durmak istiyoruz.

Bir kere ilâhî kudret eli, Hz. Mûsa'nın durumunu adım adım takip etmiştir. Ta memeden bu bölümdeki safhasına kadar izlemiştir. O kudret elinin eseri olarak nehre atılmış ve Firavun'un erkânının eline geçmiştir. Yine o kudret eli, Allah düşmanının kucağında bu Allah elçisini yetiştirmek için düşmanın karısının kalbini ona sevgiyle bağlamıştır. Aynı el şehirde bilmeyerek öldürdüğü Firavun'un adamlarından birisine mukabil Firavun ve adamlarının peşine düştüklerini bildirerek uyaran ve şehirden uzaklaşmasını sağlayan bir adam yollamıştır. Tek başına Mısır'dan Medyen diyarına gidinceye kadar çölde geçirdiği azıksız, hazırlıksız yolculuk esnasında ona yardımcı olmuş ve on yıl boyu bu yaşlı kişinin yanında ücretle çalışmasını sağlamıştır. Sonra dönüşte ilâhî mükellefiyetleri omuzuna yüklemiştir.

İşte ilâhî tevcihat ve muhafazanın, emirler vermenin, tecrübelerin mükellefiyet öncesi ve ilâhî seslenişe muhatap olmadan evvelki uzun çizgisi bundan ibarettir. Koruyarak tecrübe, yol göstererek, severek deneme.. Gizlenen kinin ağır baskısı altında patlamaya varan denemeler, nedamet, çekingenlik ve tevbe ile tecrübe. Korku, yalnızlık, endişe ve kararsızlıkla tecrübe. Gurbet, açlık ve kimsesizlikle imtihan. Saray hayatından sonra hizmet ettirerek, çobanlık yaptırarak tecrübe...

Ve daha bu büyük tecrübelerin arasında yer alan sayısız küçük tecrübeler. İç içe duygular, heyecanlar, hayaller, düşünceler, bilgiler... Bütün bunlar erginlik çağında Allah'ın verdiği ilim ve hikmetin yanı sıra yer alıyor.

Muhakkak ki peygamberlik, çok yönlü mesuliyet-

leri bulunan çok yüklü ve ağır bir mükellefiyettir. Bu mükellefiyeti yüklenecek olan kimsenin sayısız tecrübelere, idrâklere, bilgilere ve pratik hayatın içinden gelme isteklere ihtiyacı vardır. Bunların yanı sıra Allah'ın sunduğu iç derinliğe, vahye, kalbe ve vicdana yönelen seslenişlere ihtiyacı vardır.

Hız. Muhammed (s.a.v.)'in risaletinin dışında beşeriyetin karşılaştığı en büyük mükellefiyetler bizzat Hız. Mûsâ'nın risaletinde vardır. Bir kere Mûsa (a.s.) azgın, zalim, diktatör ve zamanındaki yeryüzü hükümdarlarının en dehşetlisi, en güçlüsü, en merhametsizi, en zengini, en gelişmiş, yeryüzünde üstünlük taslayarak insanları kendisine en çok köle yapan Firavun'a elçi olarak gönderilmiştir.

Öte yandan Hız. Mûsa, zillet kâsesinden sonuna kadar içmiş ve mest olmuş, bu yüzden mahmurlukla kendisinden geçmiş bir kavmi kurtarmak üzere gönderilmiştir. Bilindiği gibi zillet, insan fıtratını bozar, kokuşturur ve kötü bir duruma sokar. Beşer fıtratındaki iyiliği, güzelliği, yüceliği giderir. Kötülüklerden, pisliklerden, ufunetlerden ve kokulardan iğrenme duygusunu yok eder. İşte bu gibi hallere düşmüş bir kavmi kurtarmak gerçekten çok zor, çok güç bir iştir.

O eski bir inanca bağlı olan, ama ondan inhıraf ederek kalplerindeki inancı ifsat eden bir kavme elçi olarak gönderilmiştir. Binaenaleyh gönderildiği kavmin kalbi, tertemiz getirilen yeni inancı kabullenecek kadar hazır değildir. Ayrıca eski inancına büsbütün bağlı bulunmamaktadır. İşte bu gibi kalpleri tedavi etmek gerçekten zor ve güç bir iştir. O kalplerin dönekliği, eski inançların kalıntısı ve sapıklıklar, vazifenin güçlüğü ve zorluğunu bir kat daha artırmaktadır.

Kısacası Hz. Mûsa bir milletin yapısını yeniden kurmak, temelden yeni bir ümmet inşa etmek üzere gönderilmiş bir elçidir. Ve böylece ilk defa İsrailoğulları kendilerine has bir hayata sahip, özel bir peyberlik müessesesine malik, müstakil bir millet haline geleceklerdir. Elbette ki milletlerin yapısını yeniden kurmak ve yeni bir bünyeye sahip kılmak çok büyük, çok zor ve çok güç bir iştir.

Öyle sanıyoruz ki, bundan ötürü Kur'an-ı Kerim bu kıssaya fazlasiyle yer vermekte ve ehemmiyet atfetmektedir. Zira bu kıssa bir ümmetin bir davet esası üzerine yeniden ve tam olarak kuruluşunun canlı örneğidir. İçten ve dıştan gelen engellere karşı girilen faaliyetlerin ifadesidir. Çeşitli noktalardan sızan sapıklıkların, bağılıkların ve denenmelerin bir nümunesidir.

Yaşlı kişinin yanında geçirilen on yılın tecrübesi konusu ise, Hz. Mûsa'nın doğduğu ve yetiştiği saray hayatı ile Allah dâvasının yorucu çabalar ve ağır mükellefiyetlerle yüklü hayatın arasındaki farklılığı belirtmek için serdedilmektedir.

Elbette ki, köşklerde ve saraylarda yaşamının ayrı bir havası, başka gelenekleri, âdetleri vardır. İnsanın ruhu üzerinde farklı tesirler icra eder. Bir ruh ne kadar bilgi, idrâk ve incelik sahibî olursa olsun, saray hayatının ayrı bir damgası vardır. Peygamberlik vazifesi ise içlerinde zenginlerin, fakirlerin, imkânlıların, imkânsızların, temizlerin, kirlilerin, eğitilmişlerin, katıların, iyilerin, kötülerin, hayırlıların ve şerhillerin bulunduğu kalabalık halk yığınları ile karşılaşmaktır. Onların içerisinde güçlü olanlar vardır, zayıf olanlar vardır. Sabırlı olanlar vardır, çığırtnkan olanlar vardır... Ve daha nice nice vasıfları bulunanlar... Fakirlerin kendilerine has yemeleri, içmeleri,

giymeleri, yürümeleri, meseleleri kavrayış tarzları, hayatı ele alış şekilleri, konuşma biçimleri, hareket tarzları, duygularını ifade şekilleri vardır... Bu hal-ler zenginlerin ve köşklerde yaşayan insanların ru-hunda ağır izler bırakır. Onlarla karşılaşma ve on-ları tedavi etmek şöyle dursun, dayanmak ve gör-meye tahammül etmek bile köşklerde yetişenlere zor gelir. Bu fakir insanların kalbi ne kadar iyiliklerle donanmış olursa olsun, ıslah olmak için ne kadar ha-zır bulunursa bulunsun durum değişmez. Zira onla-rın görünüşleri ve alışkanlıkları saraylarda yaşama-ya alışmış insanların kalplerinde rahat ve sevimli bir iz bırakmaz.

Risalet vazifesinin çok ağır meşakkatleri ve za-manla her türlü rahattan uzaklaşmayı gerektiren ve-cibeleri vardır. Köşklerde yetişenler her ne kadar alış-tıklarından feragat etmek ve her türlü fedakârlığa hazır olmak gibi vasıflara sahip bulunsalar da uzun müddet pratik hayatta karşılaşacakları yoksullukla-ra, meşakketlere ve katılıklara dayanamazlar. İşte bütün bunlardan dolayı Mûsa peygamberin adımla-rını devamlı izleyen kudret eli; onu yaşamaya alıştı-ğı hayat tarzından başka bir hayat tarzına indirmek ve çobanlar camiası içerisinde haşır neşir olmasını sağlamak, böylece her türlü korku, meşakkat ve aç-lıktan sonra bir koyun çobanı olarak yiyecek ve ya-tacak yer bulmanın nimetini hissedecek duruma ge-tirmek istemiştir. Fakirlerden ve muhtaçlardan iğren-me halini böylece ruhundan ve hissinden bütünyle silmek ve atmak istemiştir. Onların alışkanlıkların-dan, katılıklarından, sadeliklerinden ve basitliklerin-den rahatsız olma duygusunu yok etmek istemiştir. Bilgisizlikleri karşısında büyülenmeyi, fakirlikleri ve pejmürde kılıkları karşısında, kısacası her türlü alış-

kanlıkları ve gelenekleri karşısında üstünlük duymak halini bertaraf etmesini irade buyurmuştur. Böylece onu küçük nehir dalgaları arasına atıveren kader, davetin mükellefiyetlerine alıştırmak için büyük hayat okyanusunun dayanılmaz dalgaları arasına fırlatmıştır.

Hz. Mûsa tecrübelerini tamamlayıp, yetişmesini sağlayıp, bu gurbet diyarında son tecrübelerini elde edince, kudret eli yeniden bunun adımlarını ayarlamış ve tekrar ilk geldiği yere, ailesinin, kavminin bulunduğu mahalle götürmüştür onu. Daha evvel tek başına çevreyi gözetleyerek, korka korka geldiği yeni yoldan yürüterek risaletinin ve peygamberlik işinin yapılacağı sahaya yollamıştır onu. Aynı yollarda, bu gidişler ve bu gelişler sadece yetişmek, olgunlaşmak ve imtihana hazırlanmak içindir. Hattâ bu yolun dönemeçlerinde bile. Evet o yol ki, Hz. Mûsa'nın adımlarını Rabbinin emirleriyle kavmini kurtarana kadar gidecektir. Ve bu yolda giden yolcunun rehberlik, önderlik nitelikleri böylece olgunlaşacak, en sonunda gideceği yolda hiç kimsenin kılavuzluğuna dayanmak ihtiyacını duymayacaktır. Çünkü onun gönderildiği millet büyük küçük her şeyde kendilerine kumanda edecek bir kumandana muhtaç idiler. Uzun yıllar zillet ve boyunduruk altında katı bir sistemin ezikliği içerisinde ruhları bozulmuş ve artık idare etme, düşünme kabiliyetlerini ve güçlerini yitirmişlerdi. İşte biz Hz. Mûsa'nın Allah'ın gözetiminde nasıl yetiştirildiğini ve ilâhî mükellefiyeti almak üzere nasıl hazırlandığını böyle anlıyoruz. Şimdi büyük kudret elinin bu mükellefiyetlere giden yolda onun adımlarını nasıl tanzim ettiğini izlemeye çalışalım...

KISSANIN DİĞER SAFHALARI

Bilâhare yüce Allah sevgili peygamberine Hz. Mûsa'nın hikâyesini anlatıyor ve Allah dâvasını yüklenen seçilmiş kulları Allah'ın nasıl koruduğuna bir misâl veriyor bunu. Kur'ân-ı Kerim'de varid olan peygamber kıssaları arasında en çok bahis konusu edilen kıssa Hz. Mûsa'nın kıssasıdır. Ve bu kıssa her sûrede ayrı bölümler halinde ve o sûrenin umumî havasının ifade ettiği mânaya uygun düşen kısımlar şeklinde anlatılmaktadır. Şu ana kadar Mûsa'nın kıssasının bazı bölümleri Bakara, Mâide, A'raf, Yûnus, İsrâ ve Kehf Sûreleri'nde varid olmuştu. Bunun yanı sıra diğer sûrelerde de çok kısa işaretlerle dokunulmuştu. Mâide Sûresi'nde anlatılan kıssa bir bölümdü ve bu bölümde İsrailoğullarının arz-ı mukaddes önlerinde bu mübarek topraklara girmeyip orada zalim bir kavmin bulunduğu ve bu yüzden oraya girmeyeceklerini söyledikleri bölüm yer alıyordu. Kehf Sûresi'nde ise başlı başına bir başka bölüm varid oluyordu. Bu bölümde Hz. Mûsa'nın Allah'ın salih kullarından bir kul ile buluşması ve bir süre arkadaşlık etmesi anlatılıyordu.

Bakara, A'raf, Yûnus ve bu sûrede (Tâ-Hâ) Hz. Mûsâ'nın kıssasından bir çok bölümler yer almaktadır. Ne var ki bu bölümlerin anlatılışı sûreden sûreye değişmektedir. Ayrıca Hz. Mûsâ'nın hikâyesinden alınan bölümler, yer aldığı sûrenin umumî havasına uygun biçimde gelmektedir.

Bakara Sûresi'nde önce Hz. Âdem'in hikâyesi söz konusu edilmiş ve melei âlâ'da Allah tarafından ikram edilişi anlatılmıştı. Bilâhare Allah'ın onu bağışlayarak yeryüzüne halife tayin edişi bahis konusu edilmiş ve ardından hemen Hz. Mûsa ile İsrailoğullarının kıssası yer almıştı ve burada Allah'ın İsrailoğullarına verdiği nimetleri, ahdi ve Firavun ve erkânının zulmünden kurtarışı hatırlatılmakta idi. Sonra onların su arayıp Allah'ın kendilerine kaynaklar fışkırtması ve kudret helvasıyla bildircin eti yedirmesi zikredilmiş ve Mûsa peygamberin Rabbi ile yaptığı mülakatı sözkonusu edilerek bunun ardından İsrailoğullarının buzağıya tapınmaları ve ardından Allah'ın onları bağışlayarak dağın altında kendilerinden söz alması ve İsrailoğullarının tekrar Allah'a karşı gelerek cumartesi gününe riayet etmemeleri anlatılmış, yine İsrailoğulları arasında geçen inek meselesi kıssasına yer verilmişti.

A'raf Sûresi'nde ise, önce uyarılar yer almış, Mûsa peygamber gelmezden önce indirilen mucizeleri yalanlayan insanların acı âkıbetleri sözkonusu edilmiş, ardından Mûsa peygamberin kıssasına geçilmiş ve bu bölümde önce Mûsa (a.s.)'nın peygamber oluşu anlatılarak asâ mucizesi, elinin bembeyaz olması, tufanın gelmesi, çekirge ve kurbağa yağması gibi mucizeler anlatılmıştı. Sonra sihirbazlarla olan karşılaşması uzun uzadıya belirtilmiş ve gerek Firavun'un, gerekse onun döneke erkânının acı sonuçları bahis konusu

edilmiş ve bilâhare İsrailoğullarının Hz. Mûsa'nın bulunmadığı bir sırada buzağıya tapınmaları tekrar zikredilerek kıssanın sonunda Allah'ın -bu ümmi peygambere- Hz. Muhammed'e tâbi olanlara miras kıldığı hidayet ve rahmeti ilân edilerek kıssa son bulmuştur.

Yûnus Sûresi'nde ise önce yine yalanlayıcıların kötü âkıbetleri anlatılmış ve ardından Mûsa Peygamberin peygamber oluşu bölümü zikredilmişti. Sonra sihirbazlarla karşılaşması sahnesi anlatılarak Fırvun'un ve kavminin kötü âkıbetleri uzun uzadıya belirtilmişti. Burada ise, yâni Tâhâ Sûresi'nde önce Allah'ın risalet yükünü yüklemek ve davetini tebliğ vazifesini vermek için seçtiği kullarını koruyup rahmetiyle sarmaş dolaş edışı anlatılmış ve bunun ardından gelen Mûsa peygamber kıssası aynı rahmet havasıyla kaplı olarak bir yalvarış sahnesiyle başlamıştır. Bu arada Allah'ın Hz. Mûsa'yı koruyuşunu ve destekleyişini belirten örnekler sunulmuş ve peygamberleri eskiden beri koruduğuna işaret edilerek daha çocuk iken onu nasıl muhafaza ettiği ve gelişmesini sağladığı anlatılmıştır:

«...*“Seni sevimli kıldım ki, muhafazam altında yetişesin.”*» (Tâhâ, 39)

Şimdi biz bu mübarek peygamberin kıssasından bazı bölümleri âyet-i kerimede varid olduğu şekilde izlemeye çalışalım:

«Ey Muhammed! Mûsa'nın kıssası sana ulaştı mı? O, bir zaman Medyen'den Mısır'a giderken bir ateş gördü. Ailesine: *“Siz burada durun, ben bir ateş gördüm, belki size ondan bir kor getiririm. Veya ateşin yanında bir yol gösteren bulurum”* dedi.»

(Tâhâ, 9 - 10)

«Ey Muhammed! Mûsa'nın kıssası sana ulaştı mı?»

Allah'ın onu nasıl koruduğu ve insanlar 'arasından seçerek doğru yolu gösterdiği açıklandı mı sana? İşte bak Hz. Mûsa, Medyen ile Mısır arasında yola koyulmuş Tûr Dağının yanında yürüyor... Evet işte o Allah elçisi, yaşlı bir kişiyle, sekiz veya on yıl hizmetinde çalışmak kaydıyla kızlarından birisini kendisine vereceğini belirten bir anlaşmadan sonra oradaki süresini doldurmuş ve ailesiyle şimdi geri dönmüş bulunuyor. Tercihe şayan olan kanaate göre yaşlı kişiyle on yıl üzerine anlaşmışlardır. Sonra o kişiden ayrılıp kendi başına eşiyle birlikte doğduğu diyarlara dönmeyi, kendi kavmi olan İsrailoğullarının arasına gelmeyi düşünmüştü. Kavmi, Firavun'un zulmü ve baskısı altında kötü bir hayat sürmekteydi.

Peki Hz. Mûsa neden dönmüştü? Halbuki Mısır'dan kaçarak çıkmıştı. Çünkü Mısır'lı bir kıptinin kendi kavmi olan İsrailoğullarından birisiyle döğüşüğünü görüyor, bunları ayırmaya çalışırken Mısırlının ölümüne sebep oluyor. Bunun üzerine Mısır'ı terk ediyor. Kavmi olan İsrailoğulları ise çok çeşitli ve korkunç azaplar altında inliyorlardı. Mısır'dan çıkan Mûsa peygamberi koruyan ve kızlarından birisiyle evlendirerek damat edinen yaşlı adamın yurdunda, yani Medyen diyarında güven ve emniyet içerisinde huzurlu olarak yaşamıştı. Neden öyleyse tekrar geri dönmek istiyordu?

Onu döndüren şey vatan ve aile câzibesiydi. Kader perdesi vatan ve akraba sevgisini Mûsa peygamberin hayat devrelerine hazırlanması için bir vasıta kılıyordu. Biz de tıpkı bunun gibi hayat sahnesinde günlerimizi geçirip duruyoruz. Bizi harekete sevkedeyen şeyler arzu ve istekler, ihtiras ve emeller, acılar

ve ideallerdir... Aslında bütün bunlar o gizli gaye-
nin dışa vuran belirtileridir. Evet gözlerin görmediği,
kafaların kavrayamadığı, bilinmez gücün gözle gö-
rülen perde önündeki aletleridir... Her şeyi idare eden,
her şeye hâkim olan Aziz ve Kahhar olan Allah'ın gü-
cünün...

İşte Mûsa peygamber de bu duyguyla dönmüş-
tü. Ve böyle yitirmişti o yakıcı çölde yolunu. Berabe-
rinde eşi de vardı. Belki bir de hizmetçileri bulun-
maktaydı. Yollarını yitirmişlerdi. Kapkaranlık bir ge-
ce basmıştı. Uçsuz bucaksız çölde kaybolup gitmişler-
di. Biz bunu Hz. Mûsa'nın ailesine söylediği şu sözler-
den anlıyoruz:

*«... "Siz burada durun, ben bir ateş gördüm, bel-
ki size ondan bir kor getiririm. Veya ateşin yanında
bir yol gösteren bulurum."...»*

Çölde yaşayanlar âdet olduğu için yüksekçe bir
yerde ateş yakarlar. Böylece sahrada yürüyenler o
ateşleri görerek yollarını çıkarırlar. Veya ateşin bu-
lunduğu yerde konaklayacak bir yer, bir köy ve ken-
dilerine yol gösterecek bir kılavuz bulurlar.

Çölde Mûsa peygamber bir ateş görmüş ve yanın-
dakilere bu mutlu haberi müjdelemişti. Ateşin oldu-
ğu yere kadar gidip oradan bir kor almak ve böylece
yanında bulunanları ısıtmak istemişti. Gece soğuk-
tu, kırağı yağıyordu. Çöl geceleri bilindiği gibi son
derece soğuk olurdu veya ateşin yanına varıp orada
kendilerine yol gösterecek bir kılavuz bulmak iste-
mişti. Yahut da oradan alacağı ışıkla yolunu aydınla-
tarak ilerlemek istiyordu.

Kısacası bir parça ateş koru almak ve çölde ken-
dilerine yol gösterecek birisini bulmak isteğiyle ate-
şin olduğu yere gitmişti... Ne var ki orada ansızın

büyük bir olayla karşılaşmıştı. Bu gördüğü ateş sadece vücutları ısıtmakla kalmıyor, ruhları da ısıtıyordu. Bu ateş ona çölde yol göstermek yerine büyük yolculukta kılavuzluk edecek bir ateşti:

«Ateşin yanına gelince; şöyle nida edildi: “Ey Mûsa!

Şüphesiz Ben, senin Rabbinim. Ayakkabıları çıkar. Çünkü sen mukaddes vâdi, Tuvâ’dasın.

Ben seni peygamber seçtim. Şimdi vahyolunacakları dinle.

Şüphesiz ki Ben, Allah’ım! Benden başka hiç bir ilâh yoktur. O halde Bana ibadet et. Ben’i anmak için namaz kıl.

Kıyamet mutlaka kopacaktır. Herkesin yaptığının karşılığını görmesi için Ben onu nerdeyse kendimden gizleyecektim.

Kıyamet gününe inanmayıp nefsinin arzusuna uyan, sakın seni ondan alıkoymasın, yoksa helâk olursun.”» (Tâhâ, 11 - 16)

Bu muhteşem manzarayı düşünen ve sadece tasavvur eden bir bünye tiril tiril titreyerek kendisinden geçer, bir kalp yerinden oynar... Hz. Mûsa tek başına... Ve bir çölde, gece bütününü bastırmış, her tarafı karanlık kaplamış, bir sessizlik çökmüş çölün üstüne ve o Tur tarafında gördüğü ateşi aramaya gidiyor. Sonra birdenbire büyük bir hâdiseyle karşılaşılıyor. Çevresinde bulunan bütün varlıklar şu ilâhi seslenişle dile geliyorlar:

«“Şüphesiz Ben, senin Rabbinim. Ayakkabılarını çıkar. Çünkü sen mukaddes vâdi Tuvâ’dasın.

Ben seni peygamber seçtim. Şimdi vahyolunacakları dinle.”»

O güçsüz, o zavallı, o mahdut zerre, gözlerin gö-

remeyeceği, akılların alamayacağı celâl sahibi zat ile karşılaşılıyor. O'nun celâli karşısında gökler ve yer, küçülüyor, cılızlaşıyor ve kendisini kaybediyor. Sonra o mübarek zatın buyruklarını alıyor. Beşerî varlığıyla ulvî seslenişi alıyor. Nasıl oluyor bu? Nasıl oluyor? Allah'ın lütfu olmasa mümkün mü bir zerrenin sonsuzla buluşması?...

Bu öyle bir andır ki, insan denen varlık her şeyi ile birlikte yücelir, büyür, gelişir... Bu yücelişi Mûsa peygamber temsil etmektedir. Ve işte o anda beşerî bir yapıya sahip olmakla beraber o sonsuz feyiz kaynağından gelen buyrukları alabilecek güce sahip olur.. Bu güce sahip olanlar her ne kadar beşerî bir yapıya sahip iseler de, nerden ve nasıl geleceği bir türlü bilinemeyen bu yüce buluşmanın ve karşılaşmanın ağırlığına tahammül edecek hazırlığa sahip bulunmaları gerekir... Peki nasıl olur bu? Bilemeyiz biz nasıl olduğunu... Çünkü insan denen varlığın aklı, zekâsı kavrayamaz orayı... Hüküm yürütemez o noktada. Çünkü kısadır, çünkü güçsüzdür. O manzarayı gördüğü zaman kendisinden geçer ve iman eder. Daha ötesine varamaz.

«Ateşin yanına gelince; şöyle nida edildi: "Ey Mûsâ! Şüphesiz Ben, senin Rabbinim!"...» diye seslenildi. Bilinmez bir şekilde... Sesin geldiği yönün ve kaynağın kestirilmesi mümkün değil. Nasıl geldi, ne şekilde geldi belirlenemez orası. Mûsa peygamber nasıl işitti bu sesi ve nasıl karşıladı? Bilmiyoruz hiç bir şey... Yalnızca seslenildi ona. Herhangi bir şekilde seslenildi ve o da herhangi bir şekilde bu sese karşılık verdi. Bütün bunların mahiyeti Allah'a aittir. Biz onun vukubulduğuna inanır, fakat nasıl olduğunu sormayız. Zira nasıl olduğu beşer idrâkinin ve in-

san düşüncesinin çok ötesinde ve çok üstünde bir keyfiyettir...

«... *"Ey Mûsa!*

Şüphesiz Ben, senin Rabbinim. Ayakkabılarını çıkar. Çünkü sen mukaddes vâdi, Tuvâ'dasın."»

Sen şüphesiz yüce bir huzurdasın. Şu halde ayagındakileri çıkar. Çünkü mukaddes görünüşün tecelli ettiği bir vâdiye ayakkabılarınla basamazsın.

"Ben seni peygamber seçtim."...»

Ne ikram, ne ikram!.. Ne büyük şereftür bir zatın Allah tarafından seçilmesi... Evet, şu kullardan bir kulun, şu yığınlarca insan topluluklarından bir topluluğun ferdinin Allah tarafından seçilmesi erişilmez bir yüceliktir... Bir kul ki gezegenlerden bir gezegende ve yığınlar içerisinde bir zerre olarak yaşamaktadır... Bir kul ki onun mensubu bulunduğu topluluk Allah'ın «ol» demesiyle oluveren koca kâinat ummanında bir gökcisminin üzerindeki bir zerredir. Ne var ki Allah şu insan denen zerreye rahmet ediyor ve onu himayesi altına alıyor...

Âyet-i kerime Hz. Mûsa'ya ikram edilip seçildiğini belirttiikten ve onun da ayakkabısını çıkararak bu buluşmaya hazırlandığını açıkladıktan sonra, bu emri nasıl alacağıyla ilgili bir uyarının, ikazın geldiğini belirtiyor.

«... "Şimdi vahyolunacakları dinle."»

Vahyolunan şeyleri birbirine bağlı olarak üç noktada birleştirmek mümkün:

- 1 — Allah'ın birliğine inanmak.
- 2 — Allah'a ibadet etmek.
- 3 — Kıyamet gününe inanmak.

Bunlar, Allah'ın gönderdiği bütün peygamberlerin ortaya koyduğu temel esaslardır.

«“Şüphesiz ki Ben, Allah'ım! Ben'den başka hiç bir ilâh yoktur. O halde Bana ibâdet et. Ben'i anmak için namaz kıl.

Kıyamet mutlaka kopacaktır. Herkesin yaptığı-
nın karşılığını görmesi için Ben onu nerdeyse ken-
dimden de gizleyecektim.

Kıyamet gününe inanmayıp nefsinin arzusuna
uyan, sakın seni ondan alıkoymasın, yoksa helâk olur-
sun.”»

Bir tek Allah'ın ulûhiyeti çağlar boyu gelen inanç
nizamının ana dayanağıdır. Allah Teâlâ burada Hz.
Mûsa'ya seslenirken de aynı gerçeği bir kere daha ve
tekidli olarak bildirmekte ve tespit etmektedir:

«“Şüphesiz ki Ben, Allah'ım!”...»

Kısaca bir cümle içerisinde nefiy, edatıyla istis-
na edatını birleştirerek bu kesin hükmü bildirmekte-
dir:

«... “Ben'den başka hiç bir ilâh yoktur.”...»

Birinci cümlede Allah'ın ulûhiyeti ispat edilmek-
te, ikinci cümlede ise O'ndan başka ilâh bulunmadığı
belirtilmektedir. Şüphesiz ki ibadetler ulûhiyet esa-
sına dayanır. Ve ibadet denince hayatla ilgili her çe-
şit faaliyet esasına dayanır. Ve ibadet denince hayat-
la ilgili her çeşit faaliyette Allah'a yönelmek kasto-
lunur. Ancak, burada özellikle namaz kastedilmek-
tedir:

«... “O halde Bana ibadet et. Ben'i anmak için na-
maz kıl.”»

Zira namaz ibadet şekillerinin en üstünüdür. Ve
Allah'ı anmanın en mükemmel yoludur. Çünkü na-
maz sırf Allah rızası için kılınır ve başka her türlü
karşıklıklardan ayrılır. Namaz kılan ruh, Allah ile

buluşmak üzere ve bu gaye için derlenir, toplanır, kendisine gelir.

Kıyamet günü ise en mükemmel adaletli cezanın gerçekleşeceği beklenen bir gündür. Herkes ona göre kendisini ayarlar ve orada hesaba çekileceğini hiç bir zaman gözden uzak tutmaz. Yolda yürürken kendisine gelir, gözetir, hesabını iyi yapar ve sağa sola saptırmaktan kaçınır. Allah Teâlâ kıyametin geleceğini kesin olarak belirtiyor:

“Kıyamet mutlaka kopacaktır.”...

Ve onu hemen açıklayacağı gelmektedir. Bu konuda insanların bilgisi çok azdır. İnsan hayatında onu bilmenin ve bilmemenin neticesinde ortaya çıkacak bir hikmete mebni olarak Allah'ın bildirdiğinin dışında kimse kıyametle ilgili bir şey bilmez. Şüphesiz ki bilinmezlik insan hayatı ve ruhi yapısı için en önemli bir unsurdur. İnsanların hayatında mutlaka bir meçhul taraf bulunmalıdır ki, onu öğrenebilmek için çaba harcasın. Zira her şey gözlerinin önünde apaçık olarak dursaydı bugünkü fitri yapılarıyla hiç bir şey yapamazlar, her türlü faaliyetleri durur ve hayatları kokuşmuş bir hal alırdı. Bunun için insanlar bilinmezlikler ötesinde gezinip durmaktadırlar. Bazen düşünmekte, bazen sakınmakta, bazen denemekte ve bazen o bilinmezlikleri öğrenmektedirler. Böylece hem kendi enerjilerindeki, hem de çevrelerinde bulunan kâinatın enerjik noktalarındaki gizli hususları açığa çıkarmakta ve böylece Allah'ın hem kendi iç dünyalarındaki hem de dış âlemlerdeki âyetlerini görmektedirler. Ve bu sayede yeryüzünde Allah'ın yapmalarını murad buyurduğu fevkalâde şeyleri yapmayı başarmaktadırlar. Ayrıca insanların kafalarının ve kalplerinin ne zaman geleceği bilinmeyen bir

kıyamet noktasına bağlanması, onları sapkınlıklardan korur. Zira ne zaman geleceğini bilmedikleri kıyamet vakti her zaman gelebilir. Bunun için devamlı hazırlıklı ve tedbirli bulunmaları gerekir. Tabii bu, sağlam bir bünyeye ve doğru bir fıtrata sahip olanlar için. Ama fıtratı bozuk olup da arzu ve heveslerden başka bir şeye uymayanlara gelince, onlar kıyametten haberdar olmazlar. Ne zaman geleceğini düşünmezler ve her şeye boş verirler. Neticede aşağılara doğru yuvarlanıp giderler:

«Kıyamet gününe inanmayıp nefsinin arzusuna uyan, sakın seni ondan alıkoymasın, yoksa helâk olursun.»

Şu halde kıyameti yalanlayanları bu harekete sevk eden âmil heveskârlıktır. Sağlam bir ruh yapısına sahip olan kişi dünya hayatının sonunu kimsenin bulamayacağını, bu dünyada her şeyin en mükemmel olarak gelişmeyeceğini, adaletin tamamiyle tahakkuk edemeyeceğini bilir ve buna kendisini inandırır. Ve kabul eder ki insan için mukadder olan kemâl noktasının gerçekleşmesi, amellerde ceza unsurunun tahakkukunu sağlayan mutlak adaletin yerini bulması için mutlaka bir başka hayata ihtiyaç olacaktır.

MUCİZELER FASLI

Bütün mevcudatın dile geldiği bu ulvî sesleniş anında Allah'ın seçkin kuluna tevhid kaidelerini tanıttığı bu ilk anda şüphesiz Mûsa (a.s.) kendi kendisini unutmuş ve ne için geldiğini bilemez hale gelmişti. Çünkü kendisine seslenen ulvî sesi takip etmek ve aldığı mukaddes emirleri dinlemek için kendinden geçmiş olması gerekir. İşte Hz. Mûsa bu yaşadığı istigrak âleminde, bünyesinde başka şeylerle ilgilenen tek bir zerre yok iken, cevap verme ihtiyacı bile duymadığı bir soruyla karşılaşılıyor:

«*Sağ elindeki nedir, ey Mûsa!?*» (Tâhâ, 17)

Asâsıydı ama, ne bilsin Mûsa peygamber kendisi nerede, asâsı nerede?... Sonra birdenbire hatırlıyor ve cevap veriyor:

«*Mûsa: "O benim asâmdır. Ona dayanır, koyunlarım onunla yaprak silkelerim. Benim ona başka ihtiyaçlarım da vardır" dedi.*» (Tâhâ, 18)

Aslında kendisine sorulan soru asâsının ne işe yaradığı değildi. Sadece sağ elinde olanın ne olduğu

sorulmuştı. Fakat Mûsa peygamber onun mahiyetini den sorulmadığını, zaten bunun belli olduğunu sadece ne işe yaradığının anlaşılmak istendiğini farketti ve bu karşılığı verdi.

Hız. Mûsa bu asânın yaptığı işlerden sadece bunları biliyordu. Ona dayanır, davarına yaprak silker ve buna benzer işler yapardı. Çünkü o yaşlı zatan sürüsüne çobanlık etmişti. Denilir ki: «Hız. Mûsa değneğiyle, yaşlı zatan yanında çalıştığı sürece kendi payına düşen sürülerden bir bölümü de beraberinde götürmekteydi. Buradaki «daha başka şeyler» derken kısaca buna işaret etmiş de onu ayrıca belirtmemiştir.»

Diğer yandan, o yüce kudret sahibi olan kadir-i mutlak, Hız. Mûsa'nın elindeki asâyı onun hatırına hayaline gelmeyen bir büyük mucizeyi gerçekleştiriyor. Bu Hız. Mûsa'nın yüklendiği büyük vazifeye bir hazırlık mahiyetini taşıyor:

«Allah: "At onu ey Mûsa!" dedi.

Bunun üzerine Mûsa asâyı bıraktı. Bir de ne görsün. O, bir yılan olmuş, hareket ediyor.

Bunun üzerine Allah, şöyle dedi: "Al onu, korkma. Biz onu eski haline döndüreceğiz."» (Tâhâ, 19-21)

Ve işte her an binlercesinin cereyan ettiği, ama insanların hiç de dikkate almadıkları o büyük mucize birdenbire meydana geliyor... Hayat mucizesi... Ansızın o cansız asâ koşan bir yılan oluveriyor. Halbuki her an milyonlarca asâ gibi katı ve cansız nesneler, zerreler, canlı birer hücre haline geliyor ama Hız. Mûsa'nın asâsının koşan bir yılan haline gelmesi kadar insanoğlunun dikkatini çekmiyor, gözünü açmıyor. Çünkü insan, hislerinin esiri. Çünkü insan, tecrübelerinin esiri. Bunun için de çoğu kere düşüncesi hislerinin kavradığından ötelere geçemiyor. Bir değ-

neğin koşan bir yılan haline gelmesi doğrudan doğruya hisse hitap eden ve his perdesini yırtan büyük bir hâdisе olduğu için dehşetle uyanıyor onun karşısında. Ama o ilk hayat mucizesinin bilinmez ve görünmez şekilde cereyan edişi ve her an canlanan, kımıldanan hayat hâdiseleri dikkatini çekmiyor onun. Gizlice cereyan ettiği için önemseddiği çok az oluyor. Bilhassa alışkanlığın verdiği bir duyguyla o hâdisenin önemini büsbütün yitirmesine yardımcı oluyor. Ve her an karşılaştığı halde onu görmüyor, unutarak geçip gidiyor.

Mucize vukubulmuş ve Mûsa peygamber bu olağanüstü olay karşısında dehşete kapılarak korkmuştu :

«Bunun üzerine Allah, şöyle dedi: "Al onu, korkma. Biz onu eski haline döndüreceğiz."»

Korkma sakın, biz onu tekrar asâ yapacağız. Burada âyet-i kerime diğer sûrelerde belirtildiği gibi Hz. Mûsa'nın geri geri kaçtığı ve peşine düşmediği zikredilmemektedir. Sadece Mûsa peygamberin korktuğu belirtilerek kısaca işaret edilmektedir. Zira bu sûrenin umumî havası bir emniyet ve güven havasıdır. Bunun için korku ve dehşet, geri dönmek ve uzaklaşmak gibi hareketlerle bu emniyet ve güven havası sarsılmak istenmemektedir.

Bunun üzerine Hz. Mûsa kendisine gelerek rahatlamakta ve yılanı tutmakta. Bir de bakmakta ki tekrar eski şekline dönmüş ve yılan asâ olmuş!.. Basba-yağı asâ!.. Şimdi ise bir başka mucize bir başka şekilde cereyan etmiş. Canlı bir varlığın bütün hayat unsurları çekilip alınmış ve o kaskatı bir ölü durumuna getirilmiş... Canlanma mucizesi gerçekleşmezden önce de zaten o böyle değil miydi?

Yüce emir bir kere daha kulu Mûsa'ya hitap ediyor:

«*Elini koynuna sok da, bir başka mucize olarak, kusursuz bembeyaz çıksın.*» (Tâhâ, 22)

Hız, Mûsa elini koltuğunun altına koydu... Âyet-i kerime koltuk altını ve kolu belirtmek için aynı kelimeleri kullanmıyor ve kuş kanadı için kullanılan kelimesini kullanıyor. Zira burada bir uçuş, bir hafiflik, bir enginlere doğru kanat germek durumu var. İnsan bütün ağırlıklarından uzaklaşıyor. Bu engin ufuklarda kanat gererek yeryüzüne bağlı kalmaktan kaçınıyor. Bembeyaz ve her türlü hastalık ve âfetten korunmuş olarak çıkıyor. Fakat bu «büyük bir mucize olarak» asâ mucizesinden ayrı bir mucizedir.

«*Böylece sana, en büyük mucizelerimizden birini gösterelim.*» (Tâhâ, 23)

Sen bu mucizeleri bizzat görüp yüce vazifeyi yüklenmeye emin olarak hazırlanasın diye:

«*Firavun'a git, çünkü o, azmıştır.*» (Tâhâ, 24)

Şu ana kadar Hz. Mûsa kendisinin böyle zor, böyle büyük ve böylesine önemli bir göreve hazırlandığını bilmiyordu. Hem o Firavun'un kim olduğunu çok iyi biliyordu. Çünkü köşkünde büyümüştü. Ne kadar müstebit ve ne kadar azgın olduğunu bizzat görmüştü. Kendi kavmi olan İsrailoğullarına nasıl işkence ve azap yaptığını gözleriyle görmüştü. Ve şu anda yüce Rabbinin huzurundayken bir güven hissediyor, bir memnuniyet duyuyor, ıkrâm edildiğini anlıyor, sevgi hâlesiyle karşılandığını farkediyor. O halde bu zor ve önemli görevi yapabilmek için iyice emin olarak ne lâzımsa sormalıdır. Risalet yolunda yürürken takip edeceği istikameti kesin olarak bilmelidir.

«Mûsa, şöyle niyaz etti: "Rabbim! Gönlüme geniş-
lik ver.

Tebliğ vazifemi kolaylaştır.

Dilimin düğümünü çöz.

Ki insanlar sözümü anlasınlar.

Bir de ailemden birini bana vezir yap.

Kardeşim Hârun'u.

Onunla beni güçlendir.

Vazifemde onu bana ortak et.

Ki Sen'i çokca tesbih edelim.

• *Ve Sen'i çok çok analım.*

Şüphesiz ki Sen, bizi çok iyi görüyorsun."

(Tâhâ, 25 - 35)

Yüce Rabbinden göğsüne genişlik vermesini istiyor. Şüphesiz ki bir kalp genişliğiyle başlanan iş, meselenin ağırlığını, meşakkatini unutturarak kişiye eğlence gibi gelir. Bütün işkenceleri zevk haline döndürür. Ezizyetlerle karşılaşırken hayatın yükünü ağırlaştırmak yerine aksine hayatı ileriye götüren bir enerji deposu haline sokar.

Rabbinden bir de işini kolaylaştırmasını diliyor... Allah'ın kulların işini kolaylaştırması, kurtuluşun en büyük teminatıdır. Şayet Allah'ın kolaylaştırması olmasa insan ne yapabilir şu koca kâinatta? Bu cılız gücüyle, bu kısa bilgisiyle, şu ürperti dolu meçhul ve dikenli yolda ne yapabilir ki?...

Rabbinden bir de sözünün iyi anlaşılması için dilinin çözülmesini istiyor. Rivayete göre dilinde biraz tutukluk vardı ve bu onu çok sıkıyordu. Bir başka sûrede varid olan şu âyet de bu görüşü destekler :

«*Kardeşim Hârun, lisan bakımından benden daha fasihdir. Bu sebeple, beni doğrulayan bir yardım-*

cı olması için, onu da benimle beraber peygamber olarak gönder.”...» (Kasas, 34)

Daha işin başlangıcında Rabbine çok geniş dualarda bulunmuştu. Göğsüne genişlik vermesini, işini kolaylaştırmasını ve dilinin bağının çözülmesini istemişti. Şimdi işini kolaylaştıracak ve kendisine yardım edecek hususları açıkça belirtiyor.

Ailesinden bir yardımcı vermesini istiyor. Bu yardımcısının kardeşi Hârun olmasını da ekliyor. Çünkü Hârun peygamber ondan daha fasih konuşurdu. Sinirleri sâkin ve sebat ehli birisiydi. Hz. Mûsa ise çok heyecanlıydı. Keskin tabiatlı ve çabucak kızan bir zattı. Bunun için Rabbinden kendisini destekleyecek ve takviye edecek birisini, yâni kardeşini yardımcı olarak vermesini istiyordu. Böylece üzerine yüklenen o ağır yükü başarabilirdi.

Hem, üzerine yüklenen o ağır ve mühim yükünü kaldırabilmesi için Allah'a devamlı tesbih edip hamdetmek, O'nu anarak ilgi kurmak gerekiyordu. Hz. Mûsa göğsünü genişletmesini, işini kolaylaştırmasını, sözünün iyi anlaşılması için dilinin bağının çözülmesini ve kendi ailesinden birisini vezir olarak yardımına vermesini dilerken, bütün bunları sırf o ağır vazifeyi yüklenmek için değil, Allah'ı zikir ve tesbih etmek için de istiyordu.

«“Şüphesiz ki Sen, bizi çok iyi görüyorsun.”»

Halimizi bilir, eksiklerimizi ve zaaflarımızı görür, ne kadar yardıma muhtaç olduğumuzu farkedersin.

Hz. Mûsa isteklerini sıralamış, ihtiyaçlarını serdetmiş, zayıflığını açıklamış, Rabbinden yardım, kolaylık ve alâka arzu etmişti. Rabbi ise onun bütün istediklerini duyuyordu. Çünkü Mûsa peygamber Rabbinin huzurunda bir misafirdi. Onu Rabbi çağır-

muş ve karşılıklı olarak konuşmuştu. İşte şu anda görüyoruz ki, kerem ve ihsan sahibi Rabbi misafirini mahcup etmiyor, isteklerini geri çevirmiyor ve dileklerini yerine getirmekte ağır davranmıyor.

«Allah şöyle dedi: *“Ey Mûsa! Dilediğin sana verildi.”*» (Tâhâ, 36)

İşte böyle. Bir kerede ve tek kelimeyle... Kısaca, uzatmaya lüzum kalmadan. Bu bir vaad veya geriye bırakılmış söz değil. Doğrudan doğruya emir... İstediyiğin her şey verilmiştir sana... Evet fiilen verilmiştir. Verilecek değil, verildi... Kesin emir olmakla beraber bu verilış tarzında ayrı bir şefkat, ayrı bir ünsiyet ve ayrı bir ikram var. Çünkü adı da zikrediliyor.

«... *“Ey Mûsa!”*...»

Yüce ve üstün olan Zat-ı Bâri'nin kullarından herhangi bir kulunun adını anmasından daha büyük bir ikram ve daha büyük bir lütuf olabilir mi?

Hız. Mûsa, o günkü yeryüzünün en güçlü kralı, en zalim hükümdarı, en diktatör devlet reisiyle karşılaşmak üzere gidiyordu... İmanla küfrün girişeceği büyük savaş alanına doğu koşuyordu. Yığınlarca müşkül meselelerin ve hâdiselerin bulunduğu bir okyanusa dahi yordu. Burada ilk önce Firavun bulunuyordu. Sonra da kendi kavmi olan İsrailoğulları. Uzun müddet kölelik hayatı yaşadıkları için aşağılanmışlardı. Esaret onların tabiatını bozmuştu. Kurtuluştan sonra hazırlandıkları büyük görevi yapmaları için gerekli olan kabiliyeti zayıflatmıştı. Rabbi ona iyi bir hazırlık ve yetiştirmeden önce hiç bir yere gidemiyeceğini gösteriyor. Hem kendisi de bir süre hazırlığa tâbi tutulup yetiştirildikten sonra elçi olarak gönderilmemiş miydi? Nice zamandır, Allah'ın gözetimi altın-

da gelişmiyor muydu? Yığınlarca işkencelerden geçmiş, zorluklardan atlamış, daha meme emen bir çocuk iken nice meşakkatlere katlanmış, ama her seferinde Allah'ın inayeti ona eşlik etmişti. Gücsüz ve küçük iken Firavun'un elinin altında ve taht-ı hakimiyetinde bulunmuş, ama Firavun ona elini uzatmamıştı. Zira Allah'ın kudret eli destekliyordu onu. Her an kudret gözünün gözetimi altındaydı. Attığı her adımda takip ediliyordu. Şu halde bugün Firavun'un onun için hiç bir önemi yoktu. Çünkü yaşına ermiş ve güç, kuvvet sahibi olmuştu. Hem Rabbi hep kendisiyle beraberdi. Onu kendisi için seçmiş, ayırmış ve yetiştirmişti:

«*Biz sana bir kere daha lütufta bulunmuştuk.*»
(Tâhâ, 37)

Şu halde lütuf da eskiden beri uzanıp gelmektedir. Nice zamandır sizinle beraber yürüyüp gitmektedir. Binaenaleyh bundan sonra, bu ağır yükü yüklen-dikten sonra senden ayrılacak değildir.

Annene vahyedilmesi gerekini vahyettiğimiz zaman da sana iyilikte bulunmuştuk. Annenin durumu gibi hallerde gerekli olan şu ilhamı göndermiştik kendisine:

«... *Mûsa'yı sandığa koy, Nil nehrine bırak da nehir onu kıyıya vursun.*»...» (Tâhâ, 39)

Dehşet dolu, şiddet dolu, heyecan dolu hareketler ...Çocuğu bir sandığa kilitlemek... Sonra sandığı suya bırakmak... Ve suyun sandığı kıyıya atması... Sonra ne olacak? Sandığa konulan, suya atılan ve suyun kenara bıraktığı bu yavru nereye gidecek, kim teslim alacak onu?

«... *Onu Ben'im de, onun da düşmanı olan biri alsın.*»...» (Tâhâ, 39)

Bütün bu korkunç zahmetler arasında ve bütün bu sadmelerden sonra ne olacak peki? Her türlü güçten uzak bu zavallı çocukcağız ne olacak? Her türlü korumadan mahrum bu küçücük sandık nereye akıp gidecek?..

«... *"Seni sevimli kıldım ki, muhafazam altında yetişesin."*»

Ne kudret ne kudret!.. Tatlı, ince ve engin sevgiden öyle bir zırh örüyor ki sevgilinin çevresine, üzerine inen bütün darbeler o zırhta kırılıyor, çarpan bütün dalgalar yok olup gidiyor, kudret sahibi kadir-i mutlakın kudreti karşısında. Bu ince, bu tatlı ve bu güzel sevgi zırhının etrafına dokunan bütün şer güçler, bütün dikta kuvvetleri ona kötülük etmekten âciz kalıyorlar. Bu zırhın içindeki saldırma gücünden mahrum, hareket gücünden mahrum, henüz meme emen, tek kelime bile konuşmayan bir küçük bebe de olsa dış geçiremiyorlar ona...

Bu tablonun tasvir edilişi son derece garip ve hayret verici karşılıklarla dolu. Bu küçücük yavruyu, bu zavallı bebeği gözetleyen ezici ve kahredici güce karşı onun çevresini saran şartların katılığı, sertliği ve zorluğu... Ve bunun mukabilinde tatlı bir rahmet, engin bir şefkat ve ince bir muhabbet zırhı onu her türlü korkudan koruyor. Şiddetlerden muhafaza ediyor, katlıklardan kurtarıyor, darbe ve dehşetle değil sevgiyle yapıyor bunlar:

«... *"Muhafazam altında yetişesin."*»

Hiç bir açıklama şu Kur'an-ı Kerim'in, şu hayret verici ifadesinin, şu derin ve engin letâfetine, güzellik havasına tek kelimeyle bir şey ekleyemez...

«... *"Muhafazam altında yetişesin."*»

Bir beşer lisanı Allah'ın, muhafazası altında yetişen bir yaratığı nasıl anlatabilir ki?... Hangi insan-oğlunun, hangi kısa tasvir gücü bu sahneyi düşünüp bütününü kavrayabilir ki?... Böyle bir yaratıcının bir anlığına da olsa inayetine mazhar olmadan daha yüce bir mevki ve daha büyük bir şeref bulunamaz. Bir insanın itinası ve gözetimi altında bile durum büsbütün değişirken Allah'ın gözetimi ve denetimi altında yetişen birisi için nasıl olur?... İşte bu bilinmez sebepten ötürü Hz. Mûsa o ulvi emri alacak unsura sahip olmuş ve takat göstermiştir.

Sen ve kardeşin gidin, âyetlerimizle donatılmış olarak varın onun yanına. Bu âyetlerden «asâ» mucizesiyle «el» mucizesini Hz. Mûsâ görmüştü. Beni anlamakta da gevşek davranmayın. Zira sizin yegâne dayanağınız, biricik silâhınız ve tek hazırlığınız benim zikrimdir. Ona sığınmakla en kuvvetli bir noktaya sığınmış olursunuz. Bütün bunlarla varın girin Fırvun'a... Hem daha önce ben seni onun şerrinden muhafaza etmiştim. Hani sen bir çocuktun ve bir sandığa konulmuştun. Sandık da suya atılmıştı ve sonra nehir kenarına itilmişti. İşte bütün bu tehlikeli durumlar seni rahatsız etmemiş ve zarar vermemişti. Şu anda ise her tür hazırlığın bitmiş, kardeşin de beraberine verilmiş bulunuyor. Öyle ise çekinilecek bir taraf yok. Çünkü sen bundan çok daha korkunç ve çok daha şiddetli durumlardan kurtuldun. Çok daha kötü şartlardan kurtularak yetiştin.

AZGIN FİRAVUN VE YUMUŞAK SÖZ

«İkiniz de Firavun'a gidin. Çünkü o, azdı.»

(Tâhâ, 43)

Zulüm ağı kurmuş ve Allah'a karşı gelmiştir:

«Öğüt alacağını veya korkacağını umarak ona yumuşak sözle söyleyin.» (Tâhâ, 44)

Zira yumuşak söz günahla gururlanmayı tahrik etmez. Diktatörlerin içinde bulundukları sahte kibir ve gurur halini uyandırmaz. Bunun yerine kalpleri uyarır, ibret almayı ve zulmün sonunda başa gelecek âkıbetten korkmayı temin eder.

Varın gidin, onun doğru yolu bulacağından ümidinizi kesmeyin. İbret alıp Allah'tan korkacağını umun. Zira birisinin kendi davet ettiği yola geleceğinden ümidini kesen bir dâva adamı kendi dâvasını hiç bir zaman hararetle savunmaz. Küfür ve inkâr selinin karşısına dikilip durmaz.

Hem Allah, Firavun'un ne olacağını gayet iyi bilmektedir. Ne var ki, davet'in vasıtalarına başvurmak

gerekir. Allah insanları, onların yaptıklarına göre hesaba çekecektir. Her ne kadar onların ne yapacaklarını gayet iyi bilmekte ise de bilgisine göre değil, onların yaptıklarına göre hesaba çeker. Allah'ın hâdiselerin geleceğiyle ilgili bilgisi, geçmiş ve hali hazırdaki bilgileri gibidir.

Şimdiye kadar hep Hz. Mûsa'ya hitap ediliyordu. Ve gösterilen manzaralar karanlık çöllerdeki yalvarış manzarasıydı. Burada ise âyet-i kerime bir anda zamanı, mekânı, mesafe ve bulutları kaldırıyor ortadan. Bir de bakıyoruz ki Hârun peygamber de Mûsa (a.s.) ile beraber. İkiisi birlikte Firavun'la karşılaşmaktan duydukları endişeyi anlatıyorlar Rablerine. Onu hak yoluna davet ettikleri takdirde azarak ve köpürerek çabucak kendilerine eziyet etmesinden duydukları endişeyi anlatıyorlar:

«Mûsa ve Hârun: "Ey Rabbimiz! Firavun'un bize karşı aşırı davranmasından veya daha da azmasından korkarız" dediler.

Allah şöyle dedi: "Hiç korkmayın. Çünkü Ben sizinle beraberim. Ben her şeyi iştirim, görürüm.

Firavun'a varın, ona deyin ki: Şüphesiz biz, Rabbinin peygamberleriyiz. Bizimle İsrailoğullarını salıver. Onlara işkence etme. Biz sana Rabbinden bir mucize ile geldik. «Selâm» hidayete uyanlara.

Bize vahyolunmuştur ki, peygamberleri yalanlayıp yüz çevirenlere mutlaka azap vardır."

(Tâhâ, 45 - 48)

Nimetlerin gerçek sahibi olan yüce Allah'ın, kulu Mûsa'ya ihsan ederek onunla buluşmasını uzatıp sözünü genişliğine belirtip sual ve cevabını uzatan, nimet ve ihsanının yer aldığı uzun münacaat sahnesinde şüphesiz ki Hârun peygamber, Mûsa (a.s.)'nın

yanında değildi. Ama burada verilen cevapta ikisinin sözü birlikte naklediliyor:

«Mûsa ve Hârûn: "Ey Rabbimiz! Firavun'un bize karşı aşırı davranmasından veya daha da azmasından korkarız" dediler.»

Şu halde bu cevap Hz. Mûsa'nın Rabbi ile münacaatı sahnesinde varid olmamıştır. Fakat Kur'an, bütün zaman ve mekân engellerini ortadan kaldırıyor ve kıssadaki tablolar arasında boşluklar bırakıyor. Bu boşlukların, âyetlerin akışından ne şekilde doldurulacağı anlaşılıyor. Âyetler doğrudan doğruya kıssasının seyrinde ve insanların vicdanında büyük tesirler icra ederek izler bırakan canlılık ve hayat dolu tasvirlerle geçiyor. Ve onları anlatıyor.

Şu halde Hz. Mûsa Tûr'un sağ yanında Rabbiyle sözleşmeden sonra gelmiş ve kardeşi Hârûn ile buluşmuştu. Yüce Allah ona ilham ederek kardeşiyle birlikte Firavun'u Hakk'a davet etmesini belirtmişti. Şimdi ikisi birlikte Rablerine yönelerek endişelerini belirtiyorlar:

«Mûsa ve Hârûn: "Ey Rabbimiz! Firavun'un bize karşı aşırı davranmasından veya daha da azmasından korkarız" dediler.»

Azgınlığının artması, birdenbire karşı koyup kötülük yapması. Tuğyan ise bundan daha geniş ve daha büyük bir eziyet. O zalim Firavun'a gelince; zamanında bu hareketlerin her ikisini de yapmaktan çekinmeyen bir insandı.

Burada onların kesin cevabı geliyor ve bu gelen hükümden sonra artık korku ve endişenin kalmayacağı belirtiliyor:

«Allah şöyle dedi: "Hiç korkmayın. Çünkü Ben sizinle beraberim. Ben her şeyi işitirim, görürüm."»

Ben sizinle beraberim... O kuvvet, kudret sahibi yüce ve büyük Cebbâr-ı Zülcelâl... O kulları üzerinde kahredici güce sahip olan yüce Allah... Bütün kâinatı, canlıları eşyayı ve insanları fazla değil... Sadece bir tek «ol» emriyle yaratan Allah Teâlâ... Evet işte O, kendileriyle beraber... Yeter bu kadarı, bu kısa ifade kâfi gelir... Ama âyet-i kerime onların güvenini daha da artırarak ve yardımlarına koşulacağını hissen belirterek devam ediyor:

«... *“Ben her şeyi işitirim, görürüm.”*»

Şu halde ne yapabilir Firavun? Kızsa, azgınlık etse, köpürse de ne gelir elinden? Çünkü Allah onlarla beraber. O her şeyi görür ve işitir...

Bu güvenle beraber onlara yüce Allah davet metodunu ve tartışma şeklini gösteriyor:

«*“Firavun’a varın, ona deyin ki : Şüphesiz biz, Rabbinin peygamberleriyiz. Bizimle İsrailoğullarını salıver. Onlara işkence etme. Biz sana Rabbinden bir mucize ile geldik. «Selâm» hidayete uyanlara.*

Bize vahyolunmuştur ki, peygamberleri yalanlayıp yüz çevirenlere mutlaka azap vardır.”»

Önce kendi risalet temellerini izah etmelidirler:

«... *“Şüphesiz biz, Rabbinin peygamberleriyiz.”*»

Ve daha ilk anda kâinatın bir Rabbi olduğunu ve bunun hem kendisinin hem de bütün insanların Rabbi bulunduğunu ona iş'ar etmeleri gerekir. O günkü putperest efsanelerde geçerli olduğu gibi her kavmin bir tanrısı veya tanrıları, her kabilenin bir ilâhı veya ilâhları bulunduğu gibi bu da Mûsa'nın, Hârun'un, İsrailoğullarının Rabbi değil. Onun ve bütün insanların Rabbi. Bazı asırlarda Mısır Firavunlarının da ilâh kabul edildiği, çünkü ilâhlar soyundan geldiği tarzında geçerli olan inançlardaki cinsten bir ilâh da değil.

Bunun ardından kendi risaletlerinin mahiyetini açıklamalıdır :

«... *“Bizimle İsrailoğullarını salıver. Onlara işken-
ce etme.”*...»

Firavun’a gidişlerinin gayesi buydu. İsrailoğullarını onun zulmünden kurtarmak ve yeniden tevhid inancına döndürerek yaşamaları belirtilen mukaddes topraklara getirmektir. Bir müddet bu topraklarda kalacaklar, sonra bozgunculuk çıkararak kökten mahvolup gideceklerdi.

Bilâhare peygamberliklerini doğrulayan şahitler getirecekler:

«... *“Biz sana Rabbinden bir mucize ile geldik.”*...»

Bu mucize bizim sana gelişimizin Rabbinin emriyle olduğunu gösterir ve bu vazifeye Allah tarafından seçilişimizi belirtir.

Bundan sonra teşvik ve terhib kısmı varid oluyor :

«... *“Selâm hidayete uyanlara.”*»

Belki o da doğru yolu izleyerek bu selâmete kavuşur. Ve ardından bir tehdit ve ihtar. Fakat bu ihtar doğrudan doğruya kendisini hedef almıyor ki, onun azgınlığını artırıp kibrini harekete geçirmesin:

«*Bize vahyolunmuştur ki, peygamberleri yalanlayıp yüz çevirenlere mutlaka azap vardır.”*»

Umulur ki o, yalanlayıp sırt çevirenlerden olmaz.

Böylece Allah, Mûsa ve Hârûn’a güven veriyor, yollarının plânını çiziyor, hareketlerini nasıl yapacaklarını gösteriyor. Şu halde emin olarak ve gittikleri yolun doğru yol olduğunu bilerek yürüsünler.

Bu noktada perdeler iniyor ve bir başka sahnenin perdeleri açılıyor ve bakıyoruz ki, onlar bu sahnede

o azgın kâfirin karşısında bir münakaşa ve tartışmaya dalmış bulunuyorlar.

Evet, Firavun'un yanına geldiler. Ama âyet-i kerime nasıl ve ne şekilde geldiklerini anlatmıyor. Beraberlerinde onları duyan ve gören Rableri de var. Hangi güç ve hangi kuvvettir ki Mûsa ile Hârûn'u böyle konuşturmaktadır. Onların, azgın Firavun'un karşısına dikilip Rablerinin emrini tebliğ etmelerini sağlayan yüce Allah'dır. Bu sahne önce Mûsa peygamberle Firavun arasında cereyan eden karşılıklı konuşmayla başlıyor:

«Bunun üzerine Firavun: "Rabbiniz de kimdir, ey Mûsa?!" dedi.

Mûsa: "Rabbimiz, her şeye takdir ettiği şekli verip sonra da doğru yolu gösterendir" dedi.»

(Tâhâ, 49 - 50)

Firavun, Mûsa ve Hârûn'un Rabbinin kendi Rabbi de olduğunu kabullenmek istemiyor. Nitekim onlar:

«... "Şüphesiz biz, Rabbinin peygamberleriyiz."...» demişlerdi kendisine. Bunun üzerine o suali Mûsa peygambere tevcih ediyor. Çünkü Mûsa'nın bu dâveti tebliğ ettiğini anlıyor.

«... "Rabbiniz de kimdir, ey Mûsa?!"...»

Adına konuştuğunuz ve namına hareket ederek İsrailoğullarını salıvermemi istediğiniz Rabbiniz kimdir sizin?

Mûsa peygamber bu suale Allah'ın yaratıcı ve idare edici sıfatlarını sayarak cevap veriyor:

«Mûsa: "Rabbimiz, her şeye takdir ettiği şekli verip sonra da doğru yolu gösterendir" dedi.»

Rabbimiz bütün mevcudata varlığını verip ve onu

bugünkü şekliyle yaratandır. Sonra da bu yarattığı şeylere neler yapmaları gerektiğini belirterek doğru yola iletendir. Yaratılan herşeyle birlikte ona yaratılıştaki gayeyi ve yapması gereken vazifeyi belirten tabii bir rehber de verilmiştir. Zaman bakımından yaratılışla yaratılışın gayesini gösteren kılavuzun verilişi arasında bir fark yoktur. Farklılık sadece bir şeyin yaratılışıyla vazifesine sevk edilişi arasındaki sıra bakımındandır. Her şeyin gideceği yolu öğrenmesi ve kendi vazifesine göre sıralanması şüphesiz ki, başboş olarak yaratılmış olmasından çok daha yüce bir mertebedir.

Kur'an-ı Kerim'in Mûsa peygamberden söz ederek anlattığı bu vasıflar mevcudatı idare eden yüce yaratıcının ulûhiyet eserlerini en mükemmel şekilde hulâsa eder. Bütün varlıklara varlığını verip, bütün yaratıkları yarattığı şekilde var ederek yaratılış gayesini gösteren vazifelerini bilmeyi de ihsan etmesi ulûhiyetin eserlerinin en mükemmel ifadesidir. İnsanoğlu dikkatini toplayarak gücü yettiği nisbette çevresindeki şu büyük mevcudata baktığı zaman büyük küçük her varlıkta, en küçük zerreden en büyük küreye kadar, en basit hücreden en gelişmiş hayat şekline kadar bütün canlı varlıklarda varedici kudretin eserlerini bütün çıplaklığıyla görür.

Hz. MÛSA'NIN FİRAVUN'LA MÛCADELESİ

Bu bölüm Mûsa aleyhisselâm'ın Firavun ve erkânıyla olan kıssasını ihtiva etmektedir. Hz. Mûsa'nın onları âlemlerin Rabbi olan Allah'ın rububiyeti ile yüzleştirmesinden başlamakta, hepsinin birlikte boğulmasına kadar gelmektedir. Ve bunların arasında yer alan sihirbazlarla çatışma, hakkın bâtıla galip gelmesi, sihirbazların, âlemlerin Rabbi olan, Mûsa'nın ve Hârun'un Rabbine inanmaları, bunun üzerine Firavun'un onları azaplandırmak, öldürmek ve bastırmakla tehdit etmesi yer alıyor. Neticede sihirbazların ruhlarında kendisini gösteren hak gerçeği ve kalplerinde yer eden inancın üstünlüğü hususu anlatılıyor. Bunu müteâkiben İsrailoğullarının cezalandırılması hususu geliyor. Allah'ın hem Firavun, hem de erkânını yıllarca açlık ve meyvelerden eksiltmeyle azaplandığı zikrediliyor. Sonra onların tufana tutulup çekirge, kurbağa ile azaplandırılmaları hususu yer alıyor. İsrailoğulları her defasında Hz. Mûsa'dan üzerlerinden azabı kaldırması için Rabbine duâ etmesini istiyorlar. Allah Teâlâ üzerlerinden azabı kal-

dırınca da tekrar eski hallerine dönüyorlar. Ne kadar âyet gelirse gelsin inanmayacaklarını izhar ediyorlar. Neticede Allah'ın azabına müstahak oluyorlar ve Allah'ın âyetlerini yalanlamaları, imtihanın hikmetinden gafil bulunmaları sebebiyle denizde boğulup gidiyorlar. Tabii bu azap Allah'ın yalanlayıcıları helâk edip yok etmeden önce bolluk ve darlıkla denemesinde tecelli eden değişmez kanunlarına göre ortaya çıkıyor. Sonra şiddetle imtihana dayanmaları ve sabretmeleri yüzünden Hz. Mûsa'nın kavmine hilâfetin verilmesi hususu varid oluyor.

Biz kıssanın bu bölümünü bir bahis, diğer bölümünü de Hz. Mûsa'nın kendi kavmi ile olan kıssasını naklederek ikinci bölüm şeklinde izah etmeyi uygun gördük. Bu bölümde kıssa, başından sonuna kadar özet halinde başlıyor. Ve bu sûrenin akışı içerisine uygun olarak cereyan ediyor. (1)

«Sonra o peygamberlerin arkasından Firavun ve topluluğuna mucizelerimizle Mûsa'yı gönderdik. Fakat onlar, mucizelerimize karşı haksız davrandılar. Bozguncuların âkıbeti nasıl olurmuş bir bak!»

(A'râf, 103)

Bu âyet-i kerime Hz. Mûsa ile Firavun ve erkânı arasındaki kıssanın anlatılışındaki ana gayeyi sarahaten açıklıyor. Bu gaye bozguncuların âkıbetinin nasıl olduğuna bakıp ibret almaktır. Hedefi belirten bu kısa özetten hemen sonra gayeyi genişçe izah eden, tafsilatlı olarak gözler önüne seren diğer halkalar sıralanmaya başlıyor.

Kıssa canlı manzaralarla bölümlere ayrılıyor. Her sahnede hareket ve karşılıklı konuşma dalgaları bu-

(1) Seyyid Kutub, Kur'an'da Edebi Tasvir.

unuyor. Her sahnenin kendisine has işaretleri ve tesirleri yer alıyor. Konunun akışı içerisinde yer yer ibretli noktalara parmak basılıyor. Sıralanan tevcihatın içerisinde âlemlerin Rabbi olan Allah'a davet ile kulların başına musallat olan ve Allah'tan başka kendilerinin tanrılığını iddia eden putlar arasındaki savaşın tabiatını ve mahiyetini açıklıyor. Ayrıca açıkça söylendiği zaman inancın verdiği kudreti, putçuların hâkimiyetinden korkmamayı, şiddetli azap ve tehditlere kulak asmamayı da açıkça belirtiyor:

«Sonra o peygamberlerin arkasından Firavun ve topluluğuna mucizelerimizle Mûsa'yı gönderdik. Fakat onlar, mucizelerimize karşı haksız davrandılar. Bozguncuların âkıbeti nasıl olurmuş bir bak!»

O memleketlerden sonra, o memleketlerin halkının başına gelenlerden sonra idi Mûsa (a.s.)'nin gönderilişi... Âyet-i kerime kıssayı Firavun'un ve erkânının risalet müessesesini nasıl karşıladığını belirten bölümle başlıyor. Sonra onların böyle karşılamalarının sebebini kısaca açıklayan bir özet geliyor. Bu özetle anlatımda çabuk davranıldığı gibi, vardıkları âkıbete işaret etmek hususunda da seri davranılıyor. Onlar bu âyetleri inkâr etmişlerdi. Ve Kur'an-ı Kerim'in ifadesiyle âyetlere karşı haksızlık etmişlerdi. Kur'an-ı Kerim'de çok kere «zulüm» kelimesi ile «fısk» kelimesi küfür veya şirk anlamında kullanılır. İşte burası da bu ifadelerin aynı anlamda kullanıldığı bölümlerden birisidir. Zira gerek şirk, gerekse küfür zulmün en iğrenç şeklidir. Fıskın da en kötü biçimi. Gerek küfredenler, gerekse Allah'a şirk koşanlar en büyük hakikate karşı, yani ulûhiyet ve tevhid hakikatine karşı haksızlık etmekte, dünya ve âhirette kendilerini helâke sürükledikleri için kendi kendilerine zulmetmektedirler. Ayrıca insanları bir tek Allah'a

kulluktan çıkarıp muhtelif tanrılara ve sayısız putlara kul etmelerinden ötürü insanlara da zulmetmektedirler. Hiç şüphesiz ki bundan daha büyük bir zulüm olmaz. Binaenaleyh küfür, zulümdür.

«... Kâfirler, zâlimlerin tâ kendileridir.»

(Bakara, 254)

Aynen Kur'an-ı Kerim'in ifade ettiği gibi... Küfredenler veya şirk koşanlar fıska dalmış oldukları gibi Allah'ın doğru yolundan çıkmış ve insanı cehenne me sevkeden başka muhtelif yollara da dalmışlardır. Gerçekten Firavun ve adamları da Allah'ın âyetlerine karşı zulmetmişlerdir. Yani onları inkâr edip küfretmişlerdir:

«... Bozguncuların âkibeti nasıl olurmuş bir bak!»

Bu âkibet, âyet-i kerîmelerin seyri içerisinde, biraz ilerde gelecektir... Ama şu anda biz, bozguncular kelimesinin ifade ettiği mânaya bir göz atalım. Burada bozguncular kelimesi kâfirler ve zâlimler kelimesiyle eş anlama gelmektedir. Onlar Allah'ın âyetine zulmetmekle küfredip inkâr etmişlerdir. Öyle ise bu bozguncuların âkibetinin nasıl olduğuna bir bak. Onlar bozguncudurlar, çünkü küfredip inkâr ederek zulme dalmışlardır. Küfür ise bozgunculuğun en iğrenç şekli, bozgunculuk yapmanın en adi biçimidir. Hayat ancak tek bir Allah'a iman ve bir tek ilâha ubûdiyet esasına dayandığı zaman doğru yolu bulur... İnsanların hayatında ubûdiyet yalnız Allah için olmadığı zaman yeryüzü bütünüyle bozguncularla dolar. Tek başına Allah'a kulluğun mânası insanlara hâkim bir tek efendinin bulunmasıdır. Kulların ibâdet ve kulluk vazifesini yalnız O tek bir yaratana karşı ifa etmeleridir. Meydanda, kulların omuzuna binen birtakım çeşitli tanrıların bulunması halinde insanların

düşünce sistemleri bozguna uğrayacağı gibi hayatlarının her tarafını da bozukluklar sarar. İnsan, hürriyetine ancak tek bir Allah'a kul olduğu vakit ulaşabilir. İşte bunun için Allah Teâlâ Firavun ve erkânından bahsederken :

«... Bozguncuların âkibeti nasıl olurmuş bir bak!» buyuruyor.

Hikâyenin bu şekilde başlaması Kur'an'ın kıssaları sunuş metodunun icabıdır. Ayrıca sürenin akışına ve etrafında dönüp durduğu ana mihvere de uygun bir metoddur bu. Zira süre-i celile ilk andan itibaren akışın hedefini belirtmek için varılan âkibeti çabucak bildiriyor, sonra tafsîlâtlı olarak anlatmaya başlıyor. Ve biz sonuna kadar hâdiselerin nasıl cereyan ettiğini bizzat müşahade ediyoruz.

Hız. Mûsa ile Firavun ve erkânı arasındaki hâdiseler nasıl olmuştur?

İşte ilk sahne bunların arasında cereyan ediyor ve âyet-i kerîme şöylece konuya giriyor:

«Mûsa dedi: "Ey Firavun! Şüphesiz ben, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberim.

Bana, Allah'a dair ancak gerçeği söylemem yarasır. Rabbinizden size apaçık bir delil getirdim. Artık İsrailoğullarını benimle beraber salver."

Firavun: "Şayet bir delil getirdiysen ve doğru söyleyenlerden isen onu ortaya koy" dedi.

Bunun üzerine Mûsa asâsını yere attı. Hemen apaçık bir yılan oluverdi.

Elini koynundan çıkardı. Bir de ne görsünler, bakanlara pırıl pırıl parlayan bembeyaz bir el.

Firavun kavminin ileri gelenleri, şöyle dediler: "Şüphesiz bu, çok bilgili bir sihirbazdır.

Sizi yurdunuzdan çıkarmak istiyor.” Firavun dedi ki: “O halde ne emredersiniz?”

Dediler ki: “Onu ve kardeşini şimdilik ertele ve şehirlere sihirbazları toplayacak adamlar gönder.

Ne kadar bilgili sihirbaz varsa, hepsini sana getirsinler.”» (A'râf, 104 - 112)

Bu sahne hak ile batılın, imanla küfrün karşılaştığı ilk sahnedir... Âlemlerin Rabbi olan Allah'a davet ile âlemlerin Rabbinden ayrı olarak kendi rububiyetini iddia eden ve tanrılaşmaya özenen putlar arasındaki ilk karşılaşmadır.

«Mûsa dedi: “Ey Firavun! Şüphesiz ben, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberim.

Bana, Allah'a dair ancak gerçeği söylemem yarasır. Rabbinizden size apaçık bir delil getirdim. Artık İsrailoğullarını benimle beraber salıver.”»

«... “Ey Firavun!”...» Gerçek efendinin kim olduğunu bilmeyenler gibi efendim demiyor da onu kendi lakabıyla edeb ve izzet içerisinde çağırıyor. Ona meselenin hakiki durumunu belirtmek için sesleniyor. Bu arada mevcudattaki gerçeklerin en büyüğünden söz ediyor:

«... “Şüphesiz ben, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberim.”»

Gerçekten de Mûsa (a.s.) kendisinden önce geçen diğer peygamberlerin getirmiş olduğu gerçekleri getirmiştir. Bütün âlemlerin bir tek Rabbinin Allah-u Zülcelâl olduğu gerçeğini... Tek bir ulûhiyet ve şümullü bir ubûdiyet gerçeğini... Yoksa dinler tarihi bilginlerinin ve onların peşinden sürüklenenlerin hayalî hükümler çıkarak söyledikleri gibi önce çok

tanrılı, sonra çift tanrılı, en sonunda da tek tanrılı dinler haline gelerek tekâmül etmiş değildir. Ne var ki beşeriyet ilâhî inanç sisteminden inhiraf edince cahiliyetlere dalmış ve hadsiz hudutsuz bataklıklara gömülerek bazen totemler arasında, bazen ruhlar arasında, bazen de müteaddit ilâhlar arasında dönüp dolaşmış, gün olmuş güneşe tapmış, gün olmuş çift tanrının varlığına inanmış ve günü gelmiş putperestlik kalıntıları ile lekelenmiş olan bir tevhid inancına bağlanmıştır. Böylece cahiliyet izi taşıyan çeşitli inançlara kaptırmış kendisini... İşte bunun içindir ki semavî dinlerle, bu dinlerden sapıp düşülmüş olan cahiliyet bataklıklarını birbirinden ayırdetmek lâzımdır. Semavî dinlerin hepsi de sağlam tevhid inancını getirmiş ve bütün âlemlerin bir tek ilâhın yarattığı olduğunu ilk başlangıçta belirtmiştir...

İşte Mûsa (a.s.) da Firavun ve erkânıyla yüz yüze geldiği ilk anda onları bu biricik hakikatle karşı karşıya getiriyor. Nitekim gerek Hz. Mûsa'dan önce, gerekse sonra gelen bütün peygamberler de bu bozuk cahiliyet inançlarına karşı aynı şekilde hareket etmişlerdir. Hz. Mûsa Firavun ve erkânını bu gerçekle yüz yüze getirirken tek bir Allah'a inanç sisteminin Firavun ve erkânına karşı bir isyan, bir ihtilâl ve inkılâp olduğunu, onun devletine, nizamına ve idaresine karşı bir direnme anlamına geldiğini gayet iyi biliyordu... Zira âlemlerin Rabbi olan Allah'ın ilâhlığını kabul etmenin biricik mânası Allah'ın emirlerine karşı gelmeyi kaldırmaktır. İşte Hz. Mûsa âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamber olması münasebetiyle onları bu korkunç gerçeklerle yüz yüze getirmiştir... Kendisini gönderen yüce Rabbine karşı hakkı söylemek mecburiyetindedir ve bundan dolayı mesuldür:

1 “Bana, Allah’a dair ancak gerçeği söylemem yaraşır.”...»

Elbette ki Allah’ın gönderdiği gerçekleri öğreten bir peygambere yalnız hakikatı söylemek yaraşır. Zira o, bu gerçeklerin kadrini en iyi bilen ve kendi ruhunda o gerçekleri hisseden kişidir:

«... “Rabbinizden size apaçık bir delil getirdim...”»

Bu mucize size benim sözümün doğruluğunu gösterir:

«... “Şüphesiz ben, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberim.”»

Ve işte bu büyük gerçek adına, evet âlemleri içine alan bu ulûhiyet gerçeği adına Mûsa peygamber, Firavun’dan İsrailoğullarını kendisiyle birlikte salıvermesini istiyor. Çünkü İsrailoğulları bir tek Allah’ın kuludurlar. Şu halde Firavun’a kulluk etmemeleri gerekir. Zira insan aynı zamanda iki efendinin hizmetini ifa edemez. İki ilâha kul olamaz. Allah’a kul olan kimse mümkün değildir ki Allah’tan başkasına kul olsun. Firavun, İsrailoğullarını kendi arzusuna kul ettiğine göre, işte Mûsa peygamber ona âlemlerin Rabbinin tek başına Allah olduğunu ilân ediyor. Ve bu gerçeğin ilâmı Firavun’un özendiği İsrailoğullarını köleleştirme arzusunun meşruiyetini ortadan kaldırıyor.

Haddizatında Allah’ın, âlemlerin Rabbi oluşunun ilâmı bizzat insanın hürriyetinin ilânıdır. İnsanın Allah’tan başkasına boyun eğip, itaat edip, kulluk etmekten kurtuluşunun ilânıdır. İnsanın insanlar tarafından sömürülmesinden, insanların arzusuna kul olmaktan, insanların âdet ve alışkanlıklarının mahkûmu olmaktan kurtuluşunun ilânıdır.

Allah’ın, âlemlerin Rabbi oluşunun ilâmı ile âlem-

lerden bir ferdin Allah'tan başkasına boyun eğmesi asla birleşemez. Kâinattaki varlıklardan herhangi birisinin sahte ilâhlar tarafından konulan hükümlere göre muhakeme edilmesi mümkün olamaz. Beşer yapısı hükümlere boyun eğerek, Allah'tan başkasının âlemlerin Rabbi olduğunu kabul ederek müslüman kalacaklarını sananlar, eğer bu zanlarında gerçekten iyi niyet sahibi iseler çok yanlış bir vehim içerisinde-dirler. Onlar kendilerine hükmedenlerin dinine bağlıdır. Allah'ın dinine değil, sahte ilâhların dinine...

İşte Mûsa (a.s.) da Firavun ve erkânından İsrailoğullarının serbest bırakılmasını isterken arzusunu bu gerçeğe dayandırmakla emrolunmuştur:

“... *“Ey Firavun! Şüphesiz ben, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberim.*

... Artık İsrailoğullarını benimle beraber salı-ver.”»

Birisi mukaddime, diğeri netice... İkisi de birbirinin içerisinde ve birbirinden ayrılmaz halde...

Gerek Firavun'a, gerekse erkânına Hz. Mûsa'nın ilân ettiği Allah'ın, âlemlerin Rabbi oluşunun büyük bir anlam ifade ettiği onların gözünden kaçmamıştı. Bu gerçeğin ilânının satırları arasında Firavun'un hükmünü yıkmayı hedef aldığını, idare nizamını değiştirmeyi, meşruiyetini reddetmeyi, zulmünü ve düşmanlığını açığa vurmayı ihtiva ettiğini gözden uzak tutmuş değildi. Şu kadarı var ki, gerek Firavun'un, gerekse erkânının elinde tek bir fırsat kalmıştı. O da Hz. Mûsa'yı hiçbir delile ve esasa istinad etmeden kendisinin âlemlerinin Rabbinin peygamberi olduğunu sanan bir yalancı olduğunu açıkça söylemek idi:

«*Firavun: “Şayet bir delil getirdiysen ve doğru söyleyenlerden isen onu ortaya koy” dedi.*»

Bunu Firavun şunun için istiyordu. Şayet âlemlerin Rabbine davet eden Mûsa Peygamberin davasında yalancı olduğu açığa çıkarsa dâvası temelden yıkılır ve onu bastırmak kolay olur. Ve artık böyle bir davanın önemi ve tehlikesi söz konusu olmaz. Çünkü bu davayı ortaya atan şahıs hiçbir esasa istinad etmemektedir.

Fakat Hz. Mûsa cevap veriyor :

«Bunun üzerine Mûsa asâsını yere attı. O hemen apaçık bir yılan oluverdi.

Elini koynundan çıkardı. Bir de ne görsünler, bakanlara pırıl pırıl parlayan bembeyaz bir el.»

Birden oluyor bu... Elindeki asâ birden bir ejderha haline geliyor... Apaçık bir ejderha... Nitekim bir başka sûrede şöyle buyuruluyor:

«... Bir de ne görsün. O, bir yılan olmuş, hareket ediyor.»

Sonra esmer elini cebinden çıkarıyor ki hiç eksiksiz bembeyaz. Mûsa (a.s.) esmere yakın bir renkteydi. Bembeyaz ama bir hastalıktan ötürü değil. Bir mucize eseri... Tekrar cebine sokup çıkardığı zaman o bembeyaz eller bu sefer esmerleşiveriyor...

İşte Hz. Mûsa'nın ileri sürdüğü iddianın doğruluğunun delili ve işareti. Ben âlemlerin Rabbinin peygamberiyim, iddiasının...

Ne var ki Firavun ve erkânı bu mühim davete teslim olacaklar mı? Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın rububiyetini kabullenecekler mi? O zaman Firavun'un tahtı, tacı, mülkü ve idaresi hangi esasa dayanarak ayakta duracak? Firavun'un kendilerine makam ve mertebe bahsettiği erkânı hangi şekle ve hükme istinad ederek hâkimiyetlerini sürdürecekler?

Şayet Allah'ın, âlemlerin Rabbi olduğu benimse-
nirse bütün bunlar hangi esasa dayanarak üstünlük-
lerini sürdürüp gidecekler? Eğer âlemlerin Rabbi Al-
lah ise o takdirde Allah'ın şeriatından başka hüküm
olmayacaktır. Allah'ın emrinden başka itaat edilebi-
lecek emir bulunmayacaktır. O takdirde Firavun'un
hükümleri ve emri nereye gidecek? Çünkü o, Allah'-
ın şeriatına dayanmıyor, Allah'ın emrine istinad et-
miyor... Şayet insanların Rabbi Allah ise elbette ki
Allah'tan başka bir Rabbin hükmüne, emrine ve şe-
riatına uyacak değildirler... Eğer insanların Rabbi Fi-
ravun ise o zaman insanlar da Firavun'un şeriatına
ve emrine uyacaklardır. Şu halde koyduğu emirleri
ve prensipleri ile insanlara hâkim olan şahıs onların
Rabbi durumundadır. Ne şekilde olursa olsun insan-
lar hâkimlerinin dinine tâbidirler.

Asla... Elbette ki put ve putçular kısa ve kolay
yoldan teslim olacak değildirler... Elbette ki put ve
putçu kendi hükmünün bâtil olduğunu ve hâkimiye-
tinin meşru olmadığını bu kadar kolay kabul edecek
değildir...

Gerek Firavun ve gerekse erkânı, Hz. Mûsa'nın
ilân ettiği bu korkunç gerçeğin ifade ettiği mânayı
anlamayacak kadar cahil değildiler... Aksine bu mef-
humu açıkça söylüyorlardı. Ne var ki dikkat nazarla-
rını bu mefhumun önemle delâlet ettiği hususlara çe-
kiyorlardı. Ve Hz. Mûsa'yı usta bir sihirbaz olmakla
itham ediyorlardı.

*«Firavun kavminin ileri gelenleri, şöyle dediler :
"Şüphesiz bu, çok bilgili bir, sihirbazdır.*

*Sizi yurduunuzdan çıkarmak istiyor." Firavun de-
di ki: "O halde ne emredersiniz?"»*

Onlar bu gerçeğin ilânından sonra ortaya çık-
cak korkunç neticeyi açıkça belirtiyorlar. Bu gerçeğin

ilân edilmesiyle ortaya çıkacak netice mülklerini kaybetmek, hâkimiyeti elden kaçırmak, idarelerinin meşruiyetini yitirmesi idi...

Hiç şüphesiz ki yeryüzü Allah'ındır. Kullar Allah'ın kullarıdır. Yeryüzündeki hâkimiyet Allah'tan başkasına verildiği zaman elbette Allah'ın hükmünden başka hükümlerle hükmeden putlar doğacaktır. Veya insanları kendi emir ve buyruklarına kul ederek tanrılık taslayan sahte ilâhlar türeyecektir. Ve kitleler arasında büyük vazifelere ve makamlara getirilmiş kimseler onların putlaşmasına ve sahte ilâhlıklarına yardım edecek, destek olacaklardır. Böylece kulları bu sahte tanrıların kulu durumuna getireceklerdir.

İşte Firavun ve erkânı da bu davetin önemini böylece idrâk etmişlerdir. Ve her zaman putlar da putçular da daveti aynı tarzda idrâk edeceklerdir. Nitekim Resulullah (s.a.v.) insanları Allah'tan başka ilâhın bulunmadığına ve Muhammed (s.a.v.)'in Allah'ın Resulü olduğuna iman etmeye çağırdığını işitince, kendi fıtratı ve fikrî yapısı ile bir Arap şöyle demişti: «Bu öyle bir meseledir ki, krallar ondan hiç hoşlanmaz.» Ve işte bir başka Arap da aynı fitrî duygusu ile ona şu karşılığı vermişti: «Şu halde Araplarla Acemler seninle savaşırlar...» İşte bu iki Arap kendi lügatlarının ifade ettiği mânada kelime-i şehadetin ne kadar önem ifade ettiğini bu şekilde belirtmişlerdir. Zira Allah'tan başka ilâhın bulunmadığına şehadet etmek, ister Arap olsun, ister Acem, Allah'ın hükümlerinden başka hükümlerle hükmeden sahte ilâhlara karşı bir isyan mânasına geldiğini gayet iyi anlıyorlardı. Ve bu Arapların hissiyatında kelime-i şehadet bütün ciddiyetiyle yer etmişti. Zira onlar dillerindeki kelimelerin ifade ettiği mânayı gayet iyi kav-

nyorlardı. Aksi takdirde Allah'la beraber birtakım ilâhların bulunması gerekirdi. Ve o gün hiç kimse, Allah'tan başka ilâhın bulunmadığına şehadet etmenin mânasını, bugün kendilerinin müslüman olduklarını iddia edenler gibi hafife almıyordu...

İşte Firavun'un erkânı da Firavun'la müşavere ederken şöyle diyorlardı:

«... *“Şüphesiz bu, çok bilgili bir sihirbazdır.*

Sizi yurduunuzdan çıkarmak istiyor.” Firavun dedi ki: *“O halde ne emredersiniz?”»*

Ve hepsinin görüşü bir noktada birleşti:

«*Dediler ki: “Onu ve kardeşini şimdilik ertele ve şehirlere sihirbazları toplayacak adamlar gönder.*

Ne kadar bilgili sihirbaz varsa, hepsini sana getirsinler.”»

O gün Mısır ülkesinde bulunan mabedlerin hepsi kâhinlerle dolup taşıyordu. Ve kâhinlerin hepsi de sihirbazlıkla uğraşırlardı. Putperest dinlerin hepsinde aşağı yukarı din ile sihir birbirine karıştırılmıştı. Ve din adamları ile ilâhların muhafızları umumen sihirle iştigal ederlerdi. İşte bu dış görünüşe binaen dinler tarihi bilginlerinden bir kısmını sihrin, dinin gelişme merhalelerinden bir merhale olduğu vehmine kapılmaya sevketmiştir. Ve bunlar arasında bulunan imansızlar, sihrin ortadan silindiği gibi, birgün dinin de silineceğini, ilmin, dinin devresini sona erdireceğini söylemektedirler. Ve buna benzer yığınlarca zırvaları ilim adına irtikâp etmektedirler.

Gerek Firavun'un, gerekse erkânının üzerinde fikir birliğine vardıkları nokta şu idi: Firavun Hz. Mûsa'yı bir yerde açıkça meydana çağıracaktı. Memleketin dört bucağına haberler gönderecek, büyük si-

hirbazları davet edecekti. Böylece Hz. Mûsa'nın sihri-
ne karşı çıkmış olacaklardı...

Bu kadar haddi tecavüz etmesine ve zalimleşme-
sine rağmen Firavun'un hareketleri, yirminci asırda
âlemlerin Rabbine davet eden insanlara karşı dik-
len putlardan ve zâlimlerin zulmünden daha azdı...
Bu önemli davete karşı bâtılın hâkimiyetiyle tehdit
çıgıllıkları atanlardan daha az zâlimdi Firavun. Kur'-
an-ı Kerim, Firavun'un ve erkânının memleketin dört
bucağında bulunan sihirbazları toplamalarını bir ke-
nara bırakarak birinci sahnenin perdesini kapatıyor
ve hemen ikinci sahneyi açıyor. Bu da Kur'an'ın hi-
kâye ediş metodundaki üstünlüklerden ve özellikler-
den birisidir. Kur'an, hikâyeleri, anlatılan bir rivâyet
şeklinde değil de, gözle görülen bir dehşet, bir vakıa
şeklinde sunmaktadır. (1)

SIHİRBAZLARIN ŞARTI

«Sihirbazlar Firavun'a geldiler ve dediler ki:
"Eğer biz galip gelirsek bize mükâfat var değil mi?"

Firavun: "Evet, hem de bana en yakın kimseler-
den olacaksınız" dedi.» (A'râf, 113 - 114)

Bunlar birer sanat erbabı. Sihirbazlığı kendileri-
ne sanat edinmişler. Tıpkı kâhinlik gibi... Gerek bun-
da, gerekse onda asıl hedef paradır. Bâtıl, zalim ve
hâkim olan idarecilerin emrine hizmet etmekse, dini
bir sanat haline getiren din adamlarının vazifelerinin
başında gelir. Elbette ki toplumsal hayatta samimi-
yetle Allah'a kulluk esası hâkim olmazsa, hâkimiyet
tek başına Allah'a tevdi edilmezse, Allah'ın hüküm-
lerinin yerine birtakım putlar ve tâğutlar geçerse bu
putların o nevi sanatkârlara ihtiyacı olacaktır. Ve
bu sanatın icrasından dolayı onlara mükâfatlar da-
ğıtacaktır. Onları alkışlarla yükseltecektir. Bu sanat
erbabı din adına onların hâkimiyetini kabullenip tak-
dis edecek, onlar da bu sanat erbabına hediyeler ih-
san edip mal ve mertebe dağıtacaktır.

Firavun kesin şekilde söylüyor onlara... Yaptık-

ları sanatın para karşılığı olduğunu, ayrıca kendilerine yakın mertebeler ihsan edeceğini vaad ediyor. Maksat daha fazla aldatmak ve daha çok gayret sarfetmeleri için onları teşvik etmek... Ne var ki gerek Firavun, gerekse sihirbazlar, Hz. Mûsa'yla olan durumun bir sanat icra etme durumu, göz boyama ve aldatma hali olmadığını bilmiyorlar, farketmiyorlar.

Görüldüğü gibi sihirbazlar ücretle anlaşmışlar. Boyunları, Firavun'a yakınlaşmak için eğilivermiş. Sağılmaya hazır vaziyetteler... Sonra birden Hz. Mûsa'ya dönüyorlar ve meydan okuyorlar ona... Bunu müteakiben Allah'ın onlara nasip ettiği ve kendilerinin hesaba katmadıkları bir hayır düşüyor paylarına. Ve beklemedikleri bir mükâfatla karşılaşılıyorlar:

«Sihirbazlar şöyle dediler: "Ey Mûsa! Önce maharetini ya sen ortaya koy. Yahut da biz koyalım."

Mûsa: "Önce siz koyun" dedi....» (A'râf, 115 - 116)

Bu ifadede meydan okuma hali oldukça beliriyor. Çünkü onlar Hz. Mûsa'yı muhayyer kılıyorlar. Ayrıca üstün geleceklerine ve büyülerine son derece güvendikleri de ortada... Diğer taraftan Hz. Mûsa'nın kendine güveni ve onların meydan okumalarını umursamaması da bütün parlaklığıyla gözler önünde.

«Mûsa "Önce siz koyun" dedi....»

Bu bir tek kelimede bile açıkça umursamazlık hali beliriyor. Ve kelimelerin ardından Hz. Mûsa'nın kendisine güveni bütün parlaklığıyla ortaya çıkıyor. Ve bu; Kur'an-ı Kerim'in bir tek kelimeyle birçok noktaları aydınlatma metodunun güzel örneklerinden birisidir... (1)

Ne var ki âyet-i kerîmenin seyri ansızın Hz. Mû-

(1) Seyyid Kutub, Kur'an'da Edebi Tasvir.

sa'da beklenmedik bir vakıa meydana getirdiği gibi bizde de meydana getiriyor. Biz henüz umursamazlık ve küçümseme içinde iken, birden âyet-i kerîme bizi parlayan büyü'nün saçtığı korku ve dehşet görüntüsü ile karşı karşıya getiriyor:

«... Sihirbazlar marifetlerini ortaya koyunca insanların gözlerini büyülediler ve onları korkuttular. Böylece büyük bir sihir göstermiş oldular.» (A'râf, 116)

Kur'an-ı Kerim'in, bunun büyük bir sihir olduğunu belirtmiş olması, onun ne şekilde bir sihir olduğunu anlamamız için kâfidir. Ayrıca onların insanların gözünü boyadıklarını, kalplerine korku saldıklarını belirtmiş olması bizim o sihrin ne şekilde bir şey olduğunu düşünebilmemiz için faydalıdır. Haddizatında âyet-i kerîmede kullanılan lâfız bile birtakım hâdiseleri tasvir etmektedir. O sihirbazlar önce halkın korku duygusunu harekete geçirdiler ve onun üzerine oyunlarını oynadılar. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'in Tâhâ Sûresi'nde Hz. Mûsa'nın içinde bir korku birmeye başladığını ifade etmesi de bu sihrin ne şekilde birşey olduğunu anlamamız için kâfidir.

Ne var ki ansızın ortaya çıkan bir başka olay hem Firavun'un ve erkânının hem de sihirbazların, kâhinlerin ve toplanmış olan bütün kalabalığın gözlerini bir başka sahneye çeviriyor. Evet büyük bir örneğini gördükleri sihirden farklı bir sahneye:

«Biz de Mûsa'ya: "Asânı bırakıver" diye vahyettik. Bir de ne görürsün, asâ, onların bütün uydurduklarını yutuyor.

Böylece hak ortaya çıktı ve onların bütün yaptıkları boşa gitti.

İşte orada yenildiler ve zelil olarak geri döndüler.» (A'râf, 117 - 119)

Aslında kumıldanır gibi olan, gözleri büyüleyen, kalplere dehşet salan ve birçok kişilere üstün olduğunu hayal ettiren bâtıldır bu. Bomboştur, yok olup gidecektir. Rüyada görülen bir hayal gibi silinmesi, bir kirpi gibi büzülmesi, kuru bir yaprağın ateşi gibi sönmesi için yalnızca Allah'a güvenen doğru bir hali katle yüz yüze gelmesi lâzımdır. Ve işte o zaman hak bütün ağırlığını koyar. Temel kaidelerinin sağlam olduğunu, kökünün ta derinliklere kadar indiğini gösterir... İşte buradaki ifade insana bu duyguları bahsediyor. Ve hakkın ağırlığı olan bir vâkıa şeklinde olduğunu tasvir ediyor.

Böylece hak yerini buldu... İstikrar kazandı, sebat etti... Ve böylece hakkın dışında kalan herşey yok oldu, silinip gitti:

«... Ve onların bütün yaptıkları boşa gitti.»

Bâtıl mağlûp oldu. Bâtıl yolunda olanlar da... Kûçıldüler, zillete düştüler. Ve gözleri kamaştıran parlamadan sonra söndüler, silinip gittiler:

«İşte orada yenildiler ve zelil olarak geri döndüler.»

Ne var ki bu ansızın karşılaşılan olay henüz bitmiş değil. Aynı sahne içerisinde aniden karşılaşılan bir başka olay yer alıyor... Evet büyük bir olay:

«Sihirbazlar secdeye kapandılar.

Ve şöyle dediler: "Âlemlerin Rabbi olan, Mûsa ve Hârun'un Rabbine iman ettik."» (A'râf, 120 - 122)

İşte bu, vicdanların derinliklerinde yer etmiş bulunan hakkın kükreyişidir. Duygularda yer etmiş hakikat yığınlarının doğmasıdır. Hakkı, yakini ve aydınlığı benimsemek üzere hazır duruma gelen hak

gerçeğidir. Şüphesiz ki sihirbazlar kendi sanatlarının gerçek durumunu en iyi bilenlerdir. Büyü sanatının nereye kadar ulaşmasının mümkün olacağını en iyi kavrayanlardır. Onlar Hz. Mûsa'nın getirdiği mucizenin beşer sanatı bir sihir neticesi mi, yoksa beşerin ve sihrin takatinin ötesinde üstün bir kudret tarafından ortaya atılan bir mucize mi olduğunu gayet iyi bilmektedirler. Ve şüphesiz ki kendi sanatında mahir olanlar, gözleri önüne serilen gerçeklere teslim olma kabiliyeti daha üstün olanlardır. Çünkü onlar hakikatleri idrâk etmek için bu sanatta mahir olmayan, sadece işin kabuğunda kalan kimselerden daha fazla kabiliyetlidirler. Ve işte bu noktada sihirbazlar, ana delillerini kendi nefislerinde fiilen buldukları mutlak gerçeğe teslim oluyorlar ve boş yere meydan okumaktan kaçınıyorlar...

Fakat zalim ve diktatör putlar, ilâhi nurların insan gönüllerine nasıl aktığını, iman aydınlığının beşer kalbine ne şekilde girdiğini ve inanmanın verdiği huzurun sıcaklığının beşer vicdanına nasıl dokunduğunu bilmezler, anlamazlar. Onlar uzun müddet insanları kendilerine köle ettikleri için ruhlara da hâkim olabileceklerini, gönülleri de istedikleri yöne çevirebileceklerini sanırlar. Halbuki gönüller Allah'ın kudret parmaklarından iki parmağın arasındadır, onu dilediği gibi değiştirip çevirme kudreti Allah'ın elindedir... İşte bu anlayışsızlıktan dolayı Firavun birdenbire gelen bir hâdiseyle şoke oluyor. Evet bu ansızın inanma hâdisesi ile... Halbuki o böyle bir durumu kafasından bile geçirmiş değildi. Ruhlardaki izleri takip edecek durumu yoktu. Vicdanların köşelerine açılan pencereleri görebilecek durumda değildi... Ve işte bunun için bu ansızın gelen önemli hâdise sarstı kendisini... Aslında bu hâdiseyle Firavun'

un tahtı da temelden sarsılmaya başlamıştı. Mabed-lerin kâhinleri olan sihirbazların, âlemlerin Rabbine teslim olmaları birdenbire perişan ediyor onu. Evet Mûsa'nın ve Hârun'un Rabbine inanmak... Halbuki onlar biraz önce Mûsa'nın ve Hârun'un, âlemlerin Rabbine davetini reddetmek için toplanmışlardı. Bu iddiayı çürüteceklerdi... Gerek taht, gerekse saltanat, diktatörlerin ve putların sahip oldukları her şeydir... Putlar putluklarını koruyabilmek için çekinmeden, sıklıkla işlenmesi mümkün olan her suçu işleyebilirler. Yapmayacakları kötülük yoktur:

«Fıravun şöyle dedi: "Ben size izin vermeden ona iman ettiniz ha? Şüphesiz bu, halkı ülkeden çıkarmak için şehirde kurduğunuz bir tuzaktır. Yakında göreceksiniz.

Yemin olsun ki, ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama kestireceğim! Sonra da hepinizi astıracağım."»
(A'râf, 123 - 124)

Aynen böyle.

«... "Ben size izin vermeden ona iman ettiniz ha?"...»'

Sanki onlar kalplerinde yer eden hakka teslim olmak için kendisinden izin istemeliymişler... Ne var ki onların kendilerinin bile gücü yetmez gönüllerine. Hâkim olamadıkları vicdanlarının titreyişini durdurması için ondan izin istemeliymişler... Ruhlarına doğan hakikat nûrunu söndürmek için kendisinden direktif almalıymişlar... Halbuki kendileri bile müdahale edemezler ruhlarına yer eden gerçeklere... Sanki, ruhlarının derinliklerinde yeşermeye başlayan gerçek imana karşı kendilerini koruyabileceklermiş gibi... Vicdanlarının en dip noktasından parlayarak ge-

len iman ışığını söndürmek için kendilerini korumaları gerekirmiş... Yakini bir imandan doğan aydınlığı perdeleyip yok etmeleri icap edermiş...

İyi ama, o bir puttur, zalim diktatördür... Ve her put gibi cahildir, ahmaktır, duyguları körleşmiştir. Bunun yanı sıra da gururludur, kibirlidir, şımarıktır...

Ve sonra birden tehdit edilen tahtın, sarsılan saltanatın çığılığı, çığırkanlığı başlıyor:

«... *“Şüphesiz bu, halkı ülkeden çıkarmak için şehirde kurduğunuz bir tuzaktır.”*...»

Veya bir başka âyette belirtildiği gibi:

«... *“O, size sihri öğreten büyüğünüzdür.”*...»

(Tâhâ, 71)

Meselenin bütün işaretleri açık. Bu, Mûsa Peygamberin âlemlerin Rabbine davetidir ki, o, Firavun'u korkutuyor, rahatsız ediyor... Şüphesiz ki âlemlerin Rabbine davetle birlikte, putların hükmünün baki kalması, kararlarının geçerli olması imkân dışıdır. Çünkü onların saltanatı Allah'ın hükümlerini insanlar arasından kaldırarak Allah'ın rububiyetini yok etmek, Allah'tan başka tanrılar olarak kendilerini O'nun yerine koymak ve koydukları hükümlere herkesi kul etmek esasına dayanır... Hiç şüphesiz ki, bu iki yol birbirinden tamamen ayrı yollardır. Ve birleşmeleri mümkün değildir. Veya bu iki yol ayrı ayrı iki dindir, birleşmeleri imkân haricidir. Ya da iki ayrı Rabbin varlığının ifadesidir ki, ikisinin aynı anda bulunması mümkün değildir. Bunu hem Firavun biliyordu, hem de Firavun'un erkânı. Ve işte bunun içindir ki, Mûsa ve Hârun (a.s.)'un âlemlerin Rabbine davet etmeleri karşısında birdenbire dehşete kapılmışlardı. Sonunda bütün sihirbazlar secdelere kapana-

rak âlemlerin Rabbine inanmış ve bu inançlarını açığa vurmuşlardı. Mûsa ve Hârun'un Rabbini kabullendiklerini belirtmişlerdi. Elbette ki onların daha fazla dehşete kapılmaları gerekirdi. Halbuki sihirbazlar Firavun'un ilâhlığını kabul eden ve din adına insanların sırtına binen putperest dininin kâhinleri idiler...

Ve işte böylece Firavun o korkunç ve vahşi azap tehdidini savuruyor:

«... “Yakında göreceksiniz. Yemin olsun ki, ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama kestireceğim! Sonra da hepinizi astıracağım.”»

Bu azaplar, bu korkutmalar, bu sindirmeler ve baskılar bütün diktatörlerin, zalimlerin, putların, delil ve bürhanla bertaraf edemedikleri hakkın karşısında başvurdukları tek vasıtaadır. Açık ve kesin hakikatlerin karşısında bâtılın yaptığı hazırlıktır bu...

Ne var ki, insan ruhunda gerçek iman işaretleri açıkça belirdiği vakit insan yeryüzünün bütün kuvvetlerinden üstün sayar kendini. Zalimlerin, diktatörlerin ve putların bütün azaplarını küçümser.

«Sihirbazlar da ona şöyle dediler: “Şüphesiz biz Rabbimize dönüyoruz.”»

Firavun'a dediler ki: “Bizden, sadece bize gelen Rabbimizin âyetlerine iman ettiğimiz için intikam alıyorsun. Ey Rabbimiz! Bize bol sabır ver. Ve bizi müslüman olarak öldür.”» (A'râf, 125 - 128)

İmandır o ki sarsıntı nedir bilmez, korku nedir farketmez... Kimseye boyun eğmez, kimseye evet efendim demez. İmandır o ki insanı varacağı âkibetten emin olarak huzura kavuşturur. Rabbine dönmekten, O'na yaklaşmaktan duyduğu güven içerisinde yakinen ilerletir:

«Sihirbazlar da ona şöyle dediler: «Şüphesiz biz Rabbimize dönüyoruz.»»

Zalimler, diktatörler ve putlarla kendisi arasındaki savaşın mahiyetini iyice bilenler... Bu savaşın esas itibariyle bir inanç savaşı olduğunu kavrayanlar... Hiç kimseye yalvarmazlar, hiç kimseye boyun eğmezler... İncancından vazgeçmesinden başka birşey istemeyen düşmanından özür dilemezler, bağışlanmalarını istemezler... Zira bu şuura eren insanlar kendisine karşı açılan savaşın, yapılan kovuşturmanın bir inanç savaşı, bir inanç çatışması olduğunu idrâk ederler:

«... "Bizden, sadece bize gelen Rabbimizin âyetlerine iman ettiğimiz için intikam alıyorsun."...»

Savaş esnasında kime ve nereye yöneleceklerini bilenler düşmanlarından rahat ve selâmet istemezler... Sadece yüce Rablerinden fitnelere karşı sabır ve müslüman olarak canı vermek temennisinde bulunurlar.

«... "Ey Rabbimiz! Bize bol sabır ver. Ve bizi müslüman olarak öldür."»

NE YAPABİLİR ZALİM?

Zulüm, diktatorya, putçuluk imanın karşısında, güvenin karşısında ve şuurun karşısında aciz kalır. Boyunlara hâkim olduğu gibi kalplere de hâkim olduğunu sanan zulüm, her zaman acizdir ve inanan gönüller karşısında acze düşer... Bedenlere tasarruf edebildiği gibi ruhlara da tasarruf edebileceğini sananlar acizliklerini görürler... Ruhların ve gönüllerin kendilerine isyan ettiğini, Allah'ın emrinden başka emirlere uymadığını farkederek. Gönül Allah'a ulaşmayı isterse zulüm ne yapabilir? Kalpler Allah'a bağlanınca putlar ne hükmeder ona?... Gönüller, zalimlere de hâkim olan Allah'a bağlanınca ne gelir zâlimlerin elinden?...

Gerçekten de bu durum beşeriyetin tarihinde eşine az rastlanan kesin ve kati durumlardan birisidir. Daha önceleri... Sihirbaz iken sonra inanmış bulunanlarla Firavun ve erkânının arasında geçen bu hâdise beşeriyet tarihinde kesinlik ifade eden ender vak'alarındandır... İncanın hayata hâkim olduğunu, azmin acılara üstün geldiğini ve insanın «şeytanı» mağlûp ettiğini gösteren kesin hâdiselerden biridir bu.

Gerçek hürriyetin doğuşunu ilân eden beşeriyet tarihindeki en kesin olaylardan birisidir bu... Hürriyet, zalimlerin zulmüne, putların azaplarına karşı incanın üstün gelmesinden başka nedir ki?... Bedenlere ve boyunlara hâkim olup da ruhlara ve gönüllere çöreklenemiyen maddi güçleri elbette küçümseyecektir hürriyet... Maddî kuvvetlerin gönülleri boyun eğ-

dirmekten aciz kaldığı demlerde... İşte o sıralarda gö-nüllerde gerçek hürriyet meşaleleri yanar, doğar...

İşte bu hâdise beşeriyet tarihinde maddenin if-lâsını ilân eden kesin bir hâdisedir. Bir müddet ön-ce Firavun'dan ücret isteyen, başardıkları anda ala-cakları karşılığı soran, ona yakın bir makam ve mer-tebe arzu eden şu azınlık, işte şu anda Firavun'a üs-tün gelmeye çalışan, onun savurduğu tehdit ve azap-ları küçümseyen, önem vermeyen, asılma ve sindiril-me tehditlerini sabırla karşılamaya çalışan bir fazi-let örneğidir artık... Maddî âlemde onların hayatın-da değişen bir şey yoktur. Çevrelerinde de bir şey de-ğişmemiştir. Sadece başıboş bir zerreyi sabit bir mih-verde birleştiren bir akım meydana gelmiştir. Fani olan ferdi, ezel ve ebed kuvvetleriyle birleştiren kon-takt meydana gelmiştir... İbreyi oynatan, kalbe kud-ret temaslarını aktaran, vicdanlara hidayet seslerini işittiren, gözlere nur parıltılarını götüren temas vu-kubulmuştur... Hiçbir maddî durumun değişmesini beklemeden bizzat maddî durumu kendisi değiştiren ve insanı realiteler dünyasından çıkarıp hayalin ula-şamayacağı ufuklara yükselten karşılama vukubul-muştur...

Tehdit geçer... Azap biter... Ama iman kervanı yi-ne yolunda yürür... Sağa sola sapmaz, tereddüde dal-maz, şüpheye düşmez...

İşte mesele bu noktaya gelince âyet-i kerîmenin seyri, ikinci sahnenin perdesini de indiriveriyor. Ve daha fazla birşey söylemiyor... Zaten sahnenin par-laklığı ve önemi zirveye ulaşmış, en son noktaya var-mıştır. İşte bu esnada sunuş metodundaki sanat gü-zelliği kıssanın sunuluşundaki psikolojik hedefle bir-leşiyor... Kur'an'ın inanmış vicdanlara ebedi güzel-lik diliyle hitap edişindeki metodu beliriyor. Hem de

Kur'an'dan başka bir yerde ulaşılması mümkün olmayan bir uygunluk içerisinde... (1)

Fakat biz bu göz alıcı üstün manzara karşısında bir nebze durmak istiyoruz.

Önce Firavun'un ve erkânının, sihirbazların âlemlerin Rabbine, Mûsa ve Hârûn'un Rabbine inanmalarının kendi saltanatları ve hâkimiyetleri için bir tehlike teşkil ettiğini kabul etmelerindeki anlayışları üzerinde duracağız. Çünkü onlar âlemlerin Rabbine inanmanın üzerine kaim olduğu ana kaidenin kendilerinin saltanatlarının üzerine kaim olduğu kaide ile çatıştığını biliyorlar... Biz bu hususu daha önce de belirtmiştik. Burada tekrar aynı gerçeği bir kere daha ifade etmek istiyoruz... Hiç şüphesiz ki bir gönülde, bir memlekette ve bir idare sisteminde Allah'ın âlemlerin Rabbi olması ile, kulların hayatına hükmeden sun'î tanrının yine kullardan bir kul olması ve o kulun kendiliğinden koyduğu hükümlerin ve kanunların geçerli olması asla birleşemez. Bu mümkün değildir... Çünkü bu 'bir dindir, o da bir başka din'...

Sihirbazların gönüllerinde iman nûru doğduktan ve bir düşünce aydınlığına kavuştuktan sonra kendileri ile Firavun ve erkânı arasındaki savaşın bir inanç savaşı olduğunu, Firavun'un kendilerinden sadece âlemlerin Rabbine inandıklarından ötürü intikam almak istediğini idrâk etmeleri üzerinde duracağız. Aslında böyle bir iman, Firavun'un tahtını, tacını ve saltanatını tehdit ettiği gibi çevresinde bulunan kimselerin de makam ve mertebelerini, saltanatlarını tehdit etmektedir. Bir başka ifadeyle Firavun'un tanrılığını ve putperest cemiyetin üzerine kaim olduğu bütün değer ölçülerini tehdit etmektedir. İşte bu anlayış Allah'ın rububiyeti davasına gönül ve

(1) Seyyid Kutub, Kur'an'da Edebi Tasvir.

ren herkes için savaşın mahiyetini anlayabilmek bakımından zarurîdir ve bu anlayış inananları kendi davaları uğrunda karşılaşacakları her şeyi küçümsemeye sevkeder. Onlar ölümle yüz yüze gelirken onu umursamamaktadırlar. Çünkü âlemlerin Rabbine inanmış olduklarını yakinen bilmekte, kendilerine düşman olanların kendi dinlerinden olmadığını kabul etmektedirler. Zira düşmanları hâkimiyet taslamak ve insanları kendisine kul etmek için özenmesi münasebetiyle âlemlerin Rabbinin rububiyetini inkâr etmiş olmaktadır. Şu halde karşılarındaki düşman doğrudan doğruya kâfirlerdir. Ve hiç şüphesiz ki mü'minlerin âlemlerin Rabbine davet yolunda kendilerini bekleyen her türlü azap ve sindirme metodlarına rağmen hızla yürüyebilmeleri için her iki bölümüyle birlikte böyle bir kesin imana ihtiyaçları vardır. Kendilerinin gerçek mü'minler olduklarını, düşmanlarının da kâfirler yığını olduğunu bilmeleri zarurîdir. Aralarındaki savaşın doğrudan doğruya bir din savaşı olduğunu ve düşmanlarının kendilerine dinlerinden dolayı intikam almaya çalıştıklarını bilmeden bu yolda yürümek mümkün değildir...

Son olarak da inancın hayata üstün geldiğini, azmin acıları mağlûp ettiğini, insanın şeytanı yendiğini gösteren bu fevkalâde parlak manzara karşısında durmamız gerekecektir. Bu sahne parlaklığı itibariyle o dereceye varmaktadır ki... Biz onu ifade etmekten aciz olduğumuzu kabullenmekten başka birşey yapamıyoruz... Bunun için de Kur'an-ı Kerim'in ifadesinde belirtilen şekliyle bırakıyor ve sözü kesiyoruz...

Sonra Kur'an'daki kıssanın akışına dönüyoruz. Bu noktada dördüncü sahnedeki perde açılıyor. Bu sahnede günaha teşvik hususunda yapılan bir takım toplantılar ve komplolar yer alıyor. İmanla zulüm

arasındaki savaşta zulüm ehlinin hezimete ve rûs-vaylıĝa dıĝar olmasından sonra hazırladıkları plân-lar gözler önüne seriliyor. Firavun'un 'kavminden bir topluluk Hz. Mûsa'nın ve beraberindeki inanmışların sapasaĝlam gitmelerinden endişe duyuyorlar. Kur'-an-ı Kerim'in bir başka yerinde belirtildiĝi gibi Hz. Mûsa'ya kendi kavminden pek az kişi inanmıştı. Çün-kü kavmi Firavun'dan korkuyor ve çekiniyorlardı. İş-te bu topluluk kötülük ve fenalık konusunda bir top-lantı yapıyorlar bu sahnede. Firavun'u, Hz. Mûsa ve beraberindekilere karşı tahrik ediyorlar. Bunları umursamadığı takdirde varacağı âkıbetle korkutu-yorlar. Elindeki hâkimiyetin ve kuvvetin yok olaca-ğını, yeni inancın her tarafa yayılacağını ve Allah'ın âlemlerin Rabb'i olduğunu ilân edeceğini söylüyorlar. Ve bir de bakıyorsunuz ki Firavun heyecana gelmiş, köpürmüş. Tehditler savuruyor, çevresindekileri kor-kutuyor. Elindeki korkunç güçlerle gururlanıyor. Da-yandığı maddi kuvvete bel baĝlıyor:

«Kavminin ileri gelenleri Firavun'a şöyle dediler: "Mûsa ve kavmini, yeryüzünde bozgunculuk yapsın-lar, seni ve ilâhlarını terketsinler diye mi serbât bı-rakıyorsun?" Firavun dedi ki: "Oĝlan çocuklarını öl-düreceĝiz, kadınlarını saĝ bırakacağız, elbetteki biz onların başında 'kahredici bir güce sahibiz.'»

(A'râf, 127)

Aslında Firavun, bütün kâinatı yaratan ve idare eden veya kâinattaki sebepler dünyasında müessir ol-duğunu iddia eden bir ilâhlık davasında değildir. Onun iddia ettiĝi ilâhlık, sadece kendisine boyun eğ-dirdiĝi millete karşı idi. O milletin hâkimi olduĝu-nu, onların kendisinin koyduĝu kanunlara ve nizam-lara göre muhakeme edileceğini ve aralarında cere-yan eden hâdiselerde kendisinin irade ve buyrukları-

nın geçerli olacağını kabul ediyordu. İşte kendiliğinden koyduğu hüküm ve nizamla göre muhakeme edilmelerini isteyen ve kendi emir ve buyruklarına göre meselelerin düzenlenmesini arzu eden her hükümdarın isteğidir bu. Aslında Mısırlılar Firavun'a bilinen tarzda ibâdet ve amellerle yönelerek kulluk ediyor değildiler. Onların kendilerine has ilâhları vardı. Firavun'un da tapınır olduğu bir ilâhı vardı. Nitekim çevresinde bulunanların ona söyledikleri sözde bu durum açıkça belirmektedir.

«... *“Seni ve ilâhlarını terketsinler diye mi serbest bırakıyorsun?”*...»

Sadece Mısır Firavunlarının istediğine boyun eğmeleri, buyruklarına karşı gelmemeleri, koyduğu hükümleri reddetmemeleri anlamına gelen bir ibâdet içerisindeydiler. Nerede olursa olsun insanlar hükümlerini ilâhlaştıran kimseler tarafından alırlarsa ve o kimselerin koydukları hükümlere itaat ederlerse onlara doğrudan doğruya ibadet etmiş sayılırlar. İşte Resulullah (s.a.v.)'ın da yahudiler ve hristiyanlardan söz eden şu âyet-i kerimeyi tefsir ederken belirttiği husus bunu teyid eder:

«*Onlar, hahamlarını, papazlarını ve Meryemoğlu İsa Mesih'i, Allah'tan başka Rabler edindiler...*» (Tevbe, 31) Nitekim Resulullah (s.a.v.) müslüman olmak için gelen ve bir hristiyan olan Adi bin Hatem'in: «*Ey Allah'ın Resülü! Onlar hahamlarına ve papazlarına tapınmıyorlar ki*» demesi üzerine Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «*Evet tapınıyorlar. Onlar kendileri için helâlleri haram, haramları da helâl kıldılar. Bunlar da onlara uydular. İşte onların hahamlarına ve papazlarına ibâdeti de böyledir...*»

HZ. MÛSA'NIN YAHUDÎLERLE MÛCADELESİ

Bu bahiste Mûsa Peygamberin kıssasından bir başka bölüm yer alıyor. Hz. Mûsa'nın kavmi İsrailoğulları ile olan kısmı. Allah Teâlâ'nın, Hz. Mûsa'nın kavmini düşmanların elinden kurtarıp Firavun'u ve erkânını denizlerde boğup yaptıkları şeyleri ve yükselttikleri tahtların topunu birden helâk edişi... Şimdi Mûsa Peygamber Firavun gibi bir diktatör ve zalimle karşı karşıya değil. Artık zalimlerle olan savaş son bulmuş... Son bulmuş ama şimdi de bir başka savaşla yüz yüze... Hattâ bu savaş o zalimlerle olan savaştan belki de daha sert, daha katı ve uzun... Şimdi Mûsa Peygamberin giriştiği savaş insan ruhlarında cereyan ediyor. Ruhlardaki cahiliyet kalıntılarıyla yüz yüze geliyor. İsrailoğullarının tabiatını bozan, bir taraftan dönecliğe, bir taraftan katılığa, bir yandan korkaklığa, bir yandan da mesuliyetin yükünü kaldırmamaya yönelmiş olan bu bozuk fitratlı insanların üzerindeki zillet kalıntısı ile savaşıyor şimdi. Uzun müddet baskı altında kalmaları İsrailoğullarının fitratını bozmuş ve onları böyle çeşitli duygular arasın-

da bocalar halde bırakmıştır. Hiç şüphesiz ki uzun müddet zillete mahkûm olmak ve diktatörlere boyun eğmek kadar insan ruhunu ifsad eden bir şey düşü- nülemez. Baskı ve korku altında yaşamak, tehlikeler- den kurtulmak ve acılarla yüz yüze gelmemek için bir kenara çekilmek ve korkak bir tavır takınmak... Her zaman karanlıklarda gezinmemek, devamlı bek- lenen bir belâ ile yüz yüze gelmemek için çekingen durmak... İşte insan ruhunu bozan en 'korkunç silâh...

İsrailoğulları uzun müddet azap devresini yaşa- dılar. Firavun'un putperest nizamı altında bir baskı dönemi geçirdiler. Firavun onların erkek çocuklarını öldürüyor ve kız çocuklarını sağ bırakıyordu, onlar- sa bu hayata tahammül ediyorlardı. Bu çirkince ve vahşice korku, baskı devresi geçince de her zaman bir zillet, küçüklük ve devamlı takip edilme devresi- ni yaşadılar. Bu yüzden ruhları bozuldu, tabiatları değişti, fitratları karıştı, düşünceleri sapıklaştı. Di- ğer yandan ruhlarında bir korku, bir zillet, bir kin ve kasavet havası dolup taşıtı. Aslında bu iki halde uzun müddet baskı ve dikta rejimiyle yüz yüze gelen insanların ruhlarında mevcut olan halidir.

Hattâboğlu Ömer (r.a.) Allah'ın nuru ile baki- yordu her şeye. İnsan ruhunun terkiibini ve tabiatını gerçekleri ile bu yüzden görebiliyordu. Bunun için de vilâyetlere gönderdiği valilerine hep şu hususları tav- siye ediyordu: «Sakin ha onları dövmeyesiniz. Sonra zelil olurlar...» Çünkü biliyordu yüce halife dövme- nin insanları zillete düçar kıldığını... Ve kalbinde İslâm bütün haşmetiyle yer etmişti. Bunun içindir ki, İslâm hükümetinde ve Allah'ın mülkünde insanların zillete düçar kalmasını arzu etmiyordu. Zira Allah'ın mülkünde insanlar şerefli olarak yaşamalıydılar. Çünkü şerefli olarak yaratılmışlardı. İdareciler onlara

baskı yapıp da boyun eğdirmemeliydiler. Çünkü Allah'ın mülkünde insanlar idarecilerin kulları değildirler. Herkes Allah'ın kuludur, Allah'tan başka her varlıktan üstündür, şereflidir.

Zalim Firavun'un dikta rejimi altında İsrailoğulları dövülmüş, boyun eğdirilmişti. Diyebiliriz ki 'dayak İsrailoğulları için en rahat eziyet şekliydi. Hattâ Firavun'un diktası diğer Mısırlıları da zillete düşür kılıncaya kadar baskı altında tutmuş, ne Firavun'un dikta rejimi zamanında bu baskıdan kurtulabilmişler, ne de Roma despotluğu devrinde... Onları bu zilletten ancak İslâm geldiği gün kurtarmış, onlara sonsuz hürriyet tanımış ve kulları yaratanına kul ederek, kullara kul olmaktan kurtarmıştır. Mısır'ın fatihi ve müslüman idarecisi Amr İbni Âs'ın oğlu bir Mısırlı kıptinin çocuğunu dövünce (belki de o zamanlarda hâlâ sırtında Roma despotlarının kırbaçlarının izi bulunuyordu) o kıpti gazaba geldi, oğlunun sırtına inen bir kırbaçtan hiddetlendi ve devesine binerek bir aylık yolu devenin sırtında katetti. Maksadı müslümanların halifesi Hattaboğlu Ömer (r.a.)'e şikâyet etmekte. Oğlunun sırtına inmiş olan bu bir kırbaç darbisini... Halbuki aynı adam daha pek kısa bir zaman önce Roma devrinde yıllarca kırbaçlar altında ezilmişti. Ve işte burdan geliyordu İslâm'ın, Mısırlı kıptilerin ruhlarında da meydana getirdiği diriliş mucizesi. Sadece Mısırlı kıptilerin ruhunda değil, bütün yeryüzündeki ruhlarda. Hattâ İslâm'a inanmamış da olsalar... İşte bu diriliş mucizesidir ki, ruhları binlerce yılın ayak altında ezilmişliğin pisliklerinden kurtardı. Ve ruhlarına yerleştirdiği İslâm inancıyla birden silkinerek şerefli bir mevkiye 'yükseltti. Ve İslâm'dan başka hiçbir şey veremezdi onlara bu ruhu...

İşte Mûsa Peygamberin bu bölümde yüz yüze gel-

diğı hâdise İsrailoğullarının Mısır'dan çıkarılışından ve kendisinin rehberliği ile Kızıldenizi geçişinden sonra Firavun'un dikta devrinden kalma ruhlarındaki zillet duygusunu, aşağılık kompleksini temizleme ameliyesi idi. Biz Kur'an'daki kıssanın gerisinde bu ruhları teker teker göreceğiz. Aşağılık duygusu içinde hürriyet havasını nasıl karşıladıklarını, cahiliyetin bütün kötülükleri ile risalet müessesesine nasıl baktıklarını, uzun zaman ruhlarında yer eden cehaleti, bozukluğu, sapkınlığı ve dönecliği Hz. Mûsa'nın ne şekilde karşıladığını müşahade edeceğiz. Bunun yanısıra Mûsa (a.s.)'nın çırpındığı büyük harekete ne kadar enerji sarfettiğini, uzun müddet yerde süründürülmüş olan insanların fitratlarının ne kadar ağırlaştığını, eskiden beri alıştığı ve daldığı çirkeften niçin kurtulmak istemediğini teker teker göreceğiz. İsrailoğulları bu süründükleri çirkefli hayatı normal ve alelâde bir hayat olarak kabul etmiş ve bundan başka yaşama şeklinin olmayacağını sanmışlardı.

Biz, Mûsa (a.s.)'nın yorgunluğunun gerisinde her dava adamının döktüğü alın terini göreceğiz. Uzun müddet aşağılık bir hayat geçirmiş olan ruhlarla karşılaşan bir dava adamının... Evet putların, diktatörlerin baskısı altında hayat geçiren ruhların... Bilhas- sa bu ruhlar dava adamının çağırıldığı inanç sistemini tanıyıp da inanç sisteminin canlılığı ve parlaklığı yok olmuşsa, ruhsuz bir şekle bürünmüşse, o zaman bu dava adamının ne kadar ter dökceğini birer birer göreceğiz.

Bu gibi hallerde bir dava adamının sarfedeceği gayret gerçekten sonsuz olacaktır. Bunun için de son derece sabırlı olmak mecburiyetindedir. Hem dönecliğe ve sapıklığa karşı sabredek, hem de basitleşen insan fitratına ve gülünç bir hal alan değer ölçüleri-

ne karşı... Ve her merhaleden sonra bu ruhlarda an-sızın karşılaşılan dönecliğe... Ve cahiliyete yönelme arzusuna karşı sabretmesi gerekecektir...

Öyle sanıyorum ki Allah Teâlâ'nın İsrailoğulları-nın kıssasını bu derece tafsilâtli olarak tekrar tekrar İslâm ümmetine anlatışındaki hikmetin bir yanı da bu olsa gerek. Daha önce de dediğimiz gibi maksat müslümanların bu tecrübeleri açıkça görmeleridir. Belki de bu tecrübeler her nesilde kendisini Allah da-vasına adanmış insanlara bir azık, bir hazine ve bir stok olur...

«İsrailoğullarını denizden geçirdik. Onlar, kendi-lerine ait putlara secde eden bir kavme rastladılar. Ve Mûsa'ya şöyle dediler: "Ey Mûsa! Bunların nasıl ilâh-ları varsa, bize de öyle ilâh yap." Mûsa da şöyle dedi: "Şüphesiz ki siz, cehalete düşen bir kavimsiniz. Çün-kü şu gördüğünüz putlara ibadet edenlerin, içinde bulundukları din yıkılmaya mahkûmdur. Ve yaptık-ları ameller bätıldır."

Mûsa: *"Size A'llah'tan başka bir ilâh mı arayaca-ğım? Halbuki O sizi, âlemlerden üstün kılmiştir"* dedi.

Ey İsrailoğulları! Hatırlayın, hani bir zaman Biz, size şiddetli azabı tattıran, erkek çocuklarınızı öldü-rüp, kadınlarınızı sağ bırakan Firavun ve kavminden sizi kurtarmıştık. Bunların hepsinde Rabbiniz tara-fından sizin için büyük bir imtihan vardır."

(A'râf, 138 - 141)

Yedinci sahne bu... Hikâyenin akışı içerisinde İs-railoğullarının denizi geçtikten sonraki durumları canlandırılıyor. Ve bu sahnede biz gerçek insan fit-ratına karşı gelmiş sapık bir milletin tabiatı ile yüz yüze geliyoruz. Aslında bu sapıklık ve dönecliğe İsra-iloğullarının eski tarihlerinden akıp gelen bir durum-

dur. Halbuki Firavun ve erkânının hâkim olduğu cahiliyet düzeninden ve putperestlik nizamından kurtulalı daha uzun zaman olmamıştı. Ve onları hem peygamberleri, hem liderleri bulunan Hz. Mûsa âlemlerin Rabbi olan tek Allah adına kurtarmıştı. Nitekim O Allah, düşmanlarını helâk etmiş, kendilerine Kızıldeniz'i yarmış ve karşı karşıya bulundukları korkunç vahşiyane azaptan kurtarmıştı. Onlar Mısır'daki nizamdan ve onun putperest inancından kaçıp kurtulmuş oldukları halde şimdi daha denizi geçer geçmez gözleri bir putperest topluluğa iliyor, putperestçe ibâdetlerine devam eden ve tapındıkları putların etrafında dönen bir topluluğu görüyorlar ve bakıyor-sunuz ki, âlemlerin Rabbinin elçisi olan Hz. Mûsa'dan kendilerine bir put yapmasını ve yeniden o puta tapınmalarını istiyorlar. Halbuki Mûsa Peygamber onları Mısır'dan tevhid ve İslâm inancı ile kurtarmıştı:

«İsrailoğullarını denizden geçirdik. Onlar, kendilerine ait putlara secde eden bir kavme rastladılar. Ve Mûsa'ya şöyle dediler: "Ey Mûsa! Bunların nasıl ilâhları varsa, bize de öyle ilâh yap." Mûsa da şöyle dedi: "Şüphesiz ki siz, cehalete düşen bir kavimsiniz."»

Tıpkı bedenlere sirayet eden mikroplar gibi ruhlara da sirayet eden mikroplar vardır... Ne var ki, bir mikrobun ruhlara sirayet etmesi için orada önceden hazır bir zemin ve mikrobu almaya müsait bir kabiliyet ve ortam bulunmalıdır. Kur'an-ı Kerim'in de en ince noktalarına kadar beyan ettiği gibi İsrailoğullarının tabiatı istikrarsız bir tabiattır. Azim denilen birşey bulunmaz. Zayıf ruhludurlar. Daha hidayete girer girmez hemen dalâlete koşarlar. Henüz yücelmeye başlamışken birden alçalıverirler. Yeni yeni doğru yola girmeye hazırlanırken bir de bakarsınız

ki ters yüz olmuşlar ve doğru yoldan geri dönmüşler. Aslında bu ciğersizliklerinden, yüreksizliklerindendir. Ruhlarının Hakk'a karşı katılmış olmasındandır. Hüs ve şuur dünyalarının kapkara taş kesilmesinden-
dir. İşte onlar bu tabiatlarıyla görüyorsunuz ki da-
ha puta tapınan bir kavimle karşılaşır karşılaşmaz
Mûsa Peygamberin getirdiği tevhid inancı ile geçir-
dikleri yirmi senelik öğretim devresini birden unutu-
veriyorlar. Bazı rivâyetlerin anlattığına göre Hz. Mû-
sa'nın Firavun'la karşılaşmasından Kızıldeniz'i yarıp
geçerek İsrailoğullarını kurtarıp Mısır'dan çıkmasına
kadar geçen devre yirmi üç senedir. Hattâ kendi pey-
gamberlerinin gösterdiği mucizeyi de birden unutu-
veriyorlar. Mûsa Peygamber onları bu mucize saye-
sinde Firavun ve erkânın elinden kurtarmış ve iman-
sızların topunun birlikte helâk olmasını sağlamıştır.
Gerek Firavun, gerekse onun dayandığı kitle putpe-
rest bir inanca sahiptiler. Nitekim Firavun da bu put-
perest inanç namına onları kendisine boyun eğdir-
mişti. Firavun'un kavminden bazı kimseler onu Mûsa
Peygambere karşı tahrik ederken şöyle diyorlardı :

*«Kavminin ileri gelenleri Firavun'a şöyle dediler :
"Mûsa ve kavmini, yeryüzünde bozgunculuk yapsın-
lar, seni ve ilâhlarını terketsinler diye mi serbest bıra-
kılıyorsun."...»* (A'râf, 127)

İşte İsrailoğulları bütün bu olup bitenleri unutu-
yorlar da, âlemlerin Rabbi tarafından kendilerine
gönderilmiş olan yüce peygamberlerinden kendileri
için de birtakım tanrılar yapmasını istiyorlar. Aslın-
da onlar kendiliklerinden birtakım tanrılar edinmiş
olsalardı şüphesiz ki durum âlemlerin Rabbinin gön-
derdiği peygamberden kendileri için ilâhlar yapma-
sını istemelerinden daha az enteresan olurdu. Ne var
ki bunlar, İsrailoğullarıdır...

Bunun üzerine Mûsa (a.s.) kızıyor. Bu kızış âlemlerin Rabbinin Resulünün yine âlemlerin Rabbi adına kızıdır. Yüce Allah'ın ulûhiyetinde başkasının O'na denk tutulmasından dolayı gazaba gelmektedir. Mûsa Peygamber, işte bu tuhaf isteğe uygun düşen o meşhur sözünü söylemektedir:

«... *“Şüphesiz ki siz, cehalete düşen bir kavimsiniz.”*»

Hız. Mûsa 'niçin bilmiyorsunuz?' demiyor da,

«... *“Şüphesiz ki siz, cehalete düşen bir kavimsiniz.”*» diyor. Maksat söylenilen ifadenin kasdedilen mânayı bütün muhtevası ile birlikte kapsamasıdır. Cehalet bilginin zıddıdır. Ahmaklık yönünden bilgi-sizlik ise aklın zıddıdır. Ve şüphesiz ki, böyle bir söz ancak ahmaklığın ve cehaletin son derecesine gelmiş kimselerden südur eder. Ayrıca âyet-i kerime tevhid-den sapıp da şirke dalmanın ancak cehaletten ve ahmaklıktan neş'et edeceğine işaret etmekte ve akılla ilmin, her ikisinin birlikte insana tek bir Allah'a giden yolda rehberlik edeceğine ve hiçbir ilmin, hiçbir aklın insanı bu yoldan başka yollara sürüklemeyeceğine işaret etmektedir.

Gerçekten de ilim ve akıl bu feryadı yüce yaratıcının varlığına delâlet edecek kanunları ile değerlendirebilir. Ve gözetir. Ayrıca bu kanunlar O yaratıcının birliğine ve kudretine delildir. Hiç şüphesiz ki bu kanunlarda idare ve kudret unsuru apaçık göze çarpmaktadır. Ayrıca vahdet damgası da insanın gözüne ilişen kâinat kanunlarının bir başka özelliğini ifade eder. Ve şüphesiz ki cahil ahmaklardan başka hiç kimse bu gerçeklerden gafil kalmaz veya o gerçekleri dile getirmekten kaçınmaz. Aksini iddia edenler ne kadar bilgiçlik taslasalar da cahil ve ahmak birer zavallı olmaktan başka birşey değildirlir.

Mûsa (a.s.) kendi kavmine istedikleri şeyin gizli noktalarını açıklamaya devam ediyor. Önce gördükleri putlara tapan kavmin âkibetinin ne kadar kötü olduğunu açıklıyor. Halbuki onlar bu kötü âkibete dıçar olan kavmi taklit etmek istemektedirler:

“Çünkü şu gördüğünüz putlara ibadet edenlerin, içinde bulundukları din yıkılmaya mahkûmdur. Ve yaptıkları ameller bătıldır.”

O kavmin düştüğü şirk bataklığı, tapındığı ilâhlar, putperestlik esasına dayanan yaşayışı, sayısız tanrılar, tanrıların da gerisinde ayakta duran mabed bekçileri, kâhinler.. Ve bu karmakarışık düzenden dönmeleri için sulta payı çıkaran yöneticiler. Bütün bunlar tek bir ilâh düşüncesinden ayrılmanın ve netice itibariyle düşünce sistemindeki bozukluğun meyvesidir.

Daha sonra Hz. Mûsa'nın sözlerinde yüce Rabbi-ne karşı serdedilen kelimelerden dolayı bir gayret hissi göze çarpıyor. Kızdığı, sözlerinin nağmesinden anlaşılıyor. Ve Hz. Mûsa, kavminin Allah'ın nimetlerini unutmasına hayret ediyor. Halbuki bütün nimetler apaçık gözlerinin önünde durmaktadır:

«Mûsa: “Size Allah'tan başka bir ilâh mı arayacağım? Halbuki O sizi, âlemlerden üstün kılmıştır” dedi.»

O gün İsrailoğullarının âlemlere üstün kılınışı esas itibariyle müşrikler arasından seçilerek tevhid emanetine ehil kabul edilmeleridir. Ve bunun gerisinde hiçbir fazilet ve ihsan sözkonusu olamaz. Aynı zamanda hiçbir fazilet ve ihsan da buna denk olamaz. Nitekim Hak Teâlâ onları mukaddes beldelere mirasçı kılmak için seçmişti. Ve o sıralarda mukaddes bel-deler putperest ellerde bulunuyordu. Bütün bu ihsan-

lara rağmen onlar nasıl olur da peygamberlerinden kendileri için Allah'tan başka bir ilâh bulma talebinde bulunabilirlerdi? Halbuki onlar değil miydi Allah'ın nimeti, ihsanı içerisinde dönüp dolaşan?...

Kur'an-ı Kerim'in, Allah dostlarından bahsederken Allah'ın hükümlerinden de bahsetmesi kendisine has ayrı bir anlatım tarzıdır. Ve aynı zamanda bu hitap Mûsa Peygamberin kavmine tevcih ediliyor:

«Ey İsrailoğulları! Hatırlayın, hani bir zaman Biz, size şiddetli azabı tattıran, erkek çocuklarınızı öldürüp, kadınlarınızı sağ bırakan Firavun ve kavminden sizi kurtarmıştık. Bunların hepsinde Rabbiniz tarafından sizin için büyük bir imtihan vardır.»

Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın kelâmı ile Allah dostlarının kelâmının aynı paralelde anlatılması hiç şüphesiz ki, Allah dostları için en büyük şeref ve en yüce ihsandır. Hem de ne ihsan...

Aslında Allah Teâlâ'nın burada İsrailoğulları için bahis konusu ettiği bu ihsan onların hem hatıralarında, hem de ruh dünyalarında daha sıcaklığı silinmemiş olan, izi kaybolmamış bulunan bir ihsan şekli idi. Haddizatında tek başına bu ihsan bile Allah'a şükredip Hakk'ı anmaları için yeterli idi. İşte Hak Teâlâ onların gönüllerini o imtihandaki ibret noktasına tevcih ediyor. Azapla imtihan... kurtuluşla imtihan... bollukla imtihan... sıkıntıyla imtihan...

«... Bunların hepsinde Rabbiniz tarafından sizin için büyük bir imtihan vardır.»

Şu halde onların hiç birisi plânsız, programsız geçmiş bir hâdise değildi. Öğüt almak ve Hakk'ı hatırlamak için yapılmış bir imtihandır. Hazırlığı ve donanmayı tespit etmek için yapılan bir tatbikattır.

Bunca imtihanlar gönüllerin doğru yolu bulmasında başarı sağlamazsa, gelecek olan şiddetli azaptan biz-zat kendileri sorumlu idiler.

Mûsa Peygamberle kavmi arasında geçen bu sahnede de son buluyor ve peşinden sekizinci sahne geliyor. Evet Mûsa (a.s.)'nın yüce Rabbiyle buluşmaya hazırlandığı sahne... Bu dünya hayatında Hakk'ın huzuruna çıkmak için kendisini hazırladığı sahne. Ve bu büyük buluşmaya gitmeden önce kardeşi Hârun (a.s.)'a yaptığı vasiyetler de yedinci sahnenin sonunda yer alıyor:

«Mûsa'ya, otuz gece vaadettik. Sonra buna on gece daha ilâve ettik. Böylece Rabbinin tayin ettiği süre kırk geceye tamamlanmış oldu. Mûsa, kardeşi Hârun'a: "Kavmimin başında benim yerime geç, onları ıslah et ve bozguncuların yoluna uyma" dedi.»

(A'râf, 142)

Mûsa Peygamberin gönderilişindeki gayeyi belirten ilk merhale böylece son bulmuş oluyor. Yani İsrailoğullarını zilletten, düşüklükten, baskıdan ve gerek Firavun'dan, gerekse erkânından çektikleri azaplardan kurtarma merhalesi... Ayrıca onları zillet, düşüklük ve baskı muhitinden çekip engin çöle ve arzı mukaddesin yollarına götürme merhalesi de son bulmuş oluyor. Daha önce İsrailoğullarının ruhlarına şirk ve putperest inancın nasıl sirayet ettiğini ve puta tapınan bir topluluğu görmekle hemen Hz. Mûsa'nın getirdiği tevhid inancının nasıl sarsıldığını ve az bir müddetten fazla dayanamadığını görmüştük. Şüphesiz ki bu kavmin terbiyesi, yetiştirilmesi ve yüklenecikleri büyük vazifeye hazırlanmaları için her şeyi uzun uzadıya anlatan bir risalet müessesesine ihtiyaç vardı. İşte bu risalet müessesesi içindir ki, Hak

Teâlâ kulu Mûsa ile vaadleşmişti. Gaye bu risaletin Mûsa'ya ulaştırılmasıydı. Ayrıca bu ahidleşme bizzat Mûsa'nın kendisinin de hazırlanması, o mühim durumun geleceği geceye hazır hale gelmesi, yani peygamberlik müessesesine hazırlanması gerekirdi. İşte bunun içindir ki, otuz gece sürmüştür, Hak ile buluşmaya hazırlanması... Sonra buna on gece daha ilâve edildi. Böylece hazırlık devresi tam kırk gece sürdü. Bu kırk gece esnasında Mûsa Peygamber kendisini, vaadedilen mülâkata hazırlıyordu. Göklerin sessizliğine dalmak için yerlerin meşgalelerinden uzaklaşıyordu. Enginlerde yüce yaratıcıya ulaşmak ve o ummanda yok olmak için yaratılanlardan ayrı bir hayat sürüyordu. Ruhunu aydınlatmak, parlatmak ve şeffaflaştırmak için... Azmini bileyerek, vaad edilen risaleti taşımaya hazırlanıyordu.

Hız. Mûsa kavminden ayrılıp bir kenara çekilmezden önce kardeşi Hârun'a da vasiyetlerini şöylece açıkladı:

«... Mûsa kardeşi Hârun'a: "Kavmimin başında benim yerime geç, onları ıslah et ve bozguncuların yoluna uyma" dedi.»

Böyle diyor Mûsa Peygamber ve biliyor ki, kardeşi Hârun da kendisi gibi yüce Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamberdir. Ama müslümanın müslümana nasihat etmesi gerekir. Ve nasihat müslümanın müslüman üzerindeki zarurî hakkıdır. Bir de, Mûsa (a.s.) mesuliyetin ağırlığını takdir ediyor ve kendi kavmi olan İsrailoğullarının tabiatını biliyor. Hârun Peygamber de nasihatı gayet iyi değerlendiriyor ve nefsine ağırlık gelmiyor. Zira ancak şerir kimselerin nefsi nasihat karşısında ağırlık hisseder. Çünkü nasihat onların yapmak istediklerini sınırlar.

Bir de büyüklenen zavallıların nefesine ağır gelir nasihat. Çünkü onlar kendilerine yapılan nasihatta değerlerinin düştüğünü sanırlar. Asıl küçükler onlardır ki, kendilerine destek olmak için uzattığınız eli geri çevirirler ve kendilerinin büyük olduklarını iddia ederler.

Bu otuz gecelik vaadleşme devresine ve bunun üzerine eklenen on gecenin hikâyesine gelince, bu konuda İbn-i Kesir şöyle diyor: Hak Teâlâ Hz. Mûsa ile otuz gece vaadleştiğini hatırlatınca, - müfessirlerin dediğine göre - Hz. Mûsa bu otuz gecenin gündüzünü oruçlu olarak geçirmiştir. Vade dolunca bir ağaç yaprağından misvak edinmiş. Ve bunun üzerine Hak Teâlâ bir on gün daha kalmasını emretmiştir...

RABBİM! BANA KENDİNİ GÖSTER!

Bu bölüm Hz. Mûsa'nın kıssasının dokuzuncu sahnesini içeriyor.

Bu fevkalâde üstün sahneyi Hak Teâlâ Peygamberi Mûsa (a.s.)'ya tahsis ediyor. Doğrudan doğruya yüce yaratıcı ile kullarından bir kul arasındaki sözleşmeyi anlatan sahne. Fânî ve sınırlı zerrenin ezel ve ebed kuvvetiyle vasıtasız olarak bulunduğu sahne... Beşer varlığının yeryüzünden çok uzaklarda, ebedi yaratıcı ile karşılaşma gücünü gösterdiği manzara. Bilmiyoruz biz nasıl oldu bu buluşma... Bilmiyoruz nasıl idi Hak Teâlâ'nın, kulu Mûsa ile konuşması.. Hangi his bunu ifade etmişti. Hangi âza ve hangi vasıta Mûsa Peygambere Allah'ın kelâmını iletmişti? Hiç, hiç bir şey bilmiyoruz... Bu yüce hakikatî gerçek şekli ile ifade etmek bizim için mümkün değil... Çünkü biz beşeriz ve mahdut güçlerimizin bize bahşettiği imkânların mahkûmuyuz... Biz mahdut pratik tecrübelerimizin kaynaklarına göre idrâk etme kabiliyetine sahibiz... Ne var ki Allah'ın ruhundan aldığımız lâtif sırlar ile her konuda huzura kavu-

şacak bir benliğe sahibiz... Bu parlak, yüce ufukları gözetleyecek gözlere malikiz. Hem biz bu gözetleme sınırında duruyor ve bu konuyu nasıl olduğuna dair tekrarladığımız sorularla bozmak istemiyoruz. İstedğimiz odur ki, bu gerçeği yakın ve mahdut idrâk kabiliyetimizle tasavvur edip kavrayalım:

«Mûsa, tayin ettiğimiz vakitte gelip Rabbi onunla konuşunca, Mûsa şöyle dedi: "Rabbim! Bana kendini göster, Sen'i göreyim." Allah: "Ben'i göremezsın. Fakat şu dağa bak. Eğer o dağ, yerinde durabilirse o zaman sen de Ben'i görebilirsin" dedi. Rabbi, o dağa tecelli edince onu yerle bir etti. Mûsa da baygın düştü. Ayılınca şöyle dedi: "Rabbim! Sen'i tenzih ederim. Tevbe ettim Sana. Ben, iman edenlerin ilkiyim."»

Allah şöyle dedi: "Ey Mûsa! Seni, sana vahyettiğim şeylerle ve seninle konuşmamla insanlar arsında üstün kıldım. O halde sana verdiklerimi al ve şükredenlerden ol."

Mûsa'ya Tevrat'ın levhalarında her şeyden bir öğüt ve her şeyin tafsîlâtını yazdık. "Onlara sıkıca sarıl. Kavmine de emret, en güzel hükümlerini alsınlar. Size ilerde o fâsıkların yurdunu göstereceğim" dedik.

Yeryüzünde haksız yere böbürlenenenleri âyetlerimden uzaklaştıracam. Onlar her âyeti görseler yine ona iman etmezler. Doğru yolu gördükleri zaman onu kendilerine yol edinmezler. Fakat azgınlık yolunu gördüklerinde onu kendilerine yol edinirler. Bunun sebebi ise, âyetlerimizi yalanlamaları ve onlardan gafîl kalmalarıdır.

Âyetlerimizi ve âhiret gününe kavuşmayı yalanlayanların amelleri boş gitmiştir. Onlar yaptıklarından başka şeyle mi cezalandırılacaklardır?»

(A'râf, 143 - 147)

Biz önce o eşsiz tabloyu hayalimizde, ruhlarımızda ve bünyemizde bütünyle canlandırmak zorundayız. Canlandırmalıyız ki, o durumu gözetleyebilelim ve düşünce dünyamızda meseleye yaklaşabilelim. Mûsa Peygamberin duygularına eş duygularla dolalım:

«Mûsa, tayin ettiğimiz vakitte gelip Rabbi onunla konuşunca, Mûsa şöyle dedi: "Rabbim! Bana kendini göster, Sen'i göreyim."...»

Aslında bu, Mûsa Peygamberin Rabb-i Zülcelâl'in kelimelerini alırken duyduğu öldürücü bir histir. Ruh sarmaş dolaş halde hep o anı gözetlemektedir. Bir şevk sardı içini yanıp tutuşur müstak olarak... Bunun üzerine hatırlamaz bile kim olduğunu, neci olduğunu... Ve yeryüzünde hiçbir insanın isteyemeyeceği, takat getiremeyeceği şeyler ister... Daha şevkin heyecanına katlanamazken bizzat Allah'ı görmeyi arzular.. Nihayet şu kesin kelimeler uyarır Hz. Mûsa'yı:

«... Allah: "Beni göremezsın"..."»

Son celâl ve azamet sahibi yüce Allah rıfk ile muamele ediyor. Peygamberine niçin göremiyeceğini açıklıyor... Göremez, çünkü görmeye takat yetiremez...

«... "Fakat şu dağa bak. Eğer o dağ yerinde durabilirse, o zaman sen de Ben'i görebilirsin" dedi.»

Elbette ki dağ daha dayanıklı ve istikrarlıdır. Dolayısıyla da insan bünyesinden tesir ve icabet bakımından daha az kudrettedir. Peki buna rağmen niçin dağa bakması emrediliyor?...

«... Rabbi, o dağa tecelli edince onu yerle bir etti...»

Nasıl olmuştu bu tecelli? Onu anlatmak bizim gücümüzün dışında... Anlamak ta öyle... Biz bu tecelli, bizi hakka kavuşturan, ruhlarımızı parlatıp ay-

dınlatan ve bütünüyle ana kaynağına yönelten o latıf duygu ile izleyebiliriz ancak. Mücerred manadaki lafızlara gelince, şüphesiz onlar da birşey iletebilecek güçte değıldir... İşte onun için biz bu tecelliyatı kelimelerle tasvir etmeye ve lafızlarla anlatmaya çalışmıyoruz. Biz bu âyetin tefsirinde varid olan rivâyetlerin hepsini bir kenara atmak temaylndeyiz. Ayrıca Resulullah (s.a.v.)'dan bu konuda hiçbir şey rivâyet edilmiş değıldir. Kur'an-ı Kerim de bu hususlarda birşey söylemiş değıldir. Dolayısıyla biz de hiçbir şey söylememeyi uygun görüyoruz:

«Rabbi, o dağı tecelli edince onu yerle bir etti...»

Kaskatı dağı birden eriyiverdi... Ve bir de görüldü ki yerle bir olmuş, dümdüz. İşte o anda Mûsa (a.s.) durumun vehametini idrâk etti, zayıf olan beşeri varlığı kapladı kendisini de:

«... Mûsa da baygın düştü...»

Bayılırverdi birden, şuurunu kaybetti:

«... Ayılınca şöyle dedi...»

Kendisine gelince takatinin derecesini anlayıp sorduğı sualde haddi tecavüz ettiğini kavrayınca:

«... "Rabbim! Sen'i tenzih ederim."...»

Mnezzehsin sen her şeyden, gözlerin görmesinden, duyguların idrkinden çok üstünsün sen:

«... "Tevbe ettim Sana."...»

Sorduğum sualle haddi tecavüz ettiğimden dolayı sığındım sana:

«... "Ben iman edenlerin ilkiyim."...»

Peygamberler şüphesiz ki Rablerinin azametine ve celline inananların ilkidirler her zaman. Hak'tan inen kelma da önce onlar inanırlar. İşte yüce Rableri emrediyor onlara ki, bu imanlarını açıkça ilân etsinler de herkese söylesinler. Bu ifade Kur'an-ı Kerim'in muhtelif yerlerinde zikredilir.

Hız. Mûsa bir kere daha idrâk ediyor, Allah'ın rahmetini. Ve bir de bakıyorsunuz ki, Hak'tan bir müjde almış... Seçilmiş olma müjdesi... Bunun yanı sıra da Firavun'un zulmünden kurtardığı kavmine bir risalet gerçeği ile gönderilmesi... Aslında Firavun'a ve kavmine gönderilişindeki ana gayeyi ve kavmini kurtarmasındaki asıl hedefi bu risalet teşkil ediyordu:

«Allah şöyle dedi: "Ey Mûsa! Seni, sana vahyettiğim şeylerle ve seninle konuşmamla insanlar arasında üstün kıldım. O halde sana verdiklerimi al ve şükredenlerden ol."»

Hak Teâlâ'nın Mûsa (a.s.)'ya söylediği

«... "Seni... insanlar arasında üstün kıldım"» kavli şerifinden anlıyoruz ki Hız. Mûsa'nın üstün kıldığı insanlardan murad, onun zamanında yaşayanlardır. Bu karine gereğince, Mûsa Peygamberden önceki ve sonraki devrelerde gelmiş olan peygamberler kendi devirlerindeki insanlar arasından seçilmişlerdir. Hak ile konuşmaya gelince, işte bu konuda Mûsa Peygamberin bir eşi daha yoktur. Allah Teâlâ'nın Hız. Mûsa'ya, aldığı vazifelerden ve ihsanlarla donatılarak seçilmiş olmaktan dolayı şükürü emretmesine gelince, bu emir nimetin nasıl karşılanacağı konusundaki talimat ve tevcihatı ifade eder. Bütün peygamberler (Allah'ın salât ve selâmı onlara olsun) insanlar için örnek birer rehberdirler. İnsanların peygamberlerden örnek alacakları çok şeyler vardır. İnsanlar Allah'ın peygamberlere verdiklerinden dolayı Hakk'a şükretmeler, gönülleri ıslah etmeli ve nimetlerin artışı için Hakk'ın emrine boyun eğmelidirler. Şımarıklıktan kaçınmalı ve Allah'la ilgi kurmaya çalışmalıdırlar.

HZ. YUSUF'UN RÜYASI

Bundan önce mücâdele genellikle toplum plânında cereyan ederken, şimdi ferdin ruh plânında cereyan eden ve genellikle meydan kahramanlarının yenildiği bir mücâdeleyi göreceğiz. Hz. Yusuf'un mücâdelesini.

Bu mücâdele etkisi bakımından belki diğerinden daha önemsiz ama, direnilmesi ve neticede başarıya ulaşılması bakımından çok daha zor olan bir mücâdeledir. İnsanın nefsiyle mücâdelesidir.

Seyyid Kutub, bu nefis mücâdelesinden de bir devlet nizamı çıkarabilmenin dinamizmi içinde konuyu işlemektedir:

«Hani bir zaman Yûsuf babasına: "Babacığım! Rüyamda onbir yıldızla, güneşin ve ayın bana secde ettiklerini gördüm" demişti.

Babası da ona şöyle demişti: "Yavrum! Bu rüyayı sakın kardeşlerine anlatayım deme. Şeytanın hi-

lesine kapılıp sana bir tuzak kurabilirler. Şüphesiz ki şeytan, insan için apaçık düşmandır.

İşte böylece, Rabbin seni seçecek, sana rüyaların tabirini öğretecek; daha önceki ataların İbrahim ve İshak'a nimetini tamamladığı gibi, sana ve Yakuboğullarına da nimetini tamamlayacaktır. Şüphesiz ki Rabbin, «Alim'dir, Hakim'dir» her şeyi çok iyi bilir, hüküm ve hikmet sahibidir.» (Yûsuf, 4 - 6)

Yusuf'un çocuk ve genç yaşta olduğu anlaşılıyor. Babasına anlattığı bu rüya ise, ne taze bir gencin, ne de çocuğun göreceği rüyadır. Çocukların gördüğü rüyalardan olsaydı, bu şekilde görmesi mümkün değildi. Yeni yetişen taze bir genç, görse görse yıldızları, ayı ve güneşi kucagında veya tutacak kadar yakınında görürdü. Halbuki Yûsuf, onları kendisine secde ederken görmüştür. Akıl sahibi insanlar gibi hürmetle eğilip secde ediyorlar. Âyet-i kerîmedeki ifade bunu apaçık beyan ediyor :

«Hani bir zaman Yûsuf babasına: “Babacığım! Rüyamda onbir yıldızla, güneşin ve ayın bana secde ettiklerini gördüm.”...»

Ve görmek lâfzını tekrarlayarak rüyayı açıklığa kavuşturuyor:

«... “Bana secde ettiklerini gördüm”...»

Bundan ötürüdür ki, babası Yâkub, basiret ve ileri görüşlülüğü sayesinde, bu rüyanın arkasında Yûsuf için büyük bir istikbal olduğunu sezmişti. Böyle bir istikbal ne kıssada açıkça ifade ediliyor, ne de Hz. Yâkub teferruatıyla açıklıyor. Kıssanın ancak iki merhalesinden sonra durum açıklık kazanıyor ve kıssanın bitiminde, aradaki bütün perdeler kalkınca tamamen anlaşılmış oluyor.

Babası rüyadaki müjdeyi sezince, rüyayı kardeş-

lerine anlatmaması için Yûsuf'a nasihat ediyor. Üvey kardeşlerinin, Yûsuf'un rüyasındaki büyük hikmeti anlayacaklarından korkuyor... Şeytanın kendilerini tahrik edip içlerindeki kıskançlık ve haset tohumlarını yeşerteceğinden, Yûsuf'a fenalık yapacaklarından korkuyor.

«Babası da ona şöyle dedi: "Yavrum! Bu rüyayı sakın kardeşlerine anlatayım deme. Şeytanın hilesine kapılıp sana bir tuzak kurabilirler"..."»

Sonra şunları ilâve ediyor :

«... "Şüphesiz ki şeytan, insan için apaçık düşmandır."»

Şu halde şeytan insanların içlerine girerek onları birbirlerine düşman etmekte ve kötülükleri süsleyip püsleyerek güzel göstermektedir.

İbrahim soyundan gelen İshak oğlu Yâkub, oğlu Yûsuf'un rüyasındaki parlak istikbalı anlayınca; yaşamakta olduğu peygamberlik atmosferi içinde, bu istikbalin din, fazilet ve bilgi alanlarında olabileceğini düşündü. Dedesi İbrahim ve mü'min olan aile efradı da bu alanda Allah tarafından mübarek kılınmış, yüksek makama erdirilmişti. O soydan gelen oğlu Yûsuf'un da böyle mübarek bir vazifeyle taltif edilip yüksek makamlara erdirilmesi muhtemeldi.

«İşte böylece, Rabbin seni seçecek, sana rüyalarının tabirini öğretecek; daha önceki ataların İbrahim ve İshak'a nimetini tamamladığı gibi, sana ve Yâkub-oğullarına da nimetini tamamlayacaktır. Şüphesiz ki Rabbin, «Alim'dir, Hakim'dir» her şeyi çok iyi bilir, hüküm ve hikmet sâhibidir"» (Yûsuf, 6)

Hız. Yâkub, Yûsuf'un rüyasından şu neticeyi çıkarmıştır: Allah Teâlâ her halde Yûsuf'u peygamber

olarak seçecek; daha önce dedeleri İbrahim ve İshak'a nasip ettiği nimetleri Yâkub'un çocuklarına da nasip edecek...

Böyle bir tahminde bulunmak gayet normaldir. Fakat Yâkub (a.s.)'un âyetle geçen sözleri arasında:

«... *“Rabbin... sana rüyaların tabirini öğretecek”...*» şeklinde bir cümle var. Bu cümle üzerinde biraz durmak gerekiyor.

Yorumlamak; bir şeyin mânasını bilmeye çalışmaktır. Bu mealde kullandığımız kelimenin acaba başka mânası yok mudur?

«... *“Şüphesiz ki Rabbin, «Alim'dir, Hakim'dir» her şeyi çok iyi bilir, hüküm ve hikmet sahibidir.”*»

Bununla beraber Hz. Yâkub, Yûsuf'un rüyasını kasdetmiş olabilir. Nitekim rüya tahakkuk ederek hâdiseler şeklinde cereyan etmiş, Hz. Yûsuf da bu hâdiseleri bilfiil yaşamıştır... Her iki ihtimali de kasdetmiş olması mümkündür. Ve her iki ihtimal de Yâkub'la Yûsuf'un yaşadıklarına uygun düşmektedir.

Bu süre ve içindeki kıssa rüya ile alâkalıdır. Ve söz bu noktaya gelmişken rüya üzerinde bir nebze durmak isterim:

Rüyayı iki kısma ayırmak ve bunlara inanmak mecburiyetindeyiz. Birincisi; yakın veya uzak gelecekle ilgili rüyalar ki, tefsirini yapmakta olduğumuz şu süredeki sâdık rüyalar önümüzdeyken başka misâl vermeyi fazlalık sayıyorum. Yûsuf'un rüyası... Zindandaki iki arkadaşının ve Mısır hükümdarının rüyaları...

İkincisi; hayatlarımızda cereyan eden ve mevcut olan şeylerin bazılarını zaman zaman rüyada görmektir ki, bunu da inkâr edebilmek için inatçı olmak lâzımdır!

Aslında birinci misâl kâfi geleceği halde, daha iyi kavranabilmesi için ikinci misâli de vermiş bulunuyoruz.

Fakat, rüya denen şeyin aslı ve mahiyeti nedir? Psikanalistlere göre rüya:

«Şuur altına itilen arzuların akıl sansüründen kurtularak bilinç yüzüne çıkmış şekilleridir». Fakat bu, rüyaların bir yönüdür. Bütün yönleri değildir. İpe sapa gelmez görüşler ve ilim hüviyetinden uzak teoriler ileri süren Freud, gelecekte haber veren rüyalardan söz eder.

Bu tip rüyaların mahiyeti nedir?

Her şeyden önce şunu söyleyelim ki; rüyanın aslını ve mahiyetini bilmek bize bir fayda sağlayacak değildir. Bizim için mühim olan, rüya denen şeyin fiilen var olduğu ve bazı rüyaların görüldüğü şekilde hayat safhalarında cereyan edişidir. Ki, bu türlü rüyalara «sadık rüya» deniyor. Biz sadece, bu türlü rüyaların beşerle ilgili enteresan yönlerinin bazı hususiyetlerini anlamaya çalışacağız.

Bu konuda bizim anladığımız şunlardır:

İnsanoğlunda mevcut olan fakat mahiyetine bir türlü akıl erdiremediğimiz duygular, bazı zamanlar çok daha kuvvetli ve uyanık olur. Bu anlarda, zaman ve mekân mefhumlarının hudutlarını aşarak, geçmişteki, gelecekteki veya şu andaki bazı şeyleri müphem şekilde görür. Bu hal bazı kimselerde uyanıkken his ve ilham şeklinde, bazı kimselerde ise rüya şeklinde tecelli eder. Bazen sadece zaman mefhumunu, bazen mekân mefhumunu, bazen de her ikisini birlikte aştığı olur. (1) Bununla beraber ne zaman,

(1) Bunların hiç birini kabul etmesem dahi, bizzat kendi

ne de mekân mefhumunun asıl mahiyetini gerçek mânada bilebiliyoruz. Her ne kadar 'madde olarak' tarif ediliyorsa da, bizce gerçek mahiyeti malûm değildir. Hak Teâlâ da kulların bilgisi hakkında öyle buyuruyor:

«... De ki: ... "Size ancak, az bir bilgi verilmiştir."» (İsrâ, 85)

Ne olursa olsun, Yûsuf o rüyayı görmüştür ve O'nun bilfiil tahakkukuna ileriki âyetlerde şahit olacağız...

Sûrenin tabii seyri burada Hz. Yûsuf ve Hz. Yâkub'la ilgili sahnenin perdesini kapayarak; ileriki hâdiselere de ışık tutmak üzere, Yûsuf'un kardeşlerine ve giriştikleri suikaste ait sahnenin perdesini aralıyor:

«Muhakkak, Yûsuf ve kardeşlerinin kıssasında bunu soranlar için birçok ibretler vardır.

Bir zaman Yûsuf'un kardeşleri, kendi aralarında şöyle konuştular: "Yûsuf ve öz kardeşi, babamızın yanında bizden daha çok sevgilidir. Halbuki biz, güçlü bir topluluğuz. Şüphesiz ki babamız, bu davranışıyla açık bir haksızlığa düşüyor.

görmüş olduğum bir rüyayı kabul etmek mecburiyetindeyim :

Amerika'da bulunuyordum. Ailem Kahire'de oturuyordu. Bir gece rüyamda kız kardeşimin genç çocuğunu gördüm. Gözünde, görmesine engel olacak derecede kan vardı. Merak ettim ve aileme yazdığım mektupta yeğenimin gözünü bilhassa sordum. Aldığım cevapta; gözünde iç kanama olduğunu, bu yüzden gözünün göremediğini ve tedavi edilmekte olduğunu yazdılar...

İnsanı düşündüren bir hâdise bu. Gözdeki iç kanama dıştan asla görünmez. Dıştan bakan kimse gözün sağlam ve normal olduğu hükmüne varır. Halbuki gözde iç kanama vardır ve görmesine engel teşkil etmektedir. Rüya bana, bu iç kanamayı, dıştan apaçık göstermiştir.

Yûsuf'u öldürün veya onu uzak bir yere atın da, babanız size kalsın. Bundan sonra yine salih kimselerden olursunuz."

İçlerinden biri de şöyle dedi: "Yûsuf'u öldürmeyin. İssız bir kuyunun derinliklerine atın. Oradan geçen bir yolcu kafilesi, onu bulsun. Eğer yapacaksanız böyle yapın."» (Yûsuf, 7 - 10)

Yûsuf ve kardeşlerinin kıssasında, âyetleri dikkatle inceleyip tahlil edenler için birçok gerçekleri ihtiva eden büyük ibret ve hikmetler vardır... Yukardaki âyetin bu mânada bir giriş yapmış olması insanı dikkat ve düşünceye sevketmeye kâfidir. Biz bu girişi, sahnede cereyan eden hâdiselerin dikkatle takip edilmesi için perdenin açılmasına benzetiyoruz. Ve sahneye göz atınca, kardeşlerinin Yûsuf için hazırladıkları hileye şahit oluyoruz.

İkisi de korkunç şey... Hayat denen şeyin zerresi bulunmayan ıssız bir çöle sürülmesi de, ölüme göndermek demektir.

Niçin yapmak istiyorlar bu işi?

«... "*Babanız size kalsın.*"...»

Esasen babalarının kendilerine göstermesini istedikleri iltifata Yûsuf mâni değildir. Babalarının kalbine girmek istiyorlar. Zannediyorlar ki, Yûsuf'u gözünün önünden uzaklaştırırlarsa kalbinden de çıkarılmış olacaklar ve ona gösterdiği sevgi kendilerine intikal edecek! Ya işleyecekleri cinayetin günahı? Bunun da çaresini bulmuşlar: Cinayeti işledikten sonra Allah'a tevbe ve istiğfar edecekler, böylece temizlenip sâlih kullardan olacaklar:

«... "*Bundan sonra yine salih kimselerden olursunuz.*"»

Şeytan işte böyle aldatır. Gözlerini kin ve ihtiras

bürüyen insanların ölçüyü kaçırdıkları anlarda kalplerine böyle girer şeytan. Şuurdan uzaklaşıp hislerine teslim olurlar. Eşya ve hâdiseleri değerlendiren ölçüleri bozulmuştur. İçlerindeki kin kaynadıkça şeytanın onlara yol göstermesi kolaylaşır: «Öldürün, sonra tevbe eder gûnahtan temizlenirsiniz» der!..

Tabii bu gibi tevbelerin gerçek tevbeyle hiç bir alâkası yoktur. Gerçek tevbe; bilmeden, farkında olmadan işlenen herhangi bir suçtan pişmanlık duyarak yapılan tevbedir. Elinde olmadan böyle bir gûnahı işleyen kimse, işlediği fiili hatırladıkça pişmanlık duyar ve tevbe etmek için can atar. Yukarda bahsedilen tevbeye gelince; bu gibi tevbeler önceden hazırlanmış tevbelerdir. İşlenen suçu örtbas edebilmek için suçu işlemeyen önce şeytanın süsleyip püslediği bir takım telkinlerden ibârettir. Tevbe diye adlandırılan bu gibi şeytanlıkların gerçek tevbeyle hiç bir ilgisi yoktur.

Fakat, içlerinden birinin vicdanı titriyor, yapmayı tasarladıkları şeyin korkunçluğu karşısında ürperiyor ve Yûsuf'u onlardan kurtaracak başka bir çare aklına geliyor. Yûsuf'u, kervanların geçtiği yol üzerinde, suyu kurumuş bir kör kuyuya atmak... Böylece hem Yûsuf ortadan kaybolduğu için babalarının teveccühü kendilerine dönecek, hem de Yûsuf'un ölümünden veya sonu ölümle neticelenmesi mukadder olan sürgünden kurtarılması sağlanacak. Aynı zamanda kervanlardan birinin onu bulup kurtarması ve uzaklara götürmesi mümkün olacak:

«İçlerinden biri de şöyle dedi: "Yûsuf'u öldürmeyin. Issız bir kuyunun derinliklerine atın. Oradan geçen bir yolcu kafilesi, onu bulsun. Eğer yaparsanız böyle yapın."»

«... «Eğer yapacaksınız»...» sözünden şunları hissediyoruz: Yûsuf'a yapmakta ısrar ettikleri korkunç fiilden onları soğutmak, tereddüde düşürmek... Bu, bir oyalama taktiğidir. Fakat bu teklifin pek hoş karşılanmadığı, kinlerinden pek az bir şey eksilttiği ve niyetlerinden geri çeviremediği anlaşılıyor. Bunu, biraz sonra şahit olacağımız ifade ve hâdiselerden seziyoruz...

İşte onlar... Babalarına gitmişler, Yûsuf'u beraberlerinde götürebilmek için onu kandırmaya çalışıyorlar!.. Bir plân hazırlıyorlar babalarına. Ona da, Yûsuf'a da tuzaklar kuruyorlar... Şimdi, onlara bir göz atıp kulak verelim.

«Yûsuf'u uzaklaştırmayı kararlaştırdınca, babalarına şöyle dediler: «Ey babamız! Sana ne oluyor da, Yûsuf'u bize emanet etmiyorsun? Halbuki biz, Yûsuf'un iyiliğini diler, ona öğüt verimiz.

Yarın onu bizimle birlikte kıra gönder de yesin, oynasın. Mutlaka biz onu koruruz.»

Yâkub: «Onu alıp götürmeniz beni üzer. Korkarım ki, siz gafletleyken kurt onu kapar» dedi.

Yûsuf'un kardeşleri: «Yemin ederiz ki, Biz kuvvetli bir toplulukken, eğer onu kurt kaparsa o takdirde biz, hüsrana uğrayanlardan oluruz» dediler.»

(Yûsuf, 11-14)

Kullanılan kelime ve ifadeler bir babanın kalbini yumuşatmak için gayet dikkatlice seçilmiş. Bir baba ki; kalbini sevgili küçük yavrusuna ayırmıştır. Onun peygamber olacağını, dedesi Hz. İbrahim'e nasip olan büyük nimetin kendisine intikal edeceğini umuyor...

«... «Ey babamız!»...»

Bu tabiri kullanarak, kendileriyle babaları ara-

sında bir saygı ve muhabbet bulunduğu hissini vermeye çalışıyorlar.

«... *“Sana ne oluyor da, Yûsuf’u bize emanet etmiyorsun?”*...»

Bu soruda babalarına karşı bir çıkışma ve emniyet etmeyişini red kokusu var. Aynı zamanda Yûsuf’u elinden almaya muvaffak olabilmeleri için onu mahcup duruma düşürmeye çalışıyorlar. Yâkub (a.s.), Yûsuf’u hep yanında alıyordu. Kardeşlerinin devamlı gittikleri mera ve ıssız yerlere onu kardeşleriyle dahi göndermezdi. Zira onu hem çok seviyordu, hem de herhangi bir tehlikeyle karşılaştıklarında büyük kardeşlerinin bu tehlikeyi yenebileceklerini, fakat Yûsuf’un yenemeyeceğini düşünerek çekiniyordu. Yani, onu böyle yerlere göndermeyişi, kardeşlerine emniyet etmediğinden değildi. Kardeşlerinin: Yâkub babaları, Yûsuf da, kardeşleri olduğu halde kendilerine niçin emniyet edilmediğini alelâcele sormaları; babalarının aklına emniyet etmemek gibi bir şey gelmeden önce böyle bir ihtimalin kapısını kapamak içindir. Yûsuf’u vermemekteki direnişini zayıflatmak için böyle çirkin hilelere başvuruyorlar!..

«... *“Sana ne oluyor da, Yûsuf’u bize emanet etmiyorsun? Halbuki biz, Yûsuf’un iyiliğini diler, ona öğüt veririz.”*»

Kalplerimiz ona karşı tertemizdir. Hiç bir fenalık düşünmüyoruz. - Duyanlar, nerdeyse, beni alın götürün diyecek -.

«... *“Yûsuf’un iyiliğini diler, ona öğüt veririz”*» demek suretiyle de ihlâs ve samimiyet içinde oldukları kanatını vermeye çalışıyorlar. Gayeleri, asıl niyetlerini örtbilmektir...

«Yarın onu bizimle birlikte kıra gönder de yesin, oynasın. Mutlaka biz onu koruruz.»

Haklarında babalarının şüpheye düşmesini tamamen önlemeye çalışıyorlar; Yûsuf'un gezip eğlenmeye, jimnastik yapmaya ihtiyacı olduğunu belirtiyorlar ve bu suretle babalarının gönlünü yumuşatıp Yûsuf'u istedikleri şekilde kendilerine teslim etmesini istiyorlar.

Yâkub (a.s.) kendisine daha önceki çıkışmalarına karşılık, zımnen Yûsuf'u kendilerine emniyet edemeyeceğini açıklıyor. Sebep olarak da onun ayrılığına tahammül edemeyeceğini ve kurtlardan çekindiğini ileri sürüyor:

«Yâkub: "Onu alıp götürmeniz beni üzer. Korkarım ki, siz gafletleyken kurt onu kapar" dedi.»

«... "Onu alıp götürmeniz beni üzer."...»

Onun ayrılığına dayanamam... Bu söz şüphesiz ki, onların kinlerini biraz daha harekete getirmişti. Yûsuf, babalarının kalbinde o kadar yer etmiştir ki, kısa bir ayrılığa bile dayanamayacağını söylüyordu. Halbuki Yûsuf oynayıp eğlenmeye gidecekti.

«... "Korkarım ki, siz gafletleyken kurt onu kapar."...»

Yûsuf'a hazırlamakta oldukları hilenin sonunda babalarına nasıl bir mazeret uyduracaklarını düşünüyorlardı. Belki de içlerini kaplayan kin kafalarını da işlemez hâle getirmiş, ne uyduracaklarını dahi düşünemiyorlardı. Babalarının kurttan bahsedışı, düşümedikleri bir fikri kendilerine hatırlatmış oluyordu.

Hatırlarına gelen bu fikri babalarına sezdirmeden Yûsuf'u alabilmek için sözlerine devam ettiler:

«Yûsuf'un kardeşleri: "Yemin ederiz ki, biz kuvvetli bir toplulukken, eğer onu kurt kaparsa o takdirde biz, hüsrana uğrayanlardan oluruz" dediler.»

Biz böyle güçlü kuvvetli bir topluluk olarak onu kurda yedirmemiz söz konusu değildir. Aksi takdirde bizler; hiç bir işe yaramayan, kendi kendimize dahi faydası olmayan kimseler sayılırız ki, bu, âcizliktir!

İşte, oğluna son derece düşkün olan baba, bu teminat ve ısrarlar karşısında teslim oldu... Bu suretle Allah'ın takdiri yerini bulacak, hâdiseler O'nun irade buyurduğu şekilde tecelli edecekti.

KUYUNUN DERİNLİKLERİNDE

O korkunç suikastlerini yapmak üzere Yûsuf'u alıp götürdüler. Onlar bu hazırlığın içinde iken Allah Teâlâ o yavrucuğun gönlüne ilham göndererek; kendisine bir zarar gelmeyeceğini, bunların gelip geçici çileler olduğunu, ileride kardeşleri farkında olmadan bu yaptıklarını kendilerine haber vereceğini hissettirdi:

«Yûsuf'u alıp götürdüklerinde, onu kuyunun derinliklerine atmaya karar verdiler. Biz de Yûsuf'a: "Kardeşlerin hiç farkında olmadan sen onlara, yaptıklarını haber vereceksin" diye vahyettik.»

(Yûsuf, 15)

Nihayet onu kuyunun derinliklerine bırakmayı kararlaştırdılar. Böylece ondan kurtulmuş olacaklardı. Yûsuf sıkıntı ve çaresizlikler içinde idi. Ölümle yüzyüze geldi. Durumu tehlikeli idi. On babayiğit karşısında küçücük bir çocuktan nihayet... Ne bir yardım edeni, ne de bir kurtarıcısı vardı!.. İşte bu nazık anda gönlüne Allah'ın ilhamı dolmaya başladı: Bu durumdan kurtulacağı, yaşayacağı, kendisine bu fena-

lığı yapan kardeşleriyle bir gün yüzyüze geleceği, onlara bu günleri hatırlatacağı ve onların kendisini tanıyamayacağı bildiriliyordu...

Şimdi Yûsuf'u kuyuda kendi hâline bırakalım; Allah'ın ona vaadettiği günler gelip kuyudan çıkınca ya kadar, kardeşlerinin bu cinayeti işledikten sonraki hareketlerini takip edelim. Bakalım, bağı yanık babalarına neler söyleyecekler:

«Akşamleyin ağlayıp sızlanarak babalarına geldiler.

Babalarına: "Ey babamız! Biz yarış yapıyorduk. Yûsuf'u da beklemesi için eşyalarımızın yanına bırakmıştık. Onu kurt yedi. Ne kadar doğru olsak da sen, bize inanmazsın" dediler.

Yûsuf'un gömleğine başka bir kan bulaştırarak getirdiler. Yâkub: "Bilâkis, nefsiniz size başka bir şeyi hoş gösterdi. Artık bana düşen güzelce bir sabır. İddialarınız karşısında ancak Allah'tan yardım istenir" dedi.» (Yûsuf, 16 - 18)

İçlerini kaplayan kin onları rahatlıkla yalana sevk ediyordu. Yâkub'un kendilerine Yûsuf'u teslim ettiği andan itibaren sinir ve heyecanlarına hâkim olsaydılar, böyle ölçüsüz hareketlere cü'ret etmezlerdi! Fakat onlar, bu fırsatı bir daha ele geçiremeyeceklerinin telâş içinde, sabırsızlık ve acele ile hareket ediyorlardı. Uydurma olduğu apaçık meydanda olan 'kurt yedi' hikâyesini de bu telâş içinde tertiplediler. Daha dün babaları: "Sakin böyle bir tehlikeye mâruz kalmâsın" gibi tenbihatta bulunurken onu hiddet ve istihzayı andıran bir davranışla karşılamışlar, hemen ertesi gün gelip, "Yûsuf'u kurt yedi" demişlerdir. Üstelik bir de Yûsuf'un gömleğini sahte bir kana bulayarak getirmişler, aceleyle tasarladıkları "kurt yedi" hikâyesini gerçek gibi göstermeye çalış-

mıslardır... Fakat her şeye rağmen yalan ve tertipler sırtıtmaktadır.

Evet, böyle yapmışlardı...

«Akşamleyin ağlayıp sızlanarak babalarına geldiler. Babalarına: "Ey babamız! Biz yarış yapıyorduk. Yûsuf'u da beklemesi için eşyalarımızın yanına bırakmıştık, onu kurt yedi"..."»

Sözlerine inanılmadığının farkında idiler. Tertipledikleri her hareket ve söz; "biz yalancıyız" diyordu sanki! Onun için, sözlerine devamlı:

«... "Ne kadar doğru olsak da sen bize inanmazsın" dediler.»

Yani; söylediklerimiz doğru da olsa yine senin bize itimadın yok. Çünkü bizden şüphe ediyorsun. Söylediklerimiz seni tatmin etmiyor.

Yâkub (a.s.) durum ve ahvâlden, Yûsuf'u kurt yemediğini anlıyordu. Kalbi de kendisine böyle söylemekteydi. Anlıyordu ki; oğulları aslı olmayan şeyler uydurup kendisini aldatmaya çalışıyorlar..

Nefisleri, birtakım kötü şeyleri kendilerine güzel göstererek yaptırmıştır... Hz. Yâkub bunu yüzlerine karşı söylemiş ve Allah'a sığınıp O'ndan yardım dileyerek, şikâyetçi olmadan sabır ve tahammül göstermeye çalışacağını açıklamıştır:

«... Yâkub: "Bilâkis, nefsiniz size başka bir şeyi hoş gösterdi. Artık bana düşen güzelce bir sabır. İddialarınız karşısında ancak Allah'tan yardım istenir" dedi.»

Şimdi, kıssanın ilk sahnesine bir göz atmak üzere tekrar kuyudaki Yûsuf'a dönelim:

«Bir kafile geldi. Sucularını kuyuya gönderdiler. Sucu kovasını kuyuya sarkıttı. Kovayı çekerken Yûsuf'un kovaya sımsıkı sarılmış olduğunu görünce:

“Müjde! İşte bir oğlan” diye bağırdı. Yûsuf’u bir ticaret malı gibi gizlediler. Halbuki Allah, yaptıklarını çok iyi bilir.

Yûsuf’u düşük fiatla, bir kaç dirheme sattılar. Bunlar Yûsuf’u satma hususunda cömert davrandılar.» (Yûsuf, 19 - 20)

Kuyu, kervanların geçtiği yol üzerindeydi. Bu gibi kuyuların bazısında su bulunur, bazısında ise yağmur suyu birikirdi. Bu birikinti sular ancak bir müddet bekler sonra kururdu. Yûsuf’un atıldığı kuyu da bu cinstendi. Kervanlar yol üzerindeki bu kuyuların yakınında konaklar, su ihtiyaçlarını gidermeye çalışırlardı:

«Bir kafile geldi...»

Bunlar; ticaret gayesiyle, yüklü hayvanlarla, kafile hâlinde yolculuk yapanlardır.

«... Sucularını kuyuya gönderdiler...»

Sucu; kervana su temin eden ve su yerlerini iyi bilen kişidir...

«... Sucu kovasını kuyuya sarkıttı...»

Su olup olmadığını anlamak veya doldurmak için kovasını kuyuya sarkıttı. (Âyetteki anlatış tarzında; okuyan ve dinleyene sürpriz olması için, Yûsuf’un kovaya tutunup kuyudan çıkma hareketi açıklanmıyor.):

«... Kovayı çekerken Yûsuf’un kovaya sımsıkı sarılmış olduğunu görünce: “Müjde! İşte bir oğlan” diye bağırdı...»

«... Yûsuf’u bir ticaret malı gibi gizlediler...»

Yani; gizli bir ticaret malı saydılar. Köle gibi satmak istediler. Köle olmadığı için de bu işi gizli tuttular... Ve el altından az bir paraya satıverdiler:

«Yûsuf’u düşük fiatla, birkaç dirheme sattılar. Bunlar Yûsuf’u satma hususunda cömert davrandılar.»

O zamanlar alışverişler az bir para ile olursa, dirhemler adet olarak hesaplanır, büyük alışverişlerde ise tartıyla hesaplanırdı.

«Bunlar Yûsuf'u satma hususunda cömert davrandılar.»

Çünkü böyle bir çocuğu çalmak, alıp satmak gibi ithamlara mâruz kalmak istemiyorlardı.

Ve o büyük peygamberin çektiği çilelerden ilkinin son safhasıydı bu...

Bu kısım, kıssanın bölümlerinden ikincisini teşkil ediyor. Yûsuf Mısır'a götürülür, köle gibi satılır ve onu satın alan şahıs Yûsuf'un iyi bir kişi olduğunu keşfeder... - İyi insanlar; bilhassa yüksek bir ahlâka da sahip iseler, sabahın aydınlığı gibi yüzlerinden belli olurlar. - Yûsuf'un iyi bir kişi olabileceğini adam karısına da hatırlatır ve ona iyi bakmasını ister. İşte burada, rüyanın tahakkuk safhalarının başlangıcını görüyoruz...

Fakat, erginlik çağına girdiği sıralarda Yûsuf, başka türlü belâlarla karşılaşıyor. İnsanı şeref ve hayriyetiyle birlikte yere vurup helâk eden belâlar... Allah'ın lütuf ve merhameti imdada yetişmediği takdirde kurtulmak mümkün olmayan musibetler... Saray havası... «Yüksek tabaka» denen sosyete... Nefsin ve behimî arzuların tatmin edilmesi yolundaki azgınlıklar... Ve Yûsuf'un tahrik edilerek zorla bu havanın içine itilmek istenmesi...

Yûsuf'a o sıralarda Allah Teâlâ hikmet ve bilgiler ilham buyurmuştur. Bir yandan bu ilhamlar, diğer yandan sahip olduğu ahlâk ve din bağlılığı sayesinde musibetlerin içinden sıyrılıp çıkabilmiştir:

«Yûsuf'u Mısır'da satın alan kimse karısına: «Ona iyi davran, güzel bak. Belki bize faydalı olur, ev-

lât ediniriz” dedi. Böylece Biz, Yûsuf’u Mısır’a yerleştirdik. Ve ona rüyaların tabirini öğrettik. Allah, dilediği şeyi mutlaka yapar. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler.» (Yûsuf, 21)

Şu ana kadarki ifadelerde Yûsuf’u satın alan şahsın kim olduğu açıklanmış değildir. Biraz sonra bu şahsın Mısır veziri olduğunu öğreneceğiz. (Baş vezir olduğu da söylenmektedir.) Şu anda öğrendiğimiz bir şey varsa, o da, Yûsuf’un çileli devreden sağ sâlim kurtulup emniyetli bir hayata girmiş olmasıdır. Artık ona istikbalin aydınlık kapıları açılacaktır.

“... “Ona iyi davran, güzel bak”...”

Yûsuf’u satın alan şahıs, bu çocukta gördüğü iyi vasıfları karısına açıyor ve ona ümit bağladığını belirtiyor:

“... “Belki bize faydalı olur veya evlât ediniriz”...”

Bazı tefsirlerde beyan edildiği gibi, bu karı-kocanın çocukları bulunmadığı anlaşıyor. Onun için; tahminleri doğru çıkar, Yûsuf’un hayırlı ve terbiyeli bir çocuk olduğu anlaşılırsa onu evlât edineceklerdir.

Sûrenin tabii seyri burada bir nebze duraklama yaparak bütün bunların Allah’tan geldiğine, O’nun takdiriyle olduğuna işaret ediyor. Allah Teâlâ bunu ve buna benzer daha bir çok nimetleri Yûsuf’a lûtfetmek için onu Mısır’a yerleştirmiştir. Yûsuf’un ilk önce vezirin kalbine ve sarayına yerleşmiş olması, ilerde sahip olacağı mevkilerin müjdecisi idi. O, rüyaların nasıl yorumlanacağını Allah’ın kendisine öğreteceği istikamette doğru yol almaya başlamıştı. Yûsuf’un Mısır’a yerleştirilmiş olması; Allah’ın takdирini kimsenin bozamayacağına, O’nun kudreti karşısında bütün güçlerin mağlûp olacağına ve hiç kimsenin O’nun murad ettiği şeyi önleyemeyeceğine işaret eder.

«... Böylece Biz, Yûsuf'u Mısır'a yerleştirdik. Ve ona rüyaların tabirini öğrettik. Allah dilediği şeyi mutlaka yapar...»

İşte Yûsuf ve işte hâdiseler!.. Kardeşleri onun için neler istemekte, Allah ise neler murad etmektedir! Her şeyin hakimiyeti Allah'ın elinde olduğuna göre elbette O'nun emri yürüyecek, O'nun iradesi tahakkuk edecektir. Yûsuf'un kardeşleri ise bu hikmetleri idrâk edememenin aczi içinde bocalayıp kalacaklardır:

«... Fakat insanların çoğu bunu bilmezler.»

Bilmezler Allah'ın emrinin yerine geleceğini ve O'nun hükmünün her zaman carî olduğunu...

Bu arada, Allah Teâlâ'nın Yûsuf için neler istediği belirtiliyor:

«... Ve ona rüyaların tabirini öğrettik...»

Erginlik çağına erince bu ilâhî irade tahakkuk ediyor:

«Yûsuf rûştüne erince, Biz ona doğru hüküm verme kabiliyeti ve faydalı ilimler verdik. İşte iyiliklerde bulunanları da böyle mükâfatlandırırız.»

(Yûsuf, 22)

İdarecilikte kendisini başarıya götürececek hikmetler bahsedildi. İstikbalde olacak şeyleri bilecek ve rüyaları tabir edecek bilgiler verildi. Belki bu bilgiler daha geniş mânada hayatı ve onunla ilgili şeyleri içine almakta idi. Zira buradaki ilim ve hikmet lâfzı umumî mânada kullanılmıştır. Bütün bunlar Yûsuf'un iyi davranışlarının ve sağlam inancının mükâfatı idi:

«... İşte, iyiliklerde bulunanları da böyle mükâfatlandırırız.»

TÜYLERİ ÜRPERTEN KORKUNÇ SAHNE

İşte bu sırada Yûsuf, hayatının ikinci musibetiyle karşılaşılıyor. Bu musibet bir öncekine nisbetle çok daha korkunç ve şiddetli. Şu kadarı var ki, bu sefer - Allah'ın lütfu olarak - kendisine verilen hikmet ve bilgilere sahip. Karşılaştığı korkunç hâdiselerin içinden bu vasıtalar sayesinde rahatça çıkabilecektir. Zira Allah'ın Kur'an'da tescil ettiği bu vasıtalar ona, iyi hareketlerine karşılık mükâfat olarak verilmiştir.

Şimdi, Kur'an-ı Kerim'de dile getirilen bu korkunç ve dehşetli hâdiseye bir göz atalım:

«Yûsuf'u, evinde yaşadığı kadın, baştan çıkarmak istedi. Kapıları sıkı sıkıya kapattı: "Haydi gel!" dedi. Yûsuf: "Allah'a sığınırım. Efendim olan kocan, bana iyilik yapmıştır. Şüphesiz ki zâlimler, hiç bir zaman kurtuluşa eremezler" dedi.

Şüphesiz ki o kadın, Yûsuf'a yaklaşarak, onu baştan çıkarmak istemişti. Eğer Yûsuf, Rabbinin mucizesini görmeseydi, kadının arzularına uyabilirdi. Yûsuf'u ihanetten ve fuhuştan alıkoymak için Biz, ona böyle yaptık. Çünkü o, ihlâslı kullarımızdandı.

Yûsuf'la kadın kapıya doğru birlikte koşuştular. Kadın Yûsuf'un gömleğini arkadan boydan boya yırttı. Kapıdayken kadının kocasıyla karşılaştılar. Kocasını Yûsuf'a karşı kıskırtan kadın: "Ailene kötülük yapmak isteyenin cezası, ancak zindana atılmak veya acı bir azaba uğratılmak olmalıdır" dedi.

Yûsuf: "Beni o baştan çıkarmak istedi" dedi. Kadının taraftarlarından biri: "Eğer Yûsuf'un gömleği ön taraftan yırtılmış ise, kadının söyledikleri doğrudur, Yûsuf yalancılardandır. Şayet, Yûsuf'un gömleği arkadan yırtılmışsa, kadın yalancıdır, Yûsuf, doğru söyleyenlerdendir" diye hakemlik etti.

Kadının kocası, Yûsuf'un gömleğinin arkadan yırtıldığını görünce, karısına: "Bu, siz kadınların tuzağından başka bir şey değildir. Doğrusu sizin tuzağınız büyük olur" dedi.

Yûsuf'a dönerek: "Yûsuf, sen bu hâdiseyi görmemiş ol!" Karısına da: "Sen de işlediğin günahtan ötürü tevbe et. Muhakkak sen, günah işleyenlerden oldun" dedi. (Yûsuf, 23 - 29)

Bu ifadelerde ne Yûsuf'un, ne de kadının yaşı belirtilmiştir. Her ikisinin yaşını da bazı karinelere dayanarak tespit etmeye çalışalım:

Kafile tarafından bulunup Mısır'da satılan Yûsuf'un o sıralarda en fazla ondört veya daha aşağı yaşlarda olduğu anlaşıyor. Çünkü o sıralarda kendisinden bahsedilirken «gûlâm» tâbiri kullanılmıştır.

Bu tabir ise Arapçada 13 - 14 yaşlarındaki çocuklar için kullanılır. «Delikanlı», «genç» ve «erkek» tabirleri daha sonra gelir... Nitekim babası Hz. Yâkub'un da:

«... "Korkarım ki, siz gafletleyken kurt onu kapar"» demesi Yûsuf'un bu yaşlarda olduğunu göstermektedir.

Kadına gelince; bu sıralarda onun evli barklı bir kadın olduğunu görüyoruz. Kocasının «... *“Veya evlât ediniriz”*...» sözünden anlaşılıyor ki, çocukları olmamaktadır. Evlât edinmeyi çocukları olmayan kimseler düşünür. Daha doğrusu; evlendikten sonra seneler geçtiği halde çocukları olmayan ve artık olaçağından da ümitleri kesilip ümitsizliğe kapılan kimseler dışardan bir kimseyi evlât edinmeyi düşünürler. Bu karı-kocanın da aynı durumda oldukları muhakkaktır. Hulâsa: O günkü Mısır Başveziri'nin en az kırk, karısının da aşağı yukarı otuz yaşlarında oldukları anlaşılıyor.

Hız. Yûsuf'un yirmibeş yaşına ulaştığı sıralarda kadının kırk yaşlarında olması gerekir. Biz, kadının hâdiselere bu yaşta tevessül ettiği kanaatindeyiz. Çünkü kadının davranışları son derece ölçülü ve ustacdır. Kadında; ne yaptığını bilen, kurnaz, cüretkâr, karşısındakini tahrik etme kudretine sahip ve cinsi arzusunu istediği gibi kullanabilen bir mükemmellik var. Bilâhere saraydaki diğer kadınların kendisi hakkında:

«... *“Vezirin karısı, kölesini baştan çıkarmak istemiş, delikanlının aşkı bağırını yakmış”*...» demeleri de bu mükemmeliyeti doğrulamaktadır.

Bunları tahlil etmekteki gayemiz şu neticeye varmak içindir :

Şüphesiz ki, Yûsuf'un geçirdiği bu imtihan -veya müşkülât- âyette tasvir edilen sıkıntıdan ibaret değildi. Yûsuf'un murahaka denilen erginlik çağı, bu sarayda, kadının otuz ile kırk yaş arasındaki müddet içinde onunla beraber geçmişti. Hem de sarayın o korkunç muhitini teşkil eden duvarları arasında.. Karısını Yûsuf'la birlikte yakalayan vezirin şu sözleri, saraydaki durumu bize daha iyi anlatmış oluyor:

«Yûsuf'a dönerek: "Yûsuf, sen bu hâdiseyi görmemiş ol!" Karısına da: "Sen de işlediğin günahı otürü tevbe et. Muhakkak sen, günah işleyenlerden oldun" dedi.»

Sadece bu ifade dahi saray muhitini tanınamıza kâfidir sanırım..

Sarayın diğer kadınları vezirin karısı hakkında dedikodu yapınca onlara bir ziyafet verip Yûsuf'u huzurlarına çıkarıyor. Onlar Yûsuf hakkındaki kanaatlerini söyledikten sonra vezirin karısı da içini döküyor:

«Vezirin karısı şöyle dedi: «Beni ayıplayarak, hakkında dedikodu yaptığınız delikanlı işte budur. Onun, benim olmasını istedim. Fakat kabul etmedi, iffetini korudu. Yemin olsun ki, emrettiklerimi yapmazsa, zindana atılacak, hakirlerden olacaktır.»»

(Yûsuf, 32)

Bütün bu hareket ve sözleri mübah gören saray muhiti... Özel bir muhit... Zevk ve safaya dalan tabakanın muhit ve yaşayışıdır bu. Yûsuf ise bunların içinde bir köle... Delikanlılık çağını burada geçiriyor.. İşte bunlar, Yûsuf'un çektiği uzun çilelerdi. Bu çileleri metanetle göğüsleyerek, sabrederek, onun çirkin tahrik ve teşviklerine kapılmadan iffet ve nezaketini korumayı bilmmişti. Kendisinin yaşıyla kadının yaşını yan yana koyup her ikisini uzun müddet aynı çatı altında yaşadıklarını düşünürsek Yûsuf'un kendini lekесiz muhafaza etmiş olmasındaki değerin büyüklüğü ortaya çıkar. Bilhassa bu seferki tahrik ve tehditler Yûsuf'u şaşkına çevirebilirdi. Yalnız başlarına oldukları zamanlarda bu türlü arzuları reddetmek biraz daha kolay olmasa gerektir.

Şimdi âyetlere dönelim:

«Yûsuf'u, evinde yaşadığı kadın, baştan çıkarmak istedi. Kapıları sıkı sıkıya kapattı: "Haydi gel!" dedi...»

Şu halde bu seferki istek açıktan yapılıyordu. Bu davet son bir mukavele ve şiddet hareketiydi. Kapılar bu gibi hallerde son çare olarak kapatılıp kilitle-nir. Evet, kadının arzusu taşkınlık derecesine varmış-tır ve tatmin olmak için Yûsuf'u harekete getirmeye çalışmaktadır:

«... "Haydi gel!" dedi...»

Kadından gelen bu korkunç, çirkin, yıkıcı ve açık davet ilk davet değildi. Belki son davetlerden biriydi bu.. Zaten kadında böyle bir meyıl ve istek olmasaydı davetin hiç birisi bahis konusu edilmezdi. Berabe-rinde gücü, kuvveti ve delikanlılığı tekâmül etmiş bir genç yaşamaktadır. Kendisinin de kadınlık hasletle-ri tekâmül edip olgunlaşmıştır. Bu şartlar altında, bi-raz önce şahit olduğumuz iğrenç davetten önce, gizli ve tatlı yollarla bir çok davetlerin yapıldığı muhak-kaktır...

«... Yûsuf: "Allah'a sığınırım. Efendim olan ko-can bana iyilik yapmıştır. Şüphesiz ki zalimler, hiç bir zaman kurtuluşa eremezler" dedi.»

«... "Allah'a sığınırım"..."»

Bana teklif ettiğin şeyi yapmaktan Allah'a sığı-nırım, bu hataya düşmemek için O'nun yardımını di-lerim.

«... "Efendim olan kocan bana iyilik yapmıştır"..."»

Allah beni kuyudan çıkarttırıp kurtardıktan son-ra kocan vasıtasıyla bana ikramlarda bulundu, beni bu sarayda emin ve rahat bir hayata kavuşturdu...

«... "Şüphesiz ki zalimler, hiç bir zaman kurtu-luşa eremezler"..."»

Senin şu anda bana teklif ettiğin şey misâli Allah'ın hududunu aşanlar daima zararlı çıkarlar...

Âyet-i kerîmede açık ve kesin olarak görülüyor ki, Yûsuf'un bu korkunç teklifi derhal reddetmesi Allah'a olan bağlılığından gelmektedir. Teklifi reddederken derhal Allah'ın kendisine bahşettiği nimetleri anıyor ve O'nun hududunu aşanların hüsrana uğrayacaklarını belirtiyor. Kur'an'ın tatlı üslûbuyla dile getirilen hâdisede, kadının korkunç ve korkunç olduğu kadar da cazip olan teklifi, pek açık ve tahrik edici bir ifadeyle yapıyordu.. Ve buna rağmen Yûsuf teslim olmuyor, daveti şiddetle reddediyordu:

«... "Haydi gel!" dedi.

Şüphesiz ki o kadın, Yûsuf'a yaklaşarak onu baştan çıkarmak istemişti. Eğer Yûsuf, Rabbinin mucizesini görmeseydi, kadının arzularına uyabilirdi...»

Bütün eski müfessir ve muhaddisler bu nokta üzerinde uzun uzun durmuşlardır. Bunlardan bazıları, İsrailiyattan olan efsaneleri gerçek vakıa gibi anlatırlar. Bunlara göre Yûsuf, şehvetinin tesirine kapılarak vezirin karısına meyletmiştir. Allah Teâlâ kendisini bu gafletten uyarmak için bir çok vasıtalarla ikaz etti. Bu cümleden olarak:

Babası Yâkub'u hâdisenin cereyan ettiği salonun tavanında Yûsuf'a bakarak parmağını ısırır şekilde canlandırmış... Üzerinde Kur'an-ı Kerim'den âyetler yazılı birtakım levhaları gözleri önüne sermiş... Evet, Kur'an-ı Kerim'den âyetler... Fakat, bu vasıtalarından hiç biri Yûsuf'u uyaramamıştır. Nihayet Cebrail'e: «Kuluma yetiş, onu kurtar» diye emir vermiş ve Hz. Cebrâil gelerek göğsüne göğsüne vurmaya başlamış... vs... Bu gibi uydurma ve ilâvelerden meydana gelen efsaneleri maalesef bazı râviler nakledegelmıştır!..

Müfessirlere göre; kadın Yûsuf'a şehvi duygularıyla gönül vererek onu baştan çıkarmak için bilfiil harekete geçmiş; Yûsuf ise ona karşı bir ara sadece içinden meyleder olmuş ve Rabbi tarafından ikaz edilince de derhal kendini toparlamıştır.

Merhum üstad Reşit Rıza «el-Menar Tefsiri»nde cumhurun bu görüşünü reddederek şöyle demektedir:

«Yûsuf kendisine emir vermek durumunda olan kadının isteğini reddedip ona hakarete bulununca, kadın onu dövmeye meyletti ve üzerine yürüdü. Yûsuf'un kadına meyletmesi ise, kendisine yapılan bu tecavüze karşılık kadına doğru gitmesinden ibaretir. Sonra onun şerrinden kaçmak istemiş, kadın da arkasından koşarak gömleğini arkadan boylu boyuna yırtmıştır.»

Âyette, kadının Yûsuf'a karşı baştan çıkarmak için olan meylini 'dövmek için meyletti' mânasına alabilmemiz için hiç bir delil ve dayanak mevcut değildir. Yûsuf'un kadına meyletmediğini ileri sürmek için bu gibi tevellere gitmek hem lüzumsuz, hem de âyetteki mânadan uzaklaşmak olur.

Ben, âyetleri incelerken Yûsuf'un içinde bulunduğu ahvali de dikkate alarak derim ki: Yûsuf sarayda uzun bir müddet, bu, hisleri tekâmül etmiş kadınla birlikte yaşadı. Allah tarafından kendisine hikmet ve bilgi verilmeden önce de, sonra da bu sarayda idi. Bana öyle geliyor ki; Yûsuf ilk zamanlarda kadının kendisini baştan çıkarmak istemesine karşı uzun müddet mukavemet etmiş, bir aralık meyleder olmuştur. Âyet-i kerîmedeki:

«Şüphesiz ki o kadın, Yûsuf'a yaklaşarak, onu baştan çıkarmak istemişti. Eğer Yusuf, Rabbinin mu-

cizesini görmeseydi, kadının arzularına uyabilirdi...» ifadesi bu devreyi dile getirmektedir. Bu tasvir, beşer olan insanoğlundaki özelliklerin tasviridir. Mademki insandır; mukavemet de edebilir, zaafa da düşebilir... Yûsuf ta önceleri uzun müddet mukavemet etmiş, sonra bir ara zaafa düşecek olmuş ve Allah'ın ikazı ile kendine gelerek mukavemetine devam etmiştir. Bu, gayet normal ve tabiidir... Fakat Kur'an-ı Kerim'in üslûbunda, bu gibi teferruatlara yer verilmemiştir. Çünkü Kur'an prensibinde, bu gibi hâdiseleri fırsat bilip meselelerin lüzumsuz teferruatına dalmak yoktur. Yûsuf'un kadına karşı davranışını anlatırken ilk zamanlarla son zamanlardaki mukavemetini tasvir ediyor ve iki zaman arasında bir zaaf devresi geçirdiğine işaret ederek meselenin ana hatlarını belirtmiş oluyor. İnsanoğluyla ilgili bir meselede hâdiselerin böyle gerçekçi, nezih bir hava içinde anlatılmasından daha tabii ne olabilir?..

Âyetlerin ve durumun tahlilinden biz bu neticeyi çıkarıyoruz. Beşer tabiatına ve peygamber masumiyetine uygun olanı da budur... Yûsuf beşerden başka bir şey değildir. Evet, peygamberliğe seçilmiş bir beşerdir. Onun içindir ki, bir an için kadına meylediş sadece içinden niyet olarak geçmiştir. Bu geçici zaaf neticesinde kalbi ve vicdanı Allah'ın ikaziyle atmaya başlayınca da, derhal kendini toplayarak mukavemetine devam etmiştir. (1)

(1) Zamahşeri, Keşşaf Tefsiri'nde şöyle diyor: «Şayet; 'bir peygamber günah olan bir şeye nasıl meyledip ona tevessül eder' diyecek olursanız, cevap olarak derim ki: Buradaki meyil ve tevessülün mânası; sadece içinden geçirdiği arzudur. Gençlik çağındaki şehvet sıkıştırmaları ve kadının Yûsuf'u baştan çıkarmak için giriştiği akılları durduran hareketler dikkate alınırsa bir an için böyle bir arzu duyması normaldir. Nitekim

«... Yûsuf'u ihanetten ve fuhuştan alıkoymak için Biz, ona böyle yaptık. Çünkü o ihlâslı kullarımızdandı. Yûsuf'la kadın kapıya doğru birlikte koştu.»

Yûsuf nefsine uymaktan kendini kurtarmak için kapıya doğru kaçtı; kadın ise hayvanî hislerinin azgınlığı içinde onu yakalamak kastiyle arkasından koştu.

«... Kadın Yûsuf'un gömleğini arkadan boydan boya yırttı...»

Kapıdan geri çevirmek için gömleğinden yakalayıp çekince...

Ve beklenmedik bir 'durum :

«... Kapıdayken kadının kocasıyla karşılaştılar...»

Burada, mütekâmil ve usta kadın, korkunç manzaranın mukadder sualine derhal bir cevap buluyor ve Yûsuf'u kendisine tecavüzle itham ediyor:

«... Kocasını Yûsuf'a karşı kışkırtan kadın: "Aile-ne kötülük yapmak isteyenin cezası, ancak zindana atılmak veya acı bir azaba uğratılmak olmalıdır" dedi.»

Fakat Yûsuf'a aşiktir. Ona ağır bir ceza verilmesinden korkuyor ve ne şekil cezalandırılması gerektiğine işaret ediyor:

«... "Cezası, ancak zindana atılmak veya acı bir azaba uğratılmak olmalıdır" dedi.»

Yûsuf bu haksız itham karşısında gerçeği ortaya koymak istiyor:

Yûsuf o anda aklını kullanarak Allah'ın mükelleflere haram kıldığı şeylerden kaçmak gerektiğini düşünmüş ve derhal kendini toparlamıştır. Gençliğin sıkıştırması sonunda böyle bir arzu duyulmuş olmasaydı, bu arzuyu yenmek de söz konusu olmaz ve arzuyu duyan şahıs Allah indinde makbul bir mevkî kazanamazdı. Çünkü yüksek mevkiler, musibetlerin ağırlığı nîpetinde gösterilen sabır ve mukavemetlere karşılık verilir.

«Yûsuf: “Beni o baştan çıkarmak istedi” dedi...”

Burada, kadının yakınlarından bir şahsın bu meselede hakemlik yaptığı zikrediliyor:

«... Kadının taraftarlarından biri: “Eğer Yûsuf’un gömleği ön taraftan yırtılmış ise, kadının söyledikleri doğrudur. Yûsuf yalancılardandır. Şayet, Yûsuf’un gömleği arkadan yırtılmışsa, kadın yalancıdır, Yûsuf doğru söyleyenlerdendir” diye hakemlik etti.»

Acaba bu şahıs hakemliğini nerede ve ne zaman yapmıştır? Kadının kocasıyla birlikte gelmişti de o anda hâdiseye şahit mi oldu? Yoksa âdet ve geleneklere göre karısının yaptıklarını bildirmek için onun akrabalarından yaşlı birini mi çağırmıştı? Ki, bu gibi mezhebi geniş ailelerde böyle olması ihtimalli kuvvetlidir!..

Böyle de olsa, öyle de olsa; meselenin aslından bir şey değiştirmez. Bu kişiye «hakem» denmesinin sebebi; iki tarafın iddialarını dinleyip meseleye vâkıf olmasından ileri gelmektedir. - Hem Yûsuf, hem kadın bazı iddialarda bulunmuşlar - kavgalı bir mesele üzerinde o şahsın fikri sorulmuştur. Bu şahsın görüşüne istinaden haklı haksız ayırt edilip dâva neticeye bağlandığı için kendisine «hakem» denmektedir.

İfadeleri dinleyen zat hükmünü bildiriyor: Eğer gömleği ön taraftan yırtılmışsa erkek kadına, tecavüzde bulunmak istemiş, kadın da kendini müdafaa ederken gömleğini yırtmıştır. Bu durumda kadının ifadesi doğru, erkeğinki yalandır. Şayet gömleği arka taraftan yırtılmışsa kadın erkeğe sataşmış, onu kapıdan geri çevirmek için arkadan tutup çekmiş ve gömlek yırtmıştır. Bu durumda erkeğin ifadesi doğru, kadının ki ise yalan ve iftiradır.

Hakem bu hükmünü açıklarken, önce, erkeğin

yalan, kadının 'doğru olabileceği' faraziyesiyle söze başlıyor. Zira Yûsuf köle, kadın ise hanımefendi durumundadır. Hangi faraziye ile başlanırsa başlansın hüküm değişmeyeceğine göre, bu şekilde başlaması daha münasip düşmektedir.

«Kadının kocası, Yûsuf'un gömleğinin arkadan yırtıldığını görünce,...»

Hakemin mantık dairesinde verdiği hükme uygun olarak; kadının Yûsuf'u baştan çıkarmaya çalıştığı ve onu haksız yere itham ettiği anlaşılıyordu... Burada, binlerce yıl önceki cahiliyetin "yüksek tabakası"ndan bir örneği müşahade etmiş oluyoruz. Bugünkü cahiliyetin tıpatıp müşahhas bir örneği... Cinsi rezilliklere karşı hoşgörü ve sadece cemiyete karşı bu rezillikleri örtbas etmekle yetinmek... Bütün mesele bundan ibaret:

«... Karısına: "Bu siz kadınların tuzağından başka bir şey değildir. Doğrusu sizin tuzağınız büyük olur" dedi.»

İşte böyle... Sizin hile ve tuzağınızdır bu... Siz kadınların tuzağı büyüktür, korkunçtur... İnsanın damarlarındaki kanı kurutacak kadar dehşet saçan bu hâdise karşısında vezirin karısının son derece soğukkanlı bir hâli var. Kocasının kendisine hitaben söylediği bu sözlerde ise; şiddet ve hareket şurda dursun, bütün kadın cinsine karşı medih sayılacak derecede bir iltifat mevcut. Bir kadına: «Siz kadınların tuzağı büyüktür» demekle o kadar kötülenmiş olmaz. Bilâkis bu söze muhatap olan kadın kendini kadınların kudretlilerinden addederek iftihar duyar!..

Mâsum olan Yûsuf'a dönüyor ve :

«Yûsuf'a dönerek: "Yûsuf, sen bu hâdiseyi görmemiş ol!"...» diyor.

Önemseme, üzerinde durma ve bu hâdiseyi kimseye açma... Zevahiri kurtarmak için mühim olan budur zaten...

Sonra; Yûsuf'u baştan çıkarmaya çalışan, kapıya kadar arkasından koşup gömleğini yırtan karısına dönüp nasihat ediyor:

«... “Sen de işlediğin gûnahtan ötürü tevbe et, Muhakkak sen, günah işleyenlerden oldun” dedi.»

Her asrın cahiliyetinde saray erkânı ve aristokrat tabakanın hâli budur ve her birinin hâli diğerinden daha berbattır!

Böylece bu sahnenin perdesi de kapanmaktadır. Hâdiseler bu bölümdeki âyetlerle canlandırılıp tasvir edilirken Kur'an'ın özel üslûp ve edebi içinde kalmıştır. Şehvi hisler ve hayvanî duyguları sergileyip çirkin bir bataklık vücuda getirilmemiştir!.

Efendi, karısıyla kölesinin arasına girmiyor ve olup bitenlere göz yummak istiyor. Her şey aristokratik hava içinde seyrine devam etmektedir... Ve böyledir sarayların durumu!.

Fakat sarayların da duvarları var. Bu duvarlar arasında bir takım hizmetçiler, uşaklar da bulunuyor. Cereyan eden şeylerin dışarı sızmaması mümkün değil. Bilhassa aristokrat ailelerin kadınları kendi muhitlerinde olup bitenlerin dedikodusunu yapmakla meşhurdurlar. Ziyaretlerde, gece toplantılarında iğrenç hâdiseleri ağızlarında sakız gibi çiğneyerek birbirlerine naklederler:

«Şehirde kadınlar: “Vezirin karısı, kölesini baştan çıkarmak istemiş, delikanlının aşkı bağrını yakmış, bizce kadının tuttuğu yol, apaçık bir sapıklıktan başka bir şey değildir” diye dedikodu ettiler.»

(Yûsuf, 30)

Bu sözler, cahiliyet toplumlarının kadınları tarafından bu gibi hadiseler karşısında söylenen sözlerle çok benzemektedir. Kadının, vezirin karısı olduğunu ve Yûsuf'u satın alan şahın da Mısır veziri -Başbakanı- olduğunu burada ilk defa öğreniyoruz. Bu sıfatlarıyla birlikte, kendileriyle ilgili iğrenç hâdisenin şehire yayılmış olduğu ilân ediliyor:

«Vezirin karısı, kölesini baştan çıkarmak istemiş»...

Sonra ona karşı olan hâli belirtiliyor:

«... «Delikanlının aşkı bağırını yakmış»...»

Kadın Yûsuf'a meftun olmuştur. Onun sevgisiyle yanıp tutuşmaktadır:

«... «Bizce kadının tuttuğu yol apaçık bir sapıklıktan başka bir şey değildir» diye dedikodu yaptılar.»

Yaşlı başlı bir kadındır, evli barklı bir hanımefendidir. Buna rağmen parayla satın aldıkları İbrani bir köleyle sevişmek istiyormuş, gibi yermeler... Belki de bu dedikodu ve yermeler, hâdisenin gizliliğini muhafaza edemediği ve dile düştüğü için tenkit mahiyetinde yapılıyordu. Çünkü bu gibi toplumlarda, böyle fiiller işlemiş olmak mühim sayılmaz. Önemli olan onu gizleyebilmek ve dile düşmemektir!..

Burada da yine, ancak bu türlü toplumlarda olabilecek hâdiseler cereyan ediyor. Âyet-i kerimeler bu cüretkâr kadının yaptıklarını ortaya koyarken kendi muhitinin kadınları tarafından kendisi hakkında yapılan dedikodulara nasıl bir tertiple cevap verdiği-ne de işaret etmektedir:

«Vezirin karısı, şehirdeki kadınların kendisi hakkındaki dedikodularını duyunca, onları evine davet etti. Onlara koltuklar hazırladı. Geldikleri zaman, ikram ettiği şeyleri yemeleri için, herbirinin eline bir

çak verdi. Ve Yûsuf'a: "Yanlarına çık" dedi. Onlar, Yûsuf'u görünce, hayretlere düşüp onu yüce bir varlık kabul ettiler. Yiyeceklerini kesecekleri yerde, ellerini kestiler. "Hâşâ! Bu beşer değildir, olsa olsa üstün bir melektir" dediler.

Vezirin karısı şöyle dedi: "Beni ayıplayarak, hakkımda dedikodumu yaptığınız delikanlı işte budur. Onun benim olmasını istedim. Fakat kabul etmedi, ifetini korudu. Yemin olsun ki, emrettiklerimi yapmazsa, zindana atılacak, hakirlerden olacaktır."

(Yûsuf, 31-32)

Sarayında onlara bir sofraya hazırlamıştı. Bundan anlıyoruz ki, davet edilen kadınlar yüksek tabakaya mensup kadınlardır. Saray ziyafetlerine ancak bunlar davet edilir ve ancak bunlar için ihtişamlı hazırlıklar yapılır. O zamanın şark usullerine göre koltuk ve yastıklara yaslanarak yemek yedikleri anlaşıyor. Misafir kadınlara koltuklar hazırlandığı gibi, sofrada kullanmak üzere herbirerlerine birer de bıçak veriliyor.. Bu durum bize, o asırlarda Mısır'daki maddi medeniyetin zirveye ulaştığını gösteriyor. Saraylardaki debdebe ise oldukça muazzamdır. Bundan binlerce yıl önce sofrada bıçak kullanılmasının, o devrin debdebesini ve maddi medeniyetinin seviyesini göstermesi bakımından değeri büyüktür.

Kadınlar bıçakla et kesmekte veya meyve soymakta iken vezirin karısı ansızın Yûsuf'u yanlarına çıkarıyor:

<... "Ve Yûsuf'a: "Yanlarına çık" dedi...>

Yûsuf'u görür görmez dehşet ve hayrete düştüler:

<... Onlar Yûsuf'u görünce, hayretlere düşüp onu yüce bir varlık kabul ettiler. Yiyeceklerini kesecekleri yerde ellerini kestiler...>

Ansızın kendilerini kaplayan dehşet yüzünden kullanmakta oldukları bıçaklar ellerini kesti.

«... *“Hâşâ!”*...»

Bu cümle, bu gibi münasebetlerde Allah'ın yaratma kudretini belirtmek için söylenir.

«... *“Bu beşer değildir, olsa olsa üstün bir melek-tir” dediler.»* (1)

Sûrenin giriş kısmında da söylediğimiz gibi, bu ifadeler, o devirde tevhid dininden bazı kalıntıların mevcut olduğunu gösteriyor.

Vezirin karısı kendi seviyesindeki kadınlara karşı muvaffak ve muzaffer olduğunu anladı. Kadınlar Yûsuf'un güzelliği karşısında şaşkına dönmüşler, dehşet ve hayranlık içinde kalmışlardı. Artık aynı tabakadan olan bu kadınlara karşı utanıp sıkılmadan, muzaffer bir kadın edasiyle konuşabilirdi. Bu gibi hareketleri yapmak elinde olduğunu göstermişti onlara, Yûsuf'u ilk sefer baştan çıkaramamışsa da, istediği zaman yola getirebilmenin fırsatları elinde idi...
Ve konuştu:

(1) Yûsuf'un güzelliği karşısında bu kadınların ve vezirin karısının dehşete düşmesi bir çok müfessir ve muhaddisi yormuştur. Bunlardan bazıları Yûsuf'un güzelliğini tasvir ederken öyle vasıflar kullanmışlardır ki, Yûsuf'u kadın zanneder-siniz. Halbuki kadın vasıflarına sahip olan bir erkek kadın-lara cazip görünmez. Onları dehşet ve heyecana düşürmez! Erkeği güzel ve cazip gösteren ondaki erkeklik vasıflarıdır. Şu kadarı var ki; Yûsuf'un hâdisesinde bahsi geçen kadınlar ve benzeri kadın toplulukları kadınlara has fıtattan uzaklaşmış olabilirler. Böyle bir ihtimal düşünüldüğü zaman erkek-teki rüculet ve beden güzelliğinden habersiz olan bu gibi ka-dınların, güzelliğe sadece kadınlara hasretmelerini mâkul kar-şılama gerekir.

«... *“Beni ayıplayarak, hakkımda dedikodumu yaptığınız delikanlı, işte budur”...*»

Görüyor musunuz, sizi nasıl sevdaya, dehşet ve heyecana düşürdü?...

«... *“Onun, benim olmasını istedim. Fakat kabul etmedi, iffetini korudu”...*»

Beni de sizler gibi dehşete, heyecan ve sevdaya düşürdü. Ben de onu kendime râmetmek istedim. Fakat o iffetli kalmak istedi. - Kendisinin davetine uyup baştan çıkmadığını ifade etmek istiyor! - Sonra, Yûsuf'un kendisinin emrine boyun eğmek mecburiyetinde olduğunu kadınlara göstermek istemekte ve kadınlığın gerektirdiği nezaketi çiğneyerek bunu açık bir lisanla yapmakta beis görmemektedir:

«... *“Yemin olsun ki, emrettiklerimi yapmazsa, zindana atılacak, hakirlerden olacaktır.”*»

Bu ifadede tehdit vardır. Tehdidin gölgesinde yeni bir tahrik, teşvik ve zorlama yapıyor.

Yûsuf bu sözleri toplu halde kendisine hayranlık ve heyecan duyan kadınların huzurunda dinliyor. Bu kadınların da genç ve güzel kadınlar olduğu, Yûsuf'a karşı cazip hareketlerde bulundukları anlaşılıyor. Bunların huzurunda ev sahibesinin söylediği sözlere karşılık Yûsuf Rabbine yöneliyor:

«Yûsuf şöyle dedi: *“Ey Rabbim! Zindan benim için bunların teklif ettiklerinden daha iyidir”...*»

(Yûsuf, 33)

Yûsuf: bunun isteğini yapmaktan daha iyidir, demiyor. Buradaki kadınların hepsi de konuşmaları, hareket ve bakışlarıyla Yûsuf'u tahrik etmek; baştan çıkarmak istiyorlardı. Yûsuf bunların devamlı tahrikleri karşısında nefsine uyabileceğinden korkuyor.

Ağlarına düşmekten Allah'a sığınıyor ve korktuğunun başına gelmemesi için O'nun yardımını diliyor:

«... *“Eğer tuzaklarına engel olmazsan, onlara uyar, cahillerden olurum.”*» (Yûsuf, 33)

Bu yalvarış, beşer cinsinden uyanık ve ârif olanların yakarışıdır. İffetli, dürüst oluşunun gururuna kapılmıyor. Beşer olması hasebiyle her an tehlikeye düşebileceğini kabul ederek, tahrikler karşısında Allah'ın kendisine yardımcı olmasını, kendisini muhafazası altında tutmasını istiyor...

«*Rabbi, Yûsuf'un duasını kabul etti ve kadınların tuzagını ondan uzaklaştırdı. Şüphesiz ki Allah, «Semi'dir, Alim'dir» her şeyi çok iyi işitir, çok iyi bilir.*» (Yûsuf, 34)

Kadınların tuzagına Allah'ın engel oluşu; davetlerine Yûsuf'un icabet etmeyip çekingen kalması sonunda onların içine ümitsizlik sokmak suretiyle olabileceği gibi, Yûsuf'un onlardan uzak kala kala iyice kendilerinden soğumuş olması da muhtemeldir. Veya her iki ihtimal de birlikte olmuş olabilir...

«... *Şüphesiz ki Allah, «Semi'dir, Alim'dir» her şeyi çok iyi işitir, çok iyi bilir.*»

En iyi işiten ve en iyi bilendir. Tuzak ve plânları işittiği gibi duâları da işitir. Plânların gerisindekini de, duâların gerisindekini de bilir...

Yûsuf hayatının ikinci müşkülât safhasını böyle atlatmıştı. Allah'ın lütfu ve yardımı ile...

Daha sonra kıssanın üçüncü ve çileli dönemin son safhası gelmektedir. Bu kısımda da Yûsuf'un hayatıyla ilgili olarak çektiği çileler vardır. Karşılaştığı çilelere sabretmesini bildiği için her müşkülâtın so-

nu selâmet ve saadetle neticeleniyor. Saadete şükredip onu hazmedebildiği müddetçe de Allah mevkiini yükseltip saadetini artırıyor. Bu seferki çilesi, suçsuz olduğu anlaşıldığı halde zindana atılmış olmasıdır. Suçsuz bir kimse her ne kadar suçsuzluğunun verdiği emniyet ve huzuru tadarsa da, zindana atılması ona çok ağır gelir.

Bu çile devresinde Yûsuf'a Allah'ın lütfu tecelli ediyor. Ona manevî bilgiler veriliyor. Bu bilgilerle rüyaların isabetli tabirini yaptığı gibi istikbalde olacak bazı şeyleri de önceden keşfedip haber verebiliyor. Daha sonra kendisine Allah'ın diğer bir lütfu erişiyor... Hükümdarın huzurunda suçsuz olduğu ilân edilerek beraat ediyor. Aynı zamanda manevî bir kuvvete sahip olduğu, halkı idare edebilecek ferasete ve emniyet edilebilecek şahsiyete sahip bulunduğu da anlaşılmış oluyor. Hükümdar ve etrafındaki-ler Yûsuf'taki bu vasıfları hayranlıkla müşahade ediyorlar.

YÛSUF VE ZİNDAN

«Sonra kadının tarafları, Yûsuf'un suçsuz olduğunu gösteren delilleri görmelerine rağmen, yine de onu bir müddet zindana atmayı uygun buldular.»

(Yûsuf, 35)

İşte saray atmosferi!.. Mutlak idarenin ve aristokrasiye hâkim olan cahiliyetin bir tablosu!.. Bütün deliller Yûsuf'un suçsuz olduğunu gösterdiği halde onu zindana atmak vicdan azabı vermiyor bu insan-ra... Vezirin suçlu karısı iftiharın sarhoşluğu içindedir. Saray kadınlarına verdiği ziyafette, aşkıyle yanıp tutuştuğu Yûsuf'a onların huzuruna çıkarmış, ona meftun olduğunu açıkça ilân etmiştir. Yûsuf'a onlar da meftun olmuşlar, baştan çıkarmaya çalışmışlardır. Yûsuf hepsinin şerrinden Allah'a sığınmış, tuzaklarına düşmemek için O'nun yardımına iltica etmiştir. Vezirin karısı, davetli kadınların huzurunda, edep ve terbiyeyi bir yana bırakarak:

«... "Yemin olsun ki, emrettiklerimi yapmazsa, zindana atılacak, hakirlerden olacaktır" demiş ve zindana atılmasını sağlamıştır!..

Evet, bu derece masum ve günahsız olmasına rağmen Yûsuf bir müddet için zindana atılıyor!..

Vezirin karısı bu son tehdidiyle de Yûsuf'u yola getiremeyince tamamen ümitsizliğe düştüğü anlaşılıyor. Kendisi hakkındaki dedikoduların saray dışına taşıp halk tabakaları arasına yayılmış olduğu da kuvvetle muhtemeldir. Bu durum karşısında ailelerinin şerefini korumak (!) gerekmektedir. Mademki erkekler ailelerinin şeref ve namusunu koruyamıyorlar, şu halde karıları, masum ve günahsız bir insanı zindana attırıp namuslarını korumalıdır. Her ne kadar kendileri Yûsuf'u baştan çıkarmak istemişler, bir vezir karısı ona meftun olmuş, onu zorla da olsa kendine râmetmeye çalışmış ve bu yüzden halkın diline düşmüş ise de, hâdiseyi tersinden gösterip ailelerin namusunu kurtarmak lâzımdır!.. Ve Yûsuf zindandadır!..

«Yûsuf'la beraber zindana iki genç daha girdi...»
(Yûsuf, 36)

Bilâhare, bu iki kişinin, hükümdarın özel uşaklarından olduğunu öğreneceğiz...

Âyet-i kerimelerde Yûsuf'un zindan hayatı tafsilâtı anlatılmıyor. Yûsuf, takvası ve iyi halleriyle zindandakilerin dikkatini çekiyordu. Mahpusların itimatlarını kazanmıştı. Bunlardan çoğu sarayın hizmet erbabındandı. Onlar da Yûsuf gibi haksızlığa uğramışlar, hükümdarın veya etrafındakilerden birinin gazaba gelmesi sonunda hapse atılmışlardı... Âyetlerde bu hususlardan daha çok Yûsuf ve iki arkadaşı üzerinde duruluyor. Bu iki kişi Yûsuf'a çok yakınmışlardı. Onun her an Allah'ı anması, ibadet ve taatında oluşu ve diğer bütün hâl ve hareketleri hoşlarına gidiyordu. Bir gün gördükleri ayrı ayrı rüya-

ları bu iyi insana anlattılar ve tabir etmesini istedikler:

«... Onlardan biri Yûsuf'a: "Rüyamda kendimi şaraplık üzüm sıkarken gördüm" dedi. Diğeri de: "Ben de kendimi başımda ekmek taşıyor ve kuşlar da ondan yiyor gördüm. Bize bu gördüklerimizin tabirini yap. Şüphesiz ki biz, seni iyilik yapanlardan görüyoruz" dediler.» (Yûsuf, 36)

Yûsuf bu fırsatı kaçırmıyor: Dışardaki halk gibi zindandakilerin de dinî inancı bozuktur. Hükümdarları ilâhlaştırıp Allah'a ait olan rubûbiyet hakkını onlara tanımak suretiyle firavun kesilmelerine sebep olmaktadırlar. Hak yoldan uzaklaşıp bozulmuş olan bu inancın düzeltilmesi lâzımdır. Zindanda bulunmak bu görevi yapmaya engel olmamalıdır.

Yûsuf ilk önce, iki zindan arkadaşının kafasını meşgul eden şeyle işe başlıyor. Onlara: Rabbinin kendisine manevî bilgiler verdiğini; sadece Allah'a ibadet etmesi ve O'na ortak koşmaması neticesinde kendisine özel olarak bahşedilen bu bilgilerle rüyaları tabir edebileceğini söylüyor. Zaten bu söylediklerini başlangıçtan beri bizzat yaşadığı için onların ve diğer mahkûmların itimatlarını kazanmış, onlar tarafından sevilmiştir:

«Yûsuf onlara şöyle dedi: "Gönderilen yemekler size ulaşmadan onun tabirini size bildireceğim. Bu, Rabbin bana öğrettiği ilimlerdenidir. Ben, Allah'a iman etmeyen, âhireti inkâr eden bir kavmin dininden uzaklaştım.

Ben, atalarım İbrahim, İshak ve Yâkub'un dinine sarıldım. Herhangi bir şeyi, Allah'a ortak koşmak bize yakışmazdı. Bu, Allah'ın bize ve insanlara bir lüt-

fudur. Fakat insanların çoğu yine de şükretmezler”.
(Yûsuf, 37 - 38)

Hız. Yûsuf' un bu ifadelerinde gönüllere nüfuz eden bir letafet ve tatlılıklar var. Kıssanın başından sonuna kadar her safhada Yûsuf'un bu seçkin vasfı göze çarpmaktadır. Oadaki bu feraset ve letafet hasletleri Allah'ın özel bir lütfudur...

“... “Gönderilen yemekler size ulaşmadan, onun tabirini size bildireceğim. Bu, Rabbimin bana öğrettiği ilimlerden”...”

Bu ifade, ona olan güveni bir kat daha artırmaktadır. Artık manevî bilgilere sahip olduğundan şüphe edilmiyor. Kendilerine biraz sonra yemek geleceğini bu bilgiler sayesinde görüyor ve haber veriyor. - Allah'ın sâlih kulu Yûsuf'a lütfettiği manevî bilgiler bir yana -. Ona bu çağlarında vahiy de gelmekte idi. Görülen rüyaların tabiri, istikbale ait verdiği haberler ve kendisinde müşahede edilen harikulâde haller hep vahyin emareleridir. Yûsuf :

“... “Bu, Rabbimin bana öğrettiği ilimlerden”...” demek suretiyle iki zindan arkadaşını dinî inanç yönünden tam vaktinde uyarmış, onları Rabbine davet ettiğini kendilerine hissettirmiştir. Aynı zamanda rüyalarını da bu bilgi ile yorumlayacağını onlara beyan ediyor.

“... “Ben, Allah'a iman etmeyen, âhireti inkâr eden bir kavmin dininden uzaklaştım.””

Yûsuf bu sözleriyle kendisinin de içinde yaşadığı milleti kastediyor. Yani; Mısır hükümdarının, vezirin, saray erkânının ve bunlara tâbi olan Mısır halkının meydana getirdiği toplumu... Ki, zindan arkadaşları da bu toplumdan birer ferttirler. Onlar da bu toplumun diğer fertleri gibi Allah'a inanmayan ve âhire-

ti inkâr eden kişilerdir. Fakat Yûsuf bu iki kişiyi muhatap almış olmasına rağmen; onları incitmemek, kendinden soğutmamak için «sizin dininizi bırakmışımdır» demiyor. Onların da mensubu bulunduğu bir milletin dinini bıraktığını söylüyor. Bu, hikmet ve feraset sahibi insanların seçtiği en güzel yoldur.

Yûsuf'un burada âhireti de zikretmiş olması - daha önce de açıkladığımız gibi - gösteriyor ki; beşeriyetin varolduğu günden itibaren peygamberler âhîret inancını dinin temel inançlarından biri olarak insanlara tebliğ edegelmişlerdir. Dinler arası mukayeseler yapan bazı bilginlerin zannettiği gibi âhîret inancı son zamanlarda dinî inançlar arasında yerini almış değildir... Onların bu iddiası putperestlik dinleri için bir gerçektir. Fakat Allah tarafından indirilen semavî dinler için böyle bir şey sözkonusu olamaz.

Hız. Yûsuf, küfür içinde bulunan milletin küfre dair tutumlarını belirttikten sonra, kendisinin ve atalarının mensup olduğu iman ehli milletin de bazı vasıflarını beyan ediyor:

“Ben, atalarım İbrahim, İshak ve Yâkub'un dine sarıldım. Herhangi bir şeyi, Allah'a ortak koşmak bize yakışmazdı”...»

Bu din, Allah'a hiç bir suretle ortak koşulmayan öz tevhid dinidir... Bu dine mensup olmak Allah'ın lûtfudur. Ve bu lûtfu kapısı bütün insanlar için açıktır. Yeter ki O'na doğru yönelsinler... Aslında her insan fıtrat itibariyle tevhid cevherine sahiptir. Kendisini çevreleyen kâinat ona Allah'ı ve Allah'ın birliğini haykırmaktadır. Peygamberlerin getirdiği hak dinler hep bu esas üzerine kurulmuştur. Fakat insanların çoğu Allah'ın bu lûtfunu bilmez ve şükretmezler:

«... *“Bu, Allah'ın bize ve insanlara bir lütfudur. Fakat insanların çoğu yine de şükretmezler.”*»

Bu uzun ve tatlı girişten sonra Yûsuf, her iki arkadaşının da kalbine hulûl etmeye çalışıyor. Onların duygularını okşayarak adım adım ruhlarına doğru yaklaşıyor... Her adımda biraz daha gerçekleri ruhlarına sindirmeye çalışmaktadır.

Ve nihayet kendi inanç ve akîdesini apaçık ortaya koyarak onları da bu inanca davet ediyor. Bu daveti yaparken kendilerinin mensup oldukları milletin sapık bir inanca bağlanmış olduklarını, bu felâketten kurtulmaları gerektiğini de yine tatlı bir ifadeyle belirtiyor:

«*“Ey iki zindan arkadaşlarım! Birbirlerinden ayrı, uydurma Rabler mi hayırlı, yoksa, bir ve her şeye galip olan Allah mı?*»

Allah'ı bırakarak taptığınız ilâhlar, sizin ve babalarınızın isimlendirdiği putlardan başka bir şey değildir. Allah, onların ilâh diye isimlendirilmelerine dair hiç bir delil indirmemiştir. Hüküm ancak Allah'ındır. O, ancak kendisine ibadet etmenizi emretti. Doğru din işte budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.”» (Yûsuf, 39 - 40)

Hz. Yûsuf bu kısa, fakat özlü ve aydınlatıcı ifadeyle İslâm dininin ana hatlarını çizivermiştir. Yine bu ifadenin içinde İslâm inancındaki değerlerin belirtildiği görülüyor. Aynı zamanda Yûsuf bu beyanı ile; şirki, putperestliği ve cahiliyeti ayakta tutan sü-tunları temelinden şiddetle sarsmış olmaktadır...

«*“Ey iki zindan arkadaşlarım! Birbirlerinden ayrı, uydurma Rabler mi hayırlı, yoksa, bir ve her şeye galip olan Allah mı?”*»

Önce, onları kendine arkadaş edinmiş olduğunu beyanla kendisini sevdiliyor. Böylece onları davet etmekte olduğu din ve inancın ruhunu teşkil eden tarafları açık açık söylemek fırsatını buluyor. Bunları söylerken de yine ana meseleye direkt olarak değil, bazı mukaddime sayılacak taraflarıyla giriyor.

“... *“Birbirlerinden ayrı, uydurma Rabler mi hayırlı, yoksa, bir ve her şeye galip olan Allah mı?”*”

İnsan fıtratını en hassas yerinden yakalayıp şiddetle sarsan bir sualdir bu... İnsanoğlu fıtrat itibarıyla kendisinin bir tek ilâhı olduğunu bilir. Şu halde birçok rabler edinmek neyin nesidir?.. Rabliğe lâyık bulunan zata ibadet edilir, O'nun emirlerine ve gönderdiği şeriate hürmetle uyulur. Ki; bu da herşeyden üstün olan tek Allah'tır... Kâinatın sadece bir tek hükümdarı ve herşeyden üstün bir tek ilâhı bulunduğu kat'iyetle bilindiğine göre, kâinatın bir parçası olan insanların da hükümdarı ve tek Rabbi, elbette O İlâhtır. İnsanoğlu Allah'ın bir ve herşeyden üstün olduğunu yakinen bildikten sonra, bir an için de olsa, başkasını Rab edinerek ona boyun eğip emrine tâbi olması caiz değildir. Rabbin, bu kâinatı idare eden ve onun tek sahibi bulunan bir ilâh olması gerekir. Kâinatın idaresinden âciz olan bir nesne veya şahsın insanlar üzerinde hükümran olması elbette düşünülemez!..

Allah'a ortak koşulup kendisine rubûbiyet izafe edilen yaratıklar; beşer oldukları için cahilce heva ve heveslerinin tatminine çalışırlar - Allah Teâlâ hariç, rubûbiyet izafe edilen herkeste olduğu gibi - onlar, gözle görülebilecek mesafenin hemen arkasındakini görmekten dahi âcizdirler. Kulların, ilâhlaştırılmış bu yaratıklara boyun eğip teslim olması yerine; bir ve

her şeyden üstün olan Allah'a teslim olup ibadet etmeleri şüphesiz ki daha iyidir. Beşeriyet, müteaddit ilâhlar vücuda getirmek, bu ilâhlar etrafında guruplara ayrılarak mücadelelere girişmek suretiyle talih-sizliğin en büyüğüne dûçar olmuştur... Yeryüzünün bu uydurma ilâhları, Allah Teâlâ'ya ait olan hükümlerlik ve rubûbiyet vasıflarını kendi kendilerine malederler. Bazen de halk, korku, telkin veya propagandalar karşısında onlara bu vasıfları vermek bedbahtlığına düşer. Bu uydurma ilâhlar bir an dahi ihtiraslarından, heva ve heveslerinden ayrılamazlar. En mühim istekleri devamlı saltanat sürmek ve arzularını yerine getirmektir. Saltanatlarını tehdit eden ve onun devamını tehlikeye düşürecek olan her kuvveti ortadan kaldırarak saltanatlarını kuvvetlendirmeye çalışırlar. Elde ettikleri hükümlerlik soldurmaktan devam ettirebilmek için çeşitli şarlatanlıklarla bütün imkânlarını seferber ederler!

Her şeyden üstün ve bir olan Allah bütün âlemlerden müstağnidir. O, insanlardan, - gönderdiği nizam dairesinde - takva, iyilik, amel ve ilerlemeden başka bir şey istemez. Bütün bunları da kendileri için ibadet olarak kabul eder. Kullarının üzerine farz kıldığı şeyleri dahi onların kalp ve duygularına istikamet vermek için farz kılmıştır. Bu farzları yerine getirmek suretiyle hem dünya hem âhiret hayatlarını mamur ederler. Yoksa Allah, kullarının ibadetlerine kat'iyen muhtaç değildir!

«Ey insanlar! Sizler Allah'a muhtaçsınız. Allah ise, «Gani'dir, Hamid'dir.» hiç bir şeye muhtaç değildir. Övülmeye lâyıktır.» (Fâtır, 15)

Bir ve herşeyden üstün olan Allah'a kulluk etmekle, ilâhlaştırılan şahıslara kulluk etmek arasındaki farkı bir düşününüz!..

Daha sonra Hz. Yûsuf, cahiliyetin yıkıcı inançlarını tenkit etmekle bir adım daha atıyor:

«Allah'ı bırakarak taptığınız ilâhlar, sizin ve babalarınızın isimlendirdiği putlardan başka bir şey değildir. Allah, onların ilâh diye isimlendirilmelerine dair hiç bir delil indirmemiştir.»...»

Bu uydurma ilâhlar - ister beşer olsun, ister ruhlardan, şeytanlardan veya meleklerden, yahut da Allah'ın emrine müsahhar olan kâinat kuvvetlerinden bir kuvvet olsun - rubûbiyet vasfından tamamen uzaktırlar. Rubûbiyet gerçeğiyle bunlar arasında hiç bir münasebet mevcut değildir. Rubûbiyet, sadece, bir ve her şeyden üstün olan Allah'a aittir. Bütün varlığı yaratan ve yarattıklarından üstün olan ancak O'dur... Fakat, çeşitli renk ve şekillerdeki cahiliyetin mensubu insanlar, birtakım şahıs veya yaratıklara isimler takarak onlara bazı sıfat ve özellikler izafe etmektedirler. Bu özelliklerin başında ise saltanat ve hükümlerlik gelmektedir. Halbuki Allah onlara ne hükümlerlik bahşetmiş, ne de herhangi bir selâhiyet indirmişti...

Hz. Yûsuf burada son ve en tesirli darbesini indiriyor: Hükümlerlik, saltanatın, itaat edilmenin, diğer bir tabirle ibadete liyakatin kime ait olması gerektiğini beyan ediyor:

«... "Hüküm ancak Allah'ındır. O, ancak kendisine ibadet etmenizi emretti. Dosdoğru din işte budur. Fakat insanların çoğu bilmezler."»

Hüküm vermek ancak ve ancak Allah'a aittir. Ulûhiyetin sadece O'na ait olması sebebiyle hüküm vermek ve hükümler olmak sadece O'nun hakkıdır. Hükümlerlik ulûhiyetin icaplarındandır. Hükümlerlikte hak iddia eden kimse, ulûhiyetin ilk şartında

Allah'la mücadeleye girişmiş olur. Bu kimse ister fert, ister insanların bir tabakası, ister bir parti veya grup, ister bir millet, isterse bütün dünyanın meydana getirdiği evrensel bir insan kütlesi olsun... Ulûhiyetin ilk şartı olan hükümranlık üzerine Allah'la mücadeleye giren ve kendine hükümranlık izafe etmeye çalışan kimse küfre girmiştir, apaçık bir kâfirdir. Bu kimsenin küfrü, dinin kat'i hükümleriyle sabittir. Bu mevzudaki kat'i hükümler cümlesinden olarak, sadece biraz önce mealini verdiğimiz âyetin hükmü dahi kâfi gelir!..

Böyle bir hak iddia etmenin çeşitli şekilleri vardır. Bu şekillerden herhangi birini kullanmak dinden çıkmak için kâfidir. Bir kimsenin Allah'a ait ulûhiyet vasfının ilk şartı olan hükümranlığı, kendine izafe etmesi ve böylece Allah'la mücadeleye girerek kâfir olması için muhakkak halka: «Sizin benden başka ilâhınız yoktur» demesi, veya Firavun'un yaptığı gibi: «Sizin en yüce rabbiniz benim» gibi şeyler söylemesi şart değildir. O kimsenin Allah'ın şeriatını hükümsüz hâle getirmesi ve başka bir kaynağın kanunlarını tatbikata koyması, yahut Allah'tan başka herhangi bir kimseye hükümranlık hakkı tanıyarak onun söz sahibi olduğunu kabul etmesi... Evet, sadece bu kadarı dahi kâfir olması için yeterli sebeptir!.. Hükümranlık hakkı tanıyıp söz sahibi olduğunu kabul ettiği kimse bir millet veya bütün beşeriyet dahi olsa yine hüküm değişmez. İslâm nizamında İslâm milleti kendi hükümdarını seçmek hakkına sahiptir. Fakat bunun kendi hükümranlıkları mânasına gelmesi düşünülemez. Hükümranlık gerçek mânasiyle Allah'a aittir. Millete ve seçilen hükümdara düşen görev, Allah'ın hükümranlık ve şeriatını tatbik sahasına koyarak hizmet etmektir. Aralarında müslümanların da

bulunduğu birtakım araştırmacılar hükümranlılıkla hükümranlığa hizmet etmeyi birbirine karıştırmaktadırlar. Hükümranlılık sadece Allah'a aittir. Bütün insanlar biraraya gelseler yine bu vasıftan kendilerine bir hak tanınmaz. Onların vazifesi Allah'ın hüküm ve şeriatını tatbik etmektir. Allah tarafından gönderilmeyen şeyler ise ne hüküm ne de meşruiyet ifade eder. Hüküm ve meşruiyet ancak Allah'ın indirdiği şeylerdedir...

Hz. Yûsuf hükümranlığın sadece Allah'a ait olduğunu söylerken bunun gerektirdiği önemli bir hususu da açıklıyor.

«... *“O, ancak kendisine ibadet etmenizi emretti.”...*»

Bu cümleyi Kur'an dilini bilen bir Arabın anladığı gibi anlayabilmek için, sadece Allah'a karşı yapılması gereken ibadet kelimesindeki mânâyı iyi bilmek lâzımdır...

İbadet kelimesinin lügattaki mânası: İtaat etti, boyun eğdi, kendisinin küçük olduğunu kabul etti karşılığındadır... İslâm'ın ilk devrelerinde bu kelime sadece lügat mânasında kullanılmakta idi. O zamanlar, bu kelimenin İslâm hükümlerini eda etmek anlamına gelen ıstılâh mânası henüz mevcut değildi. Zaten bahis konusu olan âyet-i kerime nâzil olduğu sıralarda henüz müslümanların yapmakla mükellef kılındığı hükümler gelmemiş olduğundan bu kelimenin ıstılâh mânası da bahis konusu olamazdı. Bilâhare ıstılâh mânası, lügat mânasını da ihtiva eden şekilde vücut bulmuştur. Kelimede kastedilen mâna: Yalnız bir ve tek olan Allah'a tapmak, sadece O'nun huzurunda boyun eğmek ve yalnız O'nun emirlerine tâbi olmaktır. Bu emirler ister ibadetle ilgili olsun, ister

ahlâkla, isterse şer'i kanunlarla... Bütün bu mevzularda sadece Allah'a tâbi olmak demek; Allah'ın, hiç bir yaratığa karşı yapılmayıp sadece kendisine karşı yapılmasını emrettiği «ibadet»in yerine getirilmesi demektir.

İbadet kelimesinin mânasını bu şekilde kavradıktan sonra; Hz. Yûsuf'un niçin Allah'a ibadet etmeyi, Allah'ın hükümranlığına bağladığını anlamış oluruz. Hükümranlık Allah'tan başkasına tanındığı takdirde, Allah'a ibadet etmiş yani sadece O'nun huzurunda boyun büküp O'nun emirlerine uymuş sayılmaz. Tanınan bu hükümranlık ister insanlar ve mevcudat üzerindeki kesin icraatta, ister sadece insanların irâde-i cüziyeleriyle bağlantılı olan şer'i icraatta olsun hüküm değişmez.

Bir kere daha tekrarlamış olalım ki, hükümranlığı kendisine izafe eden kimse bu hareketinden dolayı Allah'ın dininden çıkmış olur. - Bu hüküm dinin kat'i emirlerindendir - Zira bu kimse artık sadece Allah'a tapmaktan uzaklaşmış ve O'na şirk koşturmuştur.

Ayrıca, hükümranlık vasfına sahip olduğunu iddia eden kimsenin bu iddiasını kabul edenler de aynı şekilde küfre girmiş olurlar. Bu kimseler, Allah'a ait olan hükümranlığı başkasına tanımak, onun emirlerine tâbi olmak ve bu hareketleri kalben de benimsemek suretiyle Allah'ın dininden çıkmış olmaktadırlar. Bunlarla hükümranlığını iddia edenlerin küfür ve şirkleri Allah'ın terazisinde aynı ağırlıktadır.

Hz. Yûsuf, hükümranlığın sadece Allah'a ait olmasının ve yalnız O'na ibadet edilmesinin dosdoğru din olduğunu da beyan ediyor:

«... *“Dosdoğru din işte budur.”*...»

Bu cümlede bir sınırlama vardır. Yani: hükümranlığı ve ibadet edilmeyi sadece Allah'a tanıyan bu

din tek dindir. Bundan başka gerçek bir din yoktur, demektir.

«... *“Fakat insanların çoğu bilmezler.”*»

Dini bilmemeleri, bu dosdoėru dine tâbi olmalarını engeller. Bir kimsenin bilmediėi bir Őeyi kabulle-nip ona iman etmesi dűŐűnűlemez... Dinin aslını ve mahiyetini bilmeyen bir topluluėun o dine baėlı ol-duėunu dűŐűnmek, ne akla ne de gerçeėe uygun dűŐű-Őer! Bu husustaki bilgisizlikleri, İslâm diniyle műŐer-ref olabilmeleri için űzűr sayılamaz. Dini bilmemele-ri, iŐin baŐından itibaren dinle műŐerref olmalarına engel teŐkil eder. Bir Őeye inanmak, o Őeyi tanıyıp bil-menin bir bűlűműdűr... Aklın da, pratiėin de mantıėı budur... Hatta bu gerçek, mantıėın da űtesinde son derece bedihî ve açıktır...

Hız. Yűsuf, bu veciz aydınlatıcı ve berrak cűm-lelerle Őirkin, putperestliėin ve cahiliyetin temelini a-tır atır sarŐtıėı gibi; İslâm dininin ve ondaki inanç sistemini esaslarını da ortaya koyműŐ olmaktadır...

Kulun kula tapması Őeklinde, yeryűzűnde tezahűr eden bir putperestlik vardır. Kendi kendisini tanrılaŐ-tıran bazı kimseler, tanrılık iddialarını saėlama baė-lamak için ulűhiyetin en űzel vasfı olan rubűbiyete sahip çıkarlar. Yani, kendisinin emirlerine, prensip-lerine, fikirlerine ve koyduėu kanunlara halkın tap-ma derecesinde itaat etmesini isterler. Daha doėrusu, kendilerinin tapılmaya lâyık bir zat olduklarını ka-bul ederler ve halkın tapmasını ister. - Bu isteklerini sűzleriyle sarahaten beyan etmemiŐ olabilirler. - On-ların fiilen bu isteklerini tatbikata koyműŐ olmaları, dilleriyle ikrar etmelerinden daha kuvvetli bir delil-dir.

Bu tűrlű putperestlikler, ancak ilerine gerçek dini ve berrak inancı yerleŐtirememiŐ olan toplumla-

rın kalplerindeki bu boşluktan istifade ederek, meydana gelir. Hükümrânlığın sadece Allah'a ait olduğuna kalben inanıp fiiliyatta da bu inançtan ayrılmayan toplumlarda böyle bir şey bahis konusu olamaz. Çünkü hükümrânlığın yalnız Allah'a ait olduğunu müdrik bulunan toplum, sadece O'na tapılacağını, hükümrana boyun eğmenin tapma sayılacağını, hattâ tapmayı gerektiren şeyin hükümrânlık olduğunu bilir.

Hz. Yûsuf buraya kadar yaptığı telkinatla, beyan etmek istediği şeylerin en son noktasına varmıştır. Bu telkinlerini yaparken, arkadaşlarının zihnini meşgul eden rüyalarının tabiri hususunu da konu dışı bırakmıyor. Anlattığı şeyler üzerinde onların itimadını daha çok kazanmak için anlattıklarını bitirir bitirmez rüyaların tabirine geçiyor:

“Ey iki zindan arkadaşlarım! Rüyasında kendisini üzüm sıkarken gören, zindandan çıkacak ve ileride efendisinin sâki'si olacaktır. Diğeri de asılacak ve kuşlar başını yiyecektir. Tabirini istedikleriniz rüyalar, kesinlikle böyledir.”» (Yûsuf, 41)

Rüyayı tabir ederken, rüyaları görmüş olan iki kişiden hangisinin müjdelenecek, hangisinin fena âkıbete uğrayacak kişi olduğunu açık açık söylemiyor. Bu tutumu; uğranacak fena hâli yüzüne karşı söylemekten kaçınmak suretiyle o kişiyi üzüntüye sevk etmek istediğindendir. Fakat, Allah'ın kendisine lüt-fettiği bilgi sayesinde, tabir ettiği şeylerin kesinleşmiş bir durum arzettiğini haber veriyor:

“...“Tabirini istedikleriniz rüyalar, kesinlikle böyledir.”»

ları nakletmişler, o da hiç bir araştırma yapmadan onu zindana attırmıştı. Belki de Yûsuf'la vezirin kârısı ve diğer saray kadınları arasında cereyan eden hâdiseler hükümdara tam tersine nakledilmişti. O türlü saray muhitlerinde bu nevi şeylerin cereyan etmesi tabii idi. Hz. Yûsuf, bu hususlarda bir tahkikat yaptırması için durumu hükümdara aksettirmek istiyordu:

«Yûsuf, iki gençten, zindandan kurtulacağını umduğuna: "Efendinin yanında benden söz et" dedi...» (Yûsuf, 42)

Koyduğu kanunlara uyup hükümlanlığına boyun eğdiğin, dolayısıyla efendin, hükmedicin yani rabbın (!) olan şahsın yanında benim hâlimi, durumumu ve kişiliğimi an. O şahıs senin rabbindir! Zira kanun koyucu olan, her şeyden üstün tutulan, hükümlanlık ve efendiliği kabul edilen kimse «rab»dır...

Burada, İslâm'ın ıstılahî mânada kullandığı rubûbiyet bir daha te'kit edilmiş oluyor. Milletlerin idaresini elinde tutan hükümdarların; Firavunlar gibi kendi ağızlarıyla rubûbiyet iddia etmedikleri, onlar gibi, bir tanrı veya tanrılar soyundan geldiklerini ileri sürmedikleri düşünülebilir. Fakat şunu bilmek lâzımdır ki, rubûbiyet iddia etmek için bu türlü şeyler ileri sürmek şart değildir. Allah'ın hükümlanlığını bir tarafa bırakıp kendi hükümlanlıklarının ve koydukları kanunların câri olduğunu ilân etmeleri doğrudan doğruya rubûbiyet mânası taşımaktadır.

Hâdiseler âyet-i kerimelerle anlatılırken, Hz. Yûsuf'un tabir ettiği rüyaların aynen çıktığı ve hâdiselerin tabir edilen istikamette geliştiği zikredilmiyor. Burada bir boşluk bırakılıyor. Biz bu boşluktan hâdiselerin o istikamette geliştiğini anlıyoruz. Sadece, Yû-

Yûsuf'un, iki zindan arkadaşından kurtulacağını tahmin ettiği kişi kurtulmuş, fakat hükümdara Yûsuf'tan bahsetmeyi unutmuştur. Daha önce bulunduğu saraya, tekrar dönen bu şahıs, sarayın izdiham ve debdebeli havası içinde, Hz. Yûsuf'un kendisine söylediklerini ve yaptığı tavsiyeyi bir türlü hatırına getirememiştir...

«... Şeytan ona, efendisinin huzurunda Yûsuf'u hatırlatmayı unutturdu. Yûsuf, birkaç yıl daha zindanda kaldı.» (Yûsuf, 42)

Aslında unutmak da, unutturmak da hep Allah'ın iradesiyle oluyordu. Allah Teâlâ, isterse bütün vasıtaları işlemez hâle getirebileceğini, sadece Allah'a bel bağlamak gerektiğini burada Yûsuf'a öğretmek istiyordu. Yûsuf'un arzusunu; hiç bir kulun iradesine bağlamadan, hiç bir kulu vasıta yapmadan yerine getirmeyi murad etmişti. Bu ise, Allah'ın dostluğuna ve büyük ikramına mazhar olması idi.

Allah'ın muhlis kullarının ihlâsla Allah'a bağlanması gerekir. Böylece her şeyi O'ndan istemeleri ve hatâlarının O'nun tarafından düzeltilmesini dilemeleri icap eder. Beşer olmaları dolayısıyla bu yolu tutmakta bir an gaflet edecek olurlarsa Allah Teâlâ onların bu durumlarına müdahale etmek lütfunda bulunur. Derhal kendisine dönmeleri, kendisine bağlanıp kendisinden istimdat etmeleri, kendisinin rızası, sevgisi ve iştiyakı içinde yollarını düzeltmeleri için, kahır gibi görünen dokunaklı bir ikazda bulunur. Bütün bunlar o kulları için Allah'ın fazlı ve keremidir...

HÜKÜMDARIN RÜYASI

Şimdi hükümdarın meclisindeyiz. Hükümdar, kendisini ilgilendiren bir rüya görmüştür. Saray erkânından, kâhinlerden ve gayp ile irtibatı bulunduğu iddia eden kimselerden bu rüyanın tabirini istemektedir:

«Hükümdar: "Ben rüyamda yedi semiz ineği, yedi zayıf ineğin yediğini, yedi yeşil başak ve bir o kadar da kuru başak gördüm. Ey ileri gelenler! Eğer rüya tabirini biliyorsanız, bu rüyamı tabir ediniz" dedi.

Onlar da: "Bunlar, karışık rüyalardır. Biz, böyle rüyaların tabirini bilmeyiz" dediler.» (Yûsuf, 43 - 44)

Hükümdar rüyasının tabirini istemiş, saray erkânı ve kâhinler ise tabir etmek kudretini gösterememişlerdir. Belki de tabir edecek kudrette idiler ama, rüyanın üzücü şeyleri haber verdiğini dikkate alarak tabir etmek istemiyorlardı. Nitekim sevindirici şeyleri hükümdarlara müjdelemek, üzücü şeyleri de onlardan gizlemek saray erkânının ekseriye takip ettikleri yoldur. Bu suretle kötü şeylerin bahsini açmaktan kaçınırlar: «... "Bunlar karışık rüyalardır"....» de-

diler. Yani; tabiri mümkün olmayan, ne olduğu anlaşılmayan birtakım rüyalar... «... *“Biz böyle rüyaların tabirini bilmeyiz” dediler.*» Bu rüya; mühim bir şey ifade etmeyen, ne olduğu anlaşılmayan birtakım şeylerden ibaret olduğu için tabir edemeyiz. Tabir edilecek tarafını bulamıyoruz!..

Burada, üç rüyayı ve her rüyanın tabir edilme bahsini gözden geçirmiş oluyoruz: Yûsuf’un rüyası, zindandaki iki arkadaşının rüyaları ve hükümdarın rüyası... - Daha önce de temas ettiğimiz gibi - Mısır’da ve Mısır haricinde rüyaya bu kadar önem verilmesi, bize, o asra hâkim olan havayı aksettirmektedir. Hz. Yûsuf’a Allah tarafından lütfedilen manevi bilgi ve ilham, o asrın ruh ve havasına uygun bir bilgi ve ilhamdı. Peygamberlere bahşedilen mucizeler de bu ölçü içinde verildiğinden, Yûsuf’un mazhar olduğu ilhamın mucize olabileceği düşünülebilir

Zindanda Yûsuf’a arkadaş olan iki kişiden biri kurtulup saraydaki eski vazifesine dönmüştü. Yûsuf bu şahsın rüyasını tabir ettiği esnada tekrar saraya döneceğini müjdelemiş ve saraya döndüğünde hükümdara kendisinden bahsetmesini istemişti. Fakat şeytan bu şahsa, sarayın debdebeli sefahat havası içinde, Yûsuf’u hatırlamasını kolayca unutturabildi... Ancak hükümdarın meşhur rüyasını tabir edecek kimse bulunamayınca, bu şahıs, vaktiyle kendisinin ve arkadaşının rüyasını tabir eden Yûsuf’u hatırlayabildi. Rüyası da gerçekten Yûsuf’un tabir ettiği şekilde çıkmıştı.

«Yûsuf’un zindandaki iki arkadaşından kurtulmaları, aradan uzun bir zaman geçtikten sonra, bir gün Yûsuf’u hatırlayarak, hükümdara: *“Rüyanın tabirini ben yaptırayım. Beni, rüya tabir eden biri var, ona yollayın” dedi.*» (Yûsuf, 45)

Hele beni bir gönderin de görün, size rüyayı nasıl yorumluyorum!..

Bu kısmın perdesi burada kapanmakta ve zindandaki Yûsuf'la ona rüyanın tabirini soran arkadaşının sahnesi başlamaktadır:

«Yûsuf'a: "Ey doğru sözlü arkadaşım! Rüyada yedi semiz ineği, yedi zayıf ineğin yemesi, yedi yeşil başak ve bir o kadar kuru başak ne demek, bize tabir et. Umarım ki, yaptığın tabiri insanlara götürünce, ne demek olduğunu anlarlar" dedi.» (Yûsuf, 46)

Hükümdarın elçisi mahiyetinde olan bu şahıs Yûsuf'a doğru sözlü diye hitap ediyor. Yani; sözünde ve özünde, her haliyle dosdoğru insan, demekti. Tabii ona bu vasfı, daha önceki tecrübelerine dayanarak vermektedir...

«... "Rüyada görülen yedi semiz ineği, yedi zayıf ineğin yemesi"..."»

Hükümdar gördüğü rüyayı nasıl anlatmışsa, elçisi de Hz. Yûsuf'a kelimesi kelimesine aynen naklediyor. Tabirini talep ettiği için böyle dikkatli davranması elbette lâzımdır. Bu suretle hem rüyanın metnini tekrarlamış olmakta, hem de derhal tabirine geçilmesi kolaylaştırmaktadır.

Fakat Hz. Yûsuf derhal rüyanın tabirine geçmiyor. Sözlerinde, rüyanın tabirinden önce bazı tavsiyeler ve bilâhare karşılaşılabilecek hâdiselerin haberi yer alıyor... Bu tutum ise elbette daha doyurucu ve daha tatminkârdır:

«Yûsuf şöyle dedi: "Siz, ardı ardına yedi yıl ekin ekeceksiniz"..."» (Yûsuf, 47)

Yani, arasını kesmeden, yedi yıl peşipeşine eliniz-

deki araziyi ekip biçin. Bu yedi yıl, rüyada yedi semiz inekle işaret edilen verimli yıllardır.

«... *“Yiyeceğiniz az bir miktar hariç, diğerini başağında bırakın.”*» (Yûsuf, 47)

Biriktirdiğiniz hububatı başağında biriktirin. Çünkü başağında kalması onu rutûbet ve haşarattan korur.

« *“Yiyeceğiniz az bir miktar hâriç”...*»

Saklayacağınız kısım, yediğiniz az miktardan sonra geriye kalan çok kısım olsun. Bunu, rüyada yedi zayıf inekle işaret edilen yedi kurak yıl için saklamış olacaksınız.

«*“Sonra bunun ardından yedi yıl kıtlık olacak. Sakladığınız az bir miktar hariç, biriktirdiğiniz bütün mahsulleri yiyip bitirecek.”*» (Yûsuf, 48)

Bu yıllarda ekin ekilemez. Biriktirdiğiniz ekinler bizzat bu yıllar tarafından oburca yenmiş gibi eriyip tükenir. Elinizde sadece çok az bir miktar kalır.

«*“Bu kıtlık yılların ardından insanların yağmur göreceği bereketli bir yıl gelecek. O zaman insanlar çeşitli ürünleri sıkıp faydalanacaklar.”*» (Yûsuf, 49)

Yani; önceki yedi verimli yılı yiyip bitiren yedi kurak yıl da sona erecek. Nihayet, bu yedi yılın arkasından yağmurlu, bereketli bir yıl gelecek. Bu yıl, refah ve bolluk yılı olacak. Bağlar üzümlerle, bahçeler zeytin, meyve ve sebzelerle dolup taşacak. Üzüm suyundan şaraplar yapacaklar; zeytin ve susam gibi bitkilerin yağlarını çıkarıp bol bol kullanacaklar.

Hız. Yûsuf'un haber verdiği bu son bolluk yılına hükümdarın rüyasından herhangi bir işaret yoktur. Şu halde bu haber, Allah'ın Hz. Yûsuf'a lûtfettiği ilham ve ilm-i ledünnî ile verilmektedir. Yedi yıl hüküm sürecek olan kuraklığın peşinden bir bolluk ve

bereket yılının geleceğini hükümdara ve halka müjdelemesi için Hz. Yûsuf elçiye bu haberi vermiş bulunuyor.

Burada sürenin tabii seyri bir sonraki sahneye intikal ediyor. Bu intikal sırasında bir çok şeyler anlatılmadan geçilerek bir boşluk bırakılmaktadır. Böylece, anlatılmayan şeylerin zihinlerde tahayyül edilerek canlandırılması sağlanıyor.

Hükümdarı ve onun meclisini ihtiva eden sahnenin perdesi tekrar açılıyor. Yûsuf'un yanından dönen elçi, rüyanın Yûsuf tarafından nasıl tabir edildiğini, Yûsuf'un zindandaki ahvâlini ve aralarında cereyan eden konuşmaları hükümdara harfi harfine nakletmiştir. Ama, bunların hiç birine temas edilmeden, hükümdarın Yûsuf'u görmek istediği ve getirilmesi için emir verdiği beyan buyuruluyor:

«Hükümdar: «Yûsuf'u buraya getirin» dedi...»

(Yûsuf, 50)

Hükümdarın, daha önceki iki emrinde olduğu gibi bu emrinin de nasıl tenfiz edildiği tafsilâtiyle anlatılmıyor. Sadece, hükümdarın elçisine Yûsuf'un red cevabı verdiğine şahit oluyoruz. Elçinin ise; daha önce rüyayı tabir ettirmek için Yûsuf'a giden şahıs mı, yoksa bu türlü işlerle vazifeli bir başkası mı olduğunu bilemiyoruz.

Yıllardır zindanda bekleyen Yûsuf, bu çileden kurtulmak için acele etmiyor. O, dâvasının açıklığa kavuşmasını, hakkın açıklıkla ortaya çıkmasını, uğradığı iftira ve bûhtanlardan - şahitler dinlenerek - beraat etmesini istiyor... Rabbi ona gereken edep ve terbiyeyi vermiş, insan-ı kâmil olarak yetiştirmiştir. Bu Rabbani edep ve terbiye sayesinde içi güven, em-

niyet ve huzurla doludur. Emniyet dolu bir kalpte telâş ve acelenin yeri olamaz!

Rabbânî terbiyenin Yûsuf'un üzerinde büyük tesiri olduğu görülüyor: Daha evvel bir zindan arkadaşına: «Zindandan çıkınca efendinin yanında beni an» diyen Yûsuf, şimdi hükümdar tarafından gelen elçiye iltifat dahi etmiyerek: «Efendine d  n kadınlar niçin ellerini kesmişlerdi bir sor» diyor. Bu iki davranış arasındaki fark çok büyüktür...

«... Hükümdarın elçisi Yûsuf'a gelince, Yûsuf ona: 'Efendine git. Ona, 'Ellerini bıçakla kesen hanımlar ne istiyordu' diye sor. şüphesiz ki Rabbim, o kadınların tuzağını gayet iyi bilir» dedi. (Yûsuf, 50)

Yûsuf hükümdarın kendisini çağırma emrine uymamış, onun bu emrini reddetmişti. Bu davranışıyla, kendisiyle ilgili meseleyi hükümdarın ele almasını, araştırma yapıp gerçek delilleri ortaya çıkarmasını ve ellerini kesen kadınların mahiyetlerini öğrenmesini sağlamak istiyordu.

«Efendine d  n kadınlar niçin ellerini kesmişlerdi bir sor» cümlesi ile elçiyi reddederken arzusu bu idi... Vaktiyle cereyan eden hâdisenin, bütün çıplaklığıyla hükümdarın gözleri önüne serilmesini istiyordu. Kadınların önce kendi aralarında fitne ve dedikodular yarattıklarını, sonra kendisine birtakım pl  nlar çevirerek iftiralarda bulunduklarını hükümdar   ğrenmeliydi. Bu tahkikat kendisinin dışında yapılmalıydı. Sual ve cevaplarda kendisinin hiç bir münakaşaya katılmamasını, böylece hakikatlerin şaibelerden uzak olarak ortaya çıkmasını istiyordu. şüphesiz ki, Yûsuf bunları istemekte haklıydı. Çünkü suçsuz olduğunda ve hakkın er geç ortaya   ıkacağında şüphesi yoktu. Kendinden son derece emindi.

Kur'an-ı Kerim, biraz önce mealini verdiğimiz âyette (Rab) kelimesini hem Yûsuf'la hem de Yûsuf'a gelen elçiyle ilgili olarak yerli yerince kullanmıştır. Elçinin yegâne hükümdarı olması ve onun emrine uyması sebebiyle hükümdar, elçinin rabbidir (efendi-si anlamında). Hz. Yûsuf'un Rabbi ise, hükümdarlığına boyun eğip kendisine teslim olduğu Allah Teâlâ'dır...

Elçi geri gelip hükümdara olup bitenleri anlatır. Hükümdar kadınları çağırıp sualler sorar. - Bu safha da sûrede tafsilâtiyle anlatılmamaktadır -:

«Hükümdar, kadınlara sordu: “Yûsuf'u baştan çıkarmak istediğinizde müşahedeniz neydi?”...»

(Yûsuf, 51)

Hükümdar burada, kadınların yaptıkları hareketleri önceden haber almış gibi davranmaktadır. Böyle durumlarda bu davranış normaldir. Hükümdar, kadınların işi örtbas etmesine fırsat vermemek ve gerçekleri ortaya çıkarabilmek için onları peşinen suçlu kabul ederek سوالine başlıyor:

«... “Yûsuf'u baştan çıkarmak istediğinizde müşahedeniz neydi?”...»

Bu konuşmalar; vezirin evinde tertiplenen karşı-lama töreni, kadınların Yûsuf'a söylediği sözler, ona karşı içlerinde besledikleri aşk ve sevginin ne dereceye varmış olduğu hakkında bizlere fikir vermektedir. Bunları bir araya toplayacak olursak, ortaya, tarihin derinliklerine gömülmüş olan o günün kadını ve içtimai hayat durumu çıkar. Evet, cahiliyet her yerde her zaman aynı cahiliyettir. Bu, aristokrat tabakanın bir elbise gibi giyindiği rehavet, debdebe, her şeyi mübah görme, saray havası içine gömülme, nefsanî ve şehvanî duygularını şoursuzca yerine ge-

tirme gibi şeylerin meydana getirdiği meşhur cahili-yettir!..

Hükümdarın huzuruna çıkarılan kadınların, suçlandıkları şeyi inkâr etmeye yol bulamadıkları anlaşılıyor:

«...Kadınlar: *"Hâşâ! Biz ondan bir kötülük görmedik"* dediler...» (Yûsuf, 51)

Bu kadınlar, inkâra müsait tabiata sahip olmalarına rağmen bu gerçeği inkâr edemiyorlar. Bu durumda Yûsuf'u ilgilendiren hakikatler münakaşa kabul etmeyecek derecede ortaya çıkmış oluyor.

Bu arada, Yûsuf'u çok seven bir kadının ileriye atılıp bazı itiraflarda bulunduğunu görüyoruz. Çok sevmekle beraber ondan yakınlık görmediği için ümitsizliğe düşen bu kadın, bütün ümitsizliğine rağmen onu gönlünden çıkaramamıştır ve her şeyi açık açık itiraf etmektedir:

«... O zaman Aziz'in karısı: *"Şimdi gerçek ortaya çıktı. Ben, onu baştan çıkarmak istemiştim. Şüphesiz ki o, doğru söyleyenlerdendir"* dedi.» (Yûsuf, 51)

Şimdi gerçek öylesine aydınlanıp ortaya çıktı ki onu gizlemek artık mümkün değildir:

«... *"Şimdi gerçek ortaya çıktı. Ben onu baştan çıkarmak istemiştim. Şüphesiz ki o, doğru söyleyenlerdendir"*...»

Kadın bu itirafları arasında bazı şeyleri de açıklamak istemektedir: Kalbi hâlâ Yûsuf diye çarpmaktadır. Aradan bu kadar zaman geçmiş olmasına rağmen Yûsuf'un kendisini takdir etmesini, ilgi göstermesini istemektedir. Aynı zamanda Yûsuf'un akidesinin kadının kalbinde yer yapıp onu iman çerçevesi içine aldığı da görülüyor:

«Yûsuf dedi ki: "Aziz'in gıyabında kendisine ihanette bulunmadığımı bilmesi için, hemen zindandan çıkmayıp suçsuzluğumu ispat ettim. Zaten Allah hainlerin tuzağını başarıya ulaştırmaz."» (Yûsuf, 52)

Âyetlerin dile getirdiği bu itirafların ve itirafları takip eden diğer ifadelerin gerisinde birtakım hassas duyguların bulunduğu anlaşılıyor. Aynı zamanda kullanılan ifadelerde de bir letafet ve incelik mevcuttur:

«... "Şimdi gerçek ortaya çıktı. Ben onu baştan çıkarmak istemiştim. Şüphesiz ki o, doğru söyleyenlerdendir"..."»

Yûsuf'un dürüst, temiz ve suçsuz olduğuna dair gayet tatminkâr bir itiraf... Kadın, bu itirafın kendi aleyhine birtakım üzücü neticeler ve dedikodular doğurabileceğini umursamıyor... Onu hükümdarın ve maiyetindeki topluluğun huzurunda bu itirafları yapmaya mecbur eden gerçekler bu kadardan ibaret değildir. Âyet-i kerîmedeki ifadelerden anlıyoruz ki; kadın, zahiren kendine râm edemediği Yûsuf'u başka yönden kendine bağlamak istemektedir. Gıyabında ona karşı gösterdiği sadakatı ve onun hak dinine bağlanmış olmasını Yûsuf'un takdirle karşılayıp ilgi göstermesini istiyakla arzu ediyor:

«Yûsuf dedi ki: "Aziz'in gıyabında kendisine ihanette bulunmadığımı bilmesi için, hemen zindandan çıkmayıp suçsuzluğumu ispat ettim."..."»

Sonra bu davranış, Yûsuf'un çok sevip takdir ettiği fazilete kadar uzanıyor:

«... "Zaten Allah, hainlerin tuzağını başarıya ulaştırmaz."..."»

Bu lâtif duygularla başka bir adım daha atılıyor:

«Ben nefsimi temize çıkarmak istemem. Çünkü nefis, kötülüğü emreder. Ancak Rabbimin merhamet ettiği müstesnadır. Şüphesiz ki Rabbim, «Gafûr'dur, Rahîm'dir», çok affeden, çok merhamet edendir.» (Yûsuf, 53)

Seven bir kadın bu... Gönül verdiği erkeği cahiliyet devresinde de, İslâm'a girdikten sonra da tazimle anan bir kadın... Yûsuf'tan kendisine kalan hatıra ise; ya gönlüne takılıp kalan bir cümle, yahut ta gözlerinin önünde canlandığı basit bir harekettir.

İşte, bu kıssada insan varlığı kendini böylece tanıtmış oluyor. Bu kıssa sadece edebî değeri için anlatılan bir kıssa değildir. Allah Teâlâ onu; ibretler alınması, hikmetler çıkarılması, İslâm ve akide dâvasına hizmet etmesi, edebî üslûbuyla gönüllerde şefkat ve sevgi izleri bırakması için anlatmıştır. Gönüllere aktarılacak istenen şeyler gerçek hayatın hâdiseleridir. Cereyan ettiği zamanın her türlü içtimâî yapısını aksettiren hâdiseler...

Yûsuf'un çektiği zindan ve töhmet çileleri burada sona eriyor. Artık onu; çile yerine saadet ve nimetlerle dolu günler beklemektedir...

«Hükümdar, Yûsuf'un suçsuz olduğunu anlayınca: "Onu huzuruma getirin. Onu maiyetime alayım" dedi. Yûsuf onunla konuşunca, hükümdar, Yûsuf'a: "Bugün, senin bizim yanımızda mühim bir yerin vardır. Sen emin bir kimsesin» dedi.

Yûsuf, hükümdara: "Beni ülkenin hazinelerinin başına getir. Çünkü ben, iyi muhafaza eden ve iyi bilen biriyim" dedi.

Böylece Biz Yûsuf'u yeryüzünde mevki sahibi kıldık. Yûsuf artık dilediği yerde kalabiliyordu. Biz mer-

hametimizi dilediğimize veririz. İyilik edenlerin mükâfatını asla zayi etmeyiz.» (Yûsuf, 54 - 56)

Hız. Yûsuf'un bütün suç ve ithamlardan uzak olduğu hükümdar nezdinde ortaya çıkmıştı. Aynı zamanda hükümdar, Yûsuf hakkında çok şeyler öğrenmiş oluyordu: Rüya tabir etmekteki kudretini, kadınlar hakkında tahkikat açılmasını isteyen zekâ ve ferasetini... Yûsuf'un haysiyet ve şeref sahibi bir insan olduğu da hükümdar tarafından iyice öğrenilmişti. O, imkânlar ayağına kadar geldiği halde zindandan çıkmaya ve hükümdarla görüşmeye değer vermemişti. Hem de hangi hükümdarla? Mısır ülkesinin hâkimi olan hükümdar! Haksızlığın karşısında eğilmemiş, manevî şahsiyetine hakaret edilen şerefli bir insana yakışır şekilde direnç göstermişti. Hapisliğinin kaldırılmasından önce şahsiyeti üzerindeki şâibenin kaldırılmasını istiyordu. Hükümdarın yanında kazanacağı şereften önce şahsiyetinin ve temsil ettiği dinin şerefini korumak gerekmekteydi...

Bütün bunlar hükümdarın kalbinde büyük izler bırakmış, Yûsuf'u ona sevdirmiş ve şu sözleri söyletmişti:

«... "Onu huzuruma getirin. Onu maiyetime alayım."...»

Hükümdar Yûsuf'u zindandan çıkartırken ne onu zindandan kurtarmış olmak için çıkartmıştı, ne de rüyayı tabir eden şahsı görmek için... Kat'iyen! Onu sadece ve sadece kendi yanına alıp memleket hizmetinde mühim vazifeler vermek üzere çıkartmıştı.

Bir de -zidanla filân alâkası olmayıp hem suçsuz hem hür olan ve bununla beraber -şereflerini hükümdarların ayakları altına seren insanlar vardır. Bunlar boyunduruğu kendi elleriyle kendi bo-

yunlarına takarlar. Hükümdara dalkavukluk yapıp onun rızasını kazanmak için yarışa çıkarlar. Şerefli insanların sahip olduğu yüksek şahsiyetten nasipsiz olarak... Ne olurdu bunlardan bazıları şu Kur'an-ı Mübin'i ve Yûsuf kıssasını okuyup, izzet, şeref ve hay-siyetin ne demek olduğunu öğrenselerdi. Ve bilseler-di boyun eğip dalkavukluk yapmanın yanında bu me-ziyetlerin yüceliğini!..

«Hükümdar Yûsuf'un suçsuz olduğunu anlayın-ca: "Onu huzuruma getirin. Onu maiyetime alayım" dedi...»

Bu emrin nasıl yerine getirildiğini âyet-i kerime tafsilâtiyle açıklamıyor ve Yûsuf'u hükümdarın ya-nında buluyoruz:

«... Yûsuf onunla konuşunca, hükümdar, Yû-suf'a: "Bugün senin bizim yanımızda mühim bir ye-rin vardır. Sen emin bir kimsesin" dedi.»

Hükümdar konuşması sırasında Yûsuf'u tatmin edecek sözler söylemek suretiyle ona karşı iyi niyetli olduğunu belirtmeye çalışıyor. Kendisinin artık hü-kümdarın beraberinde emniyet ve itimadî haiz bir kimse olduğunu, bundan endişe etmemesini söylüyor. Artık o, köle gözüyle bakılan bir İbrani değil, şerefli, mevki sahibi bir zattır; zindana atılmakla tehdit edi-len bir suçlu değil, emniyet ve itimadî haiz bir şahsi-yettir. Yûsuf, hükümdarın bütün bu himaye ve ilti-fatları karşısında acaba ne diyor?

Her şeyden önce görüyoruz ki, Yûsuf, diktatörle-rin huzurunda secde eden dalkavuklar gibi, minnet-tarlık duyarak hükümdara secde etmiyor. Kulları put-laştırıp ona kul olanlar misâli: "Yaşa ey efendim! Ben senin sadık kulun ve kölenim" demiyor! Hayır!.. Bu

davranışların zerresini görmüyoruz Yûsuf'ta... Onun hükümdardan talep edeceği bir şey vardır. İlerde memleketin karşılaşacağı buhranlı, kara günlerde kendisinin başarabileceği mühim bir vazife.. Memleketi, hükümdarın gördüğü rüyanın tabiri olan çetin günler beklemektedir. O gün bu memlekete hizmet etmek şüphesiz ki çok hayırlı bir iştir. Bu hizmeti yüklenip başardığı takdirde kıtlıktan helâk olmaya mahkûm canları ölümden kurtaracak, yıkılacak ülkeler yıkılmayacak ve açlıktan dağılacak olan toplumlar dağılmayacaktır. Ülkenin karşılaşacağı o korkunç günlerde en iyi hizmeti kendisinin yapabileceğinden son derece emindi. Şeref ve haysiyetle birlikte liyakat ve değeri yüksek vasıflara sahip bulunduğunu müdrikti:

«Yûsuf, hükümdara: "Beni ülkenin hazinelerinin başına getir. Çünkü ben, iyi muhafaza eden ve iyi bilen biriyim" dedi.»

Gelecek olan kıtlık senelerinde ve bu senelerden önceki bolluk yıllarında yapılacak çok mühim işler vardı. Bu işleri yapacak kişinin üstün kabiliyetli, ziraat ve mahsulden anlayan, onun muhafaza ve tüketimini hayat şartlarına göre tanzim edebilen, bilgili ve akıllı bir kimse olması gerekiyordu. Kıtlık yıllarındaki kadar bolluk yıllarının idare ve tanzimi de zordu. Yûsuf, bütün bunları başarabilecek vasıfların kendisinde mevcut olduğunu belirtmek istiyordu. Başarının sonunda ise Mısır halkıyla birlikte komşu milletler de faydalanmış olacaktı:

«... "Çünkü ben, iyi muhafaza eden ve iyi bilen biriyim" dedi.»

Hz. Yûsuf bu vazifeyi, hükümdarın yakın alâkasını fırsat bilerek kendi şahsı için istemiş değildir. Ne talep ederse derhal kabul edileceğini anlayarak o an-

ki fırsatı değerlendirmiş, yedi yıl sürecek olan kuraklık ve kötü hayat şartları içinde Mısır'la civarındaki ülke milletlerine önemli hizmetler yapmak üzere bu külfetli vazifeye talip olmuştur. Aslında bu, Yûsuf için ganimet sayılacak bir vazife değildir. Yedi sene aç milletleri doyurma mesuliyetini yüklenmeye kimse ganimet diyemez. Bu vazife, herkesin üzerine almaktan kaçındığı ağır bir mesuliyetten ibarettir. Açlık hiç bir şeye benzemez. Bu türlü vazifeleri yüklenenler çok kere başlarını vermişlerdir. Açlık insanları küfür ve delilik noktasına kadar götürür. İnsanlar birbirlerini parçalarlar.

Yûsuf'un talep ettiği vazifeye hükümdarın muvafakat ettiğine âyet-i kerime temas etmiyor. Âyet-i kerimenin: Yûsuf'un hükümdar nezdindeki değeri pek yüksek olduğu için Yûsuf'un talep ettiği herhangi bir şeye onun muvafakat etmemesi sözkonusu edilemez, der gibi bir hali var. Yani, yeter ki Yûsuf istesin, muvafakat onun isteginin içinde mevcuttur, deniyor. Bu sebepten hükümdarın muvafakatinden bahsedilmeksizin Yûsuf'un istediği vazifenin başına geçtiği ima ediliyor.

Nitekim bir sonraki âyet-i kerime de bu dediklerimizi teyit etmektedir:

«Böylece Biz Yûsuf'u yeryüzünde mevki sahibi kıldık. Yûsuf artık dilediği yerde kalabiliyordu. Biz merhametimizi dilediğimize veririz. İyilik edenlerin mükâfatını asla zayi etmeyiz.

İman edip Allah'tan korkanlar için âhiretin mükâfatı elbette daha hayırlıdır.» (Yûsuf, 56 - 57)

Böylece Yûsuf'un suçsuz olduğunu ortaya koymak, hükümdara sevdirmek ve istediği şeyi hükümdara kabul ettirmek suretiyle kendisini o memlekete

yerleştirdik. Sarsılmaz bir hale getirdik. Orada kendisine yüksek bir mevki verdik.

«... Artık dilediği yerde kalabiliyordu...»

Kuyuda geçirdiği korku ve sıkıntıların, zindanda çektiği kelelik hayatı ve ilelerin karşılığı olarak kendisine istediği yerde refah ve saadet dolu bir hayat kurabilir.

«... Biz rahmetimizi dilediğimize veririz...»

Güçlüğü kolaylığa, sıkıntıyı ferahlığa, korkuyu emniyete, kelelik hayatını hr hayata çeviririz. Hakir görülen kimseyi en yüksek mevkilere çıkarır, insanlara baş yaparız.

«... İyilik edenlerin mükâfatını asla zayi etmeyiz.»

Allah'a olan imanını, tevekkülünü ve O'na samiyetle yönelişini muhafaza edip insanlara karşı tutum ve davranışlarında iyi hareket edenlerin ecrini zayi etmeyiz... Bu, dünyadaki ecir...

«İman edip Allah'tan korkanlar için âhiretin mükâfatı elbette daha hayırlıdır.»

Âhiret mükâfatı dnyamnkinden çok daha hayırlı olmakla beraber dünya mkfatından bir şey eksiltmez. Yeter ki insanoğlu iman etsin, takva sahibi olsun, Rabbine olan bağlılığında zaafa düşmesin, sahip olduğu takvayı gizli ve açık kontrol altında tutsun...

Böylece Allah Teal, Hz. Yûsuf'un çektiği ilelere karşılık dünyada ona bazı mükâfatlar verirken, iman, sabır ve iyiliklerinden ötürü de âhirette vereceği ecirleri müjdeliyor.

YÛSUF KARDEŞLERİYLE

Aradan seneler geçti. Bolluk yıllarındaki safahat âyet-i kerimelerde zikredilmiyor. Bolluk durumu, halkın ziraatle olan iştigali, bu devrede Yûsuf'un devlet mekanizmasını nasıl idare ettiği, mahsulü nasıl toplayıp nasıl muhafaza ettiği anlatılmıyor. Çünkü bu hususlar, Hz. Yûsuf'un:

«... “ünkü ben, iyi muhafaza eden ve iyi bilen biriyim”» sözünde ifadesini bulmuştur.

Kıtlık yıllarının nasıl geldiği de anlatılmıyor. Halkın bu yılları nasıl karşıladığını, yiyecek darlığının nasıl cereyan ettiği açık açık zikredilmiş değil. Zira daha önce hükümdarın gördüğü rüyayı Hz. Yûsuf tabir ederken bu hususlar gereği kadar aydınlanmıştı:

«“Sonra bunun ardından yedi yıl kıtlık olacak. Sakladığınız az bir miktar hariç, biriktirdiğiniz bütün mahsulleri yiyip bitirecek.”» (Yûsuf, 48)

Aynı zamanda sürenin sonuna kadar bir daha ne hükümdardan, ne de saray erkânının herhangi birinden bahsediliyor. Artık can alıcı buhranlardan husule gelen bütün ağır yükleri Yûsuf'un yüklendiği ve

bütün mesuliyetlerin onun uhdesinde olduğu anlaşıyor. Hâdiseleri canlandıran sahnede yalnız Hz. Yûsuf'u görüyoruz. Bütün ışık huzmeleri onun üzerinde toplanmıştır. Âyetlerde edebî inceliklerle ifade edilen bu durum, şüphesiz ki gerçeğin ta kendisidir.

Âyetlerin tabii seyri içinde Yûsuf'un kardeşlerinden bahsedilirken kıtlık yıllarındaki durum da aydınlatılmış olmaktadır. Yûsuf'un kardeşleri Mısır'ın çok uzaklarında bulunan Ken'an illerinden Mısır'a kadar gelip yiyecek aramaktadırlar. Bu bize, kıtlığın nerelere kadar uzandığını gösterdiği gibi Yûsuf'un tedbiri sayesinde Mısır'ın nasıl ayakta durduğunu da göstermektedir. Bütün komşu ülkelerin gözü, zahire deposu durumunda olan Mısır'a çevrilmiştir. Seyrine devam eden Yûsuf kıssası, Hz. Yûsuf'la kardeşleri arasında cereyan eden büyük hâdiseyi dile getirirken dinî hedeflere de hassasiyetle yer veriyor:

«Yûsuf'un kardeşleri yiyecek temini için Mısır'a varıp Yûsuf'un huzuruna çıkınca, Yûsuf kardeşlerini tanıdı, ama onlar, Yûsuf'u tanımadılar.

Yûsuf yüklerini hazırlatınca, onlara şöyle dedi: "Bir daha gelişinizde baba bir kardeşinizi bana getirin, görmüyor musunuz ben, ölçüyü bol tutuyorum, misafirlere ikram edenlerin hayırlısıyım.

Eğer onu bana getirmezsensiz, artık benden size bir ölçek bile yok, o zaman bana yakın olmayın."

Yûsuf'a kardeşleri: "Babasını ikna etmeye çalışacağız. Bu hususta elimizden geleni yapacağız" dediler.

Kardeşleri ülkelerine dönme hazırlığına başlayınca, Yûsuf adamlarına: "Satın alınan malların bedellerini yüklerine koyun, belki, ailelerine döndüklerinde bunu anırlarlar da, tekrar gelirler" dedi.»

(Yûsuf, 58 - 62)

Kıtlık Ken'an iline ve havalisine kadar uzanmış durumda. Yûsuf'un kardeşleri yiyecek için Mısır'a giden yolcularla birlikte yola çıkmışlardır. Daha önceki bolluk yıllarında Mısır'da zahirelerin depolandığı kulaktan kulağa duyulmuştu. Şimdi, ta uzaklardan gelen bu şahısları Yûsuf'un huzurunda görüyoruz. Onlar Yûsuf'u tanıyamadıkları halde Yûsuf kardeşlerini tanıyor. Aradan geçen uzun yıllar onları pek fazla değiştirmemiştir. Yûsuf ise, kardeşlerinin hiç tasavvur etmediği mevki ve kıyafetler içindedir! Nerede o yirmi yıl kadar önce kuyuya attıkları küçük İbrani çocuğu?..

Yaşıyle, kıyafetiyle, etrafındaki muhafızlarıyla, heybetiyle, saray erkânı ve maiyetiyle Mısır vezirliği yapan bu zat kimdir?

Yûsuf kendini tanıtmıyor. Elbette ki almaları gereken dersler olacaktır :

«Yûsuf'un kardeşleri yiyecek temini için Mısır'a varıp Yûsuf'un huzuruna çıkınca, Yûsuf kardeşlerini tanıdı, ama onlar Yûsuf'u tanımadılar.»

Fakat âyet-i kerimenin ifadesinden, Yûsuf'un onları iyi karşılayıp ilgi gösterdiğini anlıyoruz. Daha sonra onlara ilk derslerini veriyor :

«Yûsuf yüklerini hazırlatınca, onlara şöyle dedi: "Bir daha gelişinizde baba bir kardeşinizi de bana getirin."...»

Bu ifadeden anlıyoruz ki; Yûsuf, kardeşlerinin kendisiyle ünsiyet kurmalarına fırsat vermiş, kim olduklarını tafsilâtiyle kendisine anlatmışlar; küçük bir üvey kardeşleri bulunduğunu, babalarının ona pek düşkün olması yüzünden beraberlerinde getiremediklerini söylemişlerdir. Hz. Yûsuf yüklerini hazırlattık-

tan sonra onlara: bahsettikleri bu kardeşlerini görmek istediğini söylüyor:

«... *"Baba bir kardeşinizi de bana getirin"...*»

Gördüğünüz gibi ben müşterilerimin ölçeklerini tastamam ölçüyorum. Kardeşiniz sizinle birlikte gelirse sizinkini de böyle tastamam ölçer veririm. Misafirlerime karşı ne kadar nazik davrandığımı görüyorsunuz. Kardeşiniz hiç çekinmesin. Vaadettiğim sıcak alâkayı görecektir:

«... *"Görmüyor musunuz ben, ölçüyü bol tutuyorum, misafirlere ikram edenlerin hayırlısıyım."...*»

Babalarının küçük kardeşlerine - bilhassa Yûsuf kaybolduktan sonra - ne derece düşkün olduğunu biliyorlardı. Bunun için kardeşlerini getirmenin pek kolay olmayacağını, babalarının bu yolda kendilerine engeller çıkarabileceğini ve - bunlara rağmen - babalarını iknaya çalışıp getirmeye kararlı olduklarını söylediler:

«Yûsuf'a kardeşleri: *"Babasını ikna etmeye çalışacağız. Bu hususta elimizden geleni yapacağız"* dediler.»

Diğer taraftan Hz. Yûsuf adamlarına emir vererek, kardeşlerinin hububatla değişmek üzere getirdikleri eşyayı tekrar çuvallarına doldurup yüklerini hazırlamalarını istiyor. Bu eşyanın bir kısmı para olabileceği gibi, diğer kısmının da sahra ağaçlarından toplanmış çöl meyveleri, deri, yün v.s. gibi şeyler olması kuvvetle muhtemeldir. O zamanlar pazar yerlerinde bu gibi şeyle karşılıklı takas edilip alış veriş yapılırdı... Hz. Yûsuf, kardeşleri memleketlerine döndüklerinde yüklerini açınca kendi eşyalarının geri çevrilmiş olduğunu anlamalarını ve bunun tekrar gelmelerine vesile olmasını istiyor:

«... Yûsuf adamlarına: "Satın alınan malların bedellerini yüklerine koyun, belki, ailelerine döndüklerinde bunu anlarlar da, tekrar gelirler" dedi.»

Şimdi Yûsuf'u Mısır'da bırakıp Ken'an iline, Hz. Yâkub ve oğullarının yanına dönelim. Âyet-i kerîmelerde yolda geçen safahattan söz edilmemektedir :

«Babalarına dönünce: «"Ey babamız! Bize yiyecek verilmesi yasak edildi. Kardeşimizi de bizimle gönder ki, yiyecek maddelerini alabilelim. Şüphesiz ki biz, onu koruruz" dediler.

Yâkub, onlara şöyle dedi: "Ben bu oğlumu, size daha önce kardeşi Yûsuf'u emanet ettiğim gibi mi, emanet edeyim? Koruyucu olarak Allah daha hayırlıdır. Çünkü O, merhametlilerin en merhametlisidir" dedi.

Yûsuf'un kardeşleri, yüklerini açıp verdikleri bedellerin kendilerine iade edildiğini görünce, babalarına şöyle dediler: "Ey babamız! Daha ne isteriz. İşte aldığımız malların bedeli olduğu gibi bize iade edilmiş. Kardeşimizle gidip ailemizin yiyeceğini getirelim. Kardeşimizi koruruz, bir deve yükü daha fazla yiyecek alırız. Aslında, bu, hükümdar için zor bir şey değildir."

Yâkub, oğullarına şöyle dedi: "Tamamen kuşatılmanız dışında, onu bana tekrar getireceğinize dair Allah'a söz vermedikçe, oğlumu sizinle birlikte gönderemeyeceğim.." Oğulları babalarına yemin edince, Yâkub: "Allah, söylediklerimize vekildir" dedi.» (Yûsuf, 63-66)

Babalarına döner dönmez, daha yüklerini dahi açmadan; kendilerine zahire verilmeyeceğini, Mısır vezirinin yiyecek vermek için küçük kardeşlerini kendisine götürmelerini şart koştuğunu, küçük kardeş-

lerini götürmelerine izin verirse, hem onun adına hem kendileri adına bol yiyecek alabileceklerini söylüyorlar ve kardeşlerini koruyacaklarını da ilâve ediyorlar :

«*Babalarına dönünce: "Ey babamız! Bize yiyecek verilmesi yasak edildi. Kardeşimizi de bizimle gönder ki, yiyecek maddelerini alabilelim. Şüphesiz ki biz, onu koruruz"* dediler.»

Onların bu vaatleri Hz. Yâkub'un derdini tazeledi. Yûsuf için de kendisine aynı vaatte bulunmuşlardı! Bu vaadin yaptığı tesiri dışarı vurmaktan kendini alamadı :

«*Yâkub onlara şöyle dedi: "Ben bu oğlumu, size daha önce kardeşi Yûsuf'u emanet ettiğim gibi mi emanet edeyim?..."*»

Ben sizin vaadinizi de istemiyorum, korumanızı da... Oğlumu kimin koruyacağını ve bana kimin acıyacağını sizden daha iyi bilirim :

«... *"Koruyucu olarak Allah daha hayırlıdır. Çünkü O, merhametlilerin en merhametlisidir."*»

Biraz dinlenip yorgunlukları geçtikten sonra yiyecekleri çıkarmak üzere yüklerini açtılar. Bir de ne görsünler, yiyecek namına hiçbir şey yok! Yükleri, yiyeceklerle değiştirmek üzere Mısır'a götürdükleri eşyadan ibaret!.

Yûsuf yiyecek vermemiş. Yiyecek yerine kendi eşyalarını yükletip iade etmiş. Babalarına döndüklerinde Mısır'da cereyan eden şeyleri anlatırken bu hadiselere bir de eşyalarının geri çevrilmiş olması ekleniyor. Bu durum karşısında kardeşlerini Mısır'a götürmenin kesin bir zaruret olduğu inancına varı-

yorlar. Aslında bu, ders almaları gereken bir hadisedir.

Durum ne olursa olsun, isteklerinde haklı olduklarını babalarına kabul ettirmeleri lâzımdı. Kardeşlerini götürmeliydiler. Eşyalarının geri çevrilmiş olması da haklı olduklarını gösteren kuvvetli bir delildi. Artık yalancılık veya haksızlıkla itham olunmalarına yer yoktu :

«... Yüklerini açıp verdikleri bedellerin kendilerine iade edildiğini görünce, babalarına şöyle dediler: "Ey babamız! Daha ne isteriz! İşte aldığımız malların bedeli olduğu gibi bize iade edilmiş"»

Daha sonra, yiyecek temin etmek suretiyle ailelerinin hayatlarını kurtarmış olacaklarını ileri sürerek babalarına ısrar etmeye başladılar :

«... "Kardeşimizle gidip ailemizin yiyeceğini getirelim"»

Kardeşlerini koruyacaklarına kararlı olduklarını ona tekrar söylüyorlar :

«... "Kardeşimizi koruruz"»

Kardeşlerini götürmek suretiyle fazla yiyecek alabileceklerine babalarının dikkatini çekiyorlar :

«... "Bir deve yükü daha fazla yiyecek alırsız"»

Kardeşlerini götürmüş olmaları sonucu bunu kolaylıkla elde edeceklerini belirtiyorlar :

«... "Aslında bu, hükümdar için zor bir şey değildir."»

Babalarına ikna etmeye çalışırken: *«... "Bir deve yükü daha fazla yiyecek alırsız"»* demeleri, Hz. Yûsuf'un her müşteriye sadece bir deve yükü yiyecek verdiğini gösteriyor. - Bu ise belli bir miktardır - Bunun dışında kimseye fazla yiyecek verilmiyor. Kıtlık yıllarında herkesin Mısır'daki yiyecekten fayda-

lanabilmesi için böyle bir tedbir almanın elbette hikmeti büyüktür.

Hız. Yâkub istemeye istemeye oğullarının isteğine rıza gösterdi. Fakat, yanında kalan bu oğlunu vermek için bir şart koştu :

«Yâkub oğullarına şöyle dedi: «Tamamen kuşatılmanız dışında, onu bana tekrar getireceğinize dair Allah'a söz vermedikçe, oğlumu sizinle birlikte göndermeyeceğim»...»

Yani; oğlumu bana iade edeceğinize dair Allah'a yemin ederek bana söz vermelisiniz. Bu yemin sizi bağlamalıdır. Ancak gücünüzün dışında olan bir felâketle karşılaşp her çareye başvurmanıza rağmen kurtulamazsanız o zaman mazur görebilirim :

«... “Tamamen kuşatılmanız dışında”...» cümlesi: «“Her çareye başvurmanıza rağmen kurtulamazsanız» mânasında kinaye olarak kullanılmıştır.

Ve yemin edip söz verdiler :

«... Oğulları babalarına yemin edince, Yâkub: “Allah söylediklerimize vekildir” dedi.»

Bu cümleleri, meselenin önemini onlara bir daha hatırlatmak ve te'kidini kuvvetlendirmek için söylüyor.

Hız. Yâkub, oğullarından söz aldıktan sonra, küçük ve kıymetli oğlunun da katılacağı yolculukları ile ilgili olarak bazı tavsiyelerde bulunuyor :

«Yâkub oğullarına: “Ey oğullarım! Mısır'a girerken bir kapıdan değil ayrı ayrı kapılardan girin. Ama ben, sizi Allah'ın takdir ettiğinden koruyacak güçte değilim. Çünkü hüküm sadece Allah'ındır. Ben O'na güvendim. Güvenenler de yalnız O'na güvensinler” dedi.» (Yûsuf, 67)

Burada, Hz. Yâkub'un: «... Çünkü hüküm sadece Allah'ındır'...» sözü üzerinde biraz duralım :

Cümlelerin âyet-i kerimedeki söyleniş şekli gösteriyor ki; Allah Teâlâ'nın, kaçıp, kurtuluş mümkün olmayan takdir-i ilâhisi kastedilmektedir. Bu takdirin husule getireceği hükm-i ilâhide hiç kimse değişiklik yapmak kudretine sahip değildir.

İşte bu, hayır ve şer her şeyin Allah'ın takdiri ile olduğuna iman etmektir.

Kaderden doğan Allah'ın hükmü, kulların irade ve istekleri dışında icra olunur.. Bunun yanında bir de kulların istek ve iradeleriyle icra olunan Allah'ın hükmü vardır. Bu hüküm Allah'ın emir ve yasaklarıyla ilgili olan şer'i hükümlerdir.. Bu hükümler de Allah'ın hükümleridir. Şu kadarı var ki, bu hükümlerin tenfiz edilip edilmemesi kulların iradesine bağlıdır. İradelerini kullanarak emir ve yasakları yerine getirmeleri veya muhalefet etmeleri sonucu dünya hayatlarında Allah'ın hükümleriyle karşılaşmaları gibi, âhirette de ceza veya mükâfatlarıyla karşılaşır- lar. Fakat insanlar, Allah'ın emir ve yasaklarını olduğu gibi kabullenip gönül rızasıyla yerine getirmedikleri takdirde müslüman sayılamazlar...

Kervan yoluna revan oldu ve babalarının tavsiyesine uydu:

«Onların babalarının emrettiği şekilde girmeleri, Allah'ın takdir ettiği hiçbir şeyi önleyemezdi. Fakat Yâkub'un tavsiyesi, içinde gizlenen bir hisdi, onu dışarı vurdu. Şüphesiz ki o, Biz'im öğrettiğimizi çok iyi bilirdi. Ne var ki, insanların çoğu bunu bilmezler.» (Yûsuf, 68)

Bu tavsiye neden yapılmıştı? Babaları niçin: «Oğullarım, Mısır'a tek kapıdan değil, ayrı ayrı kapılardan girin» demişti?

Bu nokta üzerinde çeşitli tefsirlere ve muhtelif rivayetlere rastlıyoruz. Aslında bunlar zarûri olmayan te'villerdir. Hattâ âyet-i kerimenin takip ettiği üslûba aykırıdır. Âyet-i kerime bu tavsiyenin sebebini açıklamaya ihtiyaç görseydi, açıklardı. Lüzum görmediği için -sadece Hz. Yâkub'un duygularını dile getirdiğini- kısaca ifade etmiştir. Müfessirlerin, âyet-i kerimeler üzerinde dururken âyetin ihtiva ettiği atmosfere dikkat etmeleri gerekir. Mezkûr âyetteki atmosfere bakılırsa, Hz. Yâkub'un, oğullarının kötü bir şeyle karşılaşmalarından endişe ettiği görülür. Bu kötü şeyden korunmaları için şehre ayrı ayrı kapılardan girmelerini tavsiye eder. Fakat bu tavsiye ile birlikte, her şeyin Allah'ın takdirine bağlı olduğunu, O'nun hükmünü hiç kimsenin bozamayacağını, O'na dayanıp O'na güvenmek gerektiğini sözlerine ilâve eder. Allah'ın kendisine bildirmesi sonunda öğrenmiştir ki, yerine getirilen daima Allah'ın iradesidir. Oğullarına yaptığı tavsiye, içindeki duyguları sadece dışarıya aksettirmekten ibarettir.

«... Ne var ki, insanların çoğu bunu bilmezler.»

Hz. Yâkub'un, oğullarının karşılaşacağından korktuğu kötü şey, onlara nazar isabet etmesi, hükümdarın kıskançlığını celbetmeleri, yol kesicilerin takibine uğramaları gibi şeyler olabilir. Bunlar üzerinde durmak mevzuya hiçbir şey kazandırmayacağı gibi, müfessir ve ravilerin çok defa dedikodularla Kur'an metodu dışına çıkmalarına vesile olur.

Şimdi, âyetlerin tabii seyrinde tavsiye ve yolculuk safhası kapandığı gibi, bir de o mevzuya son verip Mısır'a varan Yûsuf'un kardeşleriyle buluşalım :

«Kardeşleri Yûsuf'un huzuruna gelince, Yûsuf,

özkardeşini bağrına bastı, ona: "Ben kardeşinim. Üvey kardeşlerinin yaptıklarına üzülmeme" dedi.» (Yûsuf, 89)

Âyet-i kerîmede ilk belirtilen şey, Hz. Yûsuf'un, kardeşini konaklayacağı yerde karşılayıp kucaklayarak kendisinin kardeşi olduğunu ona haber vermesi oluyor. Bu arada onu teselli de ediyor: Kardeşlerinin kendisine yaptıklarına üzülmemesini, her şeyi kafasından silip unutmamasını istiyor. Zira kardeşlerinin kendisine yaptıkları şeylerden iki de bir evde bahisler açıldığı ve aynı evde yaşayan küçük kardeşinin her şeyden haberdar olduğu muhakkaktı. Bütün Ken'an iline yayılan haberleri kardeşinin duy-maması mümkün değildi.

Âyet-i kerîmede ilk olarak bu hususlar belirtiliyor. Fakat şu muhakkaktır ki, kardeşleri Yûsuf'un huzuruna çıkar çıkmaz bu kucaklaşma ve konuşma cereyan etmiş değildir. Bunlar, Yûsuf'un kardeşini misafir edeceği yere götürdükten sonra vâki olmuştur. Ancak, uzun ayrılıktan sonra kardeşini görür görmez Yûsuf'un ilk aklına gelen şeyler elbette bunlar olmuştur.

İşte bunun içindir ki, âyette de en önce bu nokta açıklanıyor. Bu, Kur'an'ın ifade tarzındaki incelikten ileri gelmektedir.

Âyet-i kerîmede Yûsuf'un kardeşleri için tertiplediği ziyafet ve aralarında geçen konuşmalar da zikredilmiyor. Ve mevzu, kardeşlerinin son yolculuğuna intikal ettiriliyor. Şimdi Hz. Yûsuf'un, kardeşini ahkoymak için kullandığı plâna bir göz atalım. Tatbik edilen bu plândan kardeşlerinin ders alması gerektiği gibi, bütün insanlara da her zaman ve her yerde ibret olması lâzımdır:

«Yûsuf kardeşlerinin yüklerini hazırlatınca, bir

su kabını özkardeşinin yüküne koydu. Sonra Yûsuf'un adamlarından bir tellâl, arkalarından şöyle bağırdı: "Ey kafil! Siz mutlaka hırsızsınız."

Yûsuf'un kardeşleri onlara dönerek: "Ne kaybettiniz?" dediler.

Bunun üzerine Yûsuf'un adamları: "Biz, hükümdarın su kabını kaybettik. Bulup getirene bir deve yükü mükâfat var" dediler. Başkanları da: "Ben, bu mükâfatın verileceğine kefilim" dedi.

Yûsuf'un kardeşleri: "Allah'a yemin olsun ki, bildiğiniz gibi biz, ülkenize fitne fesat çıkarmak için gelmedik. Biz hırsız değiliz" dediler.

Yûsuf'un adamları: "Eğer yalancıysanız hırsızın cezası nedir?" dediler.

Yâkub'un oğulları: "Su kabı yükünde bulunanın cezası, çalanın, çalınanın yerine alınmasıdır. Biz, zalimleri işte böyle cezalandırırız" dediler.

Yûsuf, özkardeşinin yükünden önce, diğerlerinin yüklerini aramaya başladı. Nihayet su kabını özkardeşinin yükünden çıkardı. İşte Biz, Yûsuf'a böyle maharetli davranmayı öğrettik. Yoksa Allah dilemedikçe, hükümdarın nizamına göre Yûsuf, kardeşini alamazdı. Biz, dilediğimizi derece derece yükseltiriz. Her bilenin üstünde, daha iyi bilen biri vardır.

Yûsuf'un kardeşleri, şöyle dediler: "Eğer hırsızlık ettiyse, daha önce özkardeşi de hırsızlık etmişti." Yûsuf, onların bu sözlerini sineye çekti, onlara hissettirmede. Kendi kendisine şöyle dedi: "Kötü olan sizsiniz. Allah söylediklerinizin aslını daha iyi bilir."

Yûsuf'un kardeşleri şöyle dediler: "Ey Aziz! Bunun oldukça yaşlı bir babası var. Onun yerine içimizden birini al. Biz seni, iyilikte bulunanlardan görüyoruz."

Yûsuf: "Eşyamızı yükünde bulduğumuzdan baş-

kasını almaktan, Allah'a sığınırız. Aksi takdirde zulmetmiş oluruz" dedi.» (Yûsuf, 70-79)

Heyecanlarla dolu, hareket, infiâl ve sürprizleri sinesinde toplayan bir sahne... Seyredenlerin kendilerini gerçekten içinde yaşar gibi hareket ve heyecana kaptırdıkları bir manzara bu... Ve Kur'an'ın canlı üslûbuyla tasvir edilen bu sahneler, gerçek hayatta yaşanmış birer hakikattir.

Hz. Yûsuf perde arkasından hükümdara ait bir su kabını - geleneklere göre altından bir kaptır - kardeşini yüküne koyduruyor. Biraz sonra öğreneceğimiz gibi Yûsuf bu hareketi Allah'ın tedbiren Yûsuf'a ilham ettiği plânın tatbiki için yapmıştır. Yükün içine konan su kabının içki koymakta kullanıldığı ve kıtlık münasebetiyle çok kıymetli olan zahirenin bu kapla ölçüldüğü hakkında rivayetler vardır.

Sonra, Yâkub'un oğulları yola revan olacakları sırada bir tellâl çıkıp yüksek sesle ilân ediyor:

«... "Ey kabile! Siz mutlaka hırsızsiniz!"»

Hırsızlıkla itham olunmak - Hz. İbrahim ve İshak soyundan gelen Yâkub'un oğulları - Yûsuf'un kardeşlerini korkutup üzüyor. Geriye dönüp bu korkunç hadiseyi öğrenmeye çalışıyorlar:

«Yûsuf'un kardeşleri onlara dönerek: "Ne kaybettiniz?" dediler.»

Yükleri hazırlamakla görevli adamlar veya ilânı yapan şahsın da dahil bulunduğu muhafızlar şu cevabı verdiler:

«... "Biz hükümdarın su kabını kaybettik"..."»

Tellâl, bu kabı gönüllü olarak arayıp bulana mükâfat verileceğini ilân ediyor. O günün hükmüne göre, verilecek mükâfat oldukça kıymetlidir:

«... "Bulup getirene bir deve yükü mükâfat var."»

dediler. Başkanları da: *"Ben, bu mükâfatın verileceğine kefilim" dedi.*

Fakat Yâkub'un oğulları kendilerinden emindirler. Ne bu hırsızlığı yapmışlardır, ne de bu memlekete hırsızlık yaparak fesat çıkarmaya gelmişlerdir. Bu türlü şeyler toplumlar arasındaki alâka ve güvenleri sarsmaktan başka bir şeye yaramaz. Tam bir güven içinde yemin ediyorlar:

"... "Allah'a yemin olsun ki, bildiğiniz gibi biz, ülkenize fitne fesat çıkarmak için gelmedik..."

Şimdiye kadarki tutum ve davranışlarımızdan, hâl ve hareketlerimizden, mensup olduğunuz aileden siz de anlamış bulunuyorsunuz ki, biz böyle bir şey yapmayız...

"... "Biz hırsız değiliz" dediler."

Hırsızlık gibi kötü bir fiil bizden asla sadır olmaz...

Tellâl yahut muhafız sordu :

"... "Eğer yalancıysanız hırsızın cezası nedir"..."

Allah Teâlâ'nın Yûsuf'a ilhâm ettiği plânın ucu burada görünmeye başlıyor. Hz. Yâkub'un dinine göre hırsızlık yapan kişiye esir, köle yahutta rehine olarak elkonulur. Yûsuf'un kardeşleri suçsuzluğun verdiği güven içinde olduklarından, kendi şeriatlerince hükümlenmesine endişesiz razı oldular. Böylece Allah'ın Yûsuf ve kardeşi için ilham ettiği plân tatbik olunuyordu :

"Yâkub'un oğulları: "Su kabı yükünde bulunanın cezası, çalanın, çalınanın yerine alınmasıdır. Biz, zalimleri işte böyle cezalandırırız" dediler."

Bütün bu konuşmaları Yûsuf dinlemekte ve seyretmekteydi. Aranmaları için emir verdi. O anda keskin zekâsı yardımına koşarak aramaya diğer kardeş-

lerinin yüklerinden başlanmasının daha iyi olacağını hatırlattı. Böyle yapılırsa kardeşleri şüpheyeye düşmemiş olacaktardı :

«Yûsuf, özkardeşinin yükünden önce, diğerlerinin yüklerini aramaya başladı. Nihayet su kabını özkardeşinin yükünden çıkardı...»

Bu gibi şeylerden uzak olduklarını söyleyip yemin ederek töhmeti reddeden Yâkub oğulları şimdi büyük bir dehşet ve şaşkınlık içindedirler. Âyet-i kerîmede onların bu hâllerine temas edilmiyor. Bu hususlar tasavvurlarımızda canlandırılmaya terk edilerek kıssayla ilgili başka noktalara geçiliyor :

«... İşte Biz, Yûsuf'a böyle maharetli davranmayı öğrettik...»

Yani ona hassas bir plânla böyle yol gösterdik.

«... Yoksa Allah dilemedikçe, hükümdarın nizamına göre Yûsuf, kardeşini alamazdı...»

Hükümdarın kanun ve nizamlarına göre kardeşini alıkoymak mümkün değildi. Ancak yaptığı hırsızlığa karşılık ceza verilebilirdi. Bu, Allah Teâlâ'nın sebepleriyle birlikte Yûsuf'a bildirdiği plândı. Yûsuf'un kullanması için hazırlanan, Allah'ın bir tedbiriydi. Âyette geçen (*keyd*) kelimesi, gizlice tatbik olunan hîle, plân ve tedbir mânalarına gelir. Çok defa kötü şeylerde kullanılmakla beraber iyi şeylerde de kullanılır. Burada meselenin dış görünüşünü nazarı itibara alırsak kötü şey için kullanılmış olur. Zira, Yûsuf'un küçük kardeşinin babasından ayrılmasına, diğer kardeşlerinin babalarının huzurunda suçlu ve mahcup düşmelerine, babalarının ise - belli bir zaman için de olsa - ıstırap duymasına sebep olmaktadır. Onun için âyet-i kerîmede bu kelime zahiri mâ-

nasında kullanılmıştır. Bu ise Kur'an üslûbunun inceliklerindenendir.

«... Yoksa Allah dilemedikçe, hükümdarın nizamına göre Yûsuf, kardeşini alamazdı...»

Allah dileyince biraz önce gördüğümüz plân gibi tedbirlerle her şeyi yapar.

Âyette Hz. Yûsuf'un vâsıl olduğu mevkilere işaret ediliyor :

«... Biz, dilediğimizi derece derece yükseltiriz...»

Allah'a ait ilmin bütün ilimlerin üstünde olduğu önemle kaydedilerek Yûsuf'a bazı bilgiler verildiğine de işaret olunuyor :

«... Her bilenin üstünde, daha iyi bilen biri vardır.»

Bu ifadede de hikmet ve incelikler gizlidir.

Bu âyet-i kerimenin aşağıya alacağımız cümlesi üzerine dikkatle durmak gerekiyor. Bu cümlelerin derin ve hassas ifadeleri arasında Kur'an'ın dile getirmiş olduğu büyük bir gerçek vardır :

«... İşte Biz, Yûsuf'a böyle maharetli davranmayı öğrettik. Yoksa Allah dilemedikçe, hükümdarın nizamına göre Yûsuf, kardeşini alamazdı...»

Karşılaştıkları bu güç durum onların Yûsuf'a ve kardeşine karşı daha önceki kin duygularını kamçılamış oldu. Hırsızlık töhmetini reddetmek ve bu kötü töhmetin, Yâkub'un diğer oğullarının üzerinde kalmasını istiyorlardı :

«... "Eğer hırsızlık ettiyse, daha önce özkardeşi de hırsızlık etmişti"....»

Hırsızlık etmişse, daha önce kardeşi de kendisi gibi hırsızlık etmişti... Bu sözlerinin doğru olup olmadığını araştırmak için raviler ve müfessirler seferber olmuşlar, hikâyelerden, efsanelerden ipucu bul-

maya çalışmışlardır. Sanki daha önce Yûsuf hakkında babalarına yalan söylememişlerdir. Ve şimdi, Yûsuf'a ve kardeşine karşı kinlerinin tazelendiği bir anda, hırsızlık töhmetinden kurtulmak çabası içinde, bu suçu Yûsuf'la kardeşinin üzerine atmak için Mısır vezirine yalan söylemeleri mümkün değildir!..

Bu suçu Yûsuf'la kardeşinin üzerine atmış oldular!

«... Yûsuf, onların bu sözlerini sineye çekti, onlara hissettirmede...»

Bu hareketlerini içinde gizledi ve üzüldüğünü belli etmedi. Kendisinin de, kardeşinin de hırsızlıktan uzak olduğunu biliyordu. Onlara sadece içinden :

«... "Kötü olan sizsiniz..."» diyordu.

Yani, siz bu iftiranızla Allah'ın indinde kötü bir duruma düştünüz. - İftiraları sövme mahiyetinde değil, gerçek iftira idi. -

«... "Allah söylediklerinizin aslını daha iyi bilir."»

Allah, söylediklerinizin ne derece doğru olduğunu daha iyi bilir. Yûsuf bu cümlesiyle, hiç ilgisi olmadığı halde kendisine yöneltilen itham üzerindeki münakaşayı kesmek istemiştir!..

Çaresizlik içinde, kendilerini zor duruma sokacak olan tarafa, babalarının kendilerinden söz aldığı noktaya döndüler. Babaları :

«... "Tamamen kuşatılmanız dışında, onu bana tekrar getireceğinize dair Allah'a söz vermedikçe, oğlumu sizinle birlikte gönderemeyeceğim."...» (Yûsuf, 66) demişti. Çocuğun ihtiyar babası adına Yûsuf'un merhametini okşamaya çalıştılar. Babasının hatırı için çocuğu serbest bırakmak mümkün olmadığı takdirde kendilerinden birini onun yerine alıkoymasını rica ettiler. Yûsuf'un yumuşayacağını uma-

rak kendisinin hoşgörölü, iyiliksever ve temiz bir insan olduğu kanaatini taşıdıklarını belirttiler :

«... *“Ey Aziz! Bunun oldukça yaşlı bir babası var. Onun yerine içimizden birini al. Biz seni, iyilikte bulunanlardan görüyoruz.”*»

Fakat Yûsuf onlara bir ders vermek istiyordu. Kendilerine, babasına ve bütün insanlık âlemine ibret olacak bir sürprizle karşlarına çıkacaktı. Bu suretle gönüllerde daha derin bir iz bırakacağını biliyordu :

«... *“Eşyamızı yükünde bulduğumuzdan başkasını almaktan, Allah’a sığınırız. Aksi takdirde zulmetmiş oluruz” dedi.*»

“Maazallah, biz malı çalmamış olanı alkoymayız” şeklinde bir cümle kullanmıyor. Çünkü kardeşinin çalmadığını biliyordu. Onun için çok ince bir ifade kullanmış bulunuyor. Bu ince ifadeyi aynı hassasiyetle Kur’an-ı Kerim’in Arapça naklettğini görüyoruz :

«... *“Eşyamızı yükünde bulduğumuzdan başkasını almaktan, Allah’a sığınırız...”*»

Bu ifadede ne itham etmek var, ne de ithamı nefyetmek. Sadece gerçek hadise dile getirilmiş oluyor..

«... *“Aksi takdirde zulmetmiş oluruz...”*»

Haksızlık edenlerden olmak istemiyoruz..

Bu, söylenen son cümleydi. Kardeşleri artık rica etmenin bir fayda sağlamayacağını anlamışlardı. Çaresizlik içinde bir köşeye çekilerek, memlekete döndüklerinde babalarına ne cevap vereceklerini düşünmeye başladılar.

Yûsuf’un kardeşleri, artık kardeşlerini geri alabilmekten ümitlerini tamamen kesmiş durumdalar. Yûsuf’un yanından uzaklaşıp bir yerde toplanarak

meseleyi müzakere ediyorlar. Bu müzakerede hepsi de kurtuluş yolu aramaktadırlar. Konuştuklarının hepsi âyetle zikredilmiyor. Sadece müzakerenin son kısımları ve vardıkları netice dile getiriliyor:

«Kardeşleri Yûsuf'tan ümitlerini kesince, gizlice istişare etmek üzere, bir kenara çekildiler. Büyüklere şöyle dedi: "Babanızın Allah'a yemin ettirerek sizden söz aldığını, daha önce de Yûsuf hakkında hata işlediğinizi bilmiyor musunuz? Babamın bana müsaade etmesine veya Allah'ın hakkımda vereceği kesin hükmüne kadar buradan ayrılmayacağım. Şüphesiz ki Allah, hükmedenlerin en hayırlısıdır.

Siz babanıza dönün, ona şöyle deyin: "Ey babamız! Oğlun hırsızlık etti. Biz, ancak bildiklerimizi anlatıyoruz. Biz, «gaybı» bilenler değiliz.

İçinde bulunduğumuz Mısır halkına ve birlikte geldiğimiz kervana sor. Şüphesiz ki biz, doğru söylüyoruz.» (Yûsuf, 80-82)

Büyük kardeşleri kendilerine, babalarına vermiş oldukları sözü ve daha önce Yûsuf'a da haksızlık yaptıklarını hatırlatarak her iki hadise arasındaki irtibatı belirtiyor. Sonra, her iki kardeşle ilgili sonuçlar karşısındaki kesin kararını açıklıyor. Mısır'dan ayrılmamak... Babası müsaade edinceye, veya hakkın da Allah hüküm verinceye kadar babasının huzuruna çıkmamak.. Ancak izin veya hükme itaat etmek...

Diğer kardeşlerine gelince, onların babalarına dönmelerini, kardeşlerinin hırsızlık yaptığını ve hırsızlığının cezası olarak alıkonduğunu açık açık söylemelerini istiyor. Şunları da babalarına söylemelerini tavsiye ediyor: Şahit olduğumuzun dışında bir bilgiye sahip değiliz. Olup bitenlerin ötesinde bizim bilmediğimiz şeyler varsa ve kardeşimiz suçsuz ise

onu bilemeyiz. Biz gayba ait şeylerden sorumlu değiliz. Bu türlü hadiselerle karşılaşacağımızı hiç beklemiyorduk. Her şey bizce meçhuldür. Bizler ise meçhul olan şeyleri bilmek kudretine sahip değiliz...

Sözleri arasında, babalarının isterse bulundukları kasaba halkına ve beraber oldukları kervana sorabileceğini söylemeleri şüpheyi caliptir. - Kasaba diye tabir edilen yer Mısır'ın başkentidir. Büyük şehirlere kasaba tabiri kullanılırdı. - O yıllarda kıtlık dolayısıyla, yiyecek temin edebilmek için her taraftan Mısır'a çok miktarda kervanlar gelmekte idi.

Âyetlerin tabii akışında yolculuk safhasına temas edilmiyor. Yâkub oğullarını dertli babalarının huzuruna varmış buluyoruz. Babalarına acı haberi verdikleri anlaşılıyor. Haberi nasıl verdikleri âyette belirtilmiyor. Biz sadece babalarının verdiği kısa, mânidar ve dokunaklı cevabı duyuyoruz. Fakat bu cevabın arkasında Allah'a bağlanmış sonsuz bir ümit var. Her iki çocuğunu, hattâ Allah'ın hükmü gelinceye kadar Mısır'dan ayrılmayacağına yemin eden büyük oğlu da dahil her üç çocuğunu bir gün Allah'ın kendisine kavuşturacağına tam bir ümit ve iman içinde. O acılı kalpde, böyle bitip tükenmeyen büyük bir ümit:

«Yâkub onlara şöyle dedi: "Bilâkis nefsiniz bir işi daha, size yaldızlı gösterdi. Artık güzelce sabretmekten başka çarem yoktur. Umarım ki Allah, oğullarımın hepsini bana gönderir. Şüphesiz ki Allah, 'Alim'dir, Hakîm'dir» her şeyi çok iyi bilir, hüküm ve hikmet sahibidir" dedi.» (Yûsuf, 83)

Bu sözler, Yûsuf'u kaybettiği günlerde söylediklerinin aynısı. Sadece burada bir fazlalık var, o da, ümit içinde olduğunu ifade eden cümleler. Yûsuf'la

kardeşini ve Mısır'da kalan diğer oğlunu Allah'ın kendisine iade edeceğinden emin...

«... *“Şüphesiz ki Allah, «Alim'dir, Hakim'dir» her şeyi çok iyi bilir, hüküm ve hikmet sahibidir»...*»

O, bu hadiselerin gerisinde olup bitenlerden ve kendisinin halinden haberdardır. Olup biten şeyler belki de birer imtihandır. Her şeyi yerinde ve zamanında yapan Allah'tır. Sebepler ve neticeler zincirinin son halkası, O'nun tahakkuk eden hikmetinden ibarettir.

Bu ışık huzmeleri bu yaşlı zatın kalbine nereden akın ediyor? Allah'tan istemek, O'na sarsılmaz bir güvenle bağlanmak, O'nun ve rahmetinin her an mevcut olduğunu duymak... Bu şuur ve duygu, pâk ve seçkin kalplerde tecelli eder... Bu şuur onlara öylesine bir güven ve emniyet kaynağı olur ki, gözle görülüp elle tutulan maddî güven kaynakları onun yanında kayboluverir...

«Yâkub onlara sırt çevirdi: “Vah! Yûsuf'a yazık oldu» dedi. Üzüntüsünden gözlerine ak düştü. Bununla beraber o, acısını içine atıyordu.» (Yûsuf, 84)

Karşılaşılan durum dertli bir baba için çok üzücüdür. Hz. Yâkub kendi derdiyle başbaşa kaldığını bütün acılarıyla duymaktaydı.

Etrafındakiler acılarını paylaşmaya yanaşmıyorlardı. Tek başına uzlet hayatı yaşayarak, bir türlü unutamadığı sevgili Yûsuf'unun acısıyla yanıp durmuştu. Aradan geçen uzun yıllar bu acıdan hiçbir şey eksiltmemişti. Şimdi de Yûsuf'un küçük kardeşi hakkında verilen acı haber ona Yûsuf'u tekrar hatırlatmış ve o güzel sabrının taşmasına sebep olmuştu:

«... “Vah! Yûsuf'a yazık oldu»...»

Hız. Yâkub üzüntüsünü devamlı gizlemeye çalışıyordu. Bu suretle damla damla içine akıttığı acılar sinir sistemlerini bozuyor, bütün uzuvlarında tesirini gösteriyordu.

Ve nihayet gözlerine ak düştü :

«... Üzüntüsünden gözlerine ak düştü...»

Oğullarının kalplerindeki kıskançlık ve kin son haddine ulaşmıştı. Babalarına acıymıyorlardı. Babaları, Yûsuf'un hasret ve acısıyla harap olduğu halde onu ne teselli ediyorlar, ne ümit verici bir kaç söz söylüyorlar, ne de derdine çare aramak istiyorlardı. Arzuları, babalarının kalbindeki son ümit ışığının da sönmesi idi :

«Oğullar: "Allah'a yemin olsun ki, kendini yiyip bitirinceye veya yok oluncaya kadar hep Yûsuf'u hatırlayıp duracaksın" dediler.» (Yûsuf, 85)

Bu cümleler kin kokan yıkıcı cümlelerdir. Allah'a yemin ederiz ki, hep Yûsuf'tan bahseder durursan, hep onu merak edersen eriyip bitkin düşeceğin yahut helâk olacağın muhakkaktır. Yûsuf'tan ümidi kesmek lâzımdır. O gitmiştir, bir daha dönecek değildir!..

Hız. Yâkub, oğullarına verdiği cevapta kendisini Rabbiyle başbaşa bırakmalarını istiyor. Artık dertlerini Allah'tan başka kimseye açmayacaktır. Allah'la olan irtibatı oğullarının Allah'a olan irtibatına benzemez. O'nun bir çok hikmetlerine oğulları vâkıf olmadığı halde kendisi vâkıftır :

«Yâkub şöyle dedi: "Ben, sıkıntı ve üzüntümü ancak Allah'a havale ederim. Ben Allah'tan sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum.» (Yûsuf, 86)

Bu sözler Allah'la dostluk kurmuş olan bir kalpten gelmektedir. Ulûhiyet gerçeklerini dile getiren

bir şuur görölmektedir bu cümlelerde... Aynı zamanda bizzat o gerçekler bize inci gibi parlamaktadır sözlerin arasında...

Yûsuf hakkındaki ümitsizlik, bir vâkıa olarak her an hissedilmektedir. Aradan geçen uzun yıllar, Yûsuf'un eve dönmesinden öte, hayatta kalmış olmasından dahi ümitleri kesip inkisara uğratmıştır. Bunlar yetmiyormuş gibi oğulları da Hz. Yâkub'u sert sözlerle rencideye devam ediyorlar... Fakat bütün bunlar, Rabbiyle dostluk kurmuş olan o salih kulun duygularından hiçbir şey eksiltmiyor. Aslında küçük vakialardan ibaret olan bu hadiseler, çevresindeki insanların gözlerini perdelemiştir. Onlar bu hadiselerin gerisindeki hikmetleri göremezler. Halbuki kendisi, Rabbinin katından bir çok hikmet ve hakikatleri bilmektedir!

Bu, Allah'a iman etmenin değeridir. Allah'ı böyle bir bilişle bilmek... Onu, hem kalbe aktarılan tecelli, hem gözler önüne serilen hakikatlerle tanımak... Kudret ve kaderine rahmet ve koruyuculuğuna elle tutarcasına inanmak.. Ve salih kullarına karşı O'nun ulûhiyet şanını idrâk edebilmek!..

Hz. Yâkub'un söylediği «... *“Allah'tan, sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum.”*» cümlesinde bu gerçeklerin hepsi de mevcuttur. Bizler bu cümleleri ne türlü söylersek söyleyelim, içinde o mânaları bulamazsınız. Allah'la kurulan dostluğun meydana getirdiği mânevî bir lezzet ve haz vardır. Bu hazı sadece o hayatı yaşayanlar tadar. Hz. Yâkub gibi salih bir kulun dilinden dökülen o sözlerin, ruhunda meydana getirdiği haz ve lezzeti duyabilmek için o hayata mazhar olmak lâzımdır...

Bu hazı duymaya mazhar olan kalplerin karşılaştığı çile ve sıkıntılar ne kadar büyük olursa olsun,

onların sadece Allah'la olan irtibatlarını kuvvetlendirir, manevî duygu ve hazlarını artırır!

Bizler bu türlü manevî değerleri artırmaya muktedir değiliz. Allah'la aramızda olan irtibatları O'nun yüksek idare ve ilmine bırakır, vermek lütfunda bulunduğu şeylere şükrederiz.

Daha sonra Hz. Yâkub oğullarına dönerek, Yûsuf'la kardeşini aramalarını istiyor. Onlara: Allah'ın rahmetinden ümitlerini kesmemelerini, Allah'ın ümit kapılarının çok geniş olduğunu ve her an Allah'ın rahmetine mazhar olunabileceğini söylüyor:

“Ey oğullarım! Gidin, Yûsuf'u ve kardeşini iyice arayın. Allah'ın merhametinden ümidinizi kesmeyin. Çünkü, Allah'ın merhametinden ancak kâfir bir millet ümidini keser.” (Yûsuf, 87)

Allah'ın dostluğuna mazhar olmuş böyle bir kalbe ne mutluluk!

“Ey oğullarım! Gidin, Yûsuf'u ve kardeşini iyice arayın...”

Bütün duygularınızla arayın. Gözünüzle, sabrınızla, gayretinizle... Allah'ın ferahlığa ulaştıracağından, acıyıp yardımcınız olacağından ümidinizi kesmeyin..

“... “Çünkü, Allah'ın merhametinden ancak kâfir bir millet ümidini keser.”»

Allah'a gönül veren mü'minlere gelince, onların ruhları Allah'ın rahmet ve yardımına her an ermenin süruru içindedirler. Allah'ın meltem misâli tatlı ilhamlarını hissederler. Darlık ne kadar artarsa artsın, sıkıntı onları ne türlü sararsa sarsın yine Allah'ın yardımından ümitlerini kesmezler. Mü'min imanının gölgesinde yardıma mazhar olur. O, sıkıntılı gün-

lerinde, Rabbiyle olan dostluğunun kendisine verdiği huzur ve emniyetle yaşar...

Yûsuf'un kardeşleri Mısır'a üçüncü defa giriyorlar. Darlık kendilerini perişan etmiştir. Parasızdırlar. Mısır'da yiyeceklerle değiştirmek üzere yanlarında pek değersiz şeyler vardır. Bunun dışında zaten hiçbir şeyleri kalmamıştır... Bu sefer Mısır'a girdiklerinde eskisi kadar cesaretli ve şen değiller. Konuşmalarında üzüntü ve mahcubiyet var. Darlıktan şikâyet edişleri geçen günlerin kendilerine neler getirdiğini gösteriyor :

«Kardeşleri, Yûsuf'un huzuruna çıkınca, şöyle dediler: "Ey Aziz! Biz ve ailemiz sıkıntıya düştük, size değersiz bedeller getirebildik. Sen istediğimiz yiyecek maddelerini bize tam ver. Ayrıca sadaka da ih-san et. Şüphesiz ki Allah, sadaka verenleri mükâfatlandırır."» (Yûsuf, 88)

Darlıklarının bu dereceye ulaşmış olması ve üzüntü, mahcubiyet ifade eden ricaları karşısında Hz. Yûsuf daha fazla sabredemezdi. Artık Mısır Vezirliği vasfını bir tarafa bırakıp şahsi hüviyetini ortaya koyması lâzımdı. Alınacak ders alınmıştı. Onların beklemediği bir sürprizle her şeyi ortaya dökmenin zamanı gelmişti. Yûsuf gerçekleri ortaya dökerken kardeşlerini incitmemek istiyordu. Onları yavaşça, geçmiş zamanın loş bir köşesine indirdi. Sadece kendilerinin bildiği, Allah'tan başka kimsenin vâkıf olmadığı bir hadiseyi hatırlattı :

«Yûsuf: "Siz, cahilken Yûsuf ve kardeşine ne yaptığınızı biliyor musunuz?" dedi» (Yûsuf, 89)

Bu ses kulaklarında bir çınlama yapmıştı. Kimin sesi olduğunu hatırlar gibiydiler. Karşılarındaki şah-

sın yüz hatlarına daha önce pek dikkat etmemişlerdi. Onu Mısır Veziri olmaktan öte incelemiş değildiler. Dikkatle yüzüne bakınca uzaktan hatırlar gibi oldular :

«*Kardeşleri: "Gerçekten sen Yûsuf musun?" dediler.*» (Yûsuf, 90)

Yoksa sen?.. Şimdi bu büyük adamın şahsında, kalpleri, kulakları ve bütün uzuvları o küçük Yûsuf'u hissetmeye başladı..

«... Yûsuf: *"Ben Yûsuf'um, bu da kardeşim. Allah bize lütufta bulundu. Kim Allah'tan korkar ve sabrederse, şüphesiz ki Allah, iyilikte bulunanların mükâfatını asla zayi etmez"* dedi.» (Yûsuf, 90)

Sürpriz! Dehşet, heyecan dolu bir sürpriz bu... Yûsuf'la kardeşine cahilliklerinden ötürü ne yaptıklarının Yûsuf tarafından kısaca hatırlatılması!.. Fazla bir şey söylemiyor Yûsuf... Sözlerine sadece, Allah'ın kendisine ve kardeşine olan lütfunu ekliyor. Ve bu lütfu takvaya, sabıra, Allah'ın adaletine bağlıyor.

Kardeşlerine gelince; Yûsuf'a yaptıkları muameleler kalplerinde ve gözleri önünde canlanmaya başlıyor. Mahcubiyet ve ezginlik içindedirler. Yaptıkları kötülüğe karşılık iyilikle mukabele görmüşler, cehaletlerine karşılık olgunluk gösterilmiş, katı kalplilikle giriştikleri hareketlere bugün cömertlikle cevap verilmiştir :

«*Kardeşleri: "Allah'a yemin olsun ki, Allah seni bizden üstün kıldı. Muhakkak biz suçlu idik"* dediler.» (Yûsuf, 91)

Yapılan hatanın itirafı, işlenen günahın ikrarı ve Allah'ın Yûsuf'u mevkide, olgunlukta, takvada,

iyi muamelede kendilerinden üstün kıldığını kabul-
leniş.. Hz. Yûsuf onların bu davranışına gayet lütuf-
kâr ve bağışlayıcı bir mukabelede bulunuyor. Böyle-
ce, daha önce sıkıntı ve çilelerle yapılan imtihanı
nasıl kazandı ise, şimdi de lütuf ve nimetlerle yapı-
lan imtihanı kazanıyor. O, hep iyilik edenlerdendir :

*«Yûsuf onlara şöyle dedi: “Artık bugün sizin için
kınanacak bir durum yoktur. Allah sizleri affeder. O,
merhametlilerin en merhametlisidir.”»* (Yûsuf, 92)

Bugün artık sizin için ne ayıplanmak ne de suç-
lanmak bahis konusudur. Benim tarafımdan her şey
bitmiştir. En ince köklerine kadar söküp attım. Mer-
hametlilerin en merhametlisi olan Allah sizleri mağ-
firetiyle kuşatsın... Yûsuf bu arada sözü babasına
intikal ettiriyor. Üzüntüden gözlerine ak düşen ba-
basına.. Babasını müjdeleyip onunla buluşmak için
sabırsızlanıyor. Kendisini dert sahibi eden, gözleri-
ni görmez hâle getiren merak ve üzüntülerin bir an
önce dağıtılmasını istiyor :

*«“Şu gömleğimi götürüp babamın yüzüne koyun.
Gözleri görür hâle gelir. Bütün ailenizle birlikte ba-
na gelin.”»* (Yûsuf, 93)

Gömleğinin, babasının görmez gözünü görür hâ-
le getireceğini Yûsuf nereden biliyordu? Bu bilgi, ona
Allah'ın öğrettiği bilgilerdendi. Çok defa, âni şeyler
ortaya bir mucizenin çıkmasına sebep olur.. Bir ta-
rafta Hz. Yûsuf hem Nebi hem Resul olsun; diğer
yanda Hz. Yâkub nebilik ve resulluk vasfını haiz
bulunsun da, bu hadise niçin mucize olmasın?.

YÛSUF'UN KOKUSU

Kıssanın sürpriz peşine sürpriz getiren sahnelerini müşahedeye devam edeceğiz. Bu heyecanlı sahneler, küçük çocuğun rüyası fiilen tabir edilinceye kadar devam edecek.

«Kervan Mısır'dan ayrılınca, babaları Yâkub, şöyle dedi: «Gerçekten ben Yûsuf'un kokusunu hissediyorum. Beni buna yerine koymasanız buna inanırsınız.»» (Yûsuf, 94)

Yûsuf'un kokusu! Her şey olur ama, bu nasıl olabilir? Aradan geçen bu kadar uzun zamandan sonra Yûsuf'un hâlâ hayatta olduğu ve bu gözleri görmeyen ihtiyarın onun kokusunu alması düşünülemez!

İnanın ki ben Yûsuf'un kokusunu hissediyorum. Bana «bunamış» şaşırmış gözüyle bakmazsanız, o gözle görünmeyen, uzaklardaki oğlumun kokusunu aldığımı siz de inanırsınız.

Kervan ayrılır ayrılmaz Hz. Yâkub, Yûsuf'un kokusunu nasıl almıştır? Kervanın ayrıldığı yer neresidir? Bazı müfessirlere göre kervan Mısır'dan ayrı-

lır ayrılmaz Hz. Yâkub o uzun mesafeden gömleğin kokusunu almaya başlamıştır. Fakat, böyle olduğuna dair elde kat'i bir delil de yoktur. Kervanın ayrılış yeri olarak Ken'an topraklarındaki yol ayırımı kastedilmiş olabilir. Belki, kervanın buradan Hz. Yâkub'un oturduğu semte doğru yönelişinden itibaren gömleğin kokusu Hz. Yâkub'a ulaşmıştır.

Biz bunları söylerken, uzun mesafeden böyle bir kokunun mucize yoluyla alınabileceğini reddettiğimiz sanılmasın. Bahis konusu edilen zevatın biri Yâkub Peygamber, diğeri Yûsuf Peygamber olunca böyle bir mucize elbette ki beklenebilir. Bizim açıklığa kavuşturmak istediğimiz husus, rivayetlerin âyet veya hadîse dayanıp dayanmadığıdır. Ve buradaki mesafeyi tayin eden ne bir âyet, ne de bir hadîs mevcuttur!

Fakat Yâkub'un çevresindeki insanlar, Rablerinin katında Yâkub gibi manevî bir mevkiye sahip olmadıkları için Yûsuf'un kokusunu hissedemiyorlardı:

«Yanındakiler: "Allah'a yemin olsun ki, sen hâlâ eski şaşkınlığındasın" dediler.» (Yûsuf, 95)

Yûsuf hakkındaki şaşkınlığın, onu beklemekteki şaşkınlığın... O, öyle bir gidişle gitmiştir ki, dönüşü mümkün değildir.

Ne var ki beklenmedik bir sürpriz ve onu takip eden diğer bir sürpriz zuhur ediyor:

«Müjdeci gelip gömleği Yâkub'un yüzüne koyunca, Yâkub'un gözleri düzeldi...» (Yûsuf, 96)

Yûsuf'un hayatta ve görüşülmesi mümkün olduğunu ispatlayan gömleğin ortalığa dehşet ve heyecan saçması!.. Ak düşen gözlerin sapasağlam olup görür hâle gelmesinin meydana getirdiği dehşet ve he-

yecanlar! Burada Hz. Yâkub, Rabbi tarafından kendisine bildirilen bazı hakikatler olduğunu zikrediyor. Daha önce bu hakikatlerden bahsetmiş olduğu halde kimse bir şey anlayamamıştı:

“... Yâkub etrafındakilere: “Ben, size Allah’tan sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum, dememiş miydim?” dedi.

Oğulları: “Ey babamızı! Günahlarımızın affını dile, şüphesiz ki biz, hatâ ettik” dediler.» (Yûsuf, 96-97)

Hz. Yâkub’un, oğullarına karşı kalbinin kırık olduğu anlaşılıyor. Ancak bilâhare, kalbindeki kırgınlığı silip attıktan ve dinlenip huzura kavuştuktan sonra kendilerine Rabbinden af talep edebileceğine işaret ediyor:

«Yâkub: “Rabbimden günahlarınızın affını dileyeceğim. Şüphesiz ki O, «Gafûr’dur, Rahim’dir» çok affeden, çok merhamet edendir” dedi.» (Yûsuf: 98)

Kıssadaki sürpriz ve heyecan sahneleri devam ediyor. Burada, en son sahnenin dehşetli anlarını görebilmemiz için arada geçen zaman ve mekânlar zikredilmemektedir:

«Yâkub, ailesi ile birlikte Yûsuf’un yanına gelince, Yûsuf anne ve babasını kucakladı: “Allah’ın izniyle huzur ve emniyet içinde Mısır’a girin” dedi.

Yûsuf, anne ve babasını tahtın üzerine çıkarır. Onlar da ona hürmetle eğildiler. Yûsuf şöyle dedi: “Babacığım! Daha önceki rüyamın tabiri budur. Rabbim bunu gerçekleştirdi. Bana ihsanda bulundu. Şöyle ki; beni zindandan çıkardı. Şeytan, kardeşlerimle aramı açtıktan sonra, sizi çölden getirerek burada benimle buluşturdu. Şüphesiz ki Rabbim, dilediğine lütfeder. O, «Alim’dir, Hakîm’dir» her şeyi çok iyi bilir, hüküm ve hikmet sahibidir.”» (Yûsuf, 99 - 100)

Allah'ım, ne sahnedir bu! Uzun yılları geride bıraktıktan sonra... Hayal kırıklığı, ümitsizlik, sıkıntı, imtihan, dert, üzüntü ve şiddetli musibetlerden sonra açılan sahne!..

Rabbim, sevgi, heyecan ve göz yaşlariyle dolup taşan bu sahne ne sahnedir!..

Ne sahnedir bu en son sahne ki, kıssanın başlangıç sahnesiyle birleşmektedir. Başlangıçta herkesçe meçhul olan hâdiselerin son sahnede canlı olarak yaşanması... Ve bütün bunlar arasında Yûsuf'un Allah Teâlâ'yı unutmayıp hep O'nu zikretmesi:

«Yâkub, ailesi ile birlikte Yûsuf'un yanına gelince, Yûsuf anne ve babasını kucakladı: "Allah'ın izniyle huzur ve emniyet içinde Mısır'a girin" dedi.»

Küçükken gördüğü rüyayı andı. Rüyanın, gözleri önünde bilfiil tahakkuk ettiğine şahit oluyordu. Rüyasında oniki yıldızla ay ve güneşin kendisine secde ettiğini görmüştü. Şimdi -anne ve babasını kendisine ait koltuğa oturtmuş- kardeşleri ise rüyasındaki yıldızlar olarak önünde eğilmekteydiler:

«Yûsuf, anne ve babasını tahtın üzerine çıkardı. Onlar da ona hürmetle eğildiler. Yûsuf şöyle dedi: "Babacığım! Daha önceki rüyamın tabiri budur. Rabbim bunu gerçekleştirdi."...»

Sonra Allah'ın kendisine lütfettiği nimetleri anıyor:

«... "Şeytan, kardeşlerimle aramı açtıktan sonra, sizi çölden getirerek burada benimle buluşturdu."...»

Allah'ın, takdirini yerine getirirken dilediğine lütfekâr olduğunu zikrediyor:

«... "Şüphesiz ki Rabbim, dilediğine lütfeder."...»

O, takdirini kimseye hissettirmeden, gizlilik içinde, lütufla tahakkuk ettirir:

| «... “O, «Alim'dir, Hakim'dir» her şeyi çok iyi bilir, hüküm ve hikmet sahibidir.”»

Bu ifade, Yûsuf'un Hz. Yâkub'a rüyasını anlatması üzerine, rüyayı tabir ettikten sonra ona söylediği ifadenin aynısıdır:

«... “O, «Alim'dir, Hakim'dir» her şeyi çok iyi bilir, hüküm ve hikmet sahibidir.»

Böylece cümlelerde de, kıssanın başlangıcıyla bitimi arasında bir mutabakatın hâkim olduğu görülür.

Son sahne kapanmadan önce, Hz. Yûsuf'un her şeyden uzaklaşıp Rabbine yöneldiğini görüyoruz: Ak-rabalariyle buluşmayı, onlarla kucaklaşmayı, sevin-ci, debdebeyi, mevkii, saltanatı, yüksek hayatın güven ve emniyetini bir tarafa iterek, -rüyaların gerçeğe, saltanatın zirveye ulaştığı bu günde- zikir ve şükür tesbihleriyle Allah'a yöneliyor... Rabbinden bütün dileği, ruhunun müslüman olarak kabzedilip salihler zümresine ilhak olunması:

«“Rabbim! Bana mülk verdin, bana rüyaların tabirini öğrettin. Ey göklerin ve yerin yaratıcısı! Dünya ve âhirette dostum Sen'sin. Benim canımı müslüman olarak al ve beni sâlihlere kat.”» (Yûsuf, 101)

Dünya saltanatından, onun mal ve şöhetinden verdin. Bu, dünya nimetlerindendir.

«... “Bana rüyaların tabirini öğrettin.”...»

Rüyaları tabir etmeyi, onların mânalarını anlayıp açıklamayı öğrettin. Bu da ilim nimetlerindendir.

Ey Rabbim! Şükranla zikreder sayarım nimetlerini...

«... “Ey göklerin ve yerin yaratıcısı!”...»

Her şey senin «ol» demenle var oldu. Her şey se-

nin yed-i kudretindedir. Yerlere, göklere ve bunlardaki bütün mevcudata sen hâkimsin...

«... *“Dünya ve âhirette dostum Sen’sin.”*...»

Yardımcı olan, muvaffak kılan sensin..

Ey Rabbim! Senin nimetin, senin kudretindir bunlar...

Ey Rabbim! Ben senden ne saltanat, ne uzun ömür, ne de mal istiyorum. Rabbim! Benim senden istediğim, her şeyden üstün olan ve bâki kalan şeydir:

«... *“Benim canımı müslüman olarak al ve beni salihlere kat.”*»

Böylece mevki, saltanat, aile fertleriyle buluşmanın sevinç ve heyecanı geri plânda kalıyor. Son sahnede sadece bir kul var. Tek başına bir kul... Ölünceye kadar müslümanlığını koruması ve öldükten sonra kendisini salihler arasına katması için Rabbi-ne yalvarıyor.

Şüphesiz ki bu, son imtihanın da mutlak başarıyla neticelenmesidir.

İslam'ın kalplerden ve beyinlerden uzaklaştırılması ile birlikte, birçok problemin girdabında kendini yitiren ve kurtuluşun kendisine uzanacak elini bekleyen günümüz insanı için hazırlanan, SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI, Seyyid Kutub'un bütün eserleri taranarak on değişik konudaki fikirleri özetlenerek hazırlanmıştır. On kitaptan oluşan SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI, ideoloji karmaşasının oluştuğu çağımızda, gerçek İLAH'ın kim olduğunu, o'nu tanımanın, indirdiği kitaptan tat almanın, kısacası "eşrefi mahlükât" olmanın özelliklerini anlatmaktadır.